T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÂĞITHANE İLÇESİ'NİN GELİŞİMİ VE MEKÂNSAL ANALİZİ

UFUK KESGİN

2501180066

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. MESUT DOĞAN

İSTANBUL - 2022

ÖZ
KÂĞITHANE İLÇESİ'NİN GELİŞİMİ VE MEKÂNSAL ANALİZİ

UFUK KESGİN

Bu tez çalışmasında Kâğıthane İlçesi'nin mekânsal gelişimi coğrafi açıdan incelenmiş ve bu doğrultuda analizler yapılmıştır

Çalışmanın birinci bölümünde Kâğıthane'nin fiziki coğrafya özellikleri ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Kâğıthane'nin jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri, iklim özellikleri, toprak özellikleri, bitki örtüsü ve su kaynakları ayrıntılı olarak çalışılmıştır.

İkinci bölümde Kâğıthane'nin yerleşim ismi ile ilgili görüşlere yer verilmiş ve Kâğıthane'nin Osmanlı öncesi ve Osmanlı dönemi tarihi incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Kâğıthane'nin nüfusu ve nüfusun özellikleri TÜİK'ten elde edilen verilerin incelenmesi ve yorumlanmasıyla ortaya konulmuştur. Kâğıthane İlçesi'nin nüfusu, nüfusunun yaş ve cinsiyet yapısı, nüfusunun bağımlılık oranı ve medyan yaş, mahallelerinin nüfusu, doğum ve ölüm sayıları, nüfusun eğitim durumu ve göçler; veriler doğrultusunda yorumlanarak sahanın nüfuslanma süreci nitelik ve nicelik bakımından etraflıca ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde Kâğıthane İlçesi'ndeki ekonomik fonksiyonlar çeşitleriyle irdelenmiştir. Bu bağlamda ilçedeki ekonomik ve sosyal fonksiyonlar insan -mekân ilişkisi kapsamında tarihi süreç içinde anlatılmıştır.

Beşinci bölümde Kâğıthane'nin mekânsal gelişimi ve analizi; arazi kullanımı ve zaman içinde arazi kullanımında meydana gelen değişimler, bölgedeki sanayisizleşme süreci ve kentsel dönüşüm mahalle ölçeğinde ve genel olarak incelenmiştir. Ayrıca Kâğıthane'de konut sayıları ve bina nitelikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Altıncı bölümde ise sonuç ve öneriler coğrafi bakışla ortaya konulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Kâğıthane, Sanayisizleşme, Arazi Kullanımı, Mekânsal Gelişim.

ABSTRACT
DEVELOPMENT AND SPATIAL ANALYSIS OF KÂĞITHANE DISTRICT

UFUK KESGİN

In this thesis, the spatial development of Kâğıthane District has been examined geographically and analyzed accordingly

In the first chapter of the study, the physical geography characteristics of Kâğıthane were discussed and evaluated. Geologic and geomorphologic characteristics, climate characteristics, soil characteristics, vegetation and water resources of Kâğıthane were studied in detail.

In the second chapter, opinions about the settlement name of Kâğıthane are given and the pre-Ottoman and Ottoman history of Kâğıthane is analyzed.

In the third chapter, the population and population characteristics of Kâğıthane are presented by analyzing and interpreting the data obtained from TurkStat. The population of Kâğıthane District, the age and gender structure of the population, the dependency ratio and median age of the population, the population of its neighborhoods, the number of births and deaths, the educational status of the population and migrations are interpreted in line with the data, and the population process of the area is discussed and evaluated in terms of quality and quantity.

In the fourth chapter, the economic functions in Kâğıthane District are analyzed with their types. In this context, economic and social functions in the district are explained in the historical process within the scope of human-space relationship.

In the fifth chapter, the spatial development and analysis of Kâğıthane, land use and changes in land use over time, deindustrialization process in the region and urban transformation are examined at the neighborhood scale and in general. In addition, information on the number of housing units and building qualities in Kâğıthane is provided.

In the sixth chapter, conclusions and recommendations are presented from a geographical perspective and evaluations are made.

Keywords: Istanbul, Kâğıthane, Deindustrialization, Land Use, Spatial Development.

ÖNSÖZ

İstanbul'un yerleşim tarihinin oldukça eski olması ve Kâğıthane'nin yerleşim tarihinin de İstanbul kadar eskiye dayanması Kâğıthane'yi şahsım adına ilgi çekici bir yerleşim yeri haline getirmiştir. Eğitim hayatımın lisansa kadar olan bölümünün tamamen Kâğıthane'de geçmesi, lisansüstü ilk çalışmamın benim için anlamını daha da arttırdı. Kâğıthane'yi seçme sebebim, sahanın çalışmaya müsait olması ve Kâğıthane'ye olan şahsi ilgimden kaynaklanmaktadır.

Kâğıthane'nin Gelişimi ve Mekânsal Analizi isimli çalışmamda konu seçmemde bana destek olup onay veren, çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olan çok değerli hocam Prof. Dr. Mesut Doğan'a teşekkür etmeyi borç bilirim.

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana çok şey katan ve desteğini eksik etmeyen Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan hocama teşekkür ederim.

Prof. Dr. Süheyla Balcı Akova, Prof. Dr. İsmet Akova, Prof. Dr. Mehmet Bayartan, Doç. Dr. Muzaffer Bakırcı, Dr. Öğr. Üyesi Aylin Yaman Kocadağlı, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kahraman, Arş. Gör Merve Zayım ve Arş. Gör Meryem Doğruer hocalarıma teşekkür ederim.

Kâğıthane ile ilgili bilgi ve verileri benimle paylaşıp vakitlerini ayıran tüm Kâğıthane Belediyesi ilgili müdürlük çalışanlarına ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nde çalışan Ersin Demir'e müteşekkirim.

Tüm hayatımda olduğu gibi eğitim hayatım boyunca da hep yanımda olan ve desteğini bir an eksik etmeyen kıymetli babam Hasan Kesgin'e ve annem Şaziye Kesgin'e teşekkür ederim.

UFUK KESGİN

İSTANBUL 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖNSÖZ ..... **iv**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **viii**
HARİTALAR LİSTESİ ..... **x**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xi**
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ ..... **xii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xiii**
Giriş **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KÂĞITHANE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler 4
1.2 İklim Özellikleri 16
1.2.1. Yağış ve Sıcaklık 16
1.2.2. Açık ve Bulutlu Günler 18
1.2.3. Donlu Günler 22
1.2.4. Yağışlı Günler ve Yağış Türleri 23
1.2.5. Rüzgâr Yönü ve Hızı 28
1.3. Toprak Özellikleri 30
1.4. Bitki Örtüsü 32
1.5 Su Kaynakları 35

İKİNCİ BÖLÜM
KÂĞITHANE'NİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Kâğıthane İsminin Tarihi 36
2.2. Osmanlı Dönemi Öncesi Kâğıthane 38
2.3 Osmanlı Dönemi Kâğıthane 41
2.3.1. Osmanlı Döneminde Kâğıthane'nin Mimari Eserleri 59
2.3.1.2. İmrahor Kasrı 60
2.3.1.3. Koşu Köşkü 60

2.3.1.4. Poligon Sarayı 60
2.3.1.5. Kâğıthane Kasrı 61
2.3.1.6. Çadır Köşkü 61
2.3.1.7. İmrahor Çeşmesi 61
2.3.1.8. III. Ahmet Çeşmesi 62
2.3.1.9. Silahtar Yusuf Paşa Çeşmesi 62
2.3.1.10 Poligon Çeşmesi (İttifak Çeşmesi) 62
2.3.1.11. II. Abdülhamit Meydan Çeşmesi 62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂĞITHANE'NİN NÜFUSU VE NÜFUSUN ÖZELLİKLERİ

3.1. Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusu 63
3.2. Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Yapısı 68
3.3 Nüfusun Bağımlılık Oranı ve Medyan Yaş 74
3.4. Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinin Nüfusları 80
3.5. Kağıthane İlçesi'nin Nüfus Yoğunluğu 84
3.6. Kâğıthane İlçesi'nde Doğum ve Ölüm Sayıları 86
3.7. Kâğıthane İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu 88
3.8 Kâğıthane İlçesi'nde Göçler 93

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÂĞITHANE İLÇESİ'NİN FONKSİYONLARI

4.1. Sanayi Fonksiyonu 97
4.2. Ticaret Fonksiyonu 105
4.3. Ulaşım Fonksiyonu 109
4.4. Eğitim Fonksiyonu 117
4.5. Turizm ve Rekreasyon Fonksiyonu 121

BEŞİNCİ BÖLÜM

KÂĞITHANE İLÇESİ'NİN MEKÂNSAL GELİŞİMİ

5.1. Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Yerleşme ve Özellikleri 124
5.2. Kâğıthane İlçesi'nde Sanayinin Dönüşümü 172
5.3. Kâğıthane İlçesi'nde Kentsel Dönüşüm Süreçleri 182
5.4. Arazi Kullanımındaki Değişim 191

SONUÇ 194

ÖNERİLER 196
KAYNAKÇA 199

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Sıcaklıklar (1980-2021 Kasım) 17
Tablo 2: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Toplam Yağış (mm) (1980 Eylül – 2021 Kasım) 17
Tablo 3: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Açık Gün Sayısı (1980-2007) 18
Tablo 4: Kâğıthane İlçesi'nde Bulutlu Günler (1980-2006) 20
Tablo 5: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kapalı Günlerin Sayısı (1980-2006) 21
Tablo 6: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Donlu Günler (1980 – 2021 Kasım) 22
Tablo 7: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Yağışlı Gün Sayısı (1980 – 2021 Kasım) 23
Tablo 8: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Yağışlı Gün Sayısı (1980 – 2016 Şubat) 25
Tablo 9: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Örtülü Günler Sayısı Dağılışı (1980 – 2016 Şubat) 26
Tablo 10: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Dolu Yağan Gün Sayısı (1980- 2021 Kasım) 27
Tablo 11: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık Ortalama Rüzgâr Hızı (1980-2021) 29
Tablo 12: Genel Nüfus Sayımlarında Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusu 63
Tablo 13: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına Göre Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusu 66
Tablo 14: Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı (2021) 72
Tablo 15: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Nüfusun Bağımlılık Oranları 74
Tablo 16: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde 2020 Yılında Bağımlılık Oranı 76
Tablo 17: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Ortanca Yaş 77
Tablo 18: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde 2020 Yılında Ortanca Yaş 78
Tablo 19: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Yıllara Göre Nüfus (2007-2021) 82
Tablo 20: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Nüfus Yoğunluğu 85
Tablo 21: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Doğum Sayıları (2014-2020) 86
Tablo 22: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Ölüm Sayıları (2013-2019) 87
Tablo 23: Kâğıthane İlçesi'nde 2019 Yılı Kaba Doğum Hızı, Kaba Ölüm Hızı ve Doğal Nüfus Artışı 87
Tablo 24: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Nüfusun Okuryazarlık Durumu 88
Tablo 25: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Nüfusun Eğitim Düzeyi (2020) 91
Tablo 26: Kâğıthane İlçesi'nde İkamet Edenlerin Kayıtlı Olduğu İller ve Kâğıthane İlçesi'ne Kayıtlı Nüfusun İkamet Ettiği İller (2020) 93
Tablo 27: Kâğıthane İlçesi'nde Göçler (2012-2021) 94
Tablo 28: Kâğıthane İlçesi'nde Uyruğuna Göre Yabancı Nüfus (2020) 95

Tablo 29: Kâğıthane İlçesi'nde İstanbul Sanayi Odasına Kayıtlı olan Kuruluşların Meslek Grupları (2021) 103
Tablo 30: Kâğıthane İlçesi'nde İstanbul Ticaret Odasına Kayıtlı olan Kuruluşların Meslek Grupları (2021) 107
Tablo 31: Kâğıthane İlçesi'nden Geçen İ.E.T.T Otobüs Hat Numaraları ve Listesi 112
Tablo 32: Kâğıthane İlçesi'nde Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları ve Sayıları 119
Tablo 33: Yıllar ve Düzeylere Göre Kâğıthanem İlçesi'nde Öğrenci Sayısı 120
Tablo 34: Kâğıthane İlçesi'nde Mahallelere Göre Konut Sayısı 125
Tablo 35: Kâğıthane İlçesi'nde Mahallelere Göre İş Yeri Sayısı 126
Tablo 36: Çağlayan Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 128
Tablo 37: Çeliktepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 130
Tablo 38: Emniyetevleri Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 132
Tablo 39: Gültepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 135
Tablo 40: Gürsel Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 138
Tablo 41: Hamidiye Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 140
Tablo 42: Harmantepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 142
Tablo 43: Hürriyet Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 144
Tablo 44: Kâğıthane Merkez Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 146
Tablo 45: Mehmet Akif Ersoy Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 148
Tablo 46: Nurtepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 151
Tablo 47: Ortabayır Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 153
Tablo 48: Seyrantepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 156
Tablo 49: Sultan Selim Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 158
Tablo 50: Şirintepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 161
Tablo 51: Talatpaşa Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 164
Tablo 52: Telsizler Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 166
Tablo 53: Yahya Kemal Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 168
Tablo 54: Yeşilce Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022 171
Tablo 55: Kâğıthane İlçesi'nde Eski Sanayi Tesisleri ve Güncel Durumu 175
Tablo 56: Kâğıthane İlçesi'nde 2000 ve 2018 Yılı Arazi Kullanımı 191

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Kâğıthane İlçesi'nin Lokasyon Haritası 3
Harita 2: Kâğıthane İlçesi Jeoloji Haritası..... 4
Harita 3: Fatih-Beyoğlu-Şişli-Kâğıthane-Beşiktaş İlçeleri Jeoloji Haritası 5
Harita 4: Kâğıthane Asalanı 7
Harita 5: Kâğıthane İlçesi'nin Yükselti Haritası 13
Harita 6: Kâğıthane İlçesi'nin Eğim Haritası 14
Harita 7: Kâğıthane İlçesi'nin Bakı Haritası 15
Harita 8: İstanbul İl Alanında Görülen Toprak Tipleri..... 30
Harita 9: İstanbul Yöresinde Başlıca Ekotoplar 33
Harita 10: Kâğıthane İlçesi'nin Nüfus Miktarı 83
Harita 11: Kâğıthane İlçesi'nin Nüfus Yoğunluğu 84
Harita 12: Kâğıthane İlçesi'nin Ulaşım Haritası 116
Harita 13: Çağlayan Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 127
Harita 14: Çeliktepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 129
Harita 15: Emniyetevleri Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 131
Harita 16: Gültepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 134
Harita 17: Gürsel Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 137
Harita 18: Hamidiye Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 139
Harita 19: Harmantepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 141
Harita 20: Hürriyet Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 143
Harita 21: Merkez Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 145
Harita 22: Mehmet Akif Ersoy Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 147
Harita 23: Nurtepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 150
Harita 24: Ortabayır Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 152
Harita 25: Seyrantepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 155
Harita 26: Sultan Selim Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 157
Harita 27: Şirintepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 160
Harita 28: Talatpaşa Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 163
Harita 29: Telsizler Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022 165
Harita 30: Yahya Kemal Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 167
Harita 31: Yeşilce Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022..... 170
Harita 32: Kâğıthane İlçesi ve Civarında Sanayi Faaliyetlerinin Dağılışı 1973..... 174
Harita 33: Kâğıthane İlçesi'nde 2000 Yılı Arazi Kullanımı 192
Harita 34: Kâğıthane İlçesi'nde 2018 Yılı Arazi Kullanımı 193

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Cebeciköy Civarının Genelleştirilmiş Stratigrafi Kesiti 8
Şekil 2: Kâğıthane İlçesi'nde Sıcaklık ve Yağış Değerleri (1980 Ocak – 2021 Kasım) 16
Şekil 3: Kâğıthane İlçesi'nde Açık Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980-2007) 19
Şekil 4: Kâğıthane İlçesi'nde Bulutlu Günlerin Aylık Dağılışı (1980-2006)..... 20
Şekil 5: Kâğıthane İlçesi'nde Bulutla Kapalı Günlerin Aylık Dağılışı (1980-2006) 21
Şekil 6: Kâğıthane İlçesi'nde Donlu Gün Sayısının Aylık Dağılışı (1980 – 2021 Kasım) 23
Şekil 7: Kâğıthane İlçesi'nde Yağışlı Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980-2021) . 24
Şekil 8: Kâğıthane İlçesi'nde Aylara Göre Kar Yağışlı Günler (1980 Ocak - 2016 Şubat) 25
Şekil 9: Kâğıthane İlçesi'nde Kar Örtülü Günlerin Aylık Dağılışı (1980 – 2016 Şubat) 26
Şekil 10: Kâğıthane İlçesi'nde Dolu Yağışlı Günlerin Aylık Dağılışı (1980- 2021 Kasım) 27
Şekil 11: Kâğıthane İlçesi'nin Hâkim Rüzgâr Yönü Diyagramı 28
Şekil 12: Kâğıthane İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi 67
Şekil 13: Kâğıthane İlçesi 1990 Yılı Nüfus Piramidi 68
Şekil 14: Kâğıthane İlçesi 2000 Yılı Nüfus Piramidi 69
Şekil 15: Kâğıthane İlçesi 2010 Yılı Nüfus Piramidi 70
Şekil 16: Kâğıthane İlçesi 2021 Yılı Nüfus Piramidi 71
Şekil 17: Kâğıthane İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeyi (2020) 89
Şekil 18: Kâğıthane İlçesi'nde Faaliyet Türlerine Göre İlk 10 Meslek Grubu ve Diğerlerinin Sayısı 104
Şekil 19: İTO'ya Kayıtlı İlk 10 Meslek Grubu ve Diğer Firma Sayısı 108

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Yahya Kemal Mahallesinde Meydana Gelen Toprak Kayması 10
Fotoğraf 2: Yahya Kemal Mahallesi Riskli Alan İlan Edilmesi Kararı 11
Fotoğraf 3: FSM Tabiat Parkı 34
Fotoğraf 4: Kâğıthane Mesire Alanına Kayıklarla Gelen İnsanlar 46
Fotoğraf 5: Kâğıthane Deresi Üzerindeki Çağlayanlar 48
Fotoğraf 6: Kâğıthane Vadisi 53
Fotoğraf 7: Sultan Abdülaziz Tarafından Yaptırılan Sadabad Camii 56
Fotoğraf 8: Kâğıthane Mesire Alanından Bir Kesit 58
Fotoğraf 9: Çadır Köşkü (Solda) 61
Fotoğraf 10: Kâğıthane Rabak Bakır Fabrikası 99
Fotoğraf 11: Premier Kampüs Ofis 100
Fotoğraf 12: İ.E.T.T Kâğıthane Garajı 112
Fotoğraf 13: Mecidiyeköy-Mahmutbey Metro Hattı Kâğıthane İstasyonu 113
Fotoğraf 14: Okmeydanı-Hasdal Bağlantı Yolu 114
Fotoğraf 15: Nurtepe Viyadüğü 115
Fotoğraf 16: İstanbul Bilgi Üniversitesi Santral Ek Bina 118
Fotoğraf 17: Kâğıthane Mesire Alanı 121
Fotoğraf 18: Kâğıthane İlçesi'nde Cirit Oyunları 122
Fotoğraf 19: Kâğıthane AXİS AVM 123
Fotoğraf 20: Emniyetevleri Mahallesi ve Meydanı 133
Fotoğraf 21: Gültepe Mahallesi, Talatpaşa Caddesi 136
Fotoğraf 22: Mehmet Akif Ersoy Mahallesi, 1. Çevreyolu Sınırı 149
Fotoğraf 23: Ortabayır Mahallesi Meydanı 154
Fotoğraf 24: Emniyetevleri, Sultan Selim, Seyrantepe Mahalleleri 159
Fotoğraf 25: Sanayi Mezarlığı ve Şirintepe, Sultan Selim, Çeliktepe Mahalleleri. 162
Fotoğraf 26: Talatpaşa Caddesi, Yahya Kemal Mahallesi 169
Fotoğraf 27: Papirus Plaza ve Metro Market 176
Fotoğraf 28: Four Points By Sheraton Otel 177
Fotoğraf 29: Ofishane 177
Fotoğraf 30: DAP Vadisi, Z Ofis 178
Fotoğraf 31: Büyükdere Caddesi'nde Bulunan Sanayi Alanının Güncel Durumu . 180
Fotoğraf 32: Rabak Sokağı 181
Fotoğraf 33: Çağlayan Mahallesinde Yapılaşma 183
Fotoğraf 34: Nidapark Ayyıldız 184
Fotoğraf 35: Yahya Kemal Mahallesi'nde Yaşanan Heyelan Olayı 185
Fotoğraf 36: Heyelan Sonrası Yapılan Konutlar, Yahya Kemal Mahallesi 186
Fotoğraf 37: Çeliktepe Mahallesi'nde Ada Temelli Dönüşüm 187
Fotoğraf 38: Kâğıthane Belediye Binası Yerine Yapılan NEF 163 189

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e. : Aynı eser

AVM: Alışveriş Merkezi

ed. : Editör

FSM: Fatih Sultan Mehmet

İBB: İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İETT: İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri

İSO: İstanbul Sanayi Odası

İTO: İstanbul Ticaret Odası

KAF: Kuzey Anadolu Fayı

m: Metre

M.Ö. : Milattan Önce

MGM: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

M.S. : Milattan Sonra

NATO: Kuzey Atlantik İttifakı

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

t.y : Tarih yok

TEM: Trans-Avrupa Kuzey-Güney Otoyolu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

S: Sayı

Vb. : ve benzeri

v.d. : ve diğerleri

yy: Yüzyıl

Giriş

Kâğıthane, Türkiye'nin en önemli kenti olan ve dünya üzerindeki konumuyla önemli noktalardan biri sayılan İstanbul'un 39 ilçesinden biridir. Kâğıthane, Karadeniz'i Marmara Denizi'yle birleştiren ve Asya ile Avrupa kıtalarını birbirinden ayıran yeryüzünün önemli suyollarından olan İstanbul Boğazı'nın batısında, Avrupa yakasında bulunmaktadır.

İstanbul'un son dönem yerleşimlerinden olan Kâğıthane ve çevresindeki mahalleler, 1987'ye kadar Şişli İlçesi'ne bağlıydı. Kâğıthane 1987'de Şişli'den ayrılarak ilçe yapıldı.

Kâğıthane yönetsel bakımdan, kuzeyden Sarıyer, güney ve güneydoğudan Şişli ilçe topraklarıyla çevrilidir. İlçe, kuzeydoğuda Beşiktaş, güneybatıda Beyoğlu, batı ve kuzeybatıda da Eyüp ilçelerine komşudur. Kâğıthane İlçesi yüz ölçümü bakımından İstanbul'un en küçük ilçelerinden biridir.

İstanbul Boğazı'nı Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet köprüleriyle aşan otoyollardan biri ilçenin kuzeyinden, diğeri ise kuzeyinden geçer. Bunlardan E5 Otoyolu güneyde Şişli ilçesiyle sınır oluşturur. TEM Otoyolu ise Kâğıthane İlçesi'nin kuzey kesiminde doğu-batı doğrultusunu izler. Okmeydanı ve Hasdal kavşakları arasında uzanan bir başka otoyol olan, Hasdal Okmeydanı Bağlantı Yolu E5 ve TEM otoyollarını birbirine bağlar. Yeni İstanbul Havaalanına ise Kemerburgaz Yolu üzerinden 32 km mesafededir.

Kâğıthane ilçesi, İstanbul Batı Yarımadasının yakın çevresinde oluşmuş tarihi yerleşimlerindendir. İstanbul gibi tarihte büyük imparatorlukların mihenk taşı olma niteliğindeki bir şehrin sırayla köy, belde, ilçe gibi farklı idari birimleri olarak yer almıştır. Dönemin farklı siyasi olaylarından en fazla etkilenmiş yerleşim yeri olması Kâğıthane'ye olağanüstü değişimler yaşatmıştır. Bizans dönemi ve Osmanlı döneminde inişli çıkışlı dönemler geçiren Kâğıthane, Cumhuriyet'in kurulmasıyla ilk yıllarda önemini kaybetmiş ve sönükleşmiştir. Tarihi boyunca değişimlerden kaçamayan bu yerleşim yeri, her şehrin gerdanı olarak adlandırılabilecek akarsuyu sayesinde tekrar bir maceranın içine girmiş ve bir köy olan Kâğıthane, sanayileşmenin

yeni adreslerinden biri olarak kalkınmakta olan cumhuriyetin en gözde şehrinin, önemli sanayi alanlarından biri olmuştur.

1950 sonrası ülkenin değişen ekonomi politikaları neticesinde başlayan köyden kente göç olgusunun derinden hissedildiği bir yerleşim yeri olarak tekrar eski haline dönen Kâğıthane, yoğun nüfuslanma sürecini başlatmıştır. Kuzeyde Büyükdere ve ortasındaki Cendere Vadisi üzerinde sıralanmaya başlayan fabrikalar günümüz Kâğıthane'sinin temeli olma niteliği taşımaktadır. Bizans dönemi dâhil olarak önemli bir su kaynağına sahip olması kâğıt üretimi için burayı önemli kılmış ve bu üretim sayesinde bölge Kâğıthane ismini almıştır.

Günümüzde neredeyse tamamıyla şehirleşmiş olan Kâğıthane, mesire alanları ve doğal alanları haricinde kırsal özellikleri sağlayan bir birimi bulunmamaktadır. İlçenin kuzeyinde ve Cendere vadisi boyunca yer alan yeşil alan haricinde bölge tamamen yerleşim, ticaret ve sanayi alanı olarak görülmektedir.

İlçenin İstanbul'un merkezine çok yakın olması fiziki özelliklerini, tarihini, iktisadi özelliklerini, şehir görünümünü ve nüfuslanmasını oldukça etkilemiştir.

Tarih boyunca Kâğıthane İlçesinin topraklarının sanayi, ticari, sayfiye, şehir alanı, askeri alan olarak farklı amaçlarda kullanılmış olması; mekânı insan açısından çeşitlendirmiş ve bu özelliklerin beşeri faaliyetlerle ilişkisi, ilçenin mekânsal önemi ve değişimi açısından zengin bir araştırma konusu haline gelmiştir.

Şehir olarak her ne kadar yeni bir yerleşim olsa da, tarihi ve diğer fonksiyonları itibariyle literatürde detaylı çalışmaların var olduğu tarihi bir bölge olarak yer almaktadır.

İstanbul ve Kâğıthane araştırmalarını içeren tüm kaynakların ışığında, mekân ve insan etkileşimi, sahanın gelişimi çalışmanın amacı doğrultusunda incelenmiş ve Kâğıthane'nin bölgedeki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

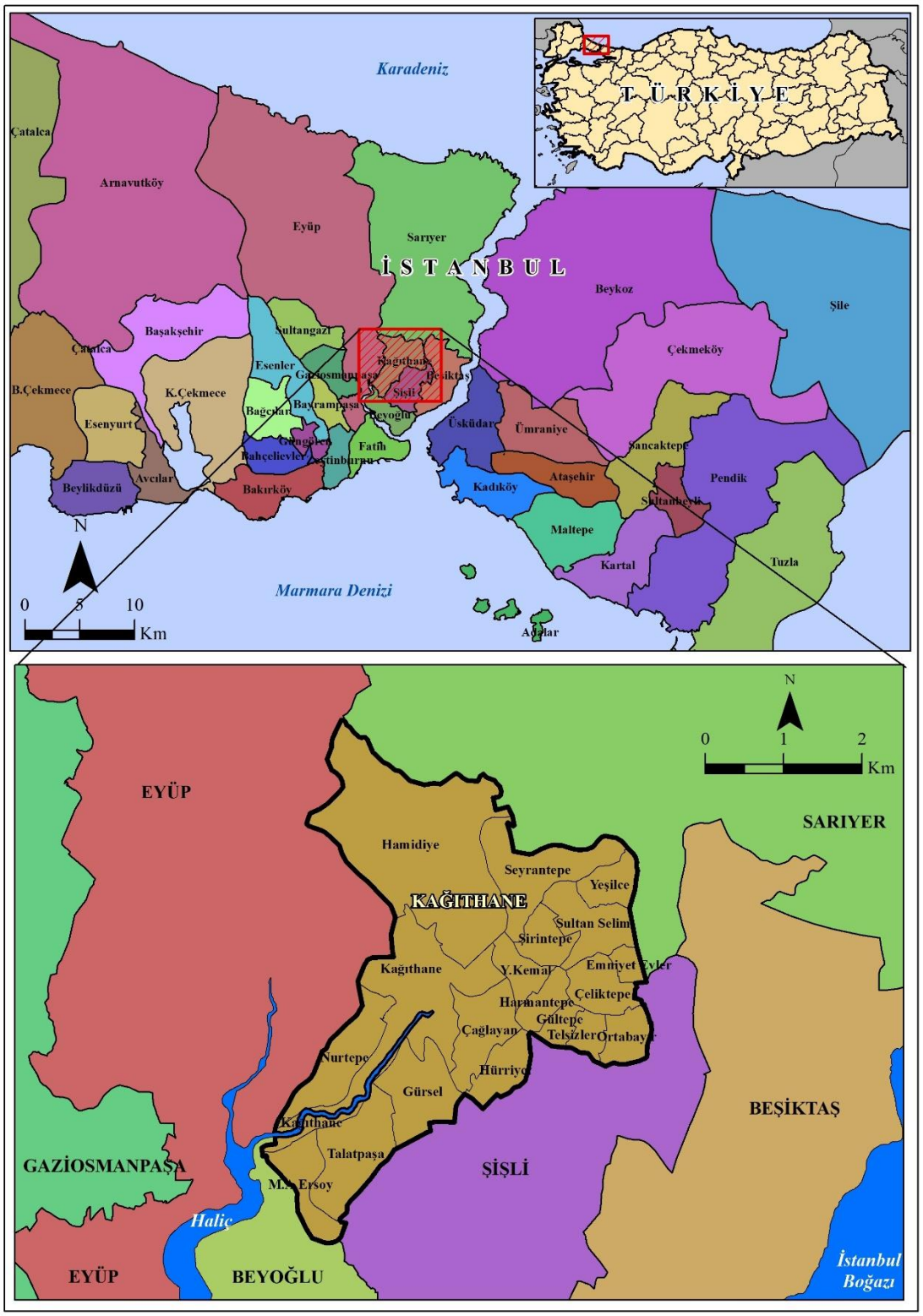

Harita 1: Kâğıthane İlçesi'nin Lokasyon Haritası

BİRİNCİ BÖLÜM

KÂĞITHANE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Bölgenin sınırları; morfolojik birimlere göre kabaca; güneyde Haliç'e bakan yamaçlar, doğuda Kâğıthane Deresinin oluşturduğu vadi ile Alibeyköy Deresi'nin oluşturduğu vadiyi ayıran su bölümü çizgisi ve batıda Beyoğlu penepleninde bulunan sırt oluşturmaktadır. Güneyde Beyoğlu, batıda Şişli ve doğuda Beşiktaş ilçelerinin bulunduğu alanla birlikte Kâğıthane İlçesi'nin içinde bulunduğu alan jeolojik özellikleri açısından büyük ölçüde benzer özellikler göstermektedir.

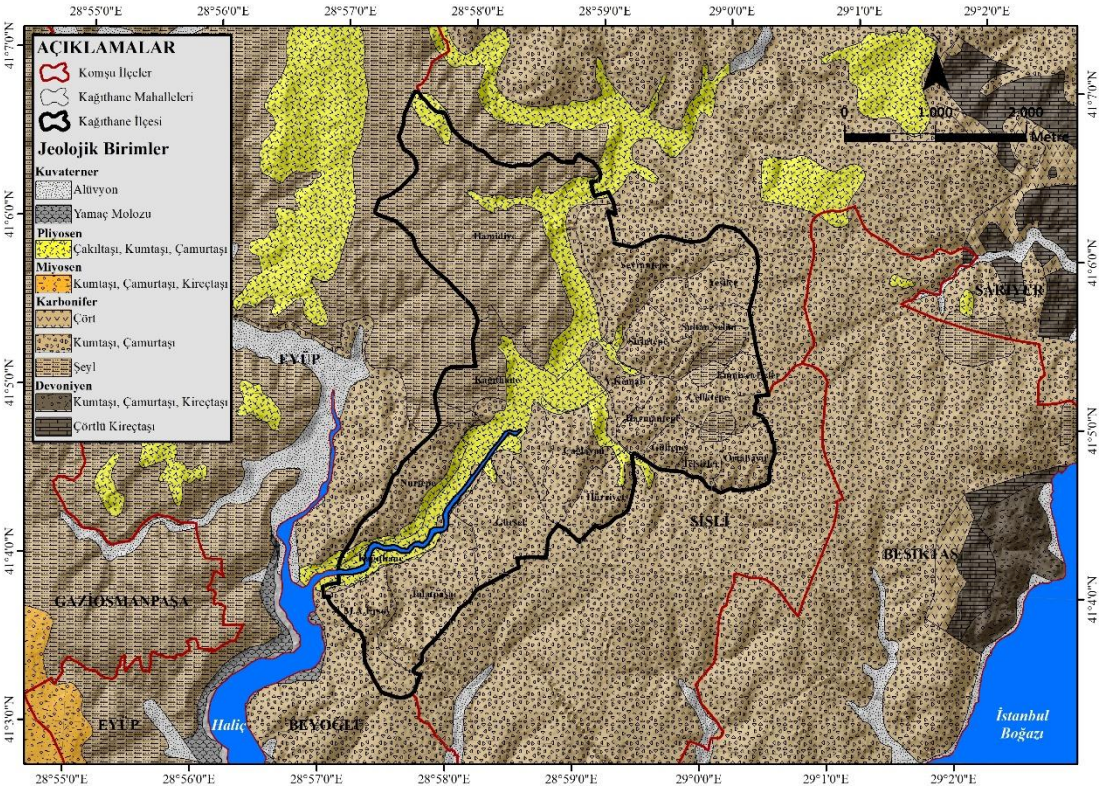

Harita 2: Kâğıthane İlçesi Jeoloji Haritası

Beşiktaş, Kâğıthane, Şişli, Beyoğlu, Fatih ilçelerinin topraklarını oluşturan bu büyük alanın litolojisi Devoniyen, Karbonifer ve Tersiyer yaşlı birimler oluşturmaktadır. Bu formasyonların üzerinde yer yer güncel birikintilere rastlanmaktadır. Kâğıthane ilçesinde ise büyük ölçüde Paleozoik üst sistemine ait olan Karbonifer yaşlı Trakya formasyonu hâkim olarak görülmektedir (Harita 3).

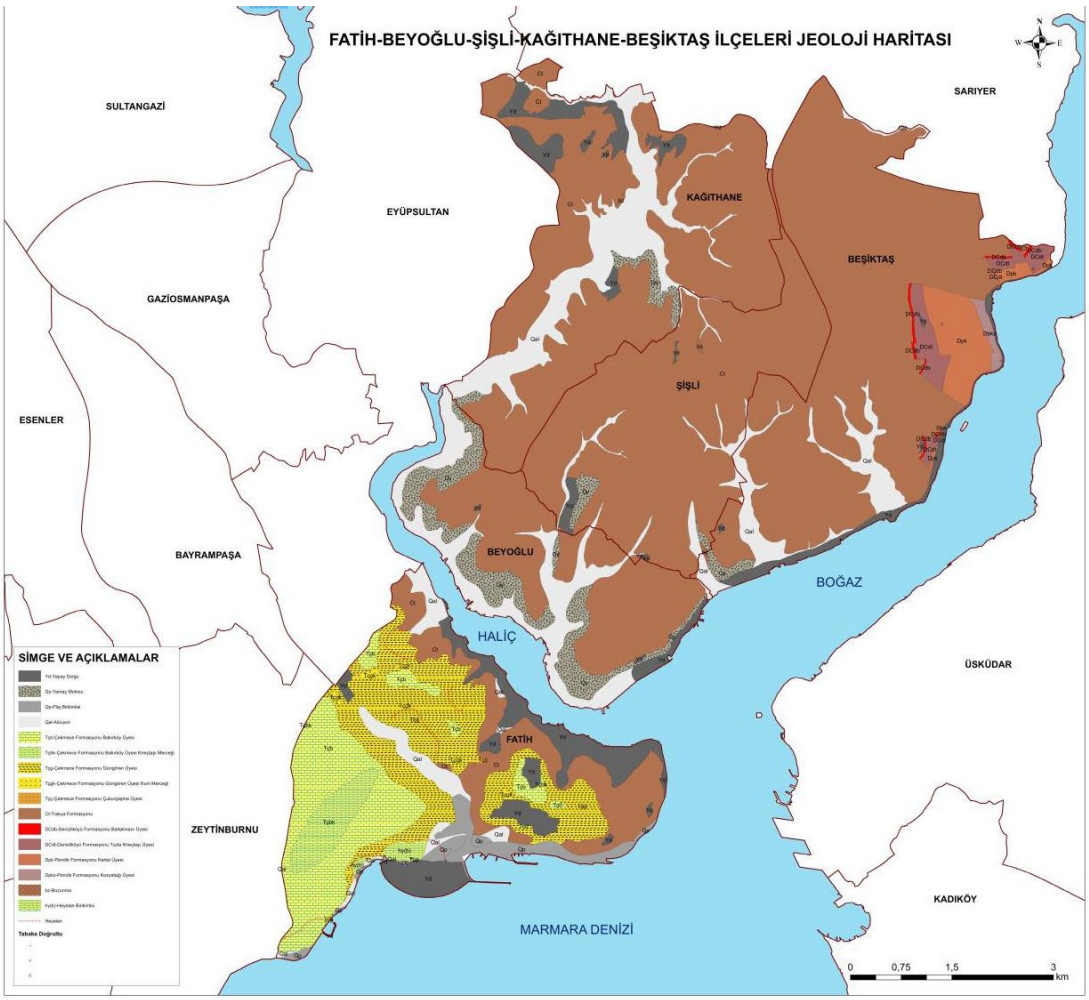

Harita 3: Fatih-Beyoğlu-Şişli-Kâğıthane-Beşiktaş İlçeleri Jeoloji Haritası

Kaynak: Seyyar, 2020

İlçenin doğusunda yer alan ve kabaca kuzeydoğu güneybatı yönlü uzanan Kâğıthane Deresi ise bölgeyi, yaptığı aşınım ve birikim süreçleri sayesinde gençleştirmiş ve Kuvaterner yaşlı alüvyonların havzada yer almasına sebep olmuştur. Bunların dışında ise bölgenin bazı yüksek eğimli yamaç ve tepelerinin eteklerinde yamaç molozuna rastlanmaktadır. İlçede Hamidiye, Seyrantepe ve Merkez mahallelerinde ise moloz dökümü, yerleşim ve tesis yapımı vb. nedenlerle yapay dolgu alanları oluşmuştur.

Karbonifer, İstanbul'da boğazın batısında bulunan ve büyük kalınlıklara ulaşan Trakya *formasyonuyla* temsil edilir. Karboniferde, doğuda yükselen dağlardan gelen aşınma ürünleri derin sularda birikerek Trakya Formasyonunu oluşturmuştur. İstanbul'da Trakya *formasyonu* varlığı bilinen son Paleozoik formasyonudur. Boğazın batısındaki alan doğu-batı yönlü sıkışarak egemen yönü doğu olan eğimli bir kıvrımlı bindirmeli yapı oluşturmuştur (Şengör, 2011: 8).

Boğazın batısında bulunan Trakya alanı jeolojik özellikler çerçevesinde 4 asalana bölünür. Bunlar; İstinye, Kâğıthane, Cebeciköy ve Zekeriyaköy asalanlarıdır. Kâğıthane asalanı Ayazağa, Haliç, Cebeciköy, Kemerburgaz dörtgeni içinde bulunan alandır ve Trakya *formasyonu* yapılıdır (Kaya: 1971: 18).

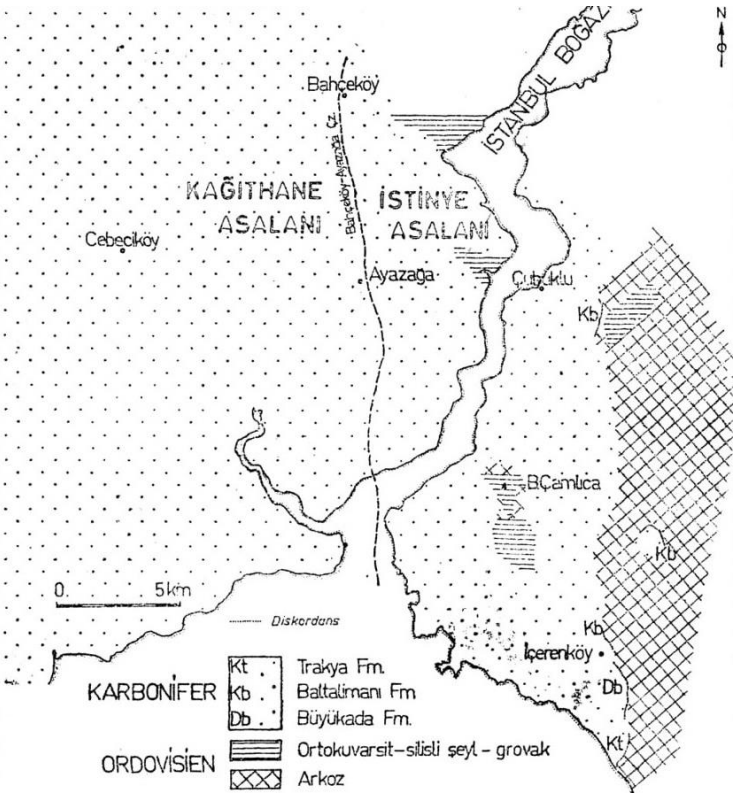

Harita 4: Kâğıthane Asalanı **Kaynak:** Orhan Kaya, (1971)

İstanbul İl Alanının jeolojisinde önemli bir yer kaplayan ve İstanbul Boğazı'nın batısından ve Haliç'in kuzeyinden başlayarak oldukça büyük bir alanda yüzeyleyen Alt Karbonifer yaşlı Trakya Formasyonu, kumtaşı, şeyl ardışımından oluşan bir birimdir (Bozkurtoğlu, İş, Yazıcı, 2016: 39).

Alt kısımlarında, değişen kalınlıklarda kireçtaşı ara katkı ve mercekleri kapsamaktadır. Alttan üste doğru farklı sıranımlara ait Acıbadem, Cebeciköy Kireçtaşı, Kartaltepe ve Küçükköy üyeleri birimlerini kapsar (Seyyar, 2020: 30).

Trakya *formasyonu* birimlerinden Küçükköy kumtaşı üyesi Alibeyköy, Küçükköy, Okmeydanı ve Kâğıthane civarında *mostralar* vermektedir. Vadi boylarında ve hafif yükseltilerde birim izlenir. Küçükköy kumtaşı üyesi Trakya Formasyonu'nun alt seviyesi ve temelini oluşturmaktadır (Saçlıtüre, 1991: 10).

Küçükköy kumtaşı üyesinin Viziyen'den itibaren transgresyon süresi dâhilinde bölgede bir regresyonla oluştuğu söylenebilir (a.e: 31).

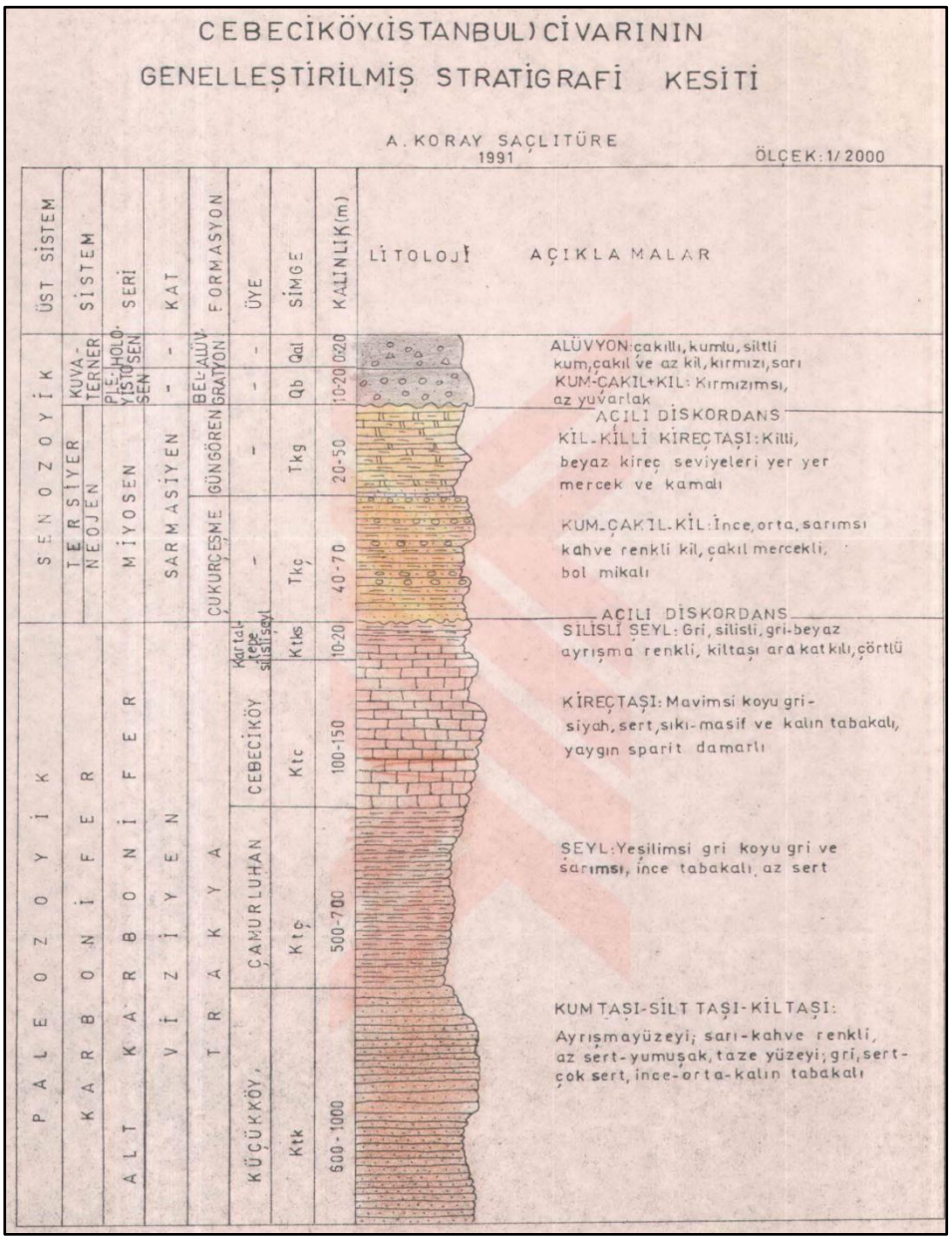

Şekil 1: Cebeciköy Civarının Genelleştirilmiş Stratigrafi Kesiti

Kaynak: A. Koray Saçlıtüre (1991)

Koray Saçlıtüre tarafından çizilmiş Stratigrafi Kesitinde Trakya *formasyonu* ve Küçükköy üyesi gösterilmektedir. Küçükköy üyesi Trakya *formasyonunun* temelini oluşturmakta ve kalınlığı 500-1000 m'ler arasında değişmektedir. Kumtaşı silt ve kil taşından oluşmaktadır (Şekil 1)

Bölgede Kâğıthane Deresi ve kolları olan diğer derelerin yatağında ve yamaçlarda görülen Kuvaterner yaşlı alüvyonlar ise *geoteknik* problemlerin kaynağını

oluşturur. Kuvvetli yağışın taşıdığı malzemelerden meydana gelen alüvyon örtüsünün kalınlığı ve genişliği her yerde aynı değildir. Dere yatağı boyunca güneye doğru genişleyen alüvyonlar düzensiz kalınlıkta, kontrolsüz dolgular ile örtülüdür. (Karadayılar v.d. , 1998: 251).

İlçe sınırları içerisinde Kâğıthane Deresi, Keçi Deresi ve Galata Dereleri yer almaktadır. Tarih boyunca önemli bir yer tutan Kâğıthane Deresi, varlığını ıslah edilmiş ve belirgin bir biçimde koruyabilmiş tek dere olarak ilçede sürdürmektedir. Keçi ve Galata Dereleri ise yer yer tamamen üstü kapatılmış, yüzeye çıktığı yerlerde kanal içinde yağmur sonrası yüzeysel akışa geçmişçesine cılız yüzeysel bir akışa sahip görünüm sergilemektedir. Bölgede meydana gelen yağışlar sonrasında ancak akışa devam edebilmektedir.

Kâğıthane Deresi, İstanbul'un önemli akarsularından biridir. Sur içinin tek akarsuyu olan Bayrampaşa Deresi 1950 yılından itibaren başlayan şehir düzenlemeleri esnasında kurutulmuştur. Bayrampaşa Deresi'nin kurutulması ile geriye sadece bölgede komşu olan vadilerden akan ve Haliç'e dökülen iki akarsu kalmıştır. Sık sık taşkınlara neden olan iki dereden biri olan Kâğıthane Deresi birtakım ıslah çalışmaları geçirmiştir. 1990'lı yıllara kadar sanayi ve yerleşim atıklarının kurbanı olan bu dere, daha sonra temizlenmiş yer yer kanal içine alınarak ıslah edilmiştir. Kâğıthane ilçesinin odak noktası bu dere ve içinde bulunduğu Cendere Vadisi olmuştur.

İlçenin hidrografyası adına temel teşkil eden bu akarsu, yine ilçenin bir yerleşim yeri olarak karşımıza çıkması adına büyük önem arz etmektedir.

Marmara civarındaki tüm deprem faaliyetlerinin neredeyse tamamına yakını Kuzey Anadolu Fay Hattı boyunca meydana gelmektedir ve bunların önemli bir bölümü kuzey kol üzerinde görülmektedir (Şengör, 2011: 21). İstanbul il alanı incelendiğinde nüfusun önemli bir bölümünün ilin güney kısmında yoğunlaştığı görülmektedir. İstanbul'un güney kısmında yer alan ve nüfusu yarım milyona yaklaşan Kâğıthane için deprem tüm İstanbul'da olduğu gibi oldukça tehlike arz etmektedir.

Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın önemli bir kısmının Marmara Denizi içerisinde yer alması İstanbul'un güney sahiline yakın sayılabilecek bir ilçe olan Kâğıthane'nin depremselliği açısından da risk oluşturmaktadır. Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF)

üzerindeki depremlerin oluş zamanı ve batıya yönelik hareketi, olası bir depremde düzensiz bir yerleşime sahip ve eski riskli binaların mevcut olduğu Kâğıthane için tehlike arz etmektedir.

İBB tarafından hazırlanan ve Avrupa Yakasının büyük kısmında heyelan faaliyetlerinin incelendiği çalışmalar, heyelan tehlikesi açısından Kâğıthane'deki durumu ortaya koymaktadır.

Beyoğlu, Beşiktaş, Fatih, Kâğıthane ilçelerinin içinde bulunduğu alanda yapılan çalışmalar neticesinde bölgede yer alan ve etkin olarak tespit edilen heyelan alanı Trakya Formasyonuna ait birimler ile kaplı yamaçta Kâğıthane'de görülmektedir.

Fotoğraf 1: Yahya Kemal Mahallesinde Meydana Gelen Toprak Kayması[1]

Kâğıthane ilçesi Yahya Kemal Mahallesinde istinat duvarının yıkılmasıyla meydana gelen toprak kayması sonucu bölge afet alanı ilan edilmiştir.

[1] https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kagithanede-bazi-alanlar-riskli-alan-ilan-edildi-1479430 (Erişim Tarihi: 10.07.2019).

10 Temmuz 2019 ÇARŞAMBA **Resmî Gazete** Sayı : 30827

CUMHURBAŞKANI KARARI

Karar Sayısı: 1306

İstanbul İli, Kağıthane İlçesi, Yahya Kemal Mahallesi sınırları içerisinde bulunan ve ekli kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alanın riskli alan ilan edilmesine, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun 2 nci ve ek 1 inci maddeleri gereğince karar verilmiştir.

9 Temmuz 2019

Recep Tayyip ERDOĞAN

CUMHURBAŞKANI

Fotoğraf 2: Yahya Kemal Mahallesi Riskli Alan İlan Edilmesi Kararı

Kaynak: Resmi Gazete (9.7.2019)

Kâğıthane'de karşımıza çıkan doğal afetlerden biri de sel ve taşkınlardır. İstanbul'da yüzeysel akışı etkileyen coğrafi etkenler aynı zamanda meydana gelen sellerin temel sebebi olmaktadır. Bunları iki maddede sınıflandırmak gerekirse biri, doğal ya da yapay drenaj sisteminin su taşıma kapasitesini aşan su miktarının aynı anda bir araya gelmesi; diğeri ise suyun akışının engellenmesidir. Yüzeysel akışa geçen su miktarının drene edilebilecek miktarı geçmesi, akım sorununu ortaya çıkararak sele neden olmaktadır (Turoğlu, 2010: 47). İstanbul'un genelinde meydana gelen seller gibi Kâğıthane'de meydana gelen seller de bu şekilde meydana gelmektedir.

İstanbul'da meydana gelen sellerde yaşanan mal ve can kayıpları yanlış arazi kullanımı, kentleşme gibi faktörleri ortaya çıkarmaktadır. İstanbul'da yoğun nüfuslanma ve bunun sonucunda meydana gelen çarpık kentleşme sellerin yaşanmasında önemli bir etkendir. Kâğıthane Deresi'nde olduğu gibi dere yataklarına kurulan yerleşim ve sanayi alanları, dere ıslahındaki yetersizlikler, drenajın bozulması gibi faktörler sellerde can ve mal kaybına yol açmaktadır (Kömüscü & Çelik & Ceylan, 2011: 220).

Kâğıthane'de tarihsel süreç içerisinde meydana gelen sellerden bazıları şunlardır:

Bilinen ilk büyük sel olayı 24 Ağustos 1553 yılında Kanuni döneminde yaşanmıştır. Şiddetli yağış sonucu meydana gelen sel Kâğıthane'ye büyük hasar vermiştir (Cezar, 1963: 60).

1563 yılında yine şiddetli yağmur sonrası meydana gelen selde Kâğıthane Deresi taşmış ve Haliç'te sular yükselmiştir (Çeçen, 1999: 46).

1884 yılında Kâğıthane Deresi 3 kere taşmış ve bölgede tarım ve hayvancılık faaliyetleri zarar görmüştür (Öztürk, 2009: 396).

1921 yılında meydana gelen sellerde Kâğıthane Deresi taşarak çevreye önemli zararlar vermiştir[2].

1929 yılında Kasım ayının sonlarına doğru etkili olan yağış sonucunda Kemerburgaz ve Kâğıthane sular altında kalmıştır. Sel sonucunda 2 çocuk sel alıp götürmüş bunu yanında çevrede de önemli hasarlar oluşmuş, Beyoğlu Kızılay'ı bölgeye yardım göndermiştir (Gönüllü, 2009: 459).

1937 yılında Ağustos ve Eylül aylarında 10 gün süren yağmurlar boyunca tüm binalar etkilenmiş fakat en büyük etki Kâğıthane'de görülmüştür. Sel, Kâğıthane Deresi üzerindeki köprünün üzerinden aşarak bu bölgeye büyük hasarlar vermiştir (a.e: 460).

[2] BOA, DH.İ.UM.EK, 123-24, H: 14.04.1340 / M: 15.12.1921

1974 yılında 2 gün süren yoğun yağış Kâğıthane'de yine büyük hasarlara neden olmuştur. Kâğıthane deresi taşmış ve 1000'den fazla ev sular altında kalmıştır. Kâğıthane ve Alibeyköy Dereleri taşkın sınırları içinde kalan alan olarak belirlenmiştir[3]

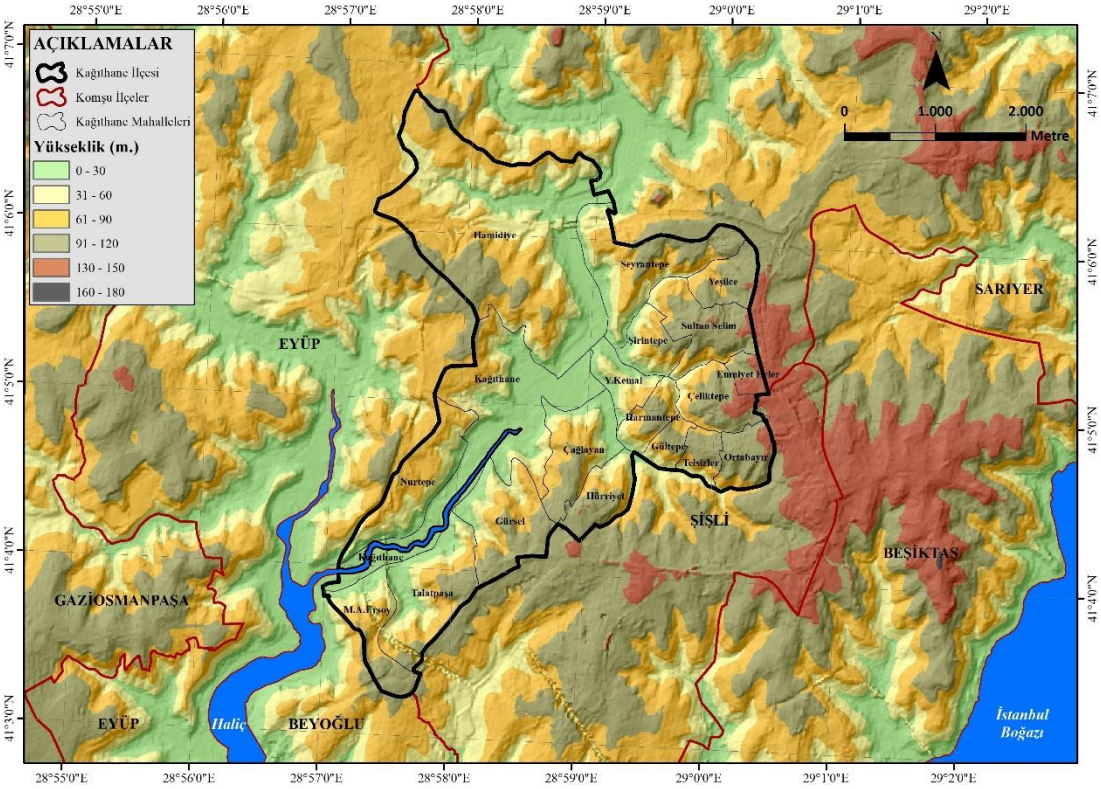

Harita 5: Kâğıthane İlçesi'nin Yükselti Haritası

Kâğıthane ilçesi, Çatalca-Kocaeli Platosu'nda bulunan İstanbul ilinin Avrupa yakasında yer almaktadır. Boğaz ve güneyde Haliç ile sınırlanmış düz ve hafif dalgalı yüzeyden oluşan Beyoğlu Platosu araştırma sahasının doğu ve güney sınırını oluşturmaktadır. Batı sınırı ise Kâğıthane ile Alibeyköy Dereleri havzalarını ayıran sırt olarak gözükmektedir. İki su bölümü çizgisi arasında yer alan ve kuzeyde Sarıyer ilçesi ile çevrili ilçenin doğusunda Galata'dan başlayan Şişli, Maslak ve Büyükdere boyunca uzanan sırt hem bölgenin diğer su bölümü çizgisi hem de hemen hemen idari sınır

[3] BCA, KDB, Kutu:338 Gömlek:61 Sıra:4, M:04.08.1975

olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sırtın hemen batısında kalan Gültepe ve Çeliktepe Mahalleleri araştırma sahasının en yüksek tepelerini oluşturmaktadır (Harita 5).

İlçede kuzeyden güneye geçildikçe yükseklikler genel hattıyla düşüş göstermekle birlikte bölgenin tam ortasından geçen Cendere Vadisi etrafında asıl tepeler yer almaktadır. Bölgenin yükselti değerleri 0-140 metreler arasında değişmektedir. Vadi içinde güneye doğru gidildikçe Kâğıthane Deresi'nin Haliç'e döküldüğü bölümde yükselti sıfırlanır. İlçede ortalama yükselti 30-40 m civarındadır.

Mahallelerinin önemli bölümü tepeler üzerinde ve bu tepeleri ayıran çukur alanların yamaçlarında kurulu olan Kâğıthane'de mahalle isimleri de topoğrafyadan etkilenmiştir. İlçenin en yüksek tepeleri ve bunların yamaçlarında kurulan Gültepe, Çeliktepe ve yine tepelerde yer alan Nurtepe, Seyrantepe, Harmantepe Mahalleleri fiziki görünümün mekâna etkisi açısından bir örnek olarak ortaya çıkmıştır.

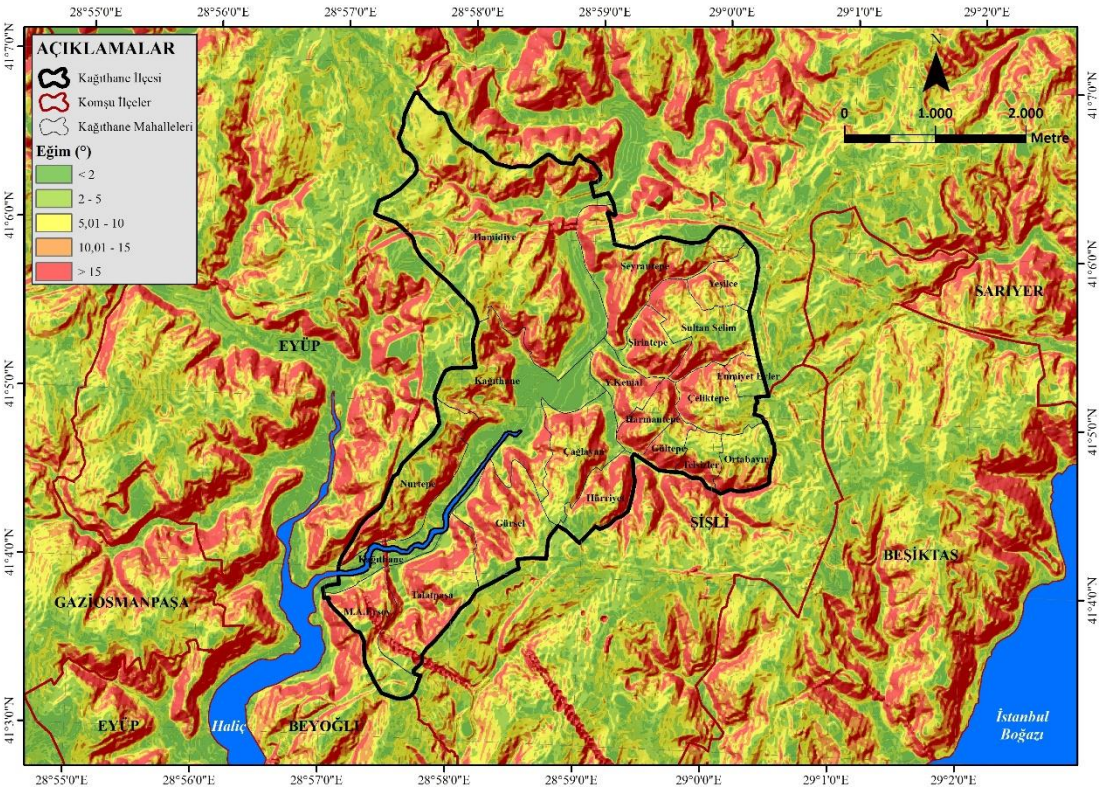

Harita 6: Kâğıthane İlçesi'nin Eğim Haritası

Kâğıthane İlçesi ortasında bulunan akarsu yatağı ve onun kollarının oluşturduğu havzalar dışında tepeler ve bunların yamaçlarında yer almaktadır. Bu durum yerleşim yerlerine de yansımış ve yerleşim alanları ve sokaklar oldukça eğimli bir karakter sergilemiştir. Tepeler ve arasında yer alan yamaçlar ilçe içindeki idari sınırları da belirlemede önemli bir faktör olarak karşımıza çıkar. Daha sonra etraflıca değerlendirilecek olan bölgedeki çarpık kentleşme olgusuna neden olan bir etken olarak bölgedeki eğim gösterilebilir. Düzensiz ve plansız olan yerleşmeye ilçede var olan eğim faktörü daha da düzensiz bir görünüm kazandırmıştır (Harita 6).

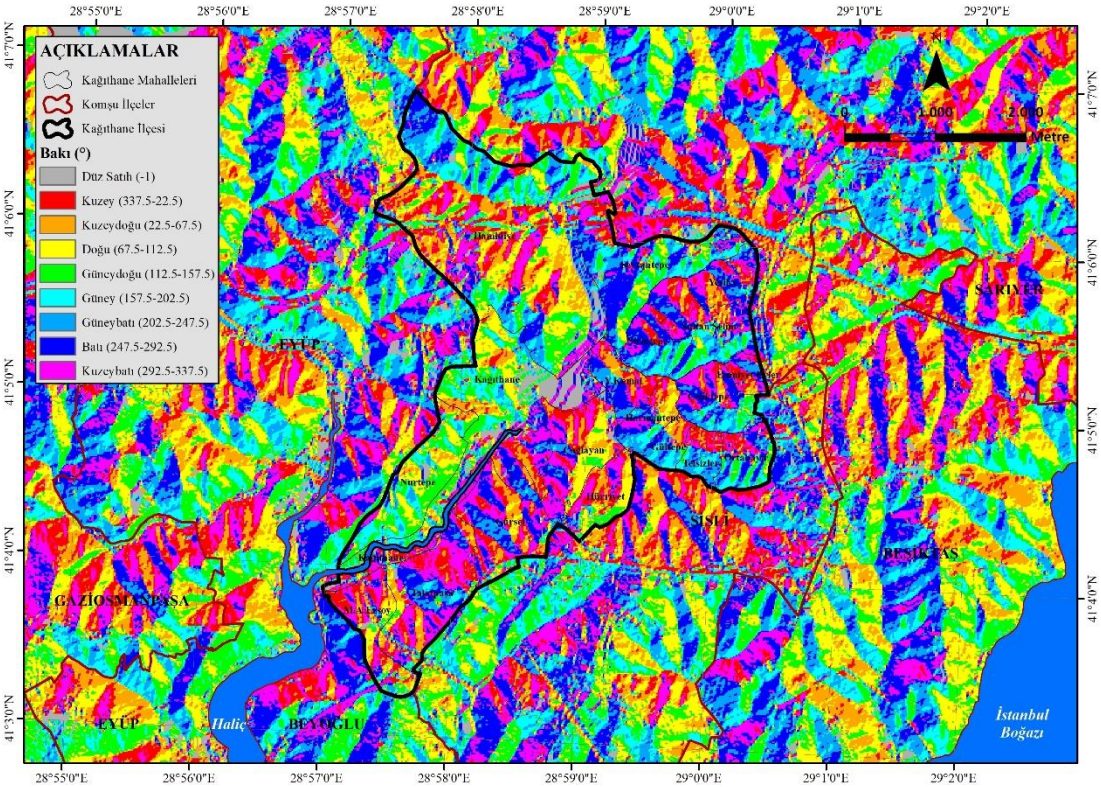

Harita 7: Kâğıthane İlçesi'nin Bakı Haritası

İlçenin genel olarak vadi ve sırt sistemleri üzerinde kurulu olması genel bir bakı yönünden söz edilememesine neden olmaktadır. Bakı durumu Kâğıthane'de bölgelere göre oldukça farklılık göstermektedir (Harita 7).

1.2 İklim Özellikleri

Kâğıthane İlçesi'nin iklimi, İstanbul ikliminin özelliklerini gösterir. Gezici hava kütlelerinin etkisi Kâğıthane iklimini etkileyen faktörler arasında yer alır. Kâğıthane iklimi Karadeniz ve Akdeniz iklim tipleri arasında yerel karasal özellikleri de içinde bulunduran bir görünüme sahiptir. Kâğıthane'nin, şehirleşmenin yüksek olduğu güney kesimde yer alması İstanbul iklimine göre daha sıcak bir karakter göstermesine neden olur.

1.2.1. Yağış ve Sıcaklık

Şekil 2: Kâğıthane İlçesi'nde Sıcaklık ve Yağış Değerleri (1980 Ocak – 2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Sıcaklık (°C)	6,1	6,0	7,9	12,0	16,9	21,6	24,3	24,5	20,9	16,4	11,9	8,1	14,7
En Yüksek Sıcaklık (°C)	8,8	9,8	11,7	15,6	19,4	24,4	26,7	27,4	23,8	19,4	15,4	10,5	
En Düşük Sıcaklık (°C)	3,5	1,2	3,6	8,9	14,1	19,5	21,7	21,4	18,2	14	7,5	4,6	

Tablo 1: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Sıcaklıklar (1980-2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Kâğıthane ilçesinde 41 yıllık veriler incelendiğinde yıllık ortalama sıcaklık 14,7 °C'dir (Tablo 1). İlçede en yüksek sıcaklık Ağustos ayında 27,4 °C, en düşük sıcaklık Şubat ayında 1,2 °C olarak görülmektedir. İlçede Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim ayı sıcaklıkları, ortalama sıcaklık olan 14,7°C üzerinde seyreder. Mart ayından itibaren yükselmeye başlayan sıcaklıklar, yazla beraber maksimuma ulaşır. İlçede sıcaklıklar Eylül ayından itibaren düşmeye başlar. Aralık ayının gelmesiyle 10 °C altına düşer. Aralık ayından sonra Mart'a kadar sıcaklıklar düşüş göstermektedir. Ocak ve Şubat, ilçede görülen en düşük sıcaklıkların bulunduğu aylar olarak yer alır.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Yağış Miktarı (mm)	84,0	71,5	60,8	46,3	31,0	33,5	21,9	20,6	35,2	67,7	77,4	94,6	644,5

Tablo 2: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Ortalama Toplam Yağış (mm) (1980 Eylül – 2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Tablo 2'ye göre ilçede en düşük yağışlar Temmuz ve Ağustos aylarında gözlemlenmektedir. İlçe, en yüksek yağışı ise Aralık ayında almaktadır. Yağış miktarı; ilkbaharın son aylarında, yaz aylarında ve sonbaharın ilk aylarında oldukça düşüktür. Ekim ayının gelmesiyle artan yağışlar, Kasım ayı içinde de artarak Aralık'ta maksimuma ulaşır. 94,6 mm yağış görülen Aralık ayından sonra yağışlar sürekli düşüş göstermektedir (Şekil 2). Yağışların yazı karşılayan aylarda ve sonrasında da bir süre düşük miktarlarda seyretmesi ilçede uzun bir yaz yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durumun açık hava etkinlikleri ve mesire alanlarıyla ünlü ilçenin bu görünümü kazanmasına etki ettiği söylenebilecektir.

Yıllık 644,5 mm yağış alan Kâğıthane, bu yağışın yaklaşık %38'ini (250,1 mm) kış aylarında almaktadır. Kâğıthane'nin yaz aylarında aldığı toplam yağış olan 76 mm ise yıllık toplam yağışın yaklaşık %11'ini oluşturmaktadır. Sonbahar ayında yağan 180,3 mm yağış ise yıllık toplam yağışın yaklaşık %28'ini oluşturmaktadır. İlkbaharda yağan yağışın, yıllık yağışa oranı ise yaklaşık %21'dir. Buna göre ilçe en çok yağışı kış aylarında, en düşük yağışı ise yaz aylarında almaktadır.

1.2.2. Açık ve Bulutlu Günler

Klimatolojiye ait olan ve bir yerin iklimini tanımlamakta kullanılırken önemli bir etken olan bulutluluk kavramı hiç şüphesiz bir yerleşim yerinin karakterini belirlemekte de önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerine göre hazırlanan Tablo 3'e göre havanın açık olduğu günlerin çoğunlukla yaz ayında bulunduğu, yağışın da en yüksek olduğu kış aylarında ise açık günlerin en az görüldüğü gözlemlenmiştir.

Aylar	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Yıllık Toplam**
Açık Günler	3,8	4,5	6,3	7,8	11,1	15,4	18,3	18,1	14,6	8,3	4,7	2,8	115,7

Tablo 3: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Açık Gün Sayısı (1980-2007)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

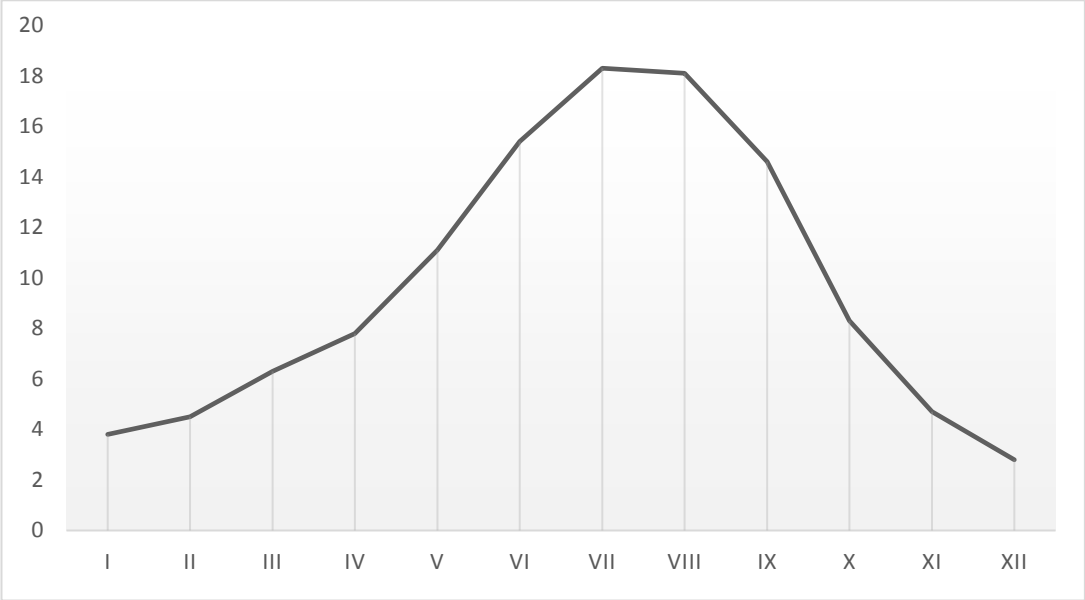

Şekil 3: Kâğıthane İlçesi'nde Açık Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980-2007)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Şekil 3'e göre ilçede havanın açık olduğu günler Şubat ayı ile birlikte yükselişe geçmekte ve Haziran'dan sonra Temmuz ve Ağustos'ta en yüksek değerlere ulaşmaktadır. Temmuz ve Ağustos aylarında ayın 18 günü hava açıktır. Eylül ayından itibaren açık gün sayısı azalmaya başlamaktadır. Aralık ayında ise açık gün sayısı, yılın en düşük değerini göstermektedir. İlçede havanın açık olduğu günlerin yaklaşık %45'i yaz aylarında, %9'u ise kış aylarında görülmektedir. İlçede havanın açık olduğu günlerin neredeyse yarısına yakını yaz aylarında görülmektedir. En az ise kış aylarında açık günlere rastlanmaktadır.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Bulutlu Günler	14,7	14,5	15,6	16	17,1	13,1	11,6	11,9	13,9	18,1	18	17	181,5

Tablo 4: Kâğıthane İlçesi'nde Bulutlu Günler (1980-2006)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

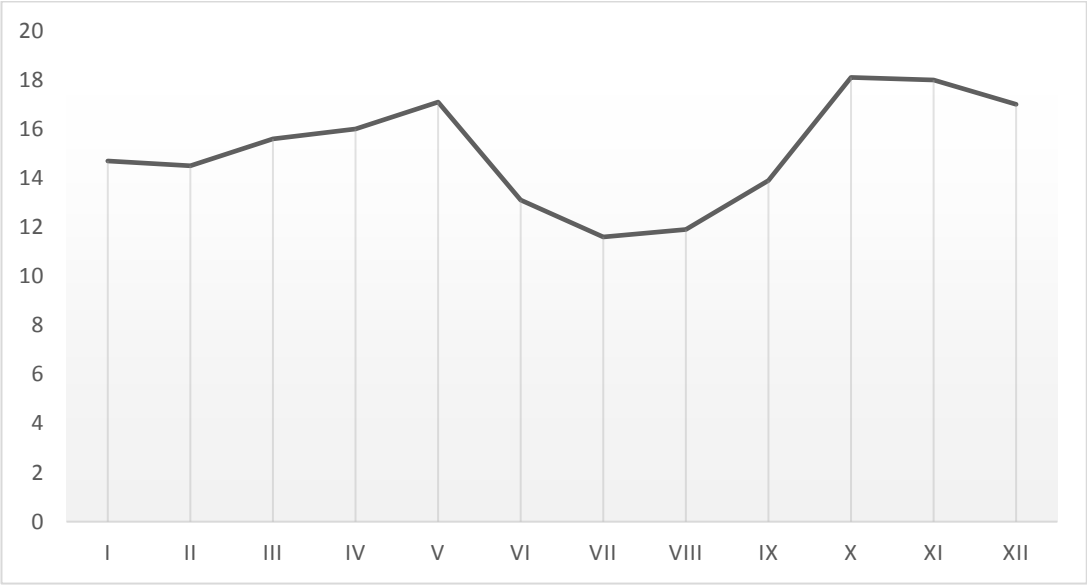

Şekil 4: Kâğıthane İlçesi'nde Bulutlu Günlerin Aylık Dağılışı (1980-2006)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Kâğıthane'de Tablo 4'de yer alan verilere göre bulutlu gün sayısı 181,5'dur. Şekil 4'e göre Mayıs ayı itibariyle bulutlu gün sayısında başlayan düşüş Eylül itibariyle birlikte tekrar artışa geçmektedir. İlçede yılın neredeyse yarısında hava bulutludur. Ekim ve Kasım ilçede havanın bulutlu olduğu gün sayısı açısından en

yüksek değerlerin görüldüğü aylardır. Sonbahar, kış ve ilkbahar mevsimlerinde bulutlu gün sayısı birbirlerine oldukça yakındır.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Bulutla Kapalı Günler	12,3	9,1	8,9	5,9	2,4	0,9	0,4	0,3	1	4,2	7,2	11,2	63,9

Tablo 5: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kapalı Günlerin Sayısı (1980-2006)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

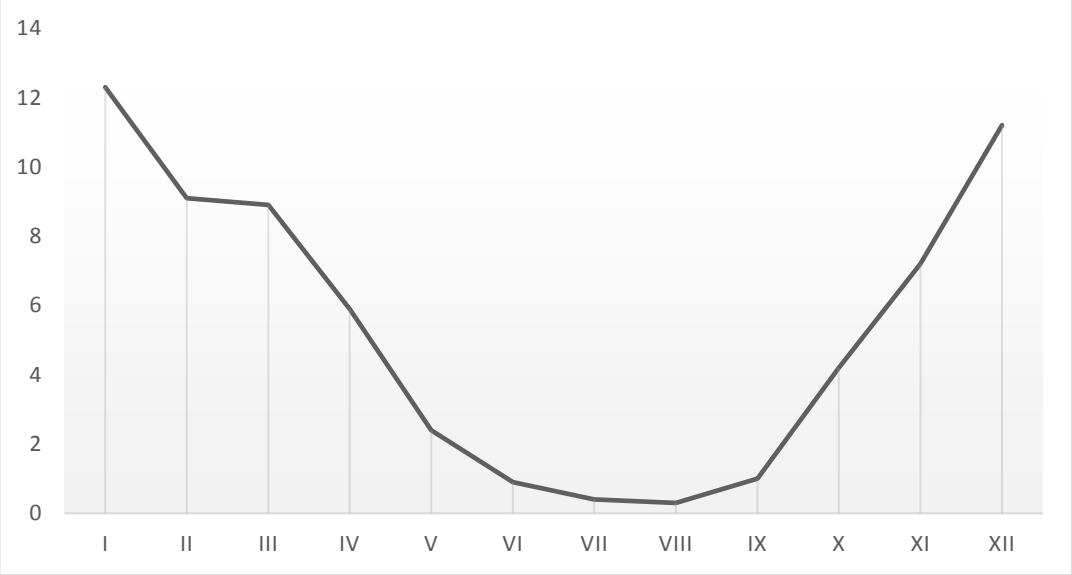

Şekil 5: Kâğıthane İlçesi'nde Bulutla Kapalı Günlerin Aylık Dağılışı (1980-2006)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Tablo 5'e göre yaz aylarında kapalı gün neredeyse hiç görülmez. Ekim ayı ile birlikte görülmeye başlanan kapalı günler en fazla Ocak ve Aralık'ta görülür. Ocak ayından sonra kapalı gün sayısı giderek azalır. Kapalı günler bölgede en çok kış ayında görülmekle birlikte, yılın tamamına oranla bölgede sık görülmez. Bulutlu günler ve açık günlerin sayısı bölgede kapalı günlere göre çok daha fazla olduğu için kapalı günlere çok rastlanmaktadır.

1.2.3. Donlu Günler

Kâğıthane ilçesi iklim olarak Akdeniz ve Karadeniz iklimi arasında bir geçiş tipinin özelliklerini yansıtır. Sıcak karakterli olarak sayılabilecek bu iklim tiplerinin özelliklerini yansıtan Kâğıthane iklimi, bazı dönemlerde kuzeyden gelen gezici hava kütlelerinin tesirinde kalarak soğur. Bunun haricinde hava sıcaklığının 0'ın altına inmemesi araştırma sahasında don olaylarına nadir rastlanmasına neden olur.

Aylar	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Yıllık Toplam**
Donlu Gün Sayısı	4,2	4,9	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	1,6	12,6

Tablo 6: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Donlu Günler (1980 – 2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

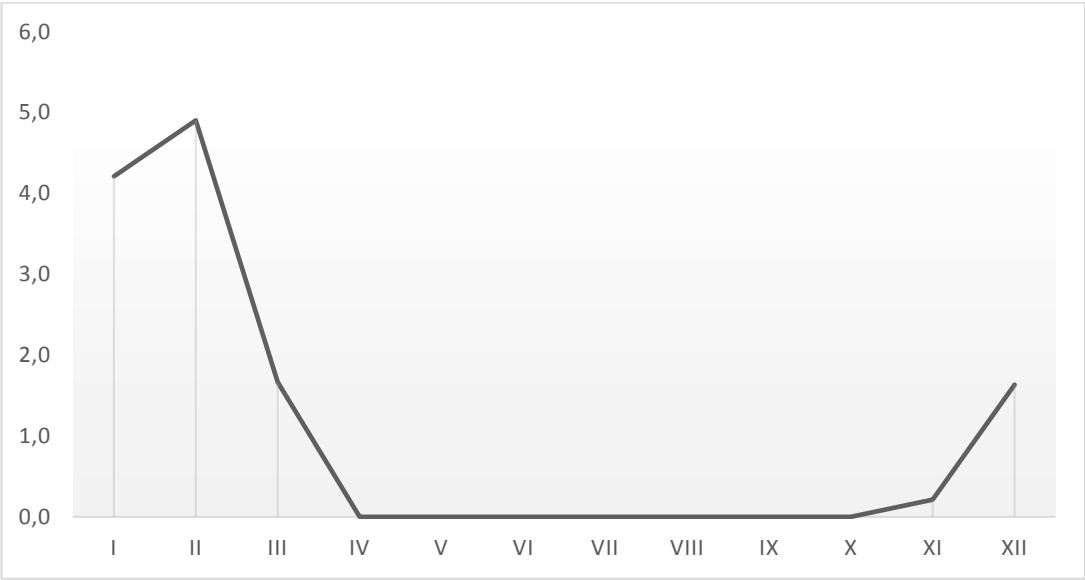

Şekil 6: Kâğıthane İlçesi'nde Donlu Gün Sayısının Aylık Dağılışı (1980 – 2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerine göre hazırlanmış Tablo 6 ve Şekil 6'ya göre donlu günler sadece Kasım, Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarında görülmektedir.

1.2.4. Yağışlı Günler ve Yağış Türleri

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Yağışlı Gün Sayısı	16,0	13,8	12,5	9,5	7,6	6,6	3,3	3,5	6,1	10,1	11,9	15,4	116,4

Tablo 7: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Yağışlı Gün Sayısı (1980 – 2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

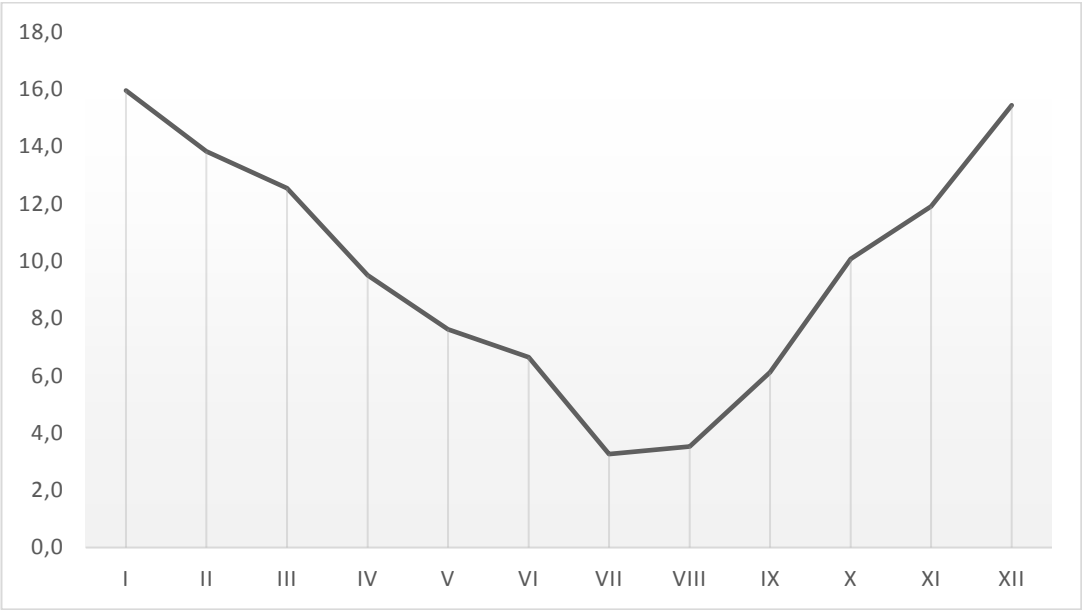

Şekil 7: Kâğıthane İlçesi'nde Yağışlı Günlerin Aylara Göre Dağılışı (1980-2021)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Tablo 7'ye göre bölgede yağışlı gün sayısının en yüksek olduğu aylar Aralık ve Ocak'tır. Bu iki ayın yarısında hava yağışlıdır. Temmuz ve Ağustos, yağışlı günlerin en az olduğu aylardır. Şekil 7'ye göre Ocak ayından sonra yağışlı gün sayısı sürekli düşüş gösterir. Ağustos'un bitmesiyle yağışlı gün sayısı yükseliş gösterir ve kış aylarında maksimuma ulaşır. Yıl boyunca var olan yağışlı günlerin %30'u kış aylarında görülürken bu oran yaz aylarında ancak %10 olarak yer alır.

Bölgede yıllık toplam 644,5 mm yağan yağmur, toplam 116,4 günde yağar. Bu değerler bir yılın, yaklaşık 1/3'ünde bölgedeki tüm yağışın yağdığını göstermektedir. Yılın yalnız 1/3'ünde görülen yağışlılık büyük oranda kış aylarında görülür.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Kar Yağışlı Günler	2,5	3,6	1,4	0	0	0	0	0	0	0	0,1	1,8	9,4

Tablo 8: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Yağışlı Gün Sayısı (1980 – 2016 Şubat)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

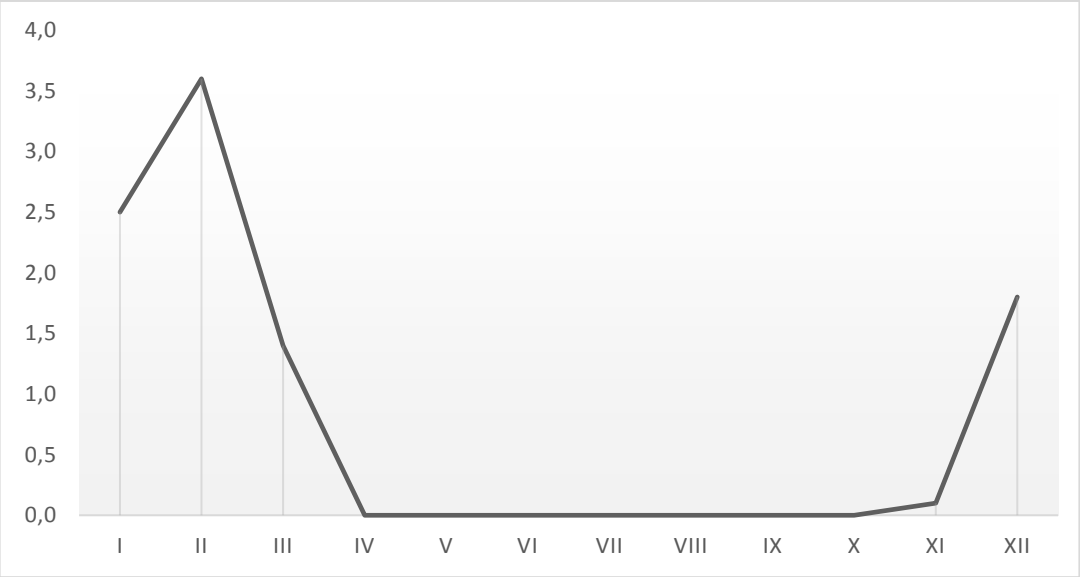

Şekil 8: Kâğıthane İlçesi'nde Aylara Göre Kar Yağışlı Günler (1980 Ocak - 2016 Şubat)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Tablo 8'e göre bölgede kar yağışı Kasım, Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarında görülmektedir. Bölgede kalan 7 ayda kar yağışına rastlanmaz. Kar yağışının en fazla olduğu mevsim kış, en fazla olduğu ay ise Şubat'tır.

Kar yağışlı günler, yağışlı günlerin tamamının %8'ini oluşturur. Bölgede hâkim yağış türü yağmurdur. Yağışlı gün sayısı ile kar yağışlı gün sayısı karşılaştırıldığında Aralık ayındaki yağışın %11,6'sı, Ocak'taki yağışın %15,6'sı, Şubat'taki yağışın, %26'sı kar yağışı olarak yer alır.

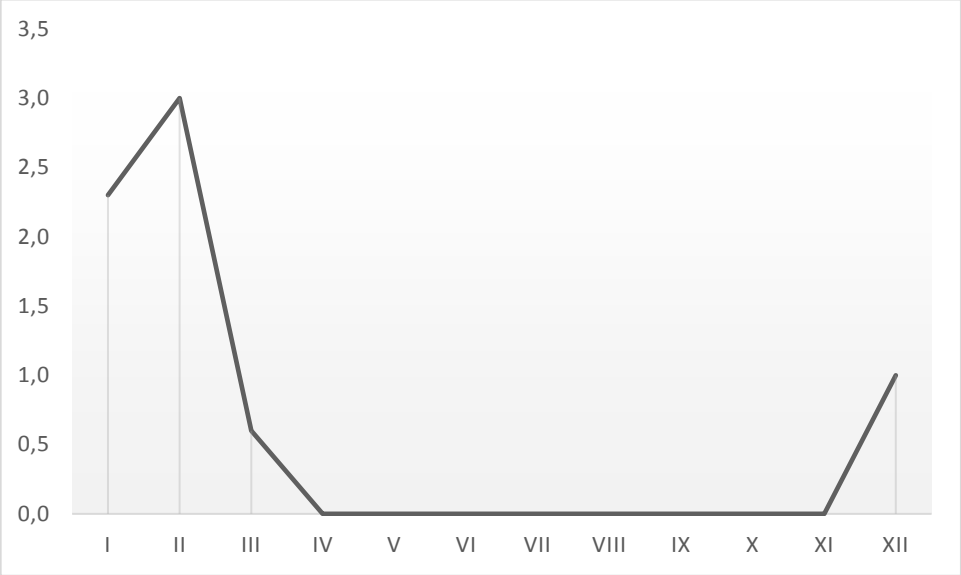

Şekil 9: Kâğıthane İlçesi'nde Kar Örtülü Günlerin Aylık Dağılışı (1980 – 2016 Şubat)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Kar Örtülü Günler	2,3	3	0,6	0	0	0	0	0	0	0	0	1,0	6,9

Tablo 9: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Kar Örtülü Günler Sayısı Dağılışı (1980 – 2016 Şubat)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Bölgede kar örtülü gün sayısı yalnızca 7 gündür. En uzun süre ise Şubat ayı içerisinde görülmektedir. Yılın yalnızca 4 ayında yerde kar örtüsüne rastlanılmaktadır (Tablo 9).

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Toplam
Dolu Yağışlı Günler	0,1	0,2	0,2	0,2	0,6	0,9	0,7	1,0	0,7	0,6	0,4	0,3	5,9

Tablo 10: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık ve Yıllık Dolu Yağan Gün Sayısı (1980- 2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

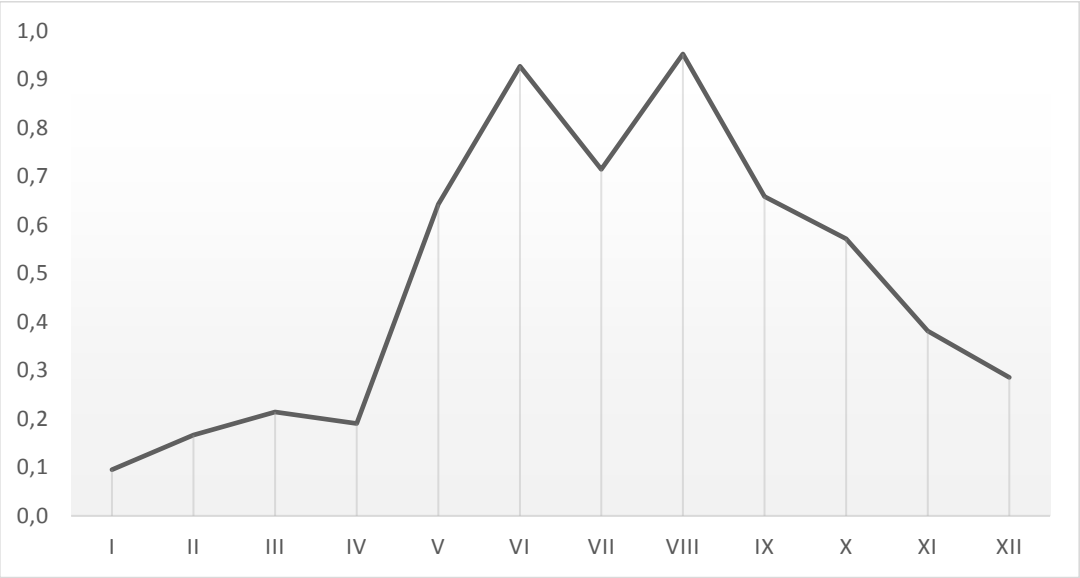

Şekil 10: Kâğıthane İlçesi'nde Dolu Yağışlı Günlerin Aylık Dağılışı (1980- 2021 Kasım)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2021

Dolu; sıcak ve kuru havanın birden yükselip soğumasıyla yağışın sıvı özelliğini kaybedip donması ile oluşan ve buz şeklinde katı olarak yağan bir yağış tipidir. Bu yağışın sık rastlandığı aylar bu yüzden nispeten sıcak havanın olduğu aylardır.

Bölgede yılda ortalama sadece 6 defa görülen dolu olayı maddi hasarlara neden olması sebebiyle bir afet boyutunda değerlendirebilir (Tablo 10).

Tablo 10'a göre dolu yağışı bölgede en çok Haziran ve Ağustos aylarında görülmektedir.

1.2.5. Rüzgâr Yönü ve Hızı

Rüzgâr yönünün oluşmasında önemli etkenlerden biri bölgenin morfolojisidir. Vadi içinde yer alan Kâğıthane'nin hâkim rüzgâr yönünü, morfolojik özelliği etkilemiştir.

Kâğıthane'de hâkim rüzgâr yönü Cendere Vadisi'ne paralel olarak kuzey ve kuzeydoğu yönlüdür. Bu rüzgârlar yazları bölgeyi serinletirken, kışın kar ve yağmur şeklinde yağışa sebep olmaktadır.

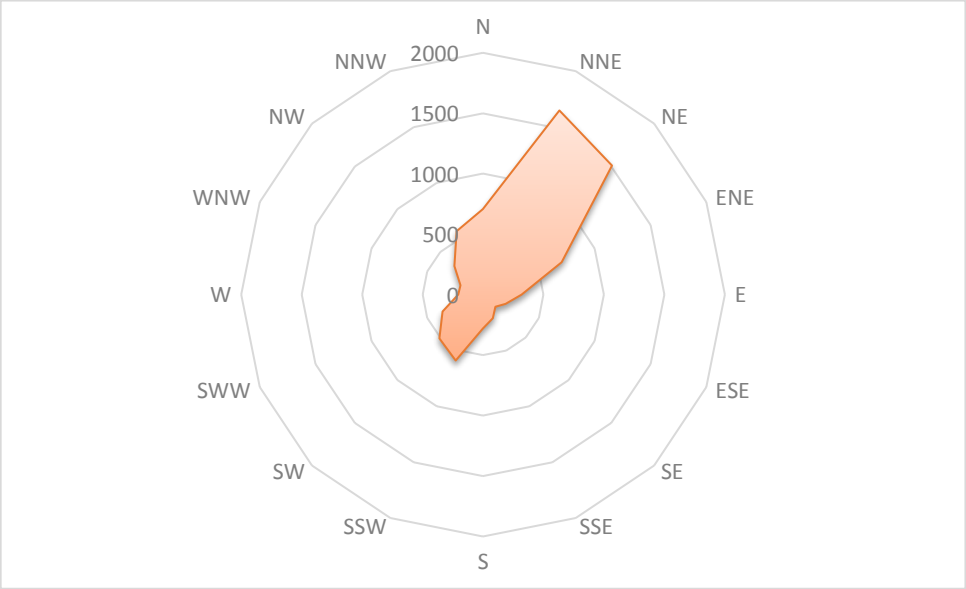

Şekil 11: Kâğıthane İlçesi'nin Hâkim Rüzgâr Yönü Diyagramı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü,2021

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Ortalama
Rüzgâr Hızı	2,7	2,7	2,5	2,2	2,1	2,1	2,5	2,6	2,3	2,3	2,4	2,7	2,4

Tablo 11: Kâğıthane İlçesi'nde Aylık Ortalama Rüzgâr Hızı (1980-2021)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Kâğıthane'de 1980 ve 2021 arası aylık ortalama rüzgâr hızlarının 41 yıllık ortalamaları alınarak Tablo 11 oluşturulmuştur. Rüzgârların hâkim yönünün kuzeydoğu olduğu Kâğıthane'de rüzgâr hızının en yüksek kış aylarında olduğu görülmektedir.

Aralık, Ocak, Şubat, Mart ve Ağustos yıllık ortalama rüzgâr hızının üzerinde rüzgâr hızına sahip aylar olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 11). Ağustos ayında vadi boyunca kuzeydoğu yönlü esen rüzgârlar sıcaklığın yüksek olduğu aylarda ferahlatıcı bir etkiye sahiptir. Mesire alanı olarak kullanılan Kâğıthane'de bu rüzgârlar insanların yazın serinlemek maksadıyla burada toplanmasına şüphesiz bir etkendir.

1.3. Toprak Özellikleri

Kâğıthane ilçesi idari sınırları bakımından incelendiğinde büyük oranda şehirsel alan olarak karşımıza çıkmaktadır. İlçenin 1950 yılından itibaren yoğun nüfuslanması burada yerleşimin yayılmasını etkilemiştir. Hızlı yapılaşma ve neticesinde gerçekleşen altyapı çalışmaları ile betona teslim olan Kâğıthane İlçesi için geniş ve çıplak bir toprak örtüsünden bahsetmek pek mümkün değildir. Merkezde yer alan vadi ve kuzeyde küçük sahalar hariç yüzeyde görülen topraktan bahsedemeyecek olsak da daha önce ilçenin jeolojisinden bahsederken ortaya çıkarılan kayaç yapısı Kâğıthane'nin toprak tipi hakkında bilgi verecektir.

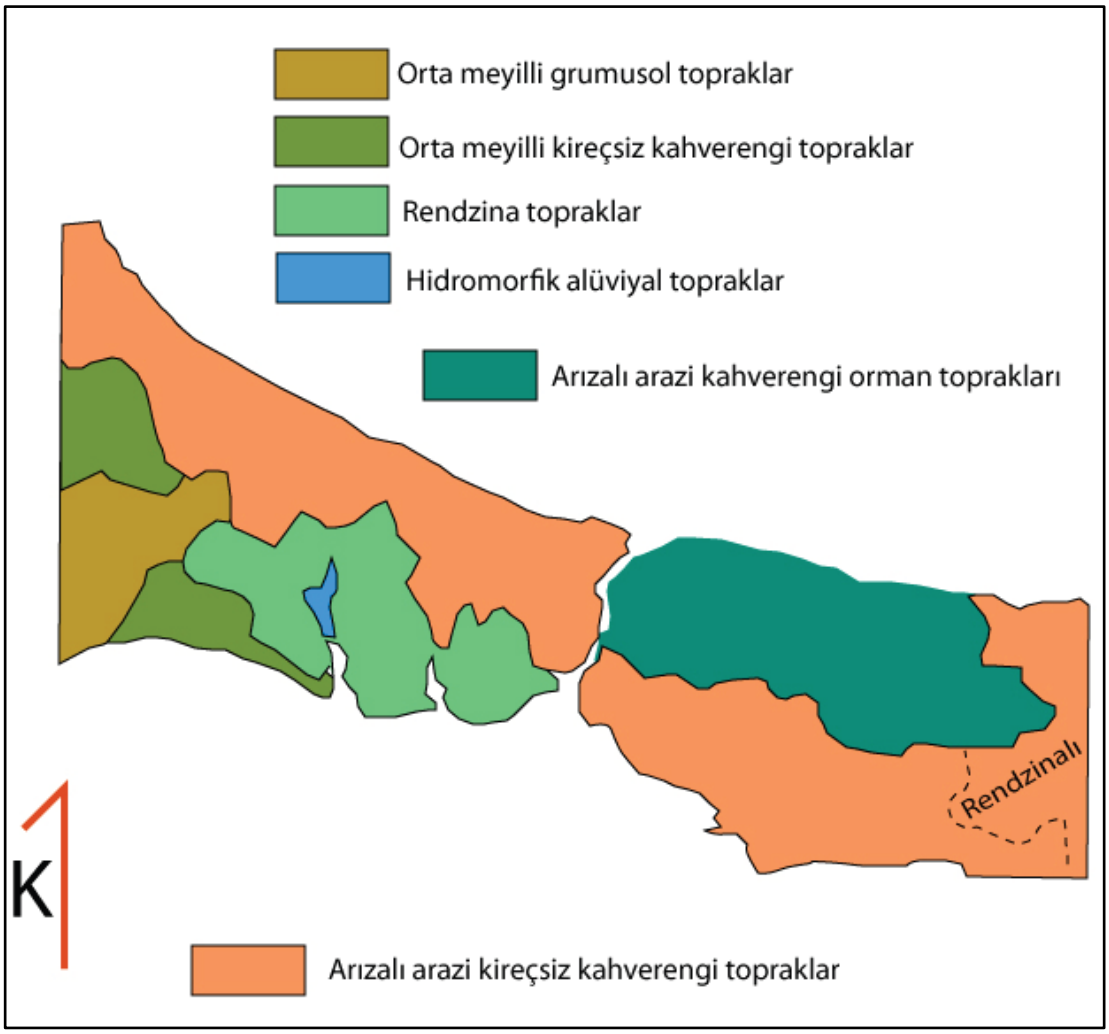

Harita 8: İstanbul İl Alanında Görülen Toprak Tipleri

Aktaran: Şengör (2011) **Kaynak:** Oakes (1958)

Miosen ve Pliosen devirlerinde çakıllı kum ve killerin yığılması ile meydana gelen kireçsiz kahverengi topraklar temel olarak rendzinalar ile bir arada bulunurlar (Oakes, 1958: 138).

Kireçsiz kahverengi topraklar zonal topraklardır. Ilımlı ve yarı ılımlı nemli ve kuru az nemli Akdeniz tipi iklim şartları altında meydana gelen iyi bir toprak oluşumuna sahip topraklardır (a.e: 137).

Kâğıthane'nin jeolojisi ve iklimini incelediğimizde ortaya çıkan verilerin yorumlanması ile kireçsiz kahverengi toprakların oluşumu için gerekli şartların uyuşması bölgede kireçsiz kahverengi toprakların ve bunun yanında bulunması muhtemel olan rendzina toprakların varlığına işaret etmektedir.

1.4. Bitki Örtüsü

Bir bölgenin bitki örtüsünün oluşmasında şüphesiz iklim, toprak ve jeomorfolojik özelliklerin oluşturduğu yetişme şartları doğrudan etki etmektedir. İstanbul'un yetişme şartları sonucu ortaya çıkan hâkim bitki örtüsü orman formasyonudur. Orman formasyonu dışında maki ve *psödomaki* toplulukları İstanbul il alanı genelinde görülen diğer türlerdir. İstanbul'da tahrip olan ormanların yerini alan bu topluluklar, kuzeye gittikçe *psödomaki* güneyde ise maki toplulukları olarak karşımıza çıkar. Bu görünümün nedeni kuzeye gidildikçe artan yağışlardır. İstanbul'un kuzeyinde Karadeniz'e doğru sokulan derin vadiler bulunmaktadır. Bu vadiler nemli havanın içeriye doğru sokularak nemcil bitkilerin güneye doğru sokulmasına neden olmuştur (Avcı, 1994: 248).

İklim tipinden bahsederken bahsedilen geçiş tipi özelliği İstanbul'un bitki örtüsü içinde geçerlidir. Kuzey-Güney, Doğu-Batı yönü olarak iki eksende bitki örtüsü farklılık göstermektedir. Kuzey-Güney yönlü olarak Avrupa ve Akdeniz *biomlarını* ayrıştıracak herhangi fiziki etmen bulunmadığı için iki farklı karakter iç içedir. Batıda Ergene havzası doğuda ise *kontinental* Kuzey Anadolu arasında bir geçiş tipinden bahsetmek mümkündür. İklim ve bitki örtüsünün bir bölgenin görünüşünü en çok etkileyen unsur oluşu nedeniyle bölgedeki bu çeşitlilik oldukça önemlidir. Akdeniz *biomunu* temsil eden bitki ve topluluklarla daha çok güneyde karşılaşılmaktadır (Erinç, 1980:283).

Bu bakımdan Kâğıthane'nin bitki örtüsünden bahsederken Akdeniz elemanlarının etkisinden bahsetmek bölgenin bitki örtüsünü açıklamakta doğru olacaktır.

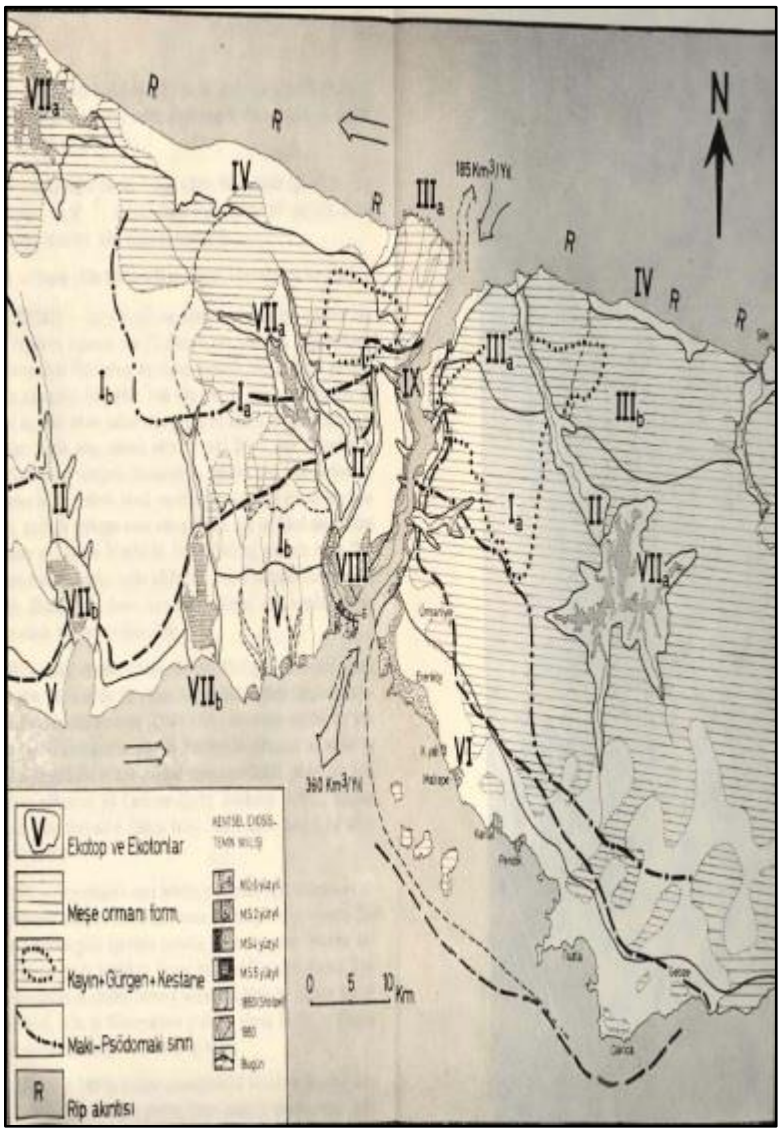

Harita 9: İstanbul Yöresinde Başlıca Ekotoplar

Kaynak: Erinç, 1980

İstanbul ekolojisindeki alansal farklılaşma ve değişik doğal koşullar; farklı potansiyellere, sorunlara ve koşullara sahip olan bazı mekân birimlerini ortaya çıkarmıştır. Bu mekânlardan biri de plato içine gömülmüş genç ve vadi tabanlarının yamaçları ve alüvyal tabanlarıdır. Bunlardan vadilerden biri de Kâğıthane vadisidir. (Erinç: 1980:285)

Erinç tarafından hazırlanan Harita 9'da Romen rakamları ile gösterilen bu bölgelerden ikincisi Kâğıthane vadisidir.

Kâğıthane'de yerleşim tarihinin oldukça eskiye dayanması buradaki bitki örtüsünün tahribine neden olmuştur. İstanbul güneyindeki yoğun şehirleşme, bitki örtüsünün çok küçük alanlarda sıkışmasına neden olmuştur. Kâğıthane'de bitki örtüsü insanların kimi yerde tahribi, düzenlemeleri ve sınırlandırmalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde Kâğıthane'nin bitki örtüsü, kuzeyde Sarıyer sınırında ve Kâğıthane Deresi'nin çevresinden Haliç'e kadar olan bölümle sınırlanmıştır.

Fotoğraf 3: FSM Tabiat Parkı

Kaynak: Kâğıthane Belediyesi

Kâğıthane'nin bitki örtüsü ile ilgili en net bilgileri Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde (ÇELEBİ, 2008: 441) vermiştir. Kâğıthane mesiresini tarif ederken Evliya Çelebi;

''Karadeniz Boğazı'na yakın Levend Çiftliği adlı derelerden gelip akar hazmı kolay bir sudur ki bütün çamaşır yıkayanlar oraya varıp gömlek, sarık ve şalvarlarını sabun sürmeden yıkarlar. İki kere yıkayınca beyaz gül yaprağı gibi olur. Gayet lezzetli sudur. Bazı Hint tüccarları, metalarını bu Kâğıthane'ye getirerek birer kere suya batırmaları yeterli olur. Bu nehrin iki tarafı nice bin çınar, kavak ve salkımsöğütler ile süslenmiş bir yeşillik vadidir. Otları tirfil, yonca, ayrık ve lavaşadır. Kâğıthane çiçeği ve Kâğıthane lalesiyle süslenmiş bir yeşillik, gölge veren ağaçlarla bezenmiş bir mesiredir. Bu nehir içinde öyle bir eğir otu hâsıl olur ki Azak'ta ve Kanije Gölü'nde olmaz. Gayet yararlı eğir koku olur. Tatil günleri nice bin kayık ve peremeye binmiş binlerce genç yaşlı sadık âşıklar bu dinlenme yerine gelip her biri bir turlu neşelenir.'

1.5 Su Kaynakları

Kâğıthane, İstanbul'un batı yakasında Kâğıthane, Galata ve Keçi Derelerini sınırları içerisinde barındıran su yönünden zengin bir yerleşim yeridir. Kâğıthane'nin bir yerleşim yeri olarak seçilmesinde şüphesiz Kâğıthane Deresinin varlığı önemli bir yer tutmaktadır.

Kâğıthane'de su kaynaklarının varlığı burada yerleşim ve ekonomik faaliyetleri de etkilemiştir. Kâğıthane Deresi haricinde ilçedeki diğer dereler olan Galata ve Keçi Dereleri yüzeysel akış açısından cılız görünümdedir. Yağışlar sonucu çoğu bölümü kanallar içine alınmış ve üstü kapatılmış olan Keçi ve Galata Dereleri yüzeysel akışa geçebilmektedir.

Kâğıthane Deresi havzasının toplam alanı 181,65 km2'dir. (Bayramoğlu, 1982:2). Alibeyköy ve Kâğıthane Derelerinin birleşerek içinden geçtiği vadi son transgresyonda deniz istilasına uğramıştır. Bu durum bölgede kaide seviyesini değiştirmiş ve alüvyal boğulma yaşanmıştır. Kâğıthane Deresi boyunca devam eden vadide Kâğıthane ilçesinin merkez bölümünde 70 m yükseltide taraçalara rastlanır (Kalsın, 1977: 17). Kâğıthane Deresi'nin su toplama havzalarının, deniz seviyesinden çok yüksekte bulunmaması, Haliç'in tamamen dolmaması ve günümüzdeki görünümünü korumasında etkilidir (Yalçınlar, 1977: 410).

Kâğıthane Deresi ve derenin su toplama havzasındaki arazi, birçok kol ve sel yatakları vasıtasıyla parçalanmıştır. Bu parçalanmanın neticesinde Kâğıthane'de yer alan vadi sistemi sık ve dik yamaçların oluşmasına neden olmuştur.

Kâğıthane İlçesi'nin önemli akarsuyu olan Kâğıthane Deresi bölgenin jeolojisi için de temel teşkil etmektedir (Bayramoğlu, 1982: 20). Kâğıthane Deresi bölgede nüfuslanma, yerleşim ve ekonomik faaliyetleri doğrudan etkilemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KÂĞITHANE'NİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Kâğıthane İsminin Tarihi

Kâğıt yapımında eski çağlardan beri suyun kullanıldığı bilinmektedir. Su yönünden zengin olan Kâğıthane ve yakın çevresi bu yüzden kâğıt imalatı için oldukça uygun bir bölgedir. Kâğıthane ile ilgili var olan tarihi kaynaklar incelendiğinde hiçbir eserde burada Osmanlı dönemi öncesine kadar kâğıt imalathanesiyle ilgili bir kalıntının varlığına rastlanmamaktadır. Bu durumun aksine burada eski dönemlerde bir kâğıt imalathanesi olduğu görüşü ise birden fazla kaynak tarafından belirtilmiştir.

Fransız bilim adamı Pierre Gilles, İstanbul Boğazı isimli eserinin 3. bölümünde Kâğıthane ve Alibeyköy Dereleri ve bu çevrenin topoğrafyası hakkında bazı açıklamalar ve anlatılarda bulunmuştur. Gilles, Kâğıthane ve Alibeyköy Dereleri'nin Byzantion şehrini kuran Byzas'ın doğum yeri olarak Yunan Mitolojisinde yer aldığını söyler. Burada Byzantionluların buruşuk kâğıtlarını düzleştirdiği derenin ağzına yakın bir konumda bulunan imalathaneden söz etmektedir. Kâğıthane Deresi'nin adının 'Khartarikos' olduğunu ve bu ismin verilmesinde yine burada bulunan 'Pektinakorion' isminde bir köyün bulunmasının etkili olduğunu söylemektedir (Gilles, 2000: 74-75)

Kâğıthane'de kâğıt imalathanesinin varlığı farklı isimler tarafından teyit edilmekle birlikte, Osmanlı'da bilinen ilk kâğıt imalathanesi 17. yüzyılda açılmıştır. Kimi kaynaklar II. Beyazıt vakfiyesinin İstanbuli ismi verilen İstanbul'da üretilmiş bir kâğıt olması nedeniyle bu dönemde Kâğıthane'de bir kâğıt fabrikasının varlığından söz ederken, IV. Mehmet döneminde burada bir kâğıt fabrikası açıldığı da iddialar arasındadır. III. Selim döneminde ise İstanbul Kâğıthane'de bir kâğıt imalathanesi açılması yönünde Rusçuklu Mehmet Emin Behiç Bey görevlendirilmiştir. Burada kâğıt yapımı için gerekli malzemeler Sadabad Sarayı'nda tutulmuştur (Ersoy, 2001: 165).

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kâğıthane'de bulunan Daye Hatun Camii civarında büyük su dolapları bulunan bir kâğıt imalathanesinden bahsetmektedir. Bu imalathanenin Türk hâkimiyetinden önce yapıldığını iddia etmektedir (Çelebi, 2008: 443). Kâğıthane'nin Türkler tarafından bu şekilde isimlendirilmesi konusunda kesin bir kanıt olmamakla birlikte burada çok eski tarihlerden itibaren var olan kâğıt imalathanesi bölgenin isminin seçilmesinde etkili olduğu görüşünün mümkün olması muhtemeldir.

2.2. Osmanlı Dönemi Öncesi Kâğıthane

Kâğıthane'nin şehre ait özellikleri içerisinde barındırması ve şehir kimliğini kazanması Şişli ilçesinden ayrılmasıyla yakın bir tarihte gerçekleşmiştir. Kâğıthane'nin şehir tarihi her ne kadar 20.yy'ın son çeyreğinde gerçekleşmiş olsa da bir yerleşim yeri olarak tarihi çok uzun yıllar önceye dayanmaktadır. Öyle ki bu tarih dünya tarihinin en önemli şehirlerinden İstanbul'un tarihiyle paralellik göstermektedir. Bu yüzden Kâğıthane tarihinden bahsetmeden önce kısaca İstanbul'un tarihinden bahsetmek gerekli olacaktır.

Yerleşim tarihinin, tarih öncesi devirlere dayandığı bilinen İstanbul, M.Ö. 660 yılında yarımadanın doğusunda bir tepenin üzerinde Byzantion adıyla kurulmuştur (Eyice, 2006: 22). Bu tarih aynı dönemde yer alan Büyük Yunan Kolonizasyonu ile uyuştuğu için bu tarihte burada yerleşimin başladığı düşünülmektedir ve şehir adını kurucusu olan Trak asıllı General Byzos'tan almıştır (Eyice, 2006: 21).

Bu yerleşim yeri daha sonra Roma İmparatorluğu tarafından topraklarına katılmıştır fakat şehirle ilgilenilmemiştir, şehirle ilgilenilmesi İmparator Septimus Severus döneminde M.S. 196 yılında ancak gerçekleşebilmiştir. Byzantion'un artık gerçek bir şehir olması da bu dönemde başlamış ve imparator, şehre oğlunun ismi olan Augusta Antonina ismini vermiştir (Mantran, 2002: 23-24).

M.S. 325 yılında ise tarih boyunca dünyanın en önemli şehirlerinden biri olacak İstanbul'u, başkent yapmak üzere planlı ve düzenli bir şekilde inşa eden Roma İmparator'u Büyük Konstantinus olmuştur. İmparatorun bu yeni başkent fikri dönemin din adamları tarafından da desteklenmiştir. Roma'nın eski antik ruhu ve eski gücünü geri getirmek isteyen imparator yeni şehrin kurulmasıyla devlete taze kan olmasını istemiş ve şehri oldukça büyük törenlerle açmıştır (Mantran, 2002: 27). İmparatorluğun başkenti buraya taşımış, şehir sırasıyla Yeni Roma ve İkinci Roma gibi isimlerle de anılmış ve sonraları kurulduğu alanı genişleterek kurucu İmparator'un onuruna Konstantinopolis olarak anılmaya başlamıştır (İnalcık, 2001: 220).

M.S 395 yılında siyasi olarak ikiye bölünen Roma devletinin doğudaki parçasının yeni başkenti Konstantinopolis olmuştur, 476 yılında ise Roma şehrinin kaybedilmesiyle Batı Roma İmparatorluğu yıkılmıştır. Böylece Büyük Roma İmparatorluğunun varisi olarak kalan Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti olan Konstantinopolis şehri bu özelliğini sürdürerek alanını genişletmiş ve kara surlarının da inşa edilmesiyle son halini almıştır (Mantran, 2002: 34-35).

Haliç kıyıları ve Haliç'in geri ucundaki Alibeyköy ve Kâğıthane vadilerinde bulunan tepelikler İstanbul'un en eski yerleşim yerlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Öyle ki bu bölge daha önce bahsedilen Byzantion şehrinden daha eski bir yerleşim yeri olan Lygos Köyü olarak karşımıza çıkmaktadır (Demirkent, 2001:205).

Bizans döneminde de bölge yerleşim yeri olarak farklı bir isimle karşımıza çıkmaktadır. O dönem Barbysos ismiyle anılan Kâğıthane Deresi'nin vadisinde yer alan köyün adı Pissa'dır. Daha sonra Osmanlı döneminde Kâğıthane olarak anılması bu dönemde burada bulunan kâğıt imalathanelerinden kaynaklanmaktadır (Aktepe, 2001:166).

626 yılında Avarlar, Konstantinopolis şehrini kuşatmıştır. Çoğunluğu Slav kökenli olan ordusunu önceleri Boğaz ve Marmara'ya yakın bir bölümde konuşlandıran Avar Hakanı daha sonra şehre kanolar vasıtasıyla Haliç üzerinden saldırmak istemiştir. Bu saldırı öncesi Kâğıthane civarında toplanan Avar ordusu, şehri savunmakla görevli olan komutan Patricius Bonus tarafından ani bir baskınla imha edilmiştir (Kaçar, 2017: 182).

İslamiyet'in yayılması ile kurulan İslam Devleti, Muaviye döneminden itibaren İstanbul'u birkaç defa kuşatmıştır. Emevilerin giriştiği kuşatmaların dördüncüsünde Arap ordusu Bursa üzerinden İstanbul'u çevrelemiştir. Kuşatma sırasında meydana gelen kuraklık iki tarafı da oldukça etkilemiştir. İslam Devleti askerleri bu kuşatma sırasındaki kıtlıkla baş etmek için Kâğıthane civarında konaklayarak, buradan yiyecek tedarik etmeye çalışmış fakat bu zorlukların neticesinde başarılı olamayıp Şam'a geri dönmek zorunda kalmıştır (Çelebi, 2008: 44).

Kâğıthane'nin yerleşim tarihi, idari olarak bağlı olduğu İstanbul şehrinin tarihiyle hemen hemen aynı dönemlere denk gelmektedir. İstanbul şehrinin tarihi nüvesi olarak karşımıza çıkan yarımadanın oldukça yakınında bulunan ve önemli bir su varlığına ev sahipliği yapan Kâğıthane, hem yerleşim açısından hem de askeri bir garnizon olarak Osmanlı öncesi dönemde kullanılmıştır. Ayrıca burada yer alan imalathaneler sonraki dönemde bölgenin isimlendirilmesi adına temel teşkil etmiştir.

2.3 Osmanlı Dönemi Kâğıthane

Konstantinopolis, Osmanlı toprakları arasında sıkışmış kalmış Bizans İmparatorluğu'nun başkenti ve neredeyse kalan son toprağı olarak bulunmaktaydı. Tarih boyunca defalarca kuşatmaya maruz kalan ve ihtişamlı surları sayesinde düşmeyen bu şehir, Osmanlı döneminde de birkaç defa kuşatılmıştır. 1453 yılında İstanbul'un fethiyle sonuçlanan son kuşatma öncesinde Kâğıthane, Türk toprağı olarak yer almıştır.

Bizans İmparatoru 5. İoannis döneminde Yıldırım Beyazıt'ın Anadolu'da giriştiği seferler fırsat bilinerek şehrin surları tamir edilmiştir. Bu durumun haberini alan Yıldırım Beyazıt, Bursa'da rehin tutulan İmparator'un oğlunun gözüne mil çekileceği tehdidinde bulunmuştur. Bunun üzerine yapılan tüm tahkimatlar imparatorun emriyle yıktırılmıştır. Bu olaydan kısa bir süre sonra imparatorun ölmesiyle oğlu 2. Manuil, Bursa şehrinden kaçarak Bizans tahtına oturmuştur. İzin almadan kaçan yeni imparatora sinirlenen Yıldırım Beyazıt, kesin uyarı vererek şehrin surları içinde imparatorluk yapmasını dışarıda kalan tüm mülkün Osmanlı devletine ait olduğunu bildirmiştir. Sultanın emrine uymayan imparator, Avrupa devletlerinden yardım istemiş bunun üzerine Yıldırım Beyazıt ordusuyla İstanbul'u kuşatmıştır. Kuşatma sonrası Bizans İmparator'u Yıldırım Beyazıt'ın şartlarını kabul etmek zorunda kalmıştır (Danişmend, 1971: 94). İsmail Hami Danişmend'e göre (Danişmend, 1971: 94) şartlar bunlardır:

''*Bizans imparatorunun işte bu tarihte kabul etmiş olduğundan bahsedilen şartlar şöyle sıralanabilir:*

1) İstanbul'da bir Türk Mahallesi tesis edilmek üzere Bizans hükûmeti tarafından 700 ev verilmesi;

2) Sirkeci'de bir Türk mahkemesi tesisi;

3) Bu mahkemeye Osmanlı devleti tarafından bir Kadı tayini;

4) Bir câmi yapılması;

5) Şehrin dışında Galata'dan Kâğıthane'ye kadar olan arazinin Türklere terki ve buraya bir Türk garnizonu konulması;

6) Eski imparator Beşinci Yoannis Paleologos devrinde ki haracın tezyidi;

7) Şehir haricindeki bağlarla bostanların hasılatından Osmanlı hazinesine onda bir nispetinde vergi verilmesi. ''

1453 yılında İstanbul'un fethi için girişilen kuşatmada, Osmanlı ordusu hazırlıklarını yapmak için Kâğıthane'den günümüzdeki Levent'e kadar olan kısmı kullanmıştır. Timurtaş Paşa emrindeki 2000 asker, bu bölgede yer alan köyleri ve ormanları kullanarak 50 parça kadırga ve 50 parça atların kullanması için kayık yapmıştır. İnşa edilen kadırgalar, Okmeydanı üzerinden Kâğıthane vadisi boyunca Haliç'e indirilmiştir. Eyüp'ten Kâğıthane'ye geçen Osmanlı askerleri de bu yönden ilerleyip Kâğıthane Deresi boyunca ilerleyerek şehrin en savunmasız surlarının bulunduğu Haliç yönünden saldırıya geçmiştir. Şehrin düşmesinde buradan yapılan saldırının Bizans askerleri tarafından beklenmemesinin büyük etkisi olmuştur. (Çelebi, 2008: 59-63)

Fetih sonrası elde edilen ganimet sayesinde Kâğıthane'de Fatih Sultan Mehmet tarafından baruthane inşa edilmiştir (Çelebi, 2008: 80). Kâğıthane Deresi'nin Haliç'e döküldüğü ağız kısmından itibaren başlayan ve kuzeye doğru uzanan vadiler güneyde Sadabad, kuzeyde ise Cendere vadisi olarak adlandırılmıştır. Tatlı suyu, ağaçları ve vadinin geniş düzlüğü fetihten sonra halkın ve sarayın dikkatini çekmiştir. Bu geniş alan böylece mesire olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Fetihten itibaren İstanbul halkının en sevdiği mesire alanlarından biri olan Kâğıthane Sultan Mehmet'in oğlu 2. Beyazıt tarafından vakıf arazisi olarak kaydedilmiştir. Kâğıthane; deresi, çiçekleri, erguvanları sayesinde baharın başlamasıyla halkın buraya akın etmesine sebep olurdu (Altunay, 1998: 27).

2. Beyazıt tarafından vakfedilmiş Kâğıthane, mesire olarak kullanılması haricinde daha erken dönemde olduğu gibi garnizon ve askeri bir üretim merkezi olarak 2. Beyazıt'ın oğlu olan Yavuz Sultan Selim tarafından kullanılmak istenmiştir. 2. Beyazıt döneminde yavaşlayan fetih hareketleri Yavuz Sultan Selim'in tahta geçmesiyle tekrar hız kazanmıştır. Doğuda Safevi ve Memlük devletleriyle savaşarak bu ülkeleri yenilgiye uğratmış Mısır'ı tamamen ele geçirmiştir.

Yeni yapılacak seferler için donanmanın yeterli olmadığını düşünen padişah, İstanbul'un fethinden önce Bizans tarafından kullanılan Haliç'te yer alan tersanenin yeterli olmadığını düşünmeye başlamıştır. Bu düşünce doğrultusunda Galata'dan Kâğıthane'ye kadar olan bölümde büyük bir tersane yaptırmak istediğini söylemiş fakat erken ölümü bu büyük projenin tamamlanmasına engel olmuştur (Bostan, 2001: 514). Bu son olaydan sonra Kâğıthane, uzun süre askeri bir amaç için kullanılmamıştır. Halk ve saray tarafından oldukça sevilen bir eğlence/sayfiye alanı olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Kâğıthane'nin bu denli rağbet görmesinin sebebi asıl olarak halk tarafından çok beğenilen tatlı su kaynaklarıdır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde keşfedilen su kaynakları kemerlerin inşa edilmesiyle İstanbul'a taşınmıştır. İstanbul halkı tarafından Kırkçeşme suları olarak bilinen su, Kâğıthane'nin o dönem popülerliğini oldukça artırmıştır. Kanuni döneminde Haslar Kadılığı'na bağlı olan Kâğıthane'de su ve suyollarıyla ilgili ortaya çıkan tüm problemler Divan-ı Hümayun tarafından direkt Haslar Kadılığı'na yazılır ve çabucak çözüme kavuşturulurdu (Altunay, 1998: 27-28).

Sultan I. Ahmet döneminde 1608 yılında Divan-ı Hümayunda alınan ve İstanbul ve Haslar kadısına gönderilen fermanda Kâğıthane ve Kırkçeşme sularının kesin olarak korunması, Kâğıthane Deresi boyunca hiçbir sulama faaliyetinde bulunulmaması, dere boyunca ağaç dikimi dâhil bir inşa faaliyetinde bulunulmaması emredilmiştir (Altunay, 1931: 49-50).

1613 yılında Divan-ı Hümayun 'da alınan bir diğer karar ise Kâğıthane ve çevresindeki kemerlere yabancıların av için gelmesinin yasaklanmasıdır. (Altunay, 1931: 48). Kâğıthane bu dönemde saray tarafından bizzat önemle korunmuş ve gözetilmiştir. Kâğıthane'nin mesire ve av alanı olarak sadece İstanbul halkı tarafından değil, yabancılar tarafından da oldukça rağbet gören bir bölge olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgede önemli günler ve organizasyonlar yapılmıştır. Kanuni döneminde Ramazan ayı eğlenceleri ve Kanuni Sultan Süleyman'ın şehzadelerinin sünnet düğünleri yapılmıştır. Şehzadeliğini Trabzon'da yapan Kanuni Sultan Süleyman her şehzadenin meslek edinmesi geleneğini sürdürmüş ve kuyumculuğu seçmiştir. Dönemin kuyumcularının toplandığı ve padişahın da katıldığı bir etkinlik yine Kâğıthane'de

gerçekleştirilmiştir. 5000-6000 civarı çadırın kurulduğu bu şenlik yaklaşık 1 ay sürmüştür. Kâğıthane, Kadir Gecesi ve Kurban Bayramı gibi günlerin gece ve sabahlarında insan akınına uğramıştır. Ayrıca Şaban ayından sonra Ramazan'ı burada karşılamak halk için bir alışkanlık haline gelmiştir (Çelebi, 2008: 575-576).

Kâğıthane'de yer alan ve günümüzde de Alibeyköy'e giden köprünün yer aldığı bölge, halk tarafından 'Sünnet Köprüsü' olarak bilinmektedir. Bölgenin bu şekilde isimlendirilmesinde Kanuni döneminde, şehzadeler için yapılan büyük sünnet töreni ve eğlenceleri olduğu düşünülmektedir.

Kâğıthane'nin bu dönemde belirgin diğer özelliği de av için kullanılmasıdır. Kanuni Sultan Süleyman, Rodos seferini tamamladıktan sonra 2 sene boyunca İstanbul'da kalmıştır. Bu süre boyunca ganimet elde edemeyen Yeniçeri Ocağı oldukça huzursuzlanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın Kâğıthane civarında ava çıktığını öğrenen yeniçeriler bunu fırsat bilerek bir isyan tertip etmiştir. İsyan boyunca önemli devlet adamlarının mülkleri ve şehir yağmalanmıştır. Kâğıthane'de bulunan padişah olaylardan haberdar edilmiş süratle şehre gelmiş bizzat isyana müdahale etmiştir. Burada asi yeniçerileri idam ettirmiş ve isyanı bastırmıştır. Olayların yatıştırılmasından sonra askerlere bahşiş dağıtmış ve Kâğıthane'ye dönmeyip sarayda kalmıştır (Danişmend: 1971: 107). Kâğıthane mesiresi ve çevresi Kanuni döneminde 200 adet Müslümanlara ait ev, Daye Hatun Camii ve buna bağlı 1 hamam ve 20 dükkândan oluşmaktadır. (Çelebi, 2008: 443)

İstanbul tarihi için önemli sayılan iki seyahatnamenin yazarı olan Evliya ve Eremyan Çelebi, bölgenin önemini eserlerinde sıkça ifade etmişlerdir.

Kâğıthane çayırlarıyla da halk için oldukça önemlidir. Saray, bu çayırlardan ahır ve ağıllar kurarak yararlanmıştır. Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nde Kâğıthane çayırlarından şöyle bahsetmiştir;

‘‘Yeryüzünde benzeri olmayan büyük çınarlar gölgesinde bir dinlenme yeridir ki Osmanoğulları padişahlarının seçkin ve soylu küheylan, cilfidan, tureyfi, manek, musafaha, mahmudi ve silavi (—) saba (seher yeli) gibi suratli atlarının otlağı geniş ve yeşillik bir alandır ki burada biten yulaf, tirfil, yonca, ayrık, karafirik ve sarıfirik gibi otlar bir diyarda olmaz. Ancak Erzurum'da Pasin sahralarında, Muş ovalarında, Soğanlı vadilerinde, Bingöl ovalarında, Van'da, Salmas ve Tercan kırlarında ve deşt-i Kıpçak'ta olur. Ta bu derece Kâğıthane Cayırı dünyaca meşhur cayırdır. Çok zayıf, arık bir at on gün o otlakta yulaf yese mahmudi fili gibi semiz ve iri olur.’’

Kâğıthane’nin has bahçeler arasına girmesi; Kanuni döneminde buranın popülerliğinin artmasıyla başlasa da Kanuni sonrası Kâğıthane, daha çok önem kazanmıştır. Sultan II. Osman İmrahor Kasrı önünde düzenlenen çeşitli oyunları seyretmek üzere Kâğıthane’yi ziyaret etmiştir. Bu dönemde sadece halk değil saray çevresinin de Kâğıthane’ye gelerek burada oyunlar seyrettiği böylece anlaşılmaktadır (Eyice, Erdoğan; 2018: 94).

Sultan IV. Murat, İran üzerine bir sefer düzenledikten sonra Revan Kalesi’ni teslim eden Revan Hanı Emirgüne Yusuf Hanı’nı İstanbul’a göndermiştir. Padişahın güvenini kazanan Emirgüne Yusuf, kubbe altı vezirliği yapmıştır. Sultan IV. Murat onun adına Kâğıthane’de bir bahçe yaptırmış ve ona tahsis etmiştir. Sultan IV. Murat sonrası tahta geçen Sultan İbrahim, onun İran’a kaçabileceği endişesiyle Yusuf Paşa’yı öldürtmüş böylece Kâğıthane’de bulunan bahçe Osmanlı hanedanına ait sayılmıştır (Çelebi, 2008: 443). Vezir sarayı olarak yapılan ve Kâğıthane’de bulunan Karaağaç yalısı daha sonra IV. Murat tarafından bahçe olarak eğlence için kullanılmış padişah buraya gelen halka hediyeler dağıtmıştır. IV. Mehmet döneminde ise bu bahçe padişaha ait olmuştur (Çelebi, 2008: 371).

IV. Murat döneminin ünlü şairlerinden Nef-i’nin Sadabat hakkındaki gazeli Asaf Halet Çelebi’nin hazırladığı Divan Şiirinde İstanbul eserinde şöyle aktarılmıştır:

‘‘Mahşer olmuş sahn-i Kağıdhane dünya bundadır
Cennete dönmüş güzellerle temaşa bundadır’’
(Çelebi, 2002: 67)

Fotoğraf 4: Kâğıthane Mesire Alanına Kayıklarla Gelen İnsanlar

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı

Gazelinde Kâğıthane eğlencelerinin adeta bir mahşer kalabalığına ev sahipliği yaptığı ve Kâğıthane eğlencelerinin cennete döndüğünden bahseden Nef-i bu dönemde de Kâğıthane eğlence hayatı hakkında bilgi vermiş olmaktadır.

Sultan İbrahim döneminde meydana gelen bazı olumsuzluklar ve padişahın ruh sağlığının yerinde olmaması gibi olaylar sonucunda tahta küçük yaştaki oğlu Sultan IV. Mehmet geçmiştir. Yeni padişahın yaşının küçük olması devleti annesinin yönetmesine neden olmuştur. Henüz 10 yaşında olan genç padişah Enderun'da eğitimleri sürerken diğer yandan da Kâğıthane de avlara katılmaktaydı (Özcan, 2003: 414). Genç yaşlarında tahta geçmesi nedeniyle devlet işleriyle uzun süre ilgilenemeyen padişahın av alışkanlığı bu dönemde başlamıştır. Devlet yönetimini ele aldıktan sonra da av eğlencelerinden vazgeçmeyen IV. Mehmet halk arasında 'Avcı' lakabıyla tanınmıştır. Popüler bir av yeri olan Kâğıthane padişahın avlanmak için kullanılan yerlerden biri olmuştur.

Av eğlencelerinden vazgeçmeyen padişahın tavırları İstanbul'da huzursuzluk yaratmıştır. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya göre; halk ve askerin huzursuzluğu üzerine IV. Mehmet, Edirne'de avı kesip İstanbul'a dönmüştür. İstanbul'a dönen padişah daha saraya uğramadan emrindeki askerlerle Kâğıthane'ye gelerek burada otağ kurmuştur.

Burada askerlere iki maaş ödeme yapılmış huzursuzluk giderilmiştir (Uzunçarşılı, 1988: 391).

IV. Mehmet'in saltanatının son yıllarından itibaren Osmanlı Devleti üst üste savaşlara başlamış ve bu dönemden sonra gelen padişahlar Kâğıthane ile alakalarını bir süre kesmiştir.

Sultan II. Mustafa döneminde Kâğıthane'de atış talimleri yapıldığı görülmektedir. 12 bin yamak ve 8 bin levent ile güçlendirilmiş Osmanlı ordusu, Kâğıthane'de atışlar yaparak hazırlık yapmışlardır (Jorga, 2005: 223).

Sultan III. Ahmet döneminde Kâğıthane, tarihinin en parlak dönemini yaşamıştır. Osmanlı'da batı etkisinin bariz bir biçimde görüldüğü 'Lale Devri' bu dönemde yaşanmıştır. Lale Devri, İstanbul'da eğlencenin ve mimarinin en ahenkli dönemlerinden biri olmuştur. Lale devrinin hem sosyal hayat hem mimari açıdan etkilediği mekânların başında Kâğıthane gelmektedir.

Lale devri ismini o dönem oldukça önem kazanan ve padişahında çok sevdiği için özel yetiştiren Lale çiçeğinden almıştır. Bu dönemde III. Ahmet'e, veziri ve damadı olan Nevşehirli İbrahim Paşa lale sevgisini aşılamıştır.

III. Ahmet, lale görmek için sık sık Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'yı ziyaret ederdi. Damadının Beşiktaş'ta bulunan yalısına ve Sadabad'a giden padişah burada dinlenirdi. Padişahın bu lale eğlencesi yazları sürerken, kışları ise helva sohbetleri yapılırdı. Bu eğlence ortamına uzun süre halk da katılmıştır. İstanbul tamamen zevk ve sefa içinde bir uyum sergilemiştir (Uzunçarşılı, 1988: 193).

Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'nın düzenlediği kır eğlencelerinin birinde III. Ahmet ilk kez burayı tanımış ve sevmiştir. O zamanlar Sadabad adı ile bilinen bölge padişahın dikkatini çektikten sonra bir takım imar faaliyetlerine burada başlamaya karar vermiştir (Bilgicioğlu, 2008: 380). Sadabad'a padişahın konaklaması için bu dönemde oldukça masraf edilmiştir. Bu dönemde Sadabad ağaçlandırılmıştır. Burada Kasr-ı Cinan, Harem-i Hümayun, Ağalar Odası yapılmıştır. İnşaat kısa sürede Mimar Mehmed Ağa tarafından yapılmıştır. Bu sırada dere kenarına mermer döşenmiş ve Cedvel-i Sim yaptırılmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 164).

Damat Nevşehirli İbrahim Paşa burada dereyi temizleterek, Anadolu yakasında bulunan Kuleli Bahçe mermerlerini söktürerek buraya getirtmiş ve Kâğıthane

Deresi'ni ıslah ederek kenarlarına mermer döşetmiştir (İncicyan, 1956: 77-78). Burada döşenen mermer ile Kâğıthane Deresi düz bir çizgi haline getirilmiştir. Buraya yapılan mermer havuz ve mermer set sayesinde çağlayan gibi derenin havuza dökülmesi sağlanmıştır. Kâğıthane'nin mahallelerinden biri olan Çağlayan Mahallesi ismini bu çağlayanlardan almıştır (Eyice, Erdoğan; 2018:132).

Fotoğraf 5: Kâğıthane Deresi Üzerindeki Çağlayanlar

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı

III. Ahmet, Beykoz civarından bölgeye ağaçlar getirtmiştir. Yoros çevresinden getirilen bu ağaçlar; çınar, dişbudak, karaağaç, ıhlamur ve kestane ağaçlarıdır. Ağaçlar köklerinden sökülerek bölgeye getirilmiştir. Gemilerle getirilen ağaçlar yine bu bölgede yapılan havuzların kenarına ve bahçelere dikilmiştir. Bu bölgedeki oluşturulan bahçeye 'Hüsrevâbâd' adı verilmiştir. Kâğıthane bu dönemde Sadabad Kasrı, Hürremâbâd, Çeşme-i Nur, Cedvel-i Sim, Kasr-ı Cenan, Kovanlı Köprü, Beyaz Köprü, gibi bahçeler, çeşmeler ve köşklerle dolmuştur. (Bilgicioğlu, 2008: 380).

Lale Devri şairi ve Sadabad hakkında birçok şiir yazan Nedim bu dönemde yaşamıştır. Nedim'in şiirlerinde yerlilik akımı görülmektedir. Halk diline yakın şiirler yazması ve

yerel unsurları tasvir etmesi Sadabad ve Lale Devri eğlencelerini anlattığı şiirlerinde de görülmektedir (Macit, 2006: 511).

''Bir safâ bahş edelim gel şu dil-i nâşâda
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda
İşte üç çifte kayık iskelede âmâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda

(Gel, şu inleyen gönle bir sefa bağışlayalım; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim; işte üç çift kayık iskelede hazır durumda; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.)

Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan
Mâ-i tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan
Görelim âb-ı hayât aktığın ejderhâdan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda
(Gülelim, oynayalım, bütün isteklerimizi alalım dünyadan; yeni yapılan çeşmeden cennet suyunu içelim; o havuzun içindeki ejderhadan hayat suyunun aktığını görelim; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.)

Geh varup havz kenârında hırâmân olalım
Geh gelüp Kasr-ı Cinân seyrine hayrân olalım
Gâh okuyup gâh gazel-hân olalım
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda
(Gâh havuzun kenarına varıp salınalım; gâh Kasrıcinan'ı seyretmeye gelip hayran olalım; gâh okuyup gâh gazelhan olalım; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.)

İzn alup cuma namâzına deyü mâderden
Bir gün uğrayalım çerh-i sitem-perverden
Dolaşup iskeleye doğru nihân yollardan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda
(Annenden cuma namazı için izin alıp; zalim felekten bir gün çalalım; gizli yollardan dolaşıp iskeleye; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.)

Bir sen ü bir ben ü bir mutrıb-ı pâkîze-edâ
İznin olursa eğer bir de Nedîm-i şeydâ
Gayrî yârânı bu günlük edüp ey şûh fedâ
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâda
(Bir sen, bir ben, bir de hoş edalı çalgıcı; eğer iznin olursa bir de çılgın Nedim; ey neşe veren sevgili, bugün için dostları feda edip; salınan servim, yürü Sadabat'a gidelim.)''

Nedim'in bu şiiri Sultan III. Ahmet döneminde yapılan eserlerinde anlatıldığı Sadabat şiirlerinden bir tanesidir. Çeşme-i Nur, Kasr-ı Cinan, kayıklar için dere kenarına yapılan rıhtım; şiirde tasvir edilmektedir. Nedim'in ölümüyle ilgili çeşitli rivayetler vardır fakat kesin olan, sona eren Lale Devri ve harap olan Kâğıthane ile aynı zamanda Nedim'de ölmüştür (Macit, 2006: 510).

Sultan III. Ahmet döneminde tüm eğlenceler ve sefa sürerken Kâğıthane başta olmak üzere düzenlenen eğlenceler ile alakalı bir takım dedikodular başlamıştır. Damat Nevşehirli İbrahim Paşa halk ve asker arasında eleştirilmiştir. Halkın ve askerin duyduğu bu rahatsızlıktan haberdar olmayan Damat Nevşehirli İbrahim Paşa, bu eğlencelere bir süre daha devam etmiştir. Lale eğlencelerine olan yönelim bir süre sonra lale fiyatlarını arttırmıştır. Lale düşkünlüğünün padişaha da bulaşması fiyatları iyice arttırmış ve halkın da laleye olan yönelimi huzursuzluk yaratmıştır. Tüm bu olanların kendi suçu olmadığını söyleyen padişah suçu çiçekçi esnafına atmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 167-168).

III. Ahmet'in İstanbul eğlencelerinde vakit geçirmesi ve sefere çıkmak istememesi halk tarafından duyulmuş ve bir isyana sebep olmuştur. Bunun sonucunda tahta I. Mahmut geçmiştir. İsyandan sonra asiler olan bitenin sorumluluğunu Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'ya yüklemiştir. Asilerin lideri olan Patrona Halil, Kâğıthane eğlencelerinin faturası olarak buradaki yapıların yıkılmasını istemiş böylece Damat Nevşehirli İbrahim'in önderliğinde İstanbul'da yayılmış eğlence ve zevk hayatını bitirmeyi amaçlamıştır. Buradaki eğlence hayatı hakkındaki abartılı dedikodular

halkında devlet yönetimine karşı tavır almasına neden olmuş ve I. Mahmut istemeyerek de olsa buralarda köşkü olanların bölgeyi boşaltmasını istemiş ve Patrona ve asiler Kâğıthane'yi harap hale getirmiştir (Uzunçarşılı, 1988: 212-213).

Lale devri sırasında sayısız eğlenceye tanıklık etmiş Kâğıthane, ilk büyük felaketini Patrona İsyanı sebebiyle yaşamış ve büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Bu dönemde Kâğıthane bir mesire ve eğlence alanı olarak ön plana çıkmıştır. Bu yüzden ortaya koyulan mimari eserler de oldukça önemlidir.

Farklı kullanım amaçlarıyla sosyal hayatı ve çehresi şekillenmiş Kâğıthane, bu dönemden sonra askeri kullanım ile ön plana çıkmıştır.

Sultan III. Mustafa döneminde Sadrazam Halil Hamid Paşa ordu için bir takım ıslahatlara girişmiştir. Bu ıslahatların arasında yer alan Topçu Ocağı'nın yenilenmesi Kâğıthane için önemlidir. I. Abdülhamid döneminde yapılan atış talimlerinin bir kısmı Kâğıthane'de yapılmıştır (Uzunçarşılı,1988: 474-481). Sultan III. Mustafa talimleri sık ziyaret eder ve seyrederdi. Atışlarda başarılı olan askerleri ödüllendirirdi. Baron de Tott, Sultan I. Abdülhamid'in de tahta geçer geçmez ilk gezisini Kâğıthane'de bulunan topçu okuluna yaptığını söylemektedir (De Tott, t.y. : 277-298-299-309).

III. Selim zamanında da Kâğıthane'de askeri kullanımların devam ettiği bir dönem olmuştur. Sultan III. Selim askeri geçitler için kayıkla Kâğıthane'ye gelir ve buradan İmrahor Kasrı'na geçer askerlerini bekler ve geçit törenini izlerdi. Bu sırada Kâğıthane vadisinin yamaçları halk tarafından doldurulurdu. Süvariler, Deliler, Tımarlı Sipahiler sırayla geçit alanından devam ederek sahil boyunca Davutpaşa'ya giderlerdi. (Eyice, Erdoğan; 2018: 87). III. Selim'in saltanatı sırasında İstanbul'u ziyaret eden bilim adamı Guillaume- Antoine Olivier Türklerin burada gezmeye çok alıştığı için bir kahvehane bile açmadığını söylemiştir. Nizam-ı Cedit ordusunun geçiş törenini izlediğini yazmıştır (Irmak, Behar; 2019: 33-34-35).

Bu dönemde İstanbul'u ziyaret eden yazar William Wittman ise seyahatnamesinde III. Selim'in Levend çiftliğine at binerek geldiğini ve padişahın sadece orada at sırtında görüldüğünü söylemiştir. Kâğıthane vadisinin geniş bir düzlük olması sebebiyle burada top atışları ve talim yapıldığını söylemektedir. İsabetli atış yapanlara küçük altın verdiğini anlatmıştır (Irmak, Behar; 2019: 37).

Jean Marie Tancoigne, Pera'nın sosyete kesiminin Kâğıthane'ye eğlenmeye geldiğini ve Avrupalıların buraya Tatlı Su dediğini söylemiştir (Irmak, Behar; 2019: 40).

Lale devrinde çeşitli eğlenceler düzenlenen Kâğıthane'de uzun aradan sonra Sultan III. Selim döneminde tekrar eğlenceler düzenlendiği görülmektedir. Musikiye merakı olan padişah Kâğıthane'de Çağlayan Kasrı'nda düzenlenen icra şölenlerine katılırdı (Özcan, 2009: 425).

III. Selim bizzat İlhami mahlasıyla Kâğıthane hakkında bir şarkı yazmıştır.
Asaf Halet Çelebi Divan Şiirinde İstanbul adlı eserinde III. Selim'in bu şarkısına yer vermiştir: (Çelebi, 2002: 178).

''Kış demîdir vâralım zevk ile kahvehâneyê
Gidelim köhnê behâr irdikde Kâğıdhâneyê
Gönlüm İlhâmî'nin 'aynî döndü bâruthâneyê
Kahve fincânın behâr eyyamı durmâ al elê''

III. Selim yazdığı bu şarkıda Kış vakti geldiğinde kahvehaneye gidelim, Sonbaharda Kâğıthane'ye inelim diyerek Kâğıthane'nin sonbaharda güzel olduğunu anlatmıştır. Şiiri Sultan III. Selim'in Kâğıthane eğlencelerinin hem kanıtı hem de bir tasviridir.

III. Selim döneminde yapılan ıslahatlara verilen genel isim Nizam-ı Cedit adı verilmiştir. Bu yeniliklerin askeri olan kısmı için Kâğıthane önemli bir mekân olarak yine karşımıza çıkmaktadır.

III. Selim'in batılı politikaları ve ordudaki ıslahatları bir takım çevrelerde rahatsızlık yaratmıştır. Mahalli otoriteler ve ordu III. Selim'i tahttan indirmiştir. Bunun üzerine taht için bir süre kargaşa yaşanmış ve nihayetinde yeğeni II. Mahmut tahta geçmiştir.

II. Mahmut döneminin başlangıcında temel konulardan biri de, amcasının da katledilmesine sebep olan mahalli otoriteler mevzusuydu. Bu yerel ileri gelenlere 'Ayan' ismi verilmekteydi. Bunların çözülmesi için amcası Sultan Selim'in de güvendiği ve Sultan Mahmut'un tahta çıkmasını sağlayan Alemdar Paşa'nın tavsiyesiyle ayanlarla görüşmeler yapılması kararlaştırıldı. Bu görüşmeler Kâğıthane'de yapılmıştır. 1808 yılında Çağlayan Sarayı'na gelen II. Mahmut burada ayanlara hediyeler vermiş ve onlarla görüşmüştür. Görüşmeler sonucunda ayanlarla Sultan II. Mahmut arasında 'Sened-i İttifak' adı verilen bir anlaşma imzalanmıştır (Akyıldız, 2009: 513-514). Bu önemli anlaşmanın Kâğıthane'de imzalanması gözlerin tekrar Kâğıthane'ye çevrilmesine neden olmuştur. II. Mahmut bir süredir askeri amaçlarla kullanılan Kâğıthane'nin yeniden eski günlerine döndürülmesi için çaba harcamıştır (Göktaş, 1994: 381). II. Mahmut buranın tamiri sonrası Kâğıthane'yi sık ziyaret etmiştir. Şehzadeleri Abdülmecit ve Abdülaziz efendileri burada sünnet ettirmiştir. Büyüklü küçüklü herkesin katıldığı törenler için çadırlar kurulmuş ziyafetler verilmiştir (Ahmet Lütfi Efendi, 1999: 878).

Fotoğraf 6: Kâğıthane Vadisi

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı

İngiliz tarihçi ve gezgin Julia Pardoe, İstanbul ziyaretinde bu sünnet törenine denk gelmiştir. Pardoe sünnet töreni için İstanbul'daki tüm cambaz ve hokkabazların toplanıp Kâğıthane'ye getirildiğini söylemiştir. Kâğıthane vadisinin insan dolu olduğunu ve sünnet töreninin sadece şehzadeler için değil, İstanbul'da sünnet olmak isteyen tüm çocuklar için bir tören olduğunu anlatmıştır. Her sınıftan ailelerin çocuklarını sünnet ettirmek için Kâğıthane'ye getirdiğini söyleyen Pardoe, fakir ailelerin çocuklarına padişah tarafından kıyafetler hediye edildiğini belirtmiştir. Saray mensuplarının saray içinde eğlenirken, paşalar ve soyluların kurulan çadırlarda ziyafet çektiğini anlatmıştır. Pera'dan Kâğıthane'ye gelirken araba bulamadığını ve Kâğıthane'ye vardığında İstanbul'daki tüm arabaların orada olduğunu söylemiştir. Kâğıthane'nin hem Avrupalılar hem de Türkler tarafından bu kadar tercih edilmesinin sebebinin başkentte düzlük alanda akan tek akarsu olmasına bağlamış ve küçük bir nehir olmasına rağmen bu kadar rağbet görmesini de bu şekilde açıklamıştır (Irmak, Behar 2019: 81-82-83).

Kırım Savaşı sırasında İstanbul'da bulunan İngiliz Seyyah Lady Hornby, II. Mahmut döneminde Kâğıthane'nin önemli bir mesire alanı olduğu söylemiş ve Kâğıthane'ye yapacağı ziyaret öncesinde Kâğıthane için 'Avrupa'nın Tatlı Suları' ifadesini kullanmıştır (Hornby, 2007: 316-317).

Bir eğlence mekânı olarak II. Mahmut döneminde tekrar ön plana çıkan Kâğıthane'de askeri faaliyetlerde devam etmiştir. II. Mahmut burada Nevruz Bayramı'nda 4-5 gün kalmıştır. Kâğıthane'de ayrıca atış talimi yapmış ve buraya Nişantaşı diktirmiştir (Eyice, 1986: 33).

Lady Hornby, Kâğıthane gezilerinden birinde Sadabad Sarayı yakınlarında padişahın atlarını gördüğünü bu atlara çok iyi bakıldığını ve güzel olduklarını söylemiştir. Daha sonra mesire alanına geçtiğinde müzisyenlerin çalgılar çaldığını ve Kâğıthane'nin bin bir gece masallarını anımsattığını yazmıştır (Hornby, 2007: 325-326)

Kâğıthane, II. Mahmut döneminde çeşitli amaçlarla kullanılmış ve popüler bir mekân olarak onun hükümdarlığında tekrar eski günlerine dönmüştür. II. Mahmut dönemi Kâğıthane'nin eğlence alanı, dinlenme alanı, askeri alan ve atlar için otlanma sahası olarak kullanıldığı görülmektedir. II. Mahmut bir söylentiye göre sevdiği bir

cariyesinin Kâğıthane'de beklenmedik ölümü yüzünden Kâğıthane'yi önemsememeye başlamıştır (Eyice,1986: 33).

II. Mahmut sonrasında tahta geçen Sultan Abdülmecit'in Kâğıthane ile ilgili bir imar faaliyetine ve burayı ziyaretine dair bir kaynağa rastlanmamıştır.

Sultan Abdülmecit'in batılı tarzda sarayları ve özellikle Boğaziçi'ni tercih etmesi sebebiyle Kâğıthane'yi terk ettiği düşünülmektedir (Kavalcı, 2003: 33).

Kâğıthane Abdülmecit döneminden sonra Sultan Abdülaziz ve Sultan II. Abdülhamit dönemlerinde tekrar önem kazanmaya başlamıştır.

Sultan Abdülaziz, II. Mahmut dönemi yapılan sarayı yıktırarak burada yeni saray yaptırmıştır (Kavalcı, 2003: 54).

Sultan Abdülaziz döneminde Topçu Mektebi öğrencileri Kâğıthane'de kuzu ziyafetine katılırdı (Alus, 1997: 148-149). Sultan Abdülaziz'in bizzat Çağlayan yakınında kuzu yediği de rivayet edilir (Ünver, 2006: 451).

Kâğıthane Deresi'nin suyunun kirlenmesi Osmanlı döneminde görülmemekle birlikte, derenin taşıdığı alüvyonlar yüzünden bölgede ve Haliç'te çamur birikmesi sorunu yaşanmıştır. Ne zaman nereye gideceği belli olmayan Sultan Abdülaziz'in habersiz ziyaretlerinde hazırlıksız yakalanmaktan korkan hizmetlileri Kâğıthane'de bulunan kasır ve köşkleri sürekli temiz tutmuştur. Padişahların Kâğıthane'ye genellikle deniz ve dereden kayıklarla gelmesi sebebiyle derenin çamuru da temizlenmiştir (Eyice, Erdoğan; 2018: 43).

Raşid Mehmet Efendi, Kâğıthane çamurunun top yapımında kullanıldığını hatta İngiliz, Fransız, Ceneviz ve Felemenklerin bu çamuru sandallarla gizlice alıp kullandığını söylemiştir (Raşid Mehmet Efendi 2013: 123).

1870 ve 1876 yılında İstanbul'da 2 büyük kolera salgını yaşanmıştır. Bu salgınlar sırasında Kâğıthane ablukaya alınmış ve burada toplanılması yasaklanmıştır. Başta ne yapacağını şaşıran ve korkan halk daha sonraları duruma alışmış Kâğıthane'de eğlenmeye devam etmiştir (Sema, 2002: 31-34).

Kâğıthane'nin son parlak dönemi Sultan Abdülaziz döneminde yaşanmıştır. Sultan Abdülaziz burada Batı tarzında bir saray yaptırmıştır. İmrahor Kasrı'nı yeniletmiş ve Hayrabad Cami yerine yeni bir cami yaptırmıştır (Eyice, Erdoğan; 2018: 111).

Fotoğraf 7: Sultan Abdülaziz Tarafından Yaptırılan Sadabad Camii

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı

Sultan II. Abdülhamit şehzadeliği sırasında amcasının ona olan sohbeti nedeniyle rahat bir hayat yaşamış ve vaktini farklı yerlerde geçirebilme imkânı bulmuştur. Sultan V. Murat'ın rahatsızlığı nedeniyle tahttan indirilmesi ve yerine Sultan II. Abdülhamit'in geçmesi için Mithat Paşa ve yanında götürdüğü bir heyet II. Abdülhamit'i burada ziyaret etmiş ve Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası sayılan Kanun-i Esasi'yi padişaha sunmuştu. Kâğıthane çiftliğinde geçen olumlu görüşme neticesinde II. Abdülhamit tahta geçmiştir (Danışmend, 1972: 284). II. Abdülhamit döneminde köşk ve kasırlar Bozcaadalı Hasan Paşa'ya yeniletilmiştir (Ünver, 2006:451).

Sultan II. Abdülhamit döneminin önemli olaylarından biri de severek içtiği Kâğıthane sularını toplayıp, Beyoğlu ve civarında çeşmeler ile dağıtmasıdır. Kâğıthane, Kemerburgaz ve Cendere 'de bulunan kaynaklar toplanarak İstanbul'da içme suyu olarak kullanılmıştır. Bu proje Hamidiye Suları olarak adlandırılmıştır (Hut, 2017: 473).

Günümüzde Kemerburgaz ve Kâğıthane'de Hamidiye Kaynak Suları markası ile toptan ve perakende satışları devam etmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi işletmesi olarak varlığını sürdürmektedir.

II. Abdülhamit döneminde orduyu modernleştirmek için Almanya'dan alınan tüfeklerin denenmesi ve talimlerin yapılması için Poligon Sarayı Kâğıthane'de inşa edilmiştir (Kavalcı, 2003: 34).

Sultan II. Abdülhamit sonrası dönemde Kâğıthane ile ilgili bir durgunluk ve terk edilme süreci başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde, devletin zor günleri Kâğıthane'yi atıl halde bırakmıştır.

1914 yılında Fevzi Çakmak görevdeyken Kâğıthane'yi orduyu teftiş etmek ziyaret etmiştir. Kâğıthane'nin kuzeyinde tabyaları ziyaret ettiğini yazmıştır. Kolordu komutanının gelmediği için geri döndüğünü söylemiştir (Hatemi, 2010: 274-279). Kâğıthane'de binalar işgal yıllarında bakımsız kalmıştır. Boğaziçi'nde işgal kuvvetlerine yer tahsis edilmek istenmemiştir. Çağlayan Kasrı İstanbul işgali yıllarında işgal kuvvetlerine teklif edilmiştir (Eyice 1986: 35).

Osmanlı devleti döneminde Kâğıthane, önemli bir mesire ve eğlence alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu fonksiyonuyla yetinmeyen Kâğıthane, derenin getirdiği çamur sayesinde yapılan toplar, atış talimleri, top atışları, askeri okul gibi olay ve mekânlara ev sahipliği yaparak askeri olarak da önemli bir merkez haline gelmiştir.

Osmanlı hanedanının tam anlamıyla Has Bahçesi olmuştur. Padişahların bazen bizzat kendisi bazen ise saray ahalisi Kâğıthane'yi eğlence ve dinlenme mekânı olarak kullanmıştır. 16. yy sonlarından itibaren diğer yüzyıllarda Kâğıthane düğün ve saray şenliklerinin merkezi olan yerlerden biri haline gelmiştir (Arslan, 2008: 146).

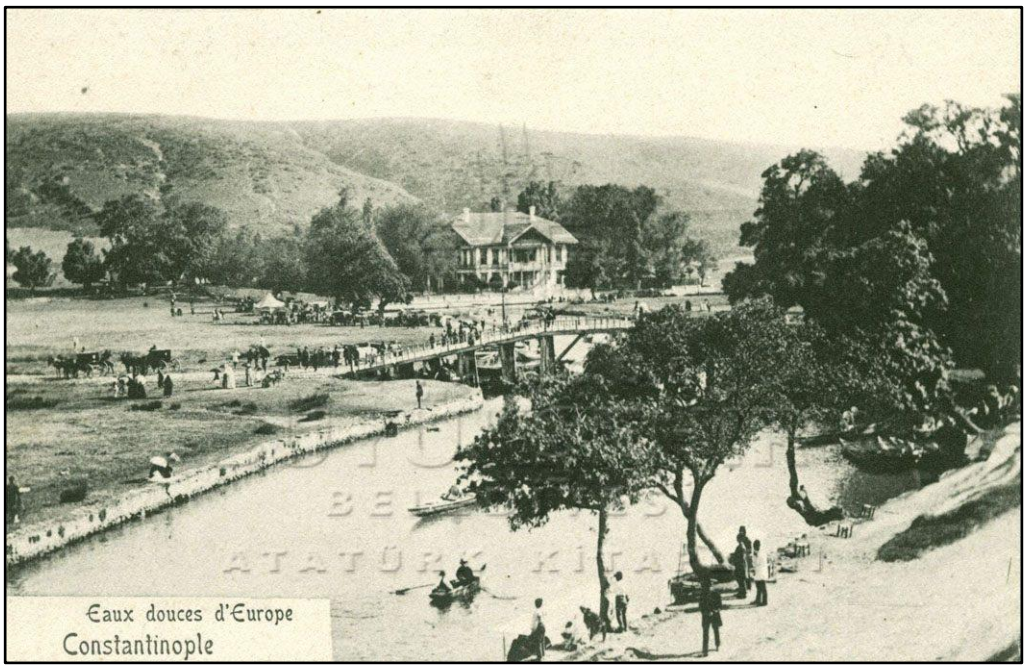

Fotoğraf 8: Kâğıthane Mesire Alanından Bir Kesit

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı

Osmanlı dönemi Kâğıthane başlığı altında toplanan tüm bu bilgilerin kronolojik olarak sıralanması sonucu Kâğıthane'nin 16. yy ve 20. yy arasında mekânsal kullanımı ve gelişimi de genel hatlarıyla ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Devleti'nin başkentinin gözde mekânlarından olan Kâğıthane önemli siyasal olaylara da ev sahipliği yapmasıyla göz önünde kalmıştır. Lale Devri ismi ile bilinen dönemin sonunu getiren Patrona Halil İsyanı, bu dönemle özdeşleşmiş Kâğıthane'yi de harap hale getirmiştir.

Kâğıthane mesirelerinin önemli özelliklerinden birisi de Hıdırellez kutlamalarının gözde mekânı olmasıdır. Hıdırellez kelimesinin anlamı kuruluktan yeşilliğe geçiştir ve bahar ile birlikte bu geçişin en net gözlendiği yerlerden biri olan Kâğıthane yeşilliğin karşılandığı yer olmuştur. Hıdırellez ile başlayan bu mevsime Kâğıthane Mevsimi denmiştir (Ünver, 2006: 461).

Kâğıthane güzelliği ile hem halkın hem yabancı misafirlerin gözdesi olmuştur. Geniş ve düz vadisi padişahların atları için bir çayır olarak kullanılmış ve buraya yapılan saray ve köşkler padişahların dinlenme alanı olmuştur.

Osmanlı dönemi Kâğıthane'si küçük bir köyü bulunan yerleşim yeri olmaktan çok herkesin kullandığı bir mesire alanı olmuş ve bu özelliğini kaybetmeden farklı amaçlarla da kullanılabilmiştir. Topoğrafyasının müsait oluşu ve yarımadaya yakınlığı askeri amaçlar için kullanılmasına zemin hazırlamıştır.

2.3.1. Osmanlı Döneminde Kâğıthane'nin Mimari Eserleri

Osmanlı döneminde İstanbul'un önemli yerlerinden biri olan Kâğıthane'de 16. yy itibari ile padişahlar ve devletin ileri gelenleri halkın da çok sevdiği Kâğıthane'de bir takım inşa faaliyetlerine girişmişlerdir. Bu eserlerin yapılması Kâğıthane tarihinin ve Kâğıthane'nin öneminin ve mekânsal kullanılışının ortaya konması adına önemlidir.

Çalışmanın bu bölümünde bu eserlerden bahsetmek Kâğıthane'nin bir *lokasyon* olarak önemini ortaya çıkaracak ve Osmanlı Kâğıthane'sinin mekânsal tasvirini mümkün kılacaktır.

2.3.1.1. Sadabad Sarayı (Çağlayan Kasrı)

18. yy 'da III. Ahmet döneminde Fransız mimarisinden etkilenerek yapılmıştır. Lale Devrinin ihtişamlı saraylarından biridir. Bu saray ve çevresinde vezirler ve diğer devlet adamları köşkler ve kasırlar yaptırmıştır. 1740 yılında Patrona Halil ve adamları tarafından yıkılmıştır (Şehsuvaroğlu, 2011: 122). II. Mahmut döneminde 1809 yılında eski ahşap yapı yerine yeni tarzda tekrar inşa edilmiştir. Saray Balyan ailesinden Krikor Kalfa 'ya yaptırılmış ve 1814 yılında bitirilmiştir. Abdülmecit döneminde terk edilmiş ve bakımsız kalmıştır. 3. Sadabad Sarayı ise Sultan Abdülaziz tarafından Çağlayan Kasrı olarak tekrar yaptırılmıştır. Orgeneral Fahrettin Altay'ın emriyle yıktırılmıştır. Yerine 1953 yılında yapımı tamamlanan İstihkâm Okulu yapılmıştır. İstihkâm Okulu daha sonraları göçmen misafirhanesi olarak kullanılmıştır (Eyice, 1993a: 180). Bina günümüzde Kâğıthane Belediye Binası olarak kullanılmaktadır.

Sadabad Sarayı *kompleksi* içinde Cedvel-i Sim adı verilen iki tarafı rıhtımlı kanal, çağlayanlar ve Çeşme-i Nur denen bir çeşme bulunmaktadır. Bunlar günümüze ulaşmamıştır (Eyice, Erdoğan; 2018:137-138).

2.3.1.2. İmrahor Kasrı

Saraya ait atların otladığı Kâğıthane'de, bugün Nurtepe Viyadüğü'nün altındaki bölgede ahşap bir bina yapılmıştır. Bu bina İmrahor Kasrı'dır. Saray atlarının bakımı için yapılan ahırların yanına bu kasır yapılmış burada cirit oynandığı da bilinmektedir. 1940 ve 1941 yıllarında tamamen yıkılmıştır. Kasrın bulunduğu bölgede askeri gözetleme birlikleri barakalar yaptırmıştır (Eyice, Erdoğan; 2018:177). İmrahor padişahın atlarının bulunduğu ahırları yönetmekle görevli kişilere denir. *Emîr-i âhûr*'un telaffuzundan kaynaklı imrahor adı gelmektedir. (Afyoncu, 2020: 141).

2.3.1.3. Koşu Köşkü

Padişahlar Kâğıthane civarında ava çıktığında dinlenebilmeleri için yapılmış bir köşktür. Sultan Abdülaziz döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir. Günümüzde yerinde bir benzin istasyonu bulunmaktadır (Irmak, 2003: 42).

2.3.1.4. Poligon Sarayı

Almanya'dan alınan *Mauser* tüfeklerinin denenmesi için burada bir poligon kurulmuştur. Bu poligonun başına padişahın bu atışları seyredebilmesi ve dinlenmesi için bir saray kurulur. II. Abdülhamit tarafından yaptırılan bu saraya Poligon Sarayı denilmiştir. Yakup Cemil 1914 yılında burada idam mangası tarafından infaz edilmiştir. İttihat ve Terakki'nin ileri gelen isimlerinden biri olan Yakup Cemil'in burada idam edilmesi dönemin önemli olaylarından birisidir (Irmak, 2003: 36).

1955 yılında İnönü Stadı genişletilmesi için Dolmabahçe Gazhanesi parça parça Poligona taşınmıştır. 1960 yılında Dolmabahçe Gazhanesi tamamen faaliyetlerine son vermiştir. Gazhanelerin işletmesi İETT'de bulunmaktadır (Mazak, 2015: 398-399)

Günümüzde bu alan İETT tarafından otobüs garajı olarak kullanılmaktadır.

2.3.1.5. Kâğıthane Kasrı

Sultan Abdülaziz tarafından Atiye Sultan için inşa ettirilmiştir (Eyice, Erdoğan; 2018: 181). Kâğıthane Belediyesi tarafından restore edilmiştir, Kaymakamlık Binası olarak kullanılmaktadır (Eyice, Erdoğan; 2018: 185).

2.3.1.6. Çadır Köşkü

Sadabad Sarayı ile birlikte Kasr-ı Nişad adıyla inşa edilmiştir. II. Mahmut döneminde yeniden eskisinden farklı olarak inşa edilmiş ve Çadır Köşkü ismini almıştır (Eyice, 1993b: 164,165). Sel sonucu devrilen büyük bir ağaç tarafından parçalanmış ve günümüze ulaşmamıştır (Eyice, 1986: 35).

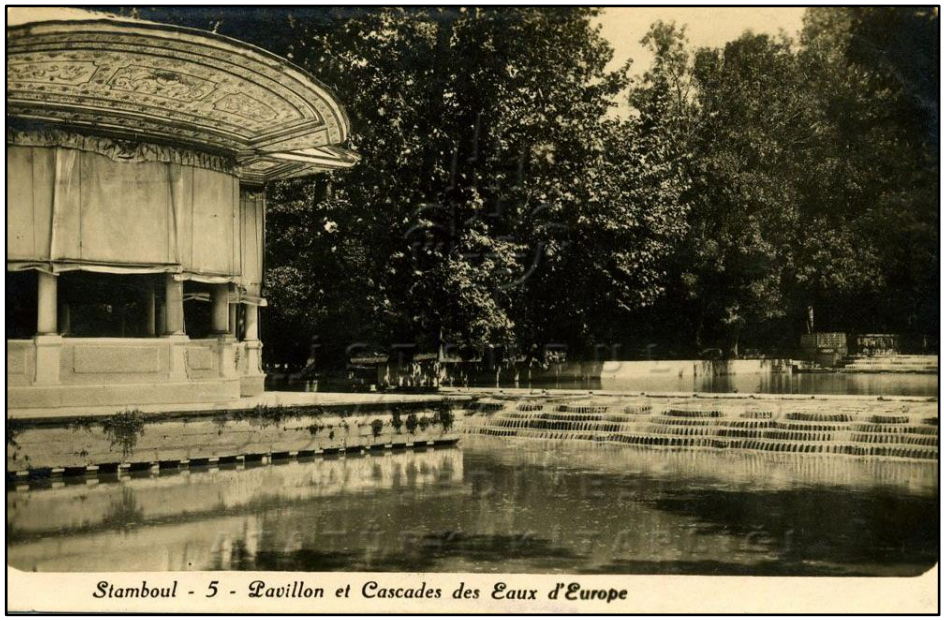

Fotoğraf 9: Çadır Köşkü (Solda)

Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı

2.3.1.7. İmrahor Çeşmesi

1589 yılında III. Murat tarafından Mirahur Nuh Ağa'ya yaptırılmıştır. 1892 yılında II. Abdülhamit tarafından onarılan çeşme İmrahor Kasrı yanında bulunmaktadır. Renkli kemerli ve beyaz mermerden yapılmış bir Türk klasiğidir (Tanışık, 1943: 42).

2.3.1.8. III. Ahmet Çeşmesi

Sadabad Sarayı içerisinde III. Ahmet tarafından yaptırılmıştır. 1796 yılında III. Selim'in annesi Nurbanu Sultan'ın emriyle onarılmıştır. 1839 1840 yıllarında II. Mahmut tarafından tekrar onarılmıştır (Tanışık,1943: 126). Sadabad Sarayı yapımında içinde bulunan Çeşme-i Nur ismiyle daha önce belirtilen yapı bu çeşmedir.

2.3.1.9. Silahtar Yusuf Paşa Çeşmesi

Kâğıthane köyünde bulunan caminin karşısında Sultan İbrahim'in silahtarı tarafından yaptırılmıştır. Yıkılan çeşme Sultan III. Mustafa döneminde tamir edilmiştir. 1794 yılında Mihrişah Valide tarafından tekrar bir tamir görmüştür (Tanışık, 1943: 194).

2.3.1.10 Poligon Çeşmesi (İttifak Çeşmesi)

Yüzbaşı Rıza, Üsteğmen Mehmet Halil Efendi ve Muhafız Bölük Komutanı Lütfi Bey tarafından 1913 yılında yaptırılmıştır. 3 kişi tamamen kendi parasıyla çeşmeyi yaptırmıştır (Tanışık, 1943: 308). Çeşmenin kubbesi günümüze ulaşmamıştır. Poligon Sarayının yanında bulunan çeşme günümüzde yerinde durmaktadır.

2.3.1.11. II. Abdülhamit Meydan Çeşmesi

1892 yılında mermerden yapılmıştır (Tanışık, 1943: 344). Çeşme günümüze kadar parçalar halinde ulaşmıştır. Parçaların toplanması ve birleştirilmesiyle günümüzde restore edilerek kullanıma sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂĞITHANE'NİN NÜFUSU VE NÜFUSUN ÖZELLİKLERİ

3.1. Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusu

İstanbul'un eski yerleşim yerlerinden biri olan Kâğıthane, Bizans döneminden Osmanlı'ya değin bir köy olarak karşımıza çıkmaktadır. Kâğıthane yerleşim açısından köy statüsünü cumhuriyetin ilk yıllarında da korumuştur.

Coğrafya bilimi açısından nüfus coğrafyasının önemi büyüktür. Nüfus coğrafyası insanın mekânsal dağılımını ve bu dağılışta etkili doğal ve beşeri faktörleri coğrafi prensipler doğrultusunda inceleyip, kültürel etkileşimi ve sosyal durumu ekonomik etkenlerle ilişkilendirerek mekânın nüfuslanmasını bir bütün halinde inceler (Doğan Sertkaya, 2018: 27).

Çalışma sahasının nüfusu ve nüfusun nitelikleri bu doğrultuda incelenerek mekânın gelişiminde nüfusun rolü ortaya çıkarılmıştır.

Yıllar	Toplam Nüfus	Erkek	Kadın
1935	1.180	-	-
1940	1.210	769	441
1945	3.503	2.944	559
1950	1.431	-	-
1955	3.084	-	-
1960	22.818	13.040	9.778
1965	56.157	31.946	24.211
1970	111.427	60.633	50.794
1975	164.448	88.412	76.036
1980	175.540	91.337	84.203
1985	120.996	-	-
1990	269.042	140.433	128.609
2000	345.239	177.082	168.157

Tablo 12: Genel Nüfus Sayımlarında Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusu

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'nin idari açıdan önce Beyoğlu İlçesi'ne bağlı Şişli nahiyesine dâhil bir köydür. Şişli ilçe olduktan sonra Kâğıthane, bir süre köy olarak devam etmiş ve

nüfusunun hızlı artışı ile önce belediye idaresi kurulmuş sonrasında ise nihayet ilçe olarak yer almıştır. Bu yüzden Kâğıthane nüfusundan bahsederken bu yerleşimlerinde nüfuslanmasından kısaca bahsedilecektir.

1935 yılında Kâğıthane, İstanbul'un Beyoğlu Kazasına bağlı Şişli Nahiyesinin bir köyüdür. 1935 yılında yapılan genel nüfus sayımına göre Kâğıthane Köyünün nüfusu 1.180'dir. Bağlı olduğu Şişli bucağında 40.770 kişi yaşamaktadır. Aynı dönemde Beyoğlu Merkez Bucağı 48.940 ve Beyoğlu'na bağlı bucaklar olan Galata 43.428, Hasköy 14.467, Kasımpaşa 33.876, Kemerburgaz ise 3.871 nüfusa sahiptir. Kâğıthane'ye oldukça yakın yerleşim yerleri olan bu bölgelerin, Kâğıthane'den çok daha fazla nüfusa sahip olması dikkat çekicidir.

1940 yılında nüfus çok az artarak 1.210 olmuştur. Bu tarihte Şişli bucağı 44.468, Beyoğlu kazası ise 246.042 nüfusa sahiptir. 1940 yılı Kâğıthane nüfusunun %63,5'ini erkekler, %36,5'ini kadınlar oluşturmaktadır.

1945 yılına gelindiğinde Kâğıthane köyünün nüfusu 2 katından fazla artarak 3.503 olmuştur. 1945 yılında Şişli Nahiyesi 53.949, Beyoğlu Kazası ise 253.588 nüfusa sahiptir. 1945 yılında Kâğıthane nüfusunun %84'ünü erkekler, %16'sını ise kadınlar oluşturmaktadır.

1950 yılında Kâğıthane'nin nüfusu 1.431'e düşmüş, 1955 yılına gelindiğinde ise 3.084'e çıkmıştır.

Kâğıthane'nin 1960 yılına gelene kadar 5.000 nüfusa dahi ulaşamamış bir köy olduğu görülmektedir. İlk kez nüfus miktarındaki büyük sıçrama 1960 yılına gelindiğinde görülmektedir. Kâğıthane nüfusu yaklaşık 7 kat artarak 1960'da 22.818'e yükselmiştir. 1960 yılında Kâğıthane nüfusunun %57'sini erkekler, %43'ünü kadınlar oluşturmaktadır.

1965 yılında Kâğıthane'de nüfus artmaya devam etmiştir. 1965 yılı Kâğıthane nüfusu 56.157 olmuştur. Bu yılda nüfusun %57'sini erkekler, %43'ünü kadınlar oluşturmaktadır.

1970 yılına gelindiğinde Kâğıthane'deki nüfus yaklaşık 2 kat artarak 111.427 olmuştur. 1970 yılı Kâğıthane nüfusunun %54'ünü erkekler, %46'sını kadınlar oluşturmaktadır.

1960 sonrası sayımlarda görülen Kâğıthane'nin hızlı nüfuslanması, Şişli ilçesinin de büyümesine neden olmuştur. Şişli ilçesinin nüfusu 1965 yılında 268.143, 1970 yılında 365.621 olmuştur.

1975'te Kâğıthane nüfusu 164.448'e yükselmiştir. Bu yılda nüfusun %54'ünü erkekler, %46'sını kadınlar oluşturmaktadır. 1975 yılında nüfus miktarındaki artış geçmiş senelere oranla düşüş gösterse de nüfus bu yılda da artmaya devam etmiştir.

1980 yılında Kâğıthane nüfus miktarındaki artış daha düşmüştür fakat yine de bir önceki sayım yılına göre artış göstererek 175.540'a yükselmiştir. Bu yıldaki nüfusun %52'sini erkekler, %48'ini de kadınlar oluşturmaktadır.

1985 yılında Kâğıthane nüfusunda belirgin bir düşüş yaşanmıştır. Kâğıthane'de 1985 yılı nüfusu 120.996 olmuştur. 1985 yılında belde olan Kâğıthane'nin statüsü ve idari sınırları bu yılda değişiklikler göstermiştir. Bu yıl sonrasında Kâğıthane, Şişli İlçesinden ayrılarak İlçe Belediyesi olmuştur.

Kâğıthane'nin ilçe belediyesi oluşundan sonraki ilk nüfus sayımı 1990'da yapılandır. Bu sayımda, Kâğıthane nüfusu 269.042'ye çıkmıştır. Bu yıldaki nüfusun %52'sini erkekler %48'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Kâğıthane'de 2000 yılına gelindiğinde nüfus 300.000'i geçerek 345.239 olmuştur. 2000 yılında Kâğıthane nüfusunun %51'ini erkekler %49'unu kadınlar oluşturmaktadır. Genel Nüfus Sayımları sonuçları neticesinde nüfusun cinsiyet durumuna göre dengesi 2000 yılında en yaklaşık oranları göstermiş ve kadın-erkek oranı arasındaki fark giderek kapanmıştır.

Şişli'den ayrıldıktan sonraki 1990 ve 2000 nüfus sayımları sonuçlarına göre Kâğıthane ilçesinin nüfusu Şişli'yi geride bırakmıştır. Şişli, 1990'da 250.478, 2000'de ise 270.674 nüfusa sahiptir. 2000 yılında Kâğıthane nüfusu Şişli nüfusundan %27,5 daha fazladır.

Yıllar	Cinsiyet		Toplam Nüfus
	Erkek	Kadın	
2007	211.668	206.561	418.229
2008	210.657	204.473	415.130
2009	210.088	203.709	413.797
2010	210.718	205.797	416.515
2011	212.700	207.165	419.865
2012	213.562	207.794	421.356
2013	217.577	211.178	428.755
2014	219.449	212.781	432.230
2015	222.523	215.419	437.942
2016	222.981	216.704	439.685
2017	223.598	219.096	442.694
2018	220.089	216.937	437.026
2019	226.687	221.338	448.025
2020	223.447	218.968	442.415
2021	229.412	225.138	454.550

Tablo 13: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına Göre Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusu

Kaynak: TÜİK

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine geçilen 2007 yılında Kâğıthane İlçesi'nin nüfusu 400.000'i de geçerek 418.229 olmuştur.

2020 yılında 442.415 olan Kâğıthane nüfusunun %50,5'ini erkekler oluşturmaktadır. 2021'de Kâğıthane ilçesinin nüfusu 454.550 olmuştur. Bu yılda Kâğıthane nüfusu, komşuları olan Eyüp, Şişli, Beyoğlu ve Sarıyer'den fazladır.

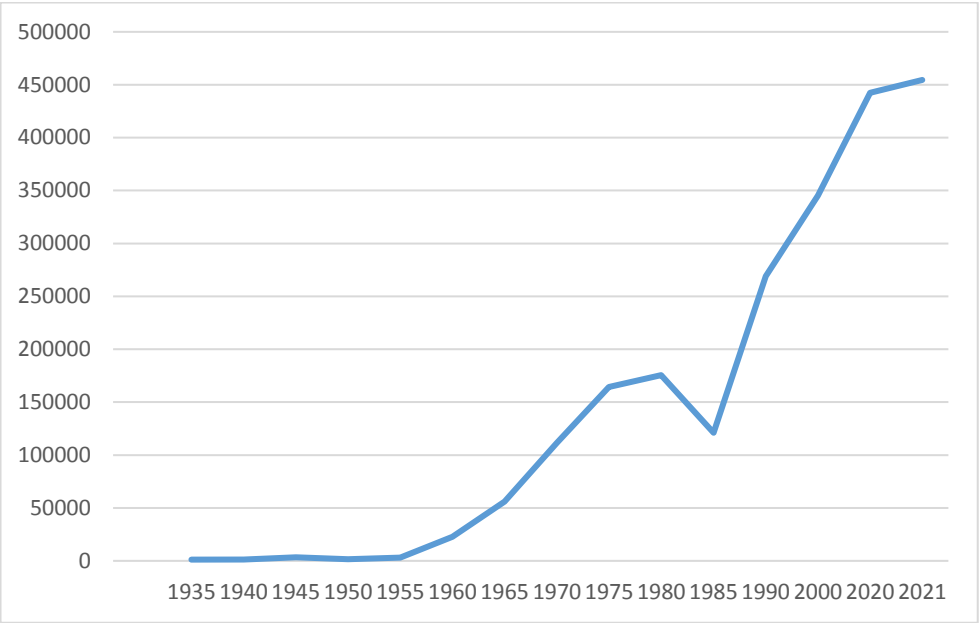

Şekil 12: Kâğıthane İlçesi'nde Nüfusun Gelişimi

Kaynak: TÜİK

3.2. Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Kâğıthane'de nüfus 1990 yılından itibaren bazı istisna yıllar haricinde artış göstermiştir. Bu artışın neticesinde Kâğıthane, tüm komşu ilçelerden büyük bir nüfusa sahip olmuştur. 1990 yılından itibaren 10 yıl aralıklı nüfus verilerinden yararlanarak 2000, 2010 ve 2021 yıllarına ait nüfus piramitleri oluşturulmuştur. Bu piramitlerin yorumlanması Kâğıthane nüfusunun gelişimi ve niteliği açısından daha çok fikir verecektir.

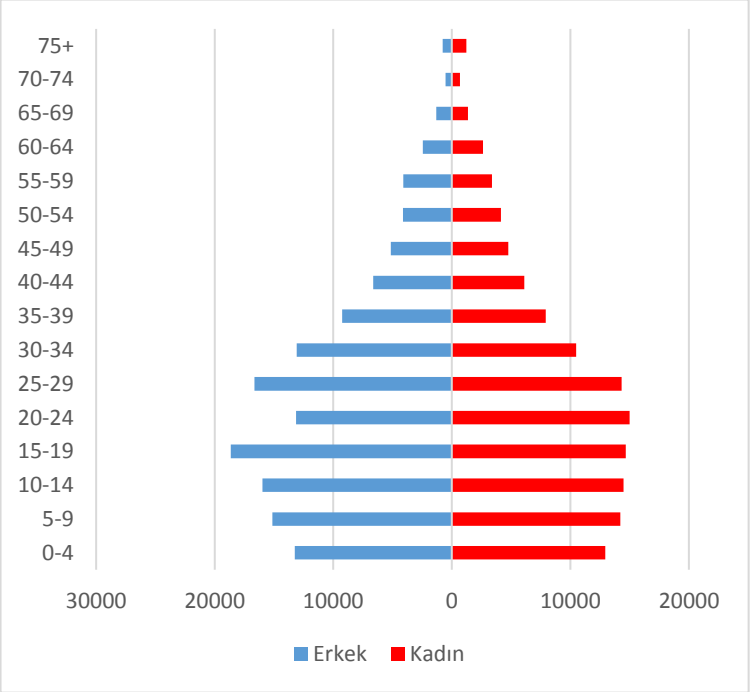

Şekil 13: Kâğıthane İlçesi 1990 Yılı Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'nin İstanbul'un bir ilçesi haline gelmesinden sonraki ilk sayımın 1990 yılında yapılması, ilçenin nüfusunun yorumlanmasında daha önemli bir hale gelmiştir. Bu tarihte Kâğıthane sürekli göç alan ve doğumların fazla olduğu bir ilçedir. İlçede yaşlı nüfus oldukça azdır. En kalabalık yaş grubu, nüfusun %11,34'ünü oluşturan 15-19 yaş aralığıdır (Şekil 13).

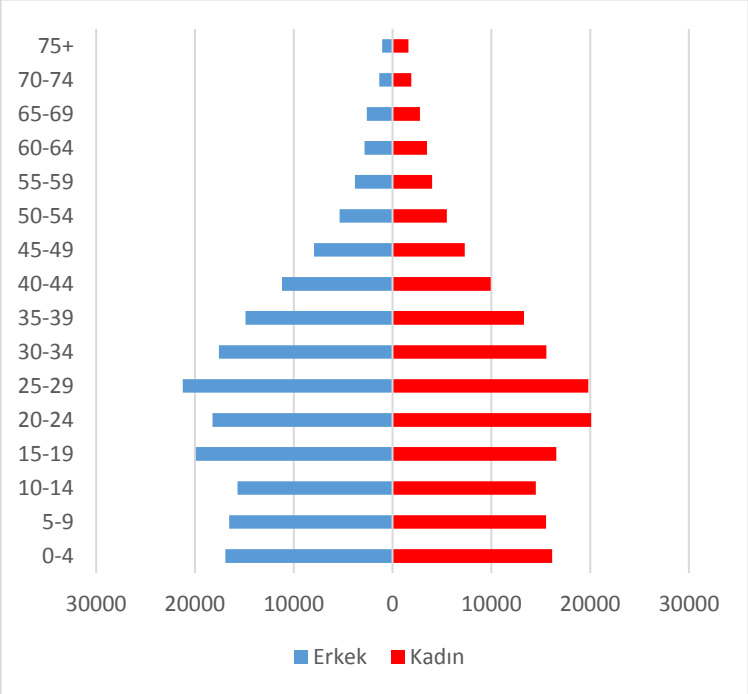

Şekil 14: Kâğıthane İlçesi 2000 Yılı Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK

Şekil 14'te görüldüğü gibi, 2000 yılında Kâğıthane ilçesinin 1990'a göre yaşlandığı görülmektedir. Nüfusun en fazla olduğu yaş grubu, 25-29 yaş aralığıdır. 2000 yılı nüfusunun %11,89'u 25-29 yaş aralığında bulunmaktadır. 1990 senesine göre Kâğıthane'de 0-4, 5-9, 10-14 yaş gruplarına ait nüfus azalmıştır.

65 yaş üstü nüfus gruplarına ait nüfus da 1990 senesine göre artış göstermiştir. 65-69 yaş aralığı toplam nüfusun %1,55'ini, 70-74 yaş grubu %0,94'ünü 75+ nüfus ise toplam nüfusun %0,77'sini oluşturmuştur. En kalabalık nüfusu oluşturan yaş aralığının yükselmesi, 15 yaş altı nüfusun 1990'a göre azalması ve 65+ yaş grubunun nüfusunun artması Kâğıthane'de nüfusun 10 sene önceye göre yaşlandığını göstermektedir (Şekil 14).

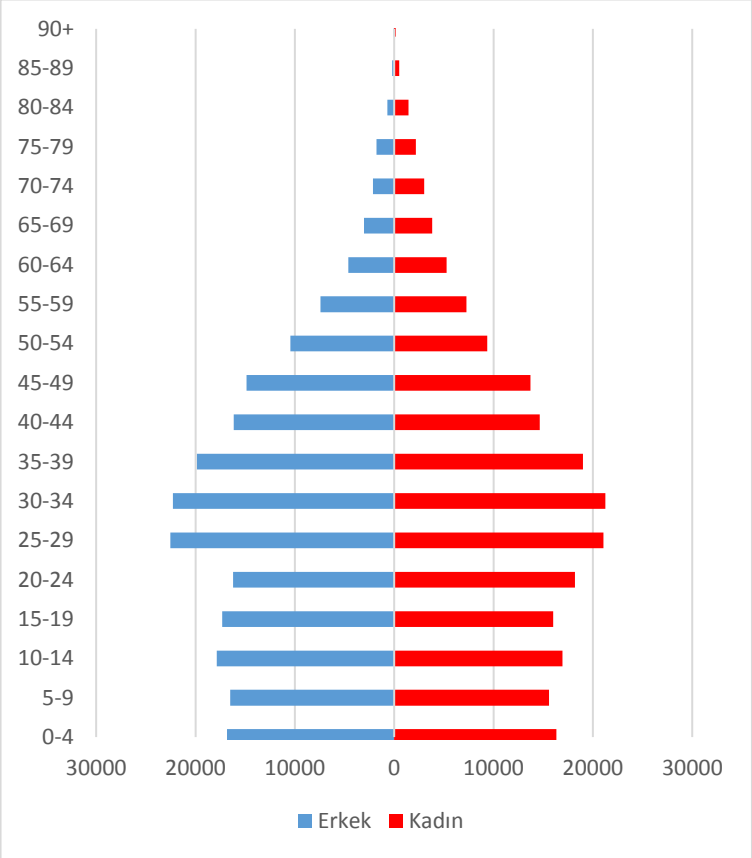

Şekil 15: Kâğıthane İlçesi 2010 Yılı Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK

Şekil 15'e göre 2010 yılında Kâğıthane'de toplam nüfus artmakla birlikte nüfusun yaşlanmaya devam ettiği görülmektedir.

0-4, 5-9, 10-14 yaş gruplarına ait nüfus 2000 senesine göre sayılan tüm yaş gruplarında azalmaya devam etmiştir. Kâğıthane'nin toplam nüfusunun %10,46'sını oluşturan 25-29 yaş grubu en çok nüfusa sahip yaş grubu olarak kalmıştır(Şekil 15).

2010 yılında 65 yaş üstünde bulunan nüfus her yaş grubunda 2000 senesine göre artış göstermiştir. 65-69 yaş grubu nüfusun %1,65'ini, 70-74 yaş grubu nüfusun %1,24'ünü, 75+ nüfus ise toplam nüfusun %1,68'ini oluşturmaktadır(Şekil 15).

2010 yılında tıpkı 2000'deki gibi nüfus yaşlanmaya devam etmiştir. Nüfus yaşlanırken ve genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı da azalmaya devam etmiştir. Bu durum ilçenin ciddi göç almaya devam ettiğinin de ispatıdır.

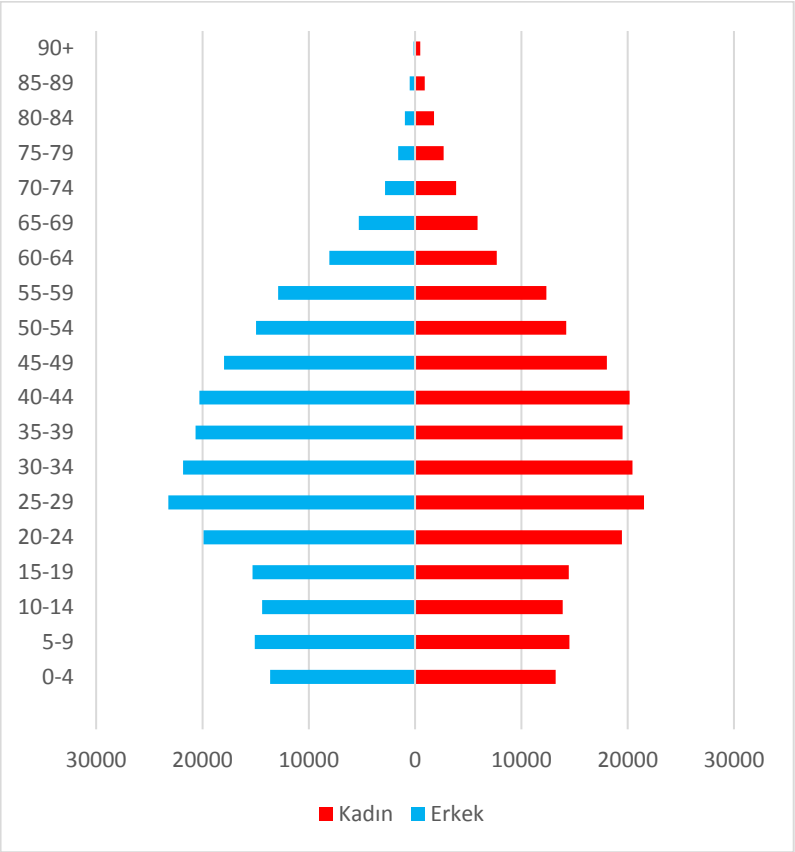

Şekil 16: Kâğıthane İlçesi 2021 Yılı Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK

Şekil 16'da görüldüğü gibi, Kâğıthane nüfusu 2021 yılında 454.550 kişi olmuştur. Kâğıthane nüfusu 2021'de de yaşlanmaya devam etmiştir. 1990 yılından itibaren sırasıyla verilen 2000, 2010 ve 2021 nüfus piramitlerinde, piramitlerin tabanları giderek daralmaktadır. Bu daralma Kâğıthane'de doğumların azaldığını göstermektedir. Piramitlerin yine bahsedilen yıllar geçtikçe tavanı genişlemektedir. İlçede nüfusun yaşlandığı piramitlerden net bir şekilde anlaşılmaktadır. Yine 1990 yılından itibaren piramidin ortalarındaki genişleme de nüfusun yaşlandığının

göstergesidir. Kâğıthane yıllar geçtikçe doğumların azaldığı ve 65 yaş üstü nüfusun arttığı bir görünüm sergilemektedir. Araştırma neticesinde idari sınırlarda kayda değer bir değişikliğin de olmaması nüfusun bu yıllarda sürekli artması ve 15 yaş altı nüfusun da sürekli toplam nüfusa oranla azalması, ilçeye göçün olduğunun ispatı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam	Oran
0-4	13.618	13.235	26.853	5,9
5-9	15.083	14.509	29.592	6,5
10-14	14.378	13.890	28.268	6,2
15-19	15.288	14.477	29.765	6,6
20-24	19.910	19.461	39.371	8,7
25-29	23.221	21.548	44.769	9,9
30-34	21.836	20.455	42.291	9,3
35-39	20.659	19.516	40.175	8,8
40-44	20.276	20.176	40.452	8,9
45-49	17.964	18.039	36.003	7,9
50-54	14.967	14.215	29.182	6,4
55-59	12.870	12.358	25.228	5,6
60-64	8.052	7.680	15.732	3,5
65-69	5.282	5.866	11.148	2,5
70-74	2.813	3.860	6.673	1,5
75-79	1.585	2.691	4.276	0,9
80-84	953	1.775	2.728	0,6
85-89	517	905	1.422	0,3
90+	140	482	622	0,1

Tablo 14: Kâğıthane İlçesi'nin Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı (2021)

Kaynak: TÜİK

Tablo 14 incelendiğinde, 2021'de Kâğıthane'de toplam nüfusun %5,9'unu 0-4 yaş grubu, %6,5'ini 5-9 yaş grubu %6,2'sini 10-14 yaş grubu oluşturmaktadır. 15 yaş

altı toplam nüfus yani çocuk nüfusu toplam nüfusun %18,6'sını oluşturmaktadır. Kâğıthane'de ikamet eden yaklaşık her 100 kişiden 19'u çocuktur.

2021 yılı Kâğıthane nüfus sayımı sonucuna göre Kâğıthane'de 65 yaş üstü yani yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranı %4,9'dur. Bu da Kâğıthane'de ikamet eden her 100 kişiden 5'inin yaşlı olduğu anlamına gelmektedir.

Kâğıthane ilçesinin 2021 nüfusunun %9,9'unu oluşturan 25-29 yaş grubu en kalabalık yaş grubudur.

3.3 Nüfusun Bağımlılık Oranı ve Medyan Yaş

Bağımlı nüfus, bir bölgede yaşayan ve üretken olmayan nüfustur. 0-15 ve 65+ yaş grupları sırasıyla çocuk bağımlı nüfus ve yaşlı bağımlı nüfusu oluşturur. Bu iki grubun toplamı ise bağımlı nüfusu verir. Toplam nüfustan bağımlı nüfusu çıkardığımızda elimizde kalan nüfus ise aktif nüfusu yani 15-64 yaş grubunu oluşturur.

Çocuk bağımlılık oranı 0-15 yaş grubu nüfusunun 15-64 yaş grubu nüfusuna bölünüp 100 ile çarpılması ile yüzdelik olarak ifade edilebilir. Yaşlı bağımlılık oranı ise 65+ yaş grubu nüfusunun 15-64 yaş grubu nüfusuna bölünüp 100 ile çarpılması ile ifade edilmektedir. Çocuk bağımlılık ve yaşlı bağımlılık yüzdelerinin toplanması nüfusun toplam bağımlılık oranını ortaya çıkarmaktadır.

Yıllar	**Çocuk Bağımlılık Oranı (%)**	**Yaşlı Bağımlılık Oranı (%)**	**Bağımlılık Oranı (%)**
1990	48,56	3,33	51,88
2000	39,95	4,71	44,66
2010	33,64	6,39	40,03
2020	25,92	7,83	33,75

Tablo 15: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Nüfusun Bağımlılık Oranları

Kaynak: TÜİK

Bu bilgiler dâhilinde Kâğıthane ilçesinde 1990, 2000, 2010,2020 yıllarına ait nüfus verileri kullanılarak çocuk bağımlılık oranı, yaşlı bağımlılık oranı ve toplam bağımlılık oranı hesaplanarak tablo oluşturulmuştur.

Bağımlılık oranı ve aktif nüfus bir bölgenin iktisadi, sosyal ve kültürel özelliklerinin de ortaya çıkarılmasında oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Bir bölgede aktif nüfus, işgücü ve üretimi temsil eder. İstanbul gibi büyük bir *megapolün* ilçesi olan Kâğıthane için günümüzde bu açıdan bir değerlendirme yapmak sağlıklı olmayacaktır.

Günümüzde iş çevresi ve ikamet ilişkisi eskisi kadar önemli olmamakla birlikte İstanbul gibi gelişmiş bir ulaşıma sahip şehirde iş yeri ve ikamet edilen yer artık farklılaşmaktadır.

Tablo 15'e göre 1990 yılında Kâğıthane nüfusunda %48,56 çocuk bağımlılık, %3,33 yaşlı bağımlılık oranı olmak üzere 51,88 toplam bağımlılık oranı görülmektedir.

2000 yılına gelindiğinde %39,95 çocuk bağımlılık oranı, 4,71 yaşlı bağımlılık oranı olmak üzere toplam bağımlılık oranı 44,66 olmuştur.

2020 yılında ise çocuk bağımlılık oranı %25,92, yaşlı bağımlılık oranı %7,83'tür.

Kâğıthane'de 1990 başlangıçlı veriler temel alındığında geçen her 10 yıllık *periyotta* nüfusun bağımlılık oranı düşüş göstermiştir. Bağımlılık oranları incelendiğinde çocuk bağımlılık oranı sürekli düşüş gösterirken, yaşlı bağımlılık oranı sürekli artmıştır. Kâğıthane nüfusunun yaşlandığı bu veriler doğrultusunda da görülmektedir. Yaşlı bağımlılık oranının yükselmesi işgücü açısından ve sosyal güvenlik konularında bir takım sorunlara neden olabilmektedir. Çalışma sahamızın ilçe olması sebebiyle bu konuda derin çıkarımlarda bulunmak pek mümkün olmamaktır.

Genç bağımlılık oranının düşmesinin de bazı avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. İşgücü ihtiyacının yüksek olduğu bölgelerde çocuk bağımlı nüfusun yüksek olması gelecek yıllarda şehrin işgücü ihtiyacını kendisi karşılayabileceği anlamına gelmektedir. İşgücü fazlası olan bölgelerde ise genç bağımlı nüfus işsizliğin artmasına neden olacaktır. İstanbul'un büyük bir ekonomiye sahip olması, bölge dışı istihdamı da mümkün kılmaktadır. Bu yüzden Kâğıthane sınırları içinde yaşayan nüfusun istihdamı sadece ilçe içinde olmamaktadır. Bu verilere dayanarak detaylı bir ekonomik faaliyet nüfus ilişkisi kurulamaması araştırma sahasında sınırlılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mahalleler	Bağımlılık Oranı (%)
Çağlayan Mahallesi	34,82
Çeliktepe Mahallesi	29,95
Emniyetevleri Mahallesi	28,21
Gültepe Mahallesi	30,89
Gürsel Mahallesi	32,18
Harmantepe Mahallesi	34,05
Hamidiye Mahallesi	39,08
Hürriyet Mahallesi	34,37
Merkez Mahallesi	35,15
Mehmet Akif Ersoy Mahallesi	37,17
Nurtepe Mahallesi	36,98
Ortabayır Mahallesi	29,08
Sultan Selim Mahallesi	34,17
Seyrantepe Mahallesi	33,98
Şirintepe Mahallesi	37,2
Talatpaşa Mahallesi	31,9
Telsizler Mahallesi	28,98
Yahya Kemal Mahallesi	33,42
Yeşilce Mahallesi	31,52

Tablo 16: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde 2020 Yılında Bağımlılık Oranı

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'nin 19 mahallesinin 2020 yılı nüfuslarının bağımlılık oranı açısından incelendiğinde 2020'de Kâğıthane nüfusu bağımlılık oranı olan %33,75 üzerinde olan 10 mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler Çağlayan, Harmantepe, Hamidiye, Hürriyet, Merkez, Mehmet Akif Ersoy, Nurtepe, Sultan Selim, Seyrantepe, Şirintepe Mahalle'leridir. Hamidiye Mahallesi %39,08 ile bağımlı nüfus oranının en yüksek mahallesidir. Emniyetevleri, %28,21 ile bağımlı nüfus oranının en düşük olduğu mahalledir.

Yıllar	Ortanca Yaş	
1990	22,65	
2000	25,29	
2010	29,64	
2020	33,14	
	Erkek	**Kadın**
	32,8	33,51

Tablo 17: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Ortanca Yaş

Kaynak: TÜİK

2020 Adrese Dayalı Kayıt Sistemi ve 1990, 2000 yılları genel nüfus sayımı yaş grupları ve cinsiyete göre nüfus verilerinden yararlanılarak Kâğıthane'de bu yıllara ait ortanca yaş hesaplanmıştır.

Tablo 17'ye göre 1990'da 22,65 olan ortanca yaş, 2000'de 5,59, 2010'da 29,64 2020 'de ise 33,14 olmuştur. 2020'de ortanca yaş erkeklerde 32,8, kadınlarda ise 33,51 olmuştur.

Daha önce belirtildiği üzere Kâğıthane nüfusu 1990 yılı itibariyle sürekli yaşlanmıştır. 2020 yılında Kâğıthane nüfusunun yarısı 33 yaşın altında, diğer yarısı da üstündedir. Ortanca yaşın yıllar geçtikçe yükselmesi genç nüfusun Kâğıthane'de sürekli azaldığını göstermektedir.

Mahalleler	Ortanca Yaş
Çağlayan Mahallesi	31,74
Çeliktepe Mahallesi	33,34
Emniyetevleri Mahallesi	34,81
Gültepe Mahallesi	34,09
Gürsel Mahallesi	33,37
Harmantepe Mahallesi	33,85
Hamidiye Mahallesi	32,33
Hürriyet Mahallesi	33,62
Merkez Mahallesi	32,15
Mehmet Akif Ersoy Mahallesi	33,13
Nurtepe Mahallesi	33,86
Ortabayır Mahallesi	35,82
Sultan Selim Mahallesi	32,65
Seyrantepe Mahallesi	33,06
Şirintepe Mahallesi	30,64
Talatpaşa Mahallesi	33,73
Telsizler Mahallesi	35,18
Yahya Kemal Mahallesi	33,66
Yeşilce Mahallesi	32,71

Tablo 18: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde 2020 Yılında Ortanca Yaş

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane mahallelerinde ortanca yaşa baktığımızda Ortabayır Mahallesi ortanca yaşın en yüksek olduğu mahalle, Şirintepe Mahallesi ise ortanca yaşın en düşük olduğu mahalledir. Ortabayır Mahallesi'nde nüfusun yarısından fazlası 36 yaşın üstündedir. Ortanca yaşın en düşük olduğu Şirintepe Mahallesi'nde ise nüfusun yarısı 31 yaşın üstündedir (Tablo 18).

Çeliktepe, Emniyetevleri, Gültepe, Gürsel, Harmantepe, Hürriyet, Nurtepe, Ortabayır, Talatpaşa, Telsizler, Yahya Kemal, Mahalle'lerinde ortanca yaş; Kâğıthane'nin ortanca yaşının üstündedir.

Çağlayan, Hamidiye, Merkez, Mehmet Akif Ersoy, Sultan Selim, Seyrantepe, Şirintepe ve Yeşilce Mahalle'lerinde ortanca yaş; Kâğıthane'nin ortanca yaşının altında kalmıştır.

3.4. Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinin Nüfusları

Kâğıthane ilçesinin 19 mahallesi bulunmaktadır. Bu mahalleler, Çağlayan, Çeliktepe, Emniyetevleri, Gültepe, Gürsel, Harmantepe, Hamidiye, Hürriyet, Merkez, Mehmet Akif Ersoy, Nurtepe, Ortabayır, Sultan Selim, Seyrantepe, Şirintepe, Talatpaşa, Telsizler, Yahya Kemal ve Yeşilce'dir.

Çağlayan, Gürsel, Hamidiye, Merkez, Nurtepe, Seyrantepe, Şirintepe nüfusları 2007 yılından 2020 yılına kadar olan süreçte artış gösteren mahallelerdir.

Hürriyet, Ortabayır, Sultan Selim, Telsizler, Yahya Kemal nüfusları ise 2007 yılından 2020 yılına kadar olan süreçte nüfus kaybetmiştir.

Kâğıthane'nin 2020 yılında nüfusu en kalabalık olan mahallesi Hamidiye Mahallesi'dir. En az nüfusa sahip mahallesi ise Emniyetevleri'dir. En kalabalık mahalleler sıralamasında Hamidiye'yi; Şirintepe ve Talatpaşa izlerken en düşük nüfuslu Emniyetevleri Mahallesi'ni; Telsizler ve Yeşilce izlemektedir.

2021 yılında Kâğıthane'nin en kalabalık mahallesi yine Hamidiye'dir. Emniyetevleri ise en düşük nüfusa sahip mahalledir.

Mahalleler	Yıllar														
	2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Çağlayan Mahallesi	23575	24069	24486	24906	25802	26282	27623	28230	29259	29518	30047	30022	31052	30649	31626
Çeliktepe Mahallesi	34115	33310	32958	32956	32708	32368	32798	32713	32633	32763	32935	32584	33258	32637	33348
Emniyetevleri Mahallesi	9148	8844	8573	8447	8290	8483	8507	8466	8388	8266	8390	8217	8220	7995	8648
Gültepe Mahallesi	14828	14158	13576	13459	13195	13214	13504	13565	13449	13798	13810	13593	14103	13915	14420
Gürsel Mahallesi	27509	27492	27329	27327	27572	27705	28402	28839	29411	29720	30033	29575	30249	29941	30866
Hamidiye Mahallesi	32056	32429	32632	33701	34654	34895	35451	35994	37049	37689	38313	37698	38777	39021	40220
Harmantepe Mahallesi	22291	21970	21682	21787	20973	20916	21114	21553	21914	22100	22007	21612	22419	21761	22175
Hürriyet Mahallesi	21230	20883	20317	20273	20060	20070	20743	20634	20406	20218	20219	19700	20256	20123	21014
Mehmet Akif Ersoy Mahallesi	12736	12353	12021	12115	12146	11931	12419	12446	12657	12711	12672	12486	12845	12762	12931
Merkez Mahallesi	23047	23972	24393	24824	25419	25892	26731	27719	28433	29240	30404	31184	32624	32133	33240

Nurtepe Mahallesi	18723	19177	20209	20702	21785	22432	23754	24606	25295	25320	25628	25418	25950	26469	26927
Ortabayır Mahallesi	25386	24886	24262	23990	23967	23710	23372	23125	23075	22960	22994	22482	22892	22199	23045
Sultan Selim Mahallesi	34960	34265	34371	34666	35181	35079	35427	35516	35900	35849	36381	35604	36738	35950	36576
Seyrantepe Mahallesi	19435	19659	19872	20535	20980	21423	21694	21985	22594	22587	22545	22264	23087	22902	23519
Şirintepe Mahallesi	21679	21272	21185	21580	21535	21612	21784	21720	21809	21785	21823	21268	22125	22205	22411
Talatpaşa Mahallesi	34391	34061	33995	33937	33690	33558	33640	33508	33759	33327	33039	32457	33009	32889	33612
Telsizler Mahallesi	12705	12353	12086	11796	11707	11560	11690	11689	11732	11793	11774	11413	11582	11104	11711
Yahya Kemal Mahallesi	18762	18335	18224	17742	18344	18314	18154	17932	17886	17797	17746	17758	16793	15877	16110
Yeşilce Mahallesi	11653	11642	11626	11772	11857	11912	11948	11990	12293	12244	11934	11691	12046	11883	12151

Tablo 19: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Yıllara Göre Nüfus (2007-2021)

Kaynak: TÜİK

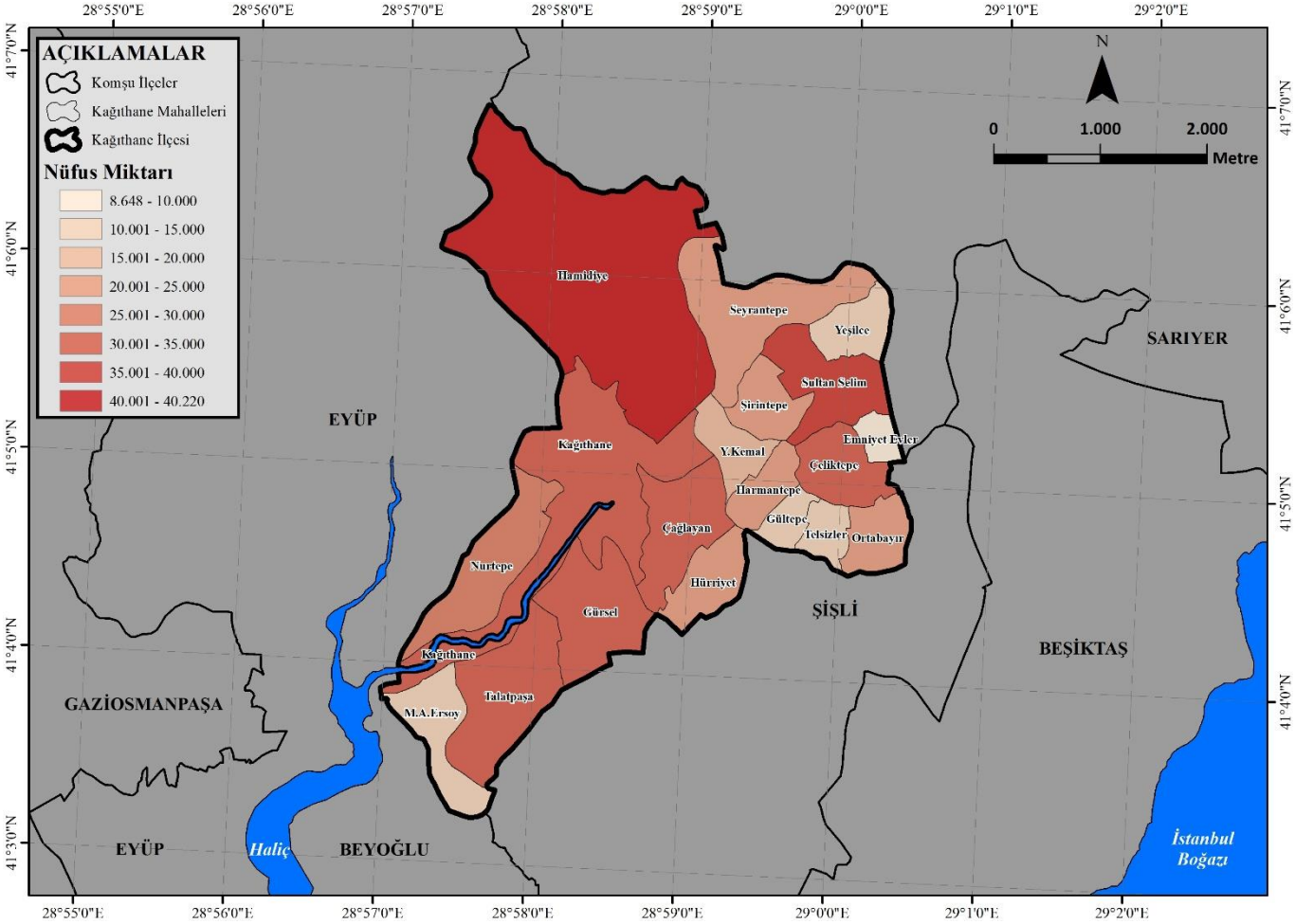

Harita 10: Kâğıthane İlçesi'nin Nüfus Miktarı

3.5. Kâğıthane İlçesi'nin Nüfus Yoğunluğu

Kâğıthane'nin 19 mahallesinin nüfusları yüz ölçümlerine bölünerek nüfus yoğunluğu hesaplanmış ve Harita 11 ve Tablo 20 oluşturulmuştur.

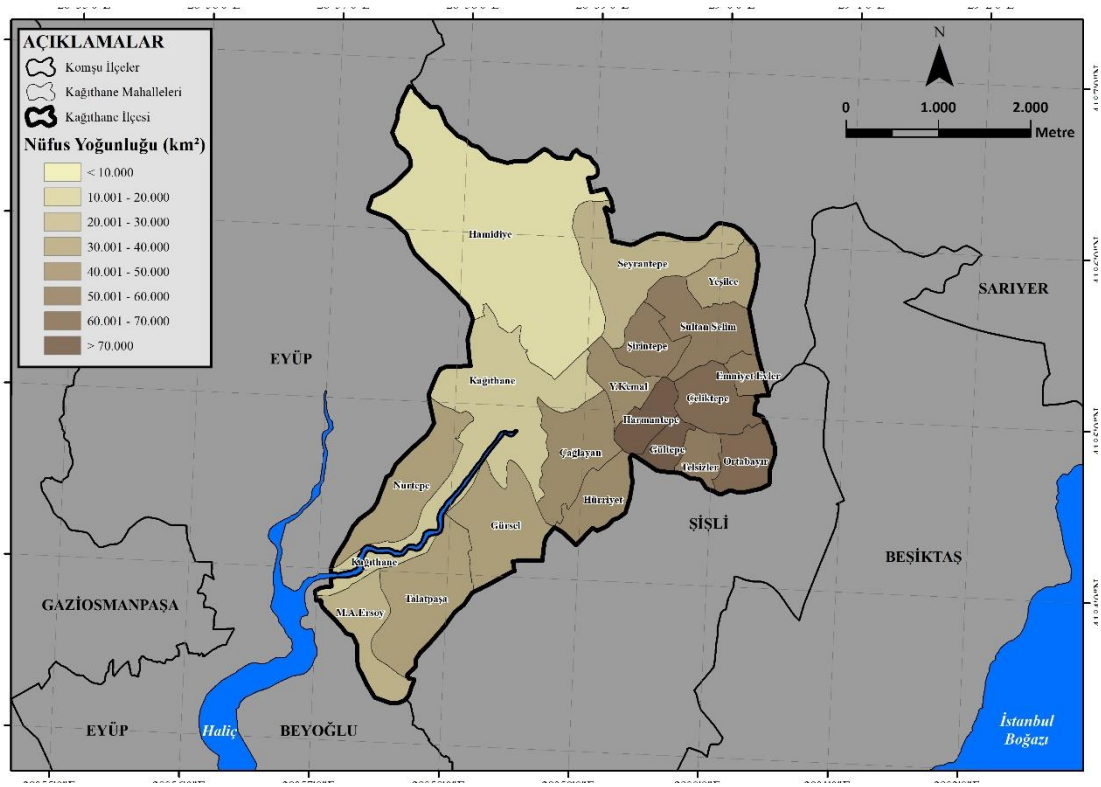

Harita 11: Kâğıthane İlçesi'nin Nüfus Yoğunluğu

Harmantepe, Gültepe Mahalleleri Kâğıthane'nin en yoğun nüfuslu mahalleleridir. Çeliktepe ve Ortabayır Mahalleleri bu mahallelerden sonra en yoğun nüfuslu mahalleleri oluşturur (Harita 11).

Harita 11 incelendiğinde Hamidiye Mahallesi, nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu mahalledir. Merkez, Seyrantepe, Mehmet Akif Ersoy Mahalleleri sırayla Hamidiye Mahallesi'nden sonra en az nüfus yoğunluğuna sahip mahallelerdir.

Kâğıthane'de nüfus ilçe genelinde düzenli dağılmamıştır. Nüfusun düzensiz dağılışında ilçenin bulunduğu sahanın fiziki coğrafya faktörleri etkili olmuştur. Kâğıthane'de eğim değerlerinin yüksek olması yerleşimi düzensizleştiren faktörlerden biridir. Kâğıthane'nin batısında yer alan mahalleler gerek yüz ölçümlerinin küçük

olması gerek nüfusunun fazla olması sebebiyle nüfus yoğunluğunun fazla olduğu mahalleler olarak görülmektedir (Harita 11).

Mahalleler	**Nüfus (2021)**	**Yüzölçümü**	**Yoğunluk**
Çağlayan Mahallesi	31.626	0,744818	42461,37983
Çeliktepe Mahallesi	33.348	0,505072	66026,22992
Emniyetevleri Mahallesi	8.648	0,154938	55815,87474
Gültepe Mahallesi	14.420	0,194317	74208,63846
Gürsel Mahallesi	30.866	0,887253	34788,27347
Hamidiye Mahallesi	40.220	4,07854	9861,371962
Harmantepe Mahallesi	22.175	0,302355	73340,94029
Hürriyet Mahallesi	21.014	0,444351	47291,44303
Mehmet Akif Ersoy Mahallesi	12.931	0,557765	23183,59883
Merkez Mahallesi	33.240	1,976647	16816,35618
Nurtepe Mahallesi	26.927	0,855884	31461,03911
Ortabayır Mahallesi	23.045	0,378101	60949,32306
Sultan Selim Mahallesi	36.576	0,698664	52351,34485
Seyrantepe Mahallesi	23.519	1,120087	20997,47609
Şirintepe Mahallesi	22.411	0,377028	59441,20861
Talatpaşa Mahallesi	33.612	1,039992	32319,47938
Telsizler Mahallesi	11.711	0,22657	51688,21998
Yahya Kemal Mahallesi	16.110	0,339657	47430,20164
Yeşilce Mahallesi	12.151	0,370832	32766,85939

Tablo 20: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Nüfus Yoğunluğu

Kaynak: TÜİK

Tablo 20'ye göre, km^2 başına düşen kişi sayısı Gültepe'de 74.209, Harmantepe'de 73.341, Çeliktepe'de 66.026, Ortabayır'da 60.949'dır. Bu 4 mahalle yoğunluğun en yüksek olduğu mahallelerdir ve km^2 başına 60.000'den fazla kişi burada ikamet etmektedir.

Km^2 başına düşen kişi sayısı; Hamidiye'de 9.861, Merkez'de 16.816, Seyrantepe'de 20.997, Mehmet Akif Ersoy'da 23.184'dir(Tablo 20). Km2'ye düşen kişi sayısının 30.000'in altında olduğu 4 mahalle Kâğıthane'nin nüfus yoğunluğu en düşük mahallelerini oluşturmaktadır.

3.6. Kâğıthane İlçesi'nde Doğum ve Ölüm Sayıları

Kâğıthane'de doğum ve ölüm sayılarının incelenmesi, nüfusun özellikleri açısından faydalı olacaktır. Bu doğrultuda doğum ve ölüm istatistikleri incelenmiştir. Bir bölgedeki doğum sayısının, yıl ortası nüfusa bölünmesiyle kaba doğum hızı; ölüm sayısının yıl ortası nüfusa bölünmesiyle ise kaba ölüm hızı hesaplanır. Kaba doğum hızından kaba ölüm hızının çıkarılması ise o bölgedeki doğan nüfus artışını göstermektedir.

Cinsiyet	**Yıllar**						
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Erkek	3684	3579	3491	3367	3214	2928	2582
Kadın	3413	3379	3393	3323	2992	2833	2495
Toplam	7097	6958	6884	6690	6206	5761	5077

Tablo 21: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Doğum Sayıları (2014-2020)

Kaynak: TÜİK

2014 yılından 2020'ye kadar olan süreçte Kâğıthane'de doğumlar sürekli azalmıştır. 2014 yılında 7097 olan doğum sayısı 2020'de 5077'ye gerilemiştir (Tablo 21).

Bir bölgede doğum sayısının düşmesi, o bölgenin nüfusunun yaşlanmasına neden olan faktörlerden bir tanesidir. Kâğıthane'de daha önceki bölümlerde de söz edilen nüfusun yaşlanması süreci, doğum sayılarındaki sürekli düşüşle de bir kere daha görülmüştür.

Cinsiyet	Yıllar						
	2013	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Erkek	864	957	875	914	937	901	954
Kadın	669	719	727	724	770	701	744
Toplam	1533	1676	1602	1638	1707	1602	1698

Tablo 22: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Ölüm Sayıları (2013-2019)

Kaynak: TÜİK

Ölüm sayıları incelendiğinde erkek ölümlerinin ilçede kadın ölüm sayısından fazla olduğu görülmektedir (Tablo 22).

Kaba Doğum Hızı	13,02
Kaba Ölüm Hızı	3,84
Doğal Nüfus Artışı	9,18

Tablo 23: Kâğıthane İlçesi'nde 2019 Yılı Kaba Doğum Hızı, Kaba Ölüm Hızı ve Doğal Nüfus Artışı

Kaynak: TÜİK

Tablo 21 ve Tablo 22'de yer alan 2019 yılı doğum ve ölüm sayıları kullanılarak Kâğıthane'de 2019 yılı kaba doğum hızı ve kaba ölüm hızı hesaplanmış bunun neticesinde doğal nüfus artış hızına da ulaşılmıştır. Ulaşılan veriler Tablo 23'de gösterilmiştir. Buna göre 2019'da Kâğıthane'de kaba doğum hızı ‰ 13,02, kaba ölüm hızı ise ‰ 3,84 olarak hesaplanmıştır. Doğal nüfus artışı ise ‰ 9,18'dir.

3.7. Kâğıthane İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu

Bir bölgenin gelişmiş ve nitelikli bireylere sahip olduğunu anlamak için nüfusunun eğitim düzeyinin değerlendirilmesi önemli olacaktır. TÜİK verileri doğrultusunda oluşturulan tablolarda nüfusun eğitim düzeyi ve okuryazarlık durumu gösterilmiştir. Eğitim düzeyi ve okuryazarlığın gösterildiği tabloların tamamında 6 yaş üstü nüfus temel alınmıştır. 6 yaş üstü nüfusun eğitim düzeyi ve okuryazarlık durumu Kâğıthane ilçesi geneli ve mahalleleri ölçeğinde incelenmiştir.

Yıllar	**Okuryazar**	**Okuryazar Değil**	**Bilinmeyen**
2000	283.695	22.032	13
2008	327.093	14.156	32.619
2009	336.016	13.568	23.127
2010	342.958	11.725	21.178
2011	351.051	10.678	17.820
2012	354.773	10.119	16.533
2013	362.328	9.458	16.058
2014	374.592	9.723	5.580
2015	381.231	9.655	4.089
2016	383.335	8.938	3.325
2017	385.229	8.376	3.170
2018	379.547	7.553	3.025
2019	386.334	7.199	7.179
2020	387.676	6.734	3.507

Tablo 24: Kâğıthane İlçesi'nde Yıllara Göre Nüfusun Okuryazarlık Durumu

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'de okuryazarların sayısı 2000 yılından günümüze sürekli artış göstermiştir. Okuryazar olmayan nüfus ise sürekli azalmıştır. 2000 yılında 6 yaş üstü nüfusun %92,79'u okuryazardır. 2020'de 6 yaş üstü nüfusun %97,43'ü okuryazardır (Tablo 24).

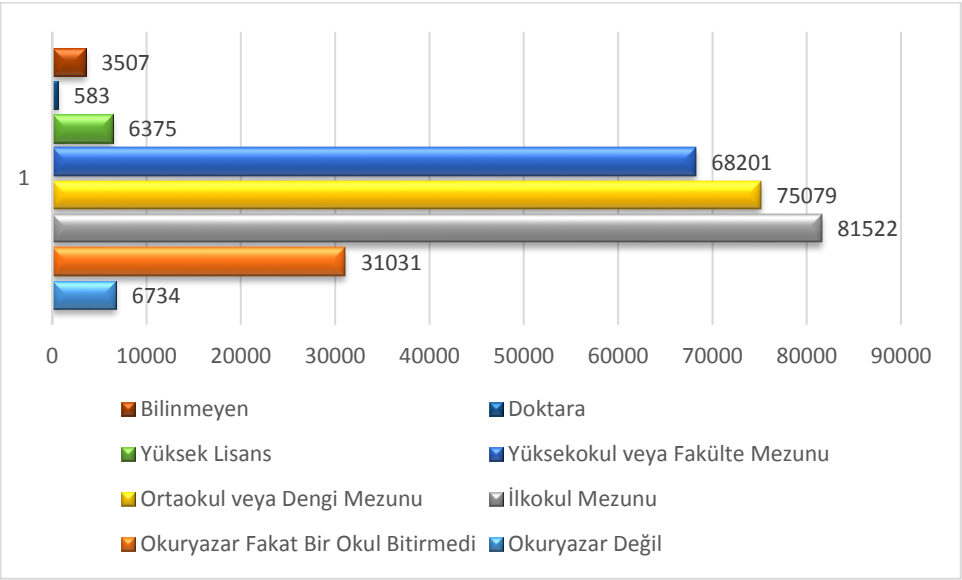

Şekil 17: Kâğıthane İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Düzeyi (2020)

Kaynak: TÜİK

Şekil 17 incelendiğinde, Kâğıthane'de nüfusun %2,47'sinin okuryazar olmadığı görülmektedir. Okuryazar olmasına rağmen bir okul mezunu olmayanlar ise nüfusun %11,37'sini oluşturmaktadır. Kâğıthane'de nüfusun 29,86'sı ilkokul, %27,50'si ortaokul veya Dengi, %24,98'i yüksekokul veya fakülte, %2,33'ü yüksek Lisans, 0,21'i doktora mezunudur. Eğitim durumu bilinmeyen 3.507 kişi ise nüfusun %1,28'ini oluşturmaktadır.

Kâğıthane'de eğitim düzeyi ilkokul mezunu olan kişilerin sayısı 81.522'dir. Nüfusun %29,86'sını ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Kâğıthane'de 6 yaş üstü nüfusa bakıldığında yaklaşık her 3 kişiden birinin İlkokul mezunu olduğu görülmektedir (Şekil 17).

İlçede yüksekokul veya fakülte bitirenlerin oranı %24,98'dir ve bu Kâğıthane nüfusuna bakıldığında her 4 kişiden birinin yükseköğretim mezunu olduğunu göstermektedir (Şekil 17).

Mahalleler	Okuryazar Değil	Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	İlkokul Mezunu	Ortaokul veya Dengi Mezunu	Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Doktora Mezunu	Bilinmeyen
Hürriyet Mahallesi	309	1412	3941	3584	2728	207	26	142
Nurtepe Mahallesi	466	1994	4710	4336	4292	465	53	239
Çeliktepe Mahallesi	478	2042	5910	5314	5594	496	35	292
Şirintepe Mahallesi	436	1853	4305	4419	2364	121	0	102
Emniyetevleri Mahallesi	93	442	1176	855	2148	318	32	99
Harmantepe Mahallesi	381	1566	4530	3951	2241	118	0	147
Ortabayır Mahallesi	321	1344	3864	3218	4329	422	26	152
Talatpaşa Mahallesi	483	2098	6318	5657	4997	443	39	233
Seyrantepe Mahallesi	300	1526	4000	3750	4194	341	38	161
Mehmet Akif Ersoy Mahallesi	228	1048	2717	2336	1513	94	0	122
Merkez Mahallesi	383	2237	5304	4920	5930	768	82	269

Telsizler Mahallesi	206	700	2202	1739	1679	140	16	120
Hamidiye Mahallesi	441	3038	6651	6305	7059	994	134	337
Yahya Kemal Mahallesi	255	1181	3192	2920	1851	133	0	107
Çağlayan Mahallesi	556	2411	5547	5617	3910	283	26	291
Gürsel Mahallesi	436	1880	5137	4919	5165	407	50	228
Sultan Selim Mahallesi	564	2594	6814	6527	4888	412	26	299
Gültepe Mahallesi	187	896	2735	2426	1745	111	0	85
Yeşilce Mahallesi	211	769	2469	2286	1574	102	0	82

Tablo 25: Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Nüfusun Eğitim Düzeyi (2020)

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'de mahalle nüfuslarının okuryazarlığına bakıldığında, okuryazar olmayan nüfusun toplam nüfusa oranının en yüksek olduğu mahalle %3,21 ile Şirintepe Mahallesi'dir. Okuryazar oranının en yüksek olduğu mahalle ise Hamidiye'dir (Tablo 25).

Lisansüstü eğitim düzeylerine bakıldığında en çok doktora ve yüksek lisans mezunu bulunan mahalle Hamidiye Mahallesi'dir. Yeşilce, Gültepe, Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Harmantepe Mahalleleri'nde doktora mezunu nüfusa rastlanmaktadır.

Okuryazarlığın en yüksek olduğu ve lisansüstü eğitim mezunu en çok nüfusu barındıran mahalle olan Hamidiye Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nin eğitim düzeyi en yüksek mahallesi olduğunu göstermektedir.

3.8 Kâğıthane İlçesi'nde Göçler

Kâğıthane, son 30 yılda sürekli nüfusunu arttırmış ve yoğun nüfuslanmasıyla ilçe statüsüne kavuşmuştur. 2008 yılından 2020'ye gelindiğinde nüfus artmış olsa da bazı yıllarda nüfus miktarında düşüşler de gerçekleşmiştir. Bazı yıllarda görülen az miktardaki düşüşler genel artış eğilimini düşürmemiştir.

Kâğıthane'de doğum sayıları incelendiğinde nüfusun artışının sadece doğal yollarla gerçekleşmediği de anlaşılmıştır. Kâğıthane'nin göç alarak nüfuslandığı anlaşılmaktadır. Araştırma sahası olan Kâğıthane'nin statüsünün ilçe olması net olarak alınan ve verilen göçle ilgili istatistiklere ulaşılmasını engellemektedir. İlçe düzeyinde göç hareketleri ile ilgili doğrudan ilişkili veri bulunamaması araştırmanın sınırlılıklarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kâğıthane'de göçten bahsetmek için Kâğıthane'de ikamet eden nüfusun, nüfusa kayıtlı olduğu il ve Kâğıthane'de kayıtlı nüfusun ikamet ettiği il istatistikleri göç olgusunun yorumlanmasında kullanılmıştır. Bu kapsamda TÜİK aracılığıyla elde edilen verilerden Tablo 26 ve 27 oluşturulmuştur.

Kâğıthane İlçesi'nde Yaşayanların Nüfusa Kayıtlı Olduğu İller	**Nüfus Miktarı**	**Kâğıthane İlçesi'nde Kayıtlı Nüfusun İkamet Ettiği İller**	**Nüfus Miktarı**
Sivas	50393	İstanbul	46418
İstanbul	42132	Kocaeli	884
Kastamonu	27118	Antalya	634
Ordu	22483	Tekirdağ	622
Giresun	18879	İzmir	556
Samsun	18512	Balıkesir	546
Sinop	17810	Bursa	502
Erzincan	13978	Ankara	407
Bitlis	11891	Muğla	393
Gümüşhane	10545	Sakarya	313
Diğer İller	208674	Diğer İller	2817
Toplam	442415	**Toplam**	54092

Tablo 26: Kâğıthane İlçesi'nde İkamet Edenlerin Kayıtlı Olduğu İller ve Kâğıthane İlçesi'ne Kayıtlı Nüfusun İkamet Ettiği İller (2020)

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'de ikamet edenlerin nüfusa kayıtlı olduğu iller incelendiğinde, Kâğıthane'de ikamet edenlerin en çok Sivaslı vatandaşlar olduğu görülmektedir. İstanbul da nüfusa kayıtlı olanlar Kâğıthane'de ikamet eden en kalabalık ikinci grubu oluşturmaktadır. Kastamonu, Ordu ve Giresun'da nüfusu kayıtlı olan vatandaşlar sırasıyla Kâğıthane'de ikamet eden diğer kalabalık grupları oluşturmaktadır.

Kâğıthane'de ikamet edenlerin %11,4'ü Sivaslı, %9,5'i İstanbullu, %6'sı Kastamonulu, %5'i Ordulu, %4'ü Giresunludur (Tablo 26). Bu iller Kâğıthane'de ikamet edenlerin en yüksek oranda bulunduğu iller olarak yer alır.

Kâğıthane'de nüfusa kayıtlı olan vatandaşların 46,418'i İstanbul'un farklı ilçelerinde ikamet etmektedir. Kocaeli, Antalya, Tekirdağ, İzmir illeri sırasıyla Kâğıthane'de nüfusa kayıtlı olan vatandaşların yaşadığı kalabalık şehirlerdir (Tablo 26).

Yıllar	Aldığı Göç			Verdiği Göç			Net Göç Hızı (Binde)
	Toplam	Diğer İllerden	Aynı İldeki Diğer İlçelerden	Toplam	Diğer İllere	Aynı İldeki Diğer İlçelere	
2012	10979	-	-	11667	-	-	-1,63
2013	13285	-	-	11878	-	-	3,29
2014	13050	-	-	12781	-	-	0,62
2015	26757	13063	13694	27434	11651	15783	-1,54
2016	23878	10196	13682	28812	13168	15644	-11,16
2017	25573	12389	13184	28307	11946	16361	-6,16
2018	23620	10484	13136	35037	18316	16727	-25,79
2019	29064	14452	14612	27215	9895	17320	4,14
2020	22839	9273	13566	27605	10368	17237	-10,71
2021	25190	10722	14468	27397	11142	16255	-4,84

Tablo 27: Kâğıthane İlçesi'nde Göçler (2012-2021)

Kaynak: TÜİK

2012 ve 2021 yılı arasında Kâğıthane İlçesi'nin net göç hızı incelendiğinde 10 yıllık değerlerin 7'sinde eksi göç hızı görülmektedir.

2012 yılında Kâğıthane 10.979 göç almış ve 11.667 göç vermiştir. 2013'te aldığı göç 13285, verdiği göç ise 12781'dir. 2014 yılında ise Kâğıthane 13.050 göç almış ve 12781 göç vermiştir (Tablo 27).

2015 yılında Kâğıthane 26.757 göç almıştır. Kâğıthane'nin 2015'te aldığı göçün %48,8'i diğer illerden alınmıştır. 2015 yılında 27434 göç veren Kâğıthane, verdiği göçün % 57,5'ini İstanbul'un diğer ilçelerine vermiştir (Tablo 27).

2018 yılı, Kâğıthane'nin en çok göç verdiği sene olmuştur. 35.037 göç veren Kâğıthane, 2018 yılında verdiği göçün %52,3'ünü diğer illere vermiştir (Tablo 27).

Ülkeler	Nüfus Miktarı	Oran
Türkmenistan	3095	28
İran	749	7
Suriye	661	6
Azerbaycan	542	5
Almanya	540	5
Özbekistan	483	4
Libya	442	4
Nijerya	414	4
Irak	397	3,5
Fas	272	2,5
Diğer	3.497	31
Toplam:	11.092	

Tablo 28: Kâğıthane İlçesi'nde Uyruğuna Göre Yabancı Nüfus (2020)

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane nüfusunun %2,51'ini yabancı uyruklular oluşturmaktadır. Kâğıthane'de yaşayan yabancıların %28'ini Türkmenistan uyruklular oluşturmaktadır. Türkmenistanlılar Kâğıthane'de yaşayan en büyük yabancı uyruklu grubu

oluşturmaktadır. Toplam yabancı uyruklu nüfusun %31'i ise diğer uyruklu kişiler oluşturmaktadır (Tablo 28).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÂĞITHANE İLÇESİ'NİN FONKSİYONLARI

4.1. Sanayi Fonksiyonu

Ekonomik coğrafyada, sanayi coğrafyası önemli bir yer tutmaktadır. Sanayi coğrafyası, eskiden belli faaliyetleri incelerken; günümüzde çeşitlenmiştir (Doğan, 2018a: 266). Sanayi faaliyetlerindeki çeşitlilik, sanayi kollarındaki firmaların sayısını ve işgücü ihtiyacını arttırmıştır. Şehirlerde artan işgücü ihtiyacı, göçlere neden olmuş ve mekânı etkilemiştir.

Ekonomik faaliyetlerin tamamında olduğu gibi, sanayi faaliyetlerinde de dağılışı yönlendiren etkenler bulunmaktadır. Bunlar, beşeri ve fiziki etkenler olarak iki grupta toplanmaktadır. Beşeri etkenler, sanayide dağılışı daha çok etkilemektedir. Sanayi faaliyetlerinin, yoğun nüfus sahaları olan şehirlerin içinde ya da yakın çevrelerinde bulunmaları; şehir yapıcı fonksiyon olarak yer almasını sağlamıştır (Tümertekin, 1972: 5). Nüfus yoğunluğu fazla olan sahaların yakınında kurulan, sanayi tesisleri etrafında hızlıca yeni yerleşmeler başlamaktadır. Kâğıthane'nin birçok bölgesinde bu durum gecekonduların yapımı ve çarpık kentleşmeye neden olmuştur.

Gayrimüslim tüccarlar tarafından önemli bir iş ve üretim merkezi haline getirilen Karaköy ve Galata çevresi, I. Selim, II. Mahmut ve III. Mehmet zamanında daha da canlandırılarak; Osmanlı ve Türkiye'ye hizmet edecek olan bir sanayi bölgesi oluşturulmuştur. Şehrin hem merkezi hem de önemli liman olanağı olan bu saha, sunduğu imkânlara bağlı olarak çok hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmelerle İstanbul, limanı ve tersaneleriyle sanayi bölgesi özelliğine bürünmüştür. Önemli bir üretim bölgesi olarak dikkat çeken Haliç ve çevresi zamanla çeşitli imalathanelerle dolmuştur. Haliç kıyılarında Cibali, Fener, Balat, Defterdar, Eyüp, Alibeyköy, Silahtarağa, Kâğıthane, Sütlüce, Hasköy ve Kasımpaşa'da başlayan tesisler ve ard sahasında meydana gelmiş yerleşim sahaları boğazın Avrupa kıyılarından Beşiktaş'a kadar yayılmıştır. Yine bu dönemde kıyının ard bölgesi olan Beyoğlu, Taksim, Şişli ve Nişantaşı çevrelerinde yerleşim başlamıştır (Doğan, 2013a: 517). Sanayi faaliyetleriyle dikkat çeken bu saha, zamanla nüfuslanmaya başlamış ve yeni yerleşim alanları kurulmaya başlanmıştır. Türkiye'de 1950 yılından itibaren

sanayileşme hareketleriyle İstanbul, en fazla yatırım alan il olmuştur (Doğan, 2013b: 216). Bu yıllarda sanayi faaliyetlerinin büyük bölümünün İstanbul'da yer alması, iş gücü ihtiyacını doğurmuş ve kırsal bölgelerde yaşayan nüfusu İstanbul'a çekmiştir. İstanbul'da istihdam edilen bu nüfusun barınma ihtiyacı, Kâğıthane gibi yerleşimlerde yapılan gecekondularla çözülmeye çalışılmıştır.

Ülkemizdeki ilk yerli ilaç fabrikası olan Eczacıbaşı İlaç Fabrikası 1942'de İstanbul'da açılmıştır (Doğan, 2013b: 215). Şişli'de bulunan ilaç fabrikasının çalışanları, Kâğıthane'nin Gültepe ve Çeliktepe gibi yakın mahallelerinde ikamet etmeye başlamış ve nüfuslanma ile birlikte yoğun bir yapılaşma da başlamıştır.

1954 yılında Beyoğlu Nazım Planı hazırlanmıştır. Plana göre; Mecidiyeköy-Levent, Mecidiyeköy-Şişli arasında ve Bomonti'de ikinci, üçüncü sınıf sanayi alanlarının kurulması uygun görülmüştür. Kasımpaşa-Kâğıthane Deresi arası tüm sahil boyu ise birinci sınıf sanayi için ayrılmıştır (Tümertekin, 1972: 8). Kâğıthane'de bu alan sanayi bölgesi haline gelmiş ve yine Levent'te kurulan ikinci sanayi bölgesi ile bu iki aksın arasında kalan saha nüfuslanarak, günümüz Kâğıthane şehrinin de temelini oluşturmuştur.

Şehirler, fonksiyonları sayesinde çevresine göre bir merkez olma avantajını elde etmiştir. Bu sebeple çevresindeki nüfusu çekmişler ve nüfuslarını arttırmışlardır. Nüfusun artmasıyla şehirdeki ekonomik faaliyetler ve hizmetler çeşitlenerek şehrin önemi iyice artmaktadır (Bayartan, 2007:124). Kâğıthane, sanayi fonksiyonu sayesinde, çevresindeki yerleşimlerden nüfusu çekmiş, hizmet alanlarını ve ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirmiştir.

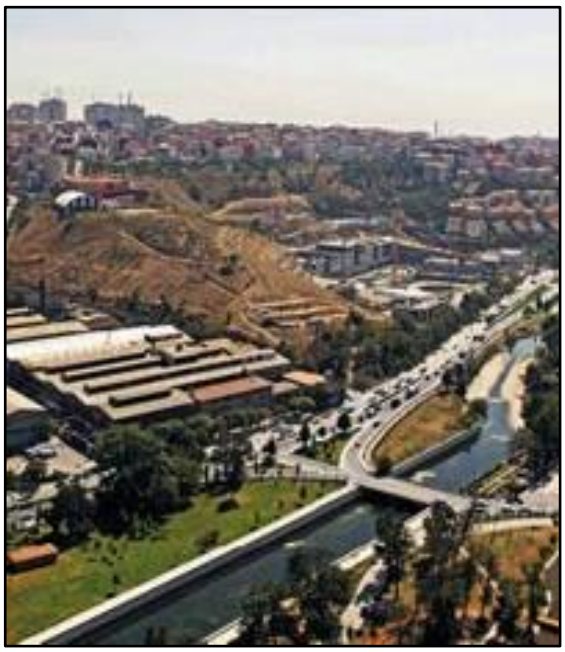

Fotoğraf 10: Kâğıthane Rabak Bakır Fabrikası[4]

Tümertekin'e göre 1972 yılında değerli metal sanayi şehrin dışında yayılmıştır. Alibey ve Kâğıthane vadileri o tarihte şehrin dışı olarak görülmektedir(Tümertekin 1972: 23). Rabak Bakır Fabrikası, Kâğıthane'de geçmişte bulunan değerli metal fabrikalarından biridir (Fotoğraf:).

[4] http://mimdap.org/2010/10/kadhythanenin-ilk-ofis-rezidans-projesini-bahadyr-ynthaat-yapacak/42642/ [08.05.2022]

Fotoğraf 11: Premier Kampüs Ofis

Rabak Bakır Fabrikası arsasına, Premier Kampüs Ofis inşa edilmiştir. Kâğıthane'de sanayi alanlarının yerini yerleşim yerleri ve hizmet alanları almaktadır. Bu durumun şehrin fonksiyonlarının zamanla yerlerini bir diğerine bırakabileceğini göstermektedir.

Ulaşım, sanayinin yer seçiminde önemli bir etkendir. Hammaddenin, tesislere iletilmesi ve işlenen ürünlerin depo ve pazarlara ulaştırılmasının önemi büyüktür (Bakırcı, 2018: 363). Kâğıthane'nin bir dönem sanayi alanı olarak seçilmesinde, şehrin ulaşım imkânları ve konumu da etkili olmuştur.

Meslek Grupları ve Sanayi Kuruluş Sayısı			
Madencilik, Mermer ve Taş Ocakçılığı	3	Boya, Vernik, Reçine ve Çeşitli Kimya Sanayii	2
Mineral Ürünler Sanayii	1	Temizlik Ürünleri, Kozmetik ve Esans Sanayii	5
Cam ve Cam Ürünleri Sanayii	13	İlaç, Tıbbi Cihaz ve Araç-Gereç Sanayii	4
İnşaat Amaçlı Ürünler Sanayii	1	Kauçuk ve Kauçuk Teknolojileri Sanayii	3
Hayvansal Gıda Ürünleri Sanayii	5	Plastik Ambalaj Sanayii	3
Bitkisel Gıda Ürünleri Sanayii	5	Plastik İnşaat Malzemeleri Sanayii	6
Kakaolu, Şekerli Ürünler ve İçecekler Sanayii	1	Plastik Hammaddeleri ve Plastik Enjeksiyon Mamulleri Sanayii	13
Öğütülmüş Tahıl ve Unlu Mamuller Sanayii	13	Demir Çelik ve Sıcak Hadde Ürünleri Sanayii	2
Endüstriyel Yemek Sanayii	25	Alüminyum Ürünleri Sanayii	1
İplik Sanayii	2	Bakır, Bakır Alaşımları ve Ağır Metaller Sanayii	2
Tekstil Terbiye, Boya, Baskı Sanayii	7	Değerli Metaller ve Kuyumculuk Sanayii	0
Örme Kumaş Sanayii	3	Genel Amaçlı Makine ve Aksam Sanayii	12

Dokuma Kumaş Sanayii	3	Özel Amaçlı Makine Sanayii	11
Ev Tekstili, Brode, Dantel, Nakış ve Dokunmamış Ürünler Sanayii	10	Metal Yapı ve Yapı Parçaları Sanayii	13
Konfeksiyon Yan Sanayii	2	Bağlantı Elemanları, Tel ve Tel Ürünleri Sanayii	1
Deri, Yünlü Deri ve Saraciye Sanayii	4	Metal Aletler, Hırdavat ve Isı Cihazları Sanayii	7
Dış Giyim Sanayii	98	Metal Şekillendirme, Isıl İşlem ve Kaplama Sanayii	1
İç Giyim Sanayii	26	Metallerin Talaşlı İşlenmesi Sanayii	5
Triko Giyim Sanayii	9	Metal Ev ve İşyeri Gereçleri Sanayii	6
Çorap Sanayii	0	Elektrik, Elektronik, Bilişim ve Kablo Sanayii	31
Deri, Kürk Giyim ve Aksesuarları Sanayii	2	Enerji ve Elektrik Ekipmanları Sanayii	10
Ayakkabı ve Yan Sanayii	0	Aydınlatma Donanımları Sanayii	7
Orman Ürünleri Sanayii	7	İklimlendirme Ekipmanları Sanayii	3
Büro ve Mağaza Mobilyaları Sanayii	32	Beyaz Eşya ve Ev Aletleri Sanayii	6
Ev Mobilyaları Sanayii	9	Kara Taşıtları Ana Sanayii ve Karoseri Sanayii	7
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri Sanayii	8	Kara Taşıtları Yan Sanayii	6

Basım, Yayın Sanayii	26	Deniz, Hava ve Demiryolu Ana ve Yan Sanayii	1
Temel ve Muhtelif Kimya Sanayii	3	**TOPLAM**	486

Tablo 29: Kâğıthane İlçesi'nde İstanbul Sanayi Odasına Kayıtlı olan Kuruluşların Meslek Grupları (2021)

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası

İSO'dan alınan veriler ile Tablo 29 oluşturulmuştur. Kâğıthane'de yer alan ve İSO'ya kayıtlı sanayi firmalarının sayısı incelendiğinde, dış giyim sanayiinde 98 firmanın üretim yaptığı görülmektedir. Dış giyim sanayii Kâğıthane'de en çok firma bulunduran meslek grubunu oluşturmaktadır. Büro ve mağaza mobilyaları sanayi 32, elektrik elektronik bilişim ve kablo sanayi 31, iç giyim sanayi 26, basım yayın sanayi 26 firma ile dış giyim sanayii firmalarından sonra ilçede en fazla yer alan sanayi firmalarını oluşturmaktadır (Tablo 29).

Tablo 29'a göre iç ve dış giyim sanayi firmalarının toplamı 124'tür. Buna göre; ilçede giyim sanayiinde faaliyet gösteren firmaların, Kâğıthane'de yer alan tüm sanayi firmalarına oranı %25,51'dir. Kâğıthane'de her 5 firmadan 1'i giyim sanayinde faaliyet göstermektedir.

Büro ve mağaza mobilyaları Kâğıthane'de faaliyet gösteren sanayi kuruluşları arasında en kalabalık 2. Meslek grubunu oluşturmaktadır (Tablo 29). Büro ve mağaza mobilyaları üretimi yapan firmaların büyük bölümü Çağlayan Mahallesinde yer almaktadır. Elektrik ve elektronik bilişim ve kablo, iç giyim sanayi firmaları ilçede en çok firma bulunduran 3. meslek grubudur (Tablo 29).

Kâğıthane'de üretim yapan firmaların faaliyet alanları oldukça çeşitlidir. Çalışma sahasında; 54 meslek grubundan, 486 firma üretim yapmaktadır.

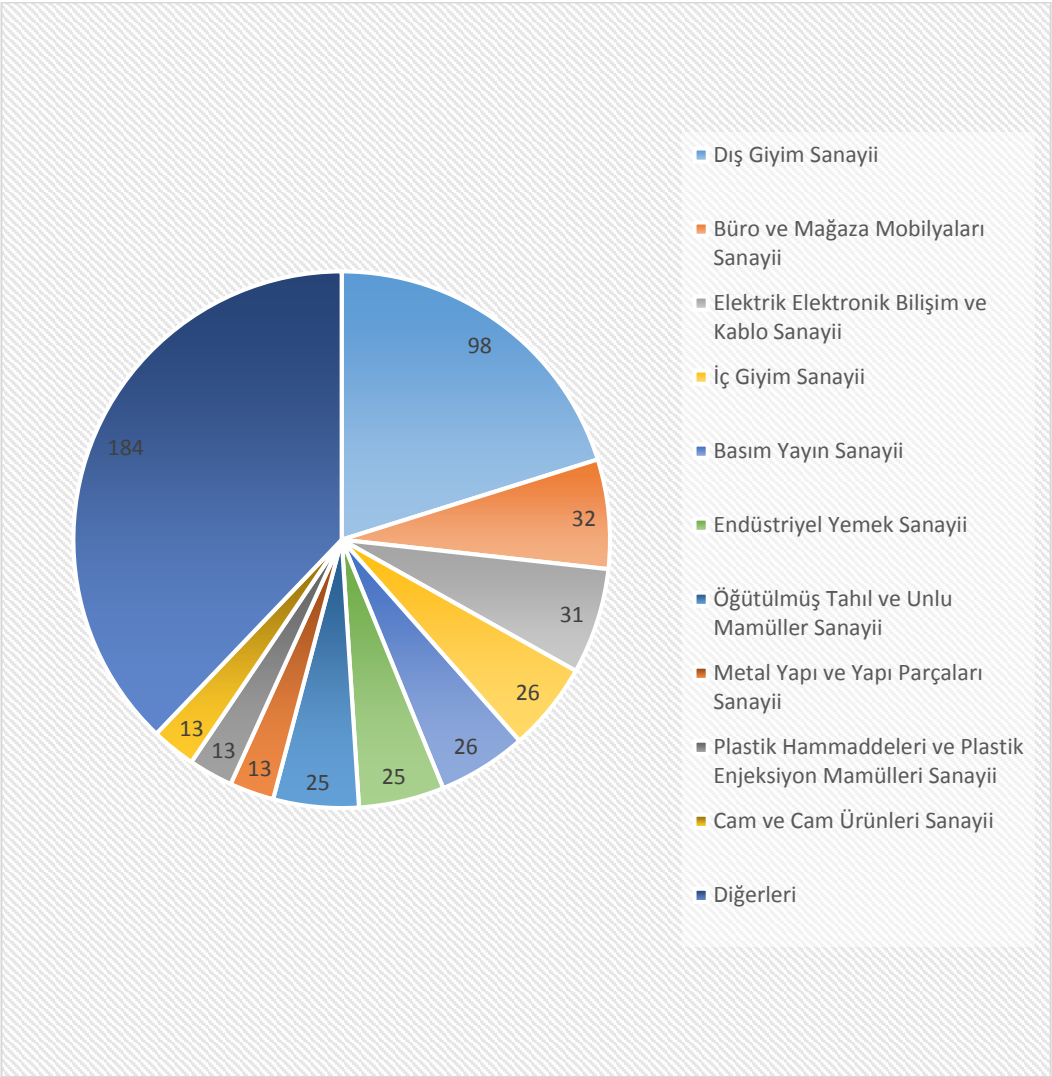

Şekil 18: Kâğıthane İlçesi'nde Faaliyet Türlerine Göre İlk 10 Meslek Grubu ve Diğerlerinin Sayısı

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası (2022)

Şekil 18'e göre, Kâğıthane'de bulunan sanayi firmaları ve firmaların meslek grupları incelendiğinde; dış giyim, büro ve mağaza mobilyaları, elektrik ve elektronik bilişim ve kablo, iç giyim, basım yayın, endüstriyel yemek, öğütülmüş tahıl ve unlu mamüller, metal yapı ve yapı parçaları, plastik hammaddeleri ve plastik enjeksiyon mamülleri, cam ve cam ürünleri sanayi firmaları sırasıyla ilk 10 firmayı oluşturmaktadır. Kâğıthane'deki ilk 10 meslek grubu, tüm sanayi firmalarının %62,14'ünü oluşturmaktadır. Diğer meslek gruplarına ait firma sayısı 184'tür (Şekil 18).

4.2. Ticaret Fonksiyonu

Şehrin ticari fonksiyonu, sanayi ve ulaşım ile yakından ilgilidir. Üretim sahalarını, içinde veya yakınında bulunduran şehirler, ticari olarak da ön plana çıkmaktadır. Son yıllarda her alanda olduğu gibi ulaşımda da meydana gelen gelişmeler şehirler arasındaki mesafeleri ortadan kaldırmıştır. Üretim bölgelerine, pazarların yakın olması; ticaretin gelişmesi için hala önemli bir etken olarak yer almaktadır. Üretim, ticaret ve ulaşım arasındaki ilişkiler; bu yönden oldukça çeşitlidir.

Sanayileşmenin getirdiği nüfuslanma süreci, şehirlerde hizmet alanlarının da genişlemesine olanak tanımaktadır. Ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi iş gücü talebi oluşturacak ve nüfusun artmasını sağlayacaktır (Doğruer, 2017: 14). Nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yaşayan insanların, çeşitli ihtiyaç ve taleplerinin karşılanması; şehirdeki ticaretle uğraşan meslek gruplarını ve ticari faaliyetleri çeşitlendirecektir.

Meslek Grupları	**Firma Sayısı**	**Meslek Grupları**	**Firma Sayısı**	**Meslek Grupları**	**Firma Sayısı**
Perakende Ticaret	620	Mimarlık ve Mühendislik	292	Döküm ve Metal İşleme	46
Toptan ve Dış Ticaret	394	Bilgi, İletişim ve Medya	666	Metal Ürünler ve Mutfak Ekipmanları	155
Bijuteri, Oyuncak ve Hediyelik Eşya	49	Kültür ve Spor	125	Makine ve Ekipmanları	150
Kuyumculuk	62	Basım Yayın	195	Takım Tezgâhları ve Otomasyon	59
Bilgi Teknolojileri	621	Sağlık Hizmetleri	137	Teknik Hırdavat	142
Kâğıt, Kırtasiye ve Ambalaj	80	Deri, Kürk ve Saraciye	32	Mermercilik ve Madencilik	46
Kozmetik	116	İplik ve Elyaf Ürünleri	16	Enerji	68
İlaç ve Tıbbi Cihaz	182	Örme Kumaş, Çorap ve Trikotaj	26	Elektrik Ekipmanları	166

Toptan Gıda ve Temizlik Ürünleri	242	Kumaş	41	Teknik ve Dekoratif Aydınlatma	38
Cam ve Cam Ürünleri	49	Hazır Giyim ve Konfeksiyon	622	Elektrikli Ev Aletleri	94
Peyzaj ve Çiçekçilik	21	İç Giyim ve Aksesuarları	70	Telekomünikasyon	211
Ekmek, Un ve Unlu Mamuller	70	Ev Tekstili	99	Plastik ve Kauçuk	166
Meyve ve Sebze	44	Halı-Kilim ve Yer Kaplamaları	15	Kimyevi Madde	110
Hayvansal Gıda Ürünleri	51	Tekstil Yan Sanayi Ürünleri	93	Orman Ürünleri	70
Eğitim	123	Tekstil Terbiye	65	Mobilya	425
Oteller	50	Altyapı İnşaatı	55	Baklava, Pasta ve Şekerli Mamuller	68
Restoran ve Yiyecek İçecek Hizmetleri	296	Konut İnşaatı	660	Gözlükçülük ve Saatçilik	15
Finans Kuruluşları	162	İnşaat Taahhüt	168	Et ve Et Ürünleri	61
Mali Müşavirlik	49	Restorasyon ve İzolasyon	112	Kargo, Posta ve Depolama	113
Sigortacılık	98	İnşaat Malzemeleri	92	LPG, Sıvılaştırılmış ve Sıkıştırılmış Gazlar	8
Gayrimenkul Hizmetleri	253	Toprak Ürünleri	29	Dokuma	13
Şehiriçi Yolcu Taşımacılığı	236	Mekanik Tesisat ve Doğalgaz Tesisatı	111	Hububat, Bakliyat, Kuruyemiş ve Kuru Meyve	27
Yolcu Taşımacılığı ve Seyahat Acenteleri	183	Ayakkabı ve Ayakkabı Yan Sanayi	20	Fotoğrafçılık	41
Taşımacılık ve Lojistik Hizmetleri	157	Kara Taşıtları, Yedek Parçaları ve Ekipmanları	129	Zücaciye	31

Gümrük Müşavirliği	7	Motorlu Taşıt Satış ve Servisi	83	Doğal ve İşlenmiş Katı Yakıt	14
Taşıt Kiralama ve İlgili Hizmetler	115	Motorlu Araçlar Tamir, Bakım ve İmalatı	110	Toplam	4934
Akaryakıt	53	Demir Çelik	51		
İşletme Destek Hizmetleri	551	Demir Dışı Metaller	46		

Tablo 30: Kâğıthane İlçesi'nde İstanbul Ticaret Odasına Kayıtlı olan Kuruluşların Meslek Grupları (2021)

Kaynak: İstanbul Ticaret Odası

Tablo 30'a göre, Kâğıthane'de İSO'ya kayıtlı 11.431 firma bulunmaktadır. Kâğıthane'de 600'ün üzerinde firma bulunduran 5 meslek grubu bulunmaktadır. Bunlar; bilgi iletişim ve medya, konut inşaatı, hazır giyim ve konfeksiyon, bilgi teknolojileri ve perakende ticarettir. Bu meslek gruplarına ait firmaların sayısı birbirine oldukça yakındır. Bilgi iletişim ve medya sektöründeki ticari firmalar 666 firmayla, Kâğıthane'deki en büyük meslek grubunu oluşturmaktadır. Kâğıthane'de en kalabalık 2. meslek grubunu; 660 firma ile konut inşaatı, 3. meslek grubunu ise 622 firma ile hazır giyim ve konfeksiyon meslek gruplarına ait ticaret firmaları takip etmektedir.

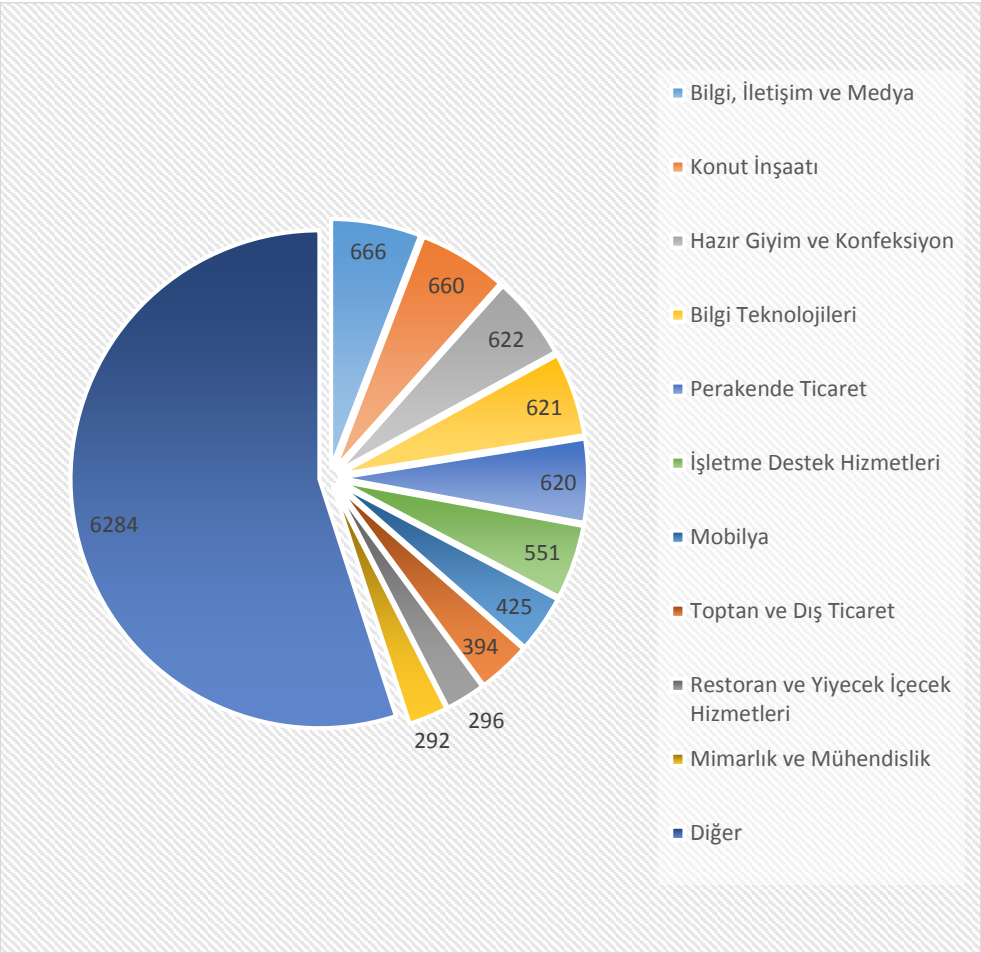

Şekil 19: İTO'ya Kayıtlı İlk 10 Meslek Grubu ve Diğer Firma Sayısı

Kaynak: İstanbul Ticaret Odası 2022

Bilgi iletişim ve medya, konut inşaatı, hazır giyim ve konfeksiyon, bilgi teknolojileri, perakende ticaret, işletme destek hizmetleri, mobilya, toptan ve dış ticaret, restoran ve yiyecek içecek hizmetleri, mimarlık ve mühendislik meslek firmaları; sırasıyla Kâğıthane'deki en çok firmaya sahip 10 meslek grubunu ve tüm firmaların %45,03'ünü oluşturmaktadır (Şekil 19).

Şekil 19'a göre, Kâğıthane'de ticaret sektöründe faaliyet gösteren firmaların %5,83'ü bilgi iletişim ve medya, %5.77'si konut inşaatı, %5'44'ü hazır giyim ve konfeksiyon, %5,43'ü bilgi teknolojileri, %5,42'si perakende ticaret firmalarıdır. Bu 5 meslek grubuna ait firmalar, Kâğıthane'deki tüm firmaların %27,89'unu oluşturmaktadır.

4.3. Ulaşım Fonksiyonu

Kağıthane'de otobüs, metrobüs, metro, minibüs, taksi gibi ulaşım araçlarıyla, ilçe içi ve diğer ilçelere kolay erişim sağlanabilmektedir. Kâğıthane İstanbul'un her yerine kolaylıkla ulaşılabilecek bir konumda yer almaktadır.

Günümüz büyük kentlerinde en önemli konulardan biri ulaşımdır. Nüfusun hızla artması şehirlerde nüfus yoğunluğunu da arttırmaktadır. Nüfus yoğunluğunun yüksel olduğu şehirlerde ulaşımda trafik sorununa rastlanmaktadır. Bu aksamaların önüne geçmek için toplu taşıma araçlarının türleri çeşitlendirilmeli ve halkın kullanması teşvik edilmelidir (Doğan Sertkaya, 2012: 137). Kâğıthane'de toplu taşıma araçlarının çeşitli olması ve İstanbul'un batı yakasında, merkezi bir konumda bulunması ilçeye ulaşımı kolaylaştırmaktadır.

Önemli karayollarının yakınında bulunması ve bazılarının da içinden geçmesi, Kâğıthane'de nüfusun hızla artmasına ve yerleşmenin bölgede yayılmasına sebep olmuştur. 15 Temmuz Şehitler Köprüsü ve bağlantı yollarının açılması, Kâğıthane'nin nüfuslanmasını ve imar faaliyetlerini arttıran bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğan, Doğan; 2020: 332). Bir bölgedeki ulaşım olanaklarının fazla ve çeşitli olmasının mekân üzerindeki etkisi çift yönlü olarak karşımıza çıkmaktadır. Nüfusunun artmasıyla birlikte büyümeye ve gelişmeye başlayan yerleşim yerleri, ulaşım imkânlarının da gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Yoğun nüfuslu bir bölgede yaşayan insanların bir yerden diğerine gitme ihtiyaçları; bölgeye yeni yollar, toplu taşıma seferleri ve metrolar yapma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bir yere ulaşımı kolaylaştırmak için yolların yapılması; yolların geçtiği bölgenin zamanla imara açılması ve nüfuslanmasına sebep olmaktadır. Ulaşım ve yerleşme arasındaki ilişkiyi iki yönlü değerlendirmek mekânın gelişmesini anlamakta faydalı olacaktır. Yerleşmelerin sit ve konum özelliklerine bağlı olarak, işlek olmayan yolların kavşaklarında küçük; işlek ve bölgesel yolların kenarında büyük yerleşmeler oluşmaktadır (Akova, 2018a: 105). Bu bağlamda Kâğıthane'nin İstanbul'un merkezi bir bölgesinde yer alması ve yeni yapılan otoyollara yakın olması Kâğıthane'nin şehirleşmesinde etkili olmuştur. Kâğıthane'de artan nüfus ve yerleşme, ulaşımın

yetersiz kalmasına neden olmuş; bunun sonucunda bölgede yeni yollar ve çeşitli ulaşım sistemleri yapılmıştır.

Hat Numarası	**Güzergâh**
62	Kâğıthane / Gültepe-Kabataş
62G	Emniyettepe /Hamidiye Beşiktaş
65G	Kâğıthane / Gültepe-Şişli
65A	Seyrantepe - Kâğıthane Garajı
48N	Emniyettepe /Taksim
39Ç	Kâğıthane - Aksaray
47Ç	Güzeltepe - Eminönü
48N	Emniyettepe -Taksim
62H	Emniyettepe -Hacıosman Metro
399B	Emniyettepe - Eminönü
63	Kâğıthane / Çeliktepe- Beşiktaş
64Ç	Emniyettepe / Çeliktepe-Şişli
41ST	Seyrantepe - Topkapı
44B	Hamidiye Mahallesi - Eminönü
48H	Hamidiye Mahallesi - Şişli
48T	Hamidiye Mahallesi - Taksim
41Y	Ayazağa-Yenikapı
49	Sultangazi Peron - Şişli
38G	G.O.P Devlet Hastanesi - Şişli
38M	Cevatpaşa / Küçükköy-Mecidiyeköy
49A	Akşemsettin - Şişli
49B	Çırçır Metro - Şişli
49G	Sultangazi Peron - Küçükköy - Şişli
49GB	Sultangazi Peron / Baraj Yolu - Şişli
49K	Binevler - Şişli
49M	Kazım Karabekir - Şişli
49Y	Yeşilpınar Şişli
54HŞ	Hasköy - Şişli
55Y	Kâğıthane Garajı - Yenibosna Metro
AVR3K	Avrupa3 Depar / Kâğıthane
46T	Çağlayan Topkapı
48S	Sadabad Evleri - Şişli
48	Göktürk - Mecidiyeköy
48F	Akpınar Köyü - Mecidiyeköy
79KM	Kayaşehir - Mecidiyeköy

336M	Arnavutköy - Mecidiyeköy
500L	Levent - Cevizlibağ
500T	Tuzla Şifa Mahallesi - Cevizlibağ
H-2	Mecidiyeköy - İstanbul Havaalanı
54ÖR	Örnektepe - Taksim
46Ç	Kâğıthane - Eminönü
54TE	Sadabad Evleri - Talatpaşa - Taksim
54T	Sadabad Evleri / Talatpaşa - Eminönü
25G	Sarıyer - Taksim
27E	Şirintepe - Kabataş
27SE	Seyrantepe - Kabataş
27T	Şirintepe - Şişli
29A	Derbent Mahallesi - Beşiktaş
29B	Fatih Sultan Mehmet - 4. Levent Metro
29C	Tarabyaüstü - Kabataş
29D	Ferahevler - Kabataş
29E	Maslak Gazeteciler Sitesi- Beşiktaş
29GM	Maslak Gazeteciler Sitesi- 4.Levent Metro
29P	Poligon Mahallesi - Zincirlikuyu Metrobüs
29Ş	İstinye Dereiçi - Şişli
36G	Sultangazi Peron - Beşiktaş
36L	Mescidi Selam - Beşiktaş
36Z	Cebeci - Zincirlikuyu
40B	Sarıyer - Beşiktaş
41	Sinpaş Sitesi - 4.Levent Metro
41A	Ayazağa - 4. Levent Metro
41AT	Ayazağa - Davutpaşa Y.T.Ü
41E	Ayazağa - Kabataş
41SM	Ayazağa Barajı- 4. Levent Metro
42	Bahçeköy - Ferahevler -Zincirlikuyu Metrobüs
42M	Bahçeköy - Zincirlikuyu Metrobüs
47F	Çırçır Metro - 4. Levent Metro
48L	Göktürk - 4. Levent Metro
49Z	Yeşilpınar - Zincirlikuyu Metrobüs
59RK	Rumeli Hisarüstü - Sarıtepe Kampüsü
59RS	Sarıyer - Rumeli Hisarüstü
122V	Veysel Karani - 4. Levent Metro
D2	Beşiktaş - Belgrad Ormanı
HM3	Hürriyet Mahallesi - Şişli

46E	Hürriyet Mahallesi - Eminönü

Tablo 31: Kâğıthane İlçesi'nden Geçen İ.E.T.T Otobüs Hat Numaraları ve Listesi

Kaynak: Mobiett

Tablo 31'e göre Kâğıthane'de ulaşım hizmeti veren 75 farklı otobüs hattı bulunmaktadır. Kâğıthane'nin komşu ilçelerinde bulunan ve Kâğıthane'ye çok yakın olmasına rağmen, idari sınırları içerisinde yer almayan duraklardan geçen otobüs hatları tabloda gösterilmemiştir.

Kâğıthane'den geçen İ.E.T.T. otobüslerinin; Beşiktaş, Beyoğlu, Sarıyer, Eyüp gibi ilçelere ulaşımı sağlayan birçok hattı bulunmaktadır. Kâğıthane'nin komşu ilçelerine giden otobüs hatları dışında da Fatih, Sultangazi vb. farklı ilçelere otobüsle ulaşım mümkündür (Tablo 31).

Fotoğraf 12: İ.E.T.T Kâğıthane Garajı

İstanbul ulaşımında önemli bir yer tutan ve Beylikdüzü'nden Kadıköy'e kadar uzanan metrobüs hattı Kâğıthane'nin ulaşımında önemlidir. Okmeydanı, Darülaceze Perpa, Okmeydanı Hastane ve Çağlayan durakları Kâğıthane'nin; Mehmet Akif Ersoy, Talatpaşa, Gürsel ve Çağlayan Mahalleleri'ne ulaşımı doğrudan sağlamaktadır.

Kâğıthane'de şehir içi ulaşımının bir diğer unsuru ise metrolardır. M2 Yenikapı-Seyrantepe-Hacıosman metrosunun; Levent, 4.Levent, Sanayi Mahallesi,

Seyrantepe istasyonları Kâğıthane'ye ulaşımı sağlamaktadır. M7 Mecidiyeköy-Mahmutbey metro hattının; Çağlayan, Kağıthane, Nurtepe istasyonları da Kağıthane'ye ulaşımı sağlayan diğer istasyonlardır.

Yapımı T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından devam eden, Gayrettepe-İstanbul-Halkalı metrosunun, İstanbul Havaalanı-Kâğıthane bölümünün; Ağustos 2022'de açılması planlanmaktadır.

Fotoğraf 13: Mecidiyeköy-Mahmutbey Metro Hattı Kâğıthane İstasyonu

İstanbul'da Sabiha Gökçen ve İstanbul Havaalanı olmak üzere 2 havaalanı bulunmaktadır. Kâğıthane'den Kemerburgaz üzerinden İstanbul Havaalanı 33 km'dir. Ağustos 2022'de hizmete alınacak metro hattı sayesinde Kağıthane'den İstanbul Havaalanı'na ulaşım oldukça kolaylaşacaktır. İstanbul'daki diğer havaalanı olan Sabiha Gökçen, E80 otoyolu üzerinden yaklaşık 47 km'dir.

Çalışma sahasında iki önemli otoyol bulunmaktadır. Bu otoyollardan biri İstanbul 1.Çevreyolu'dur. Talatpaşa ve Gürsel mahallelerine sınır olan İstanbul 1. Çevreyolu Mehmet Akif Ersoy mahallesine de oldukça yakından geçmektedir. Kâğıthane ulaşımında önemli olan diğer otoyol, TEM Otoyolu'dur. TEM Otoyolunun bir bölümü Hamidiye Mahallesi'nden geçmektedir. Bu iki otoyolu birbirine bağlayan Hasdal-

Okmeydanı Bağlantısı; Mehmet Akif Ersoy, Nurtepe Mahalleleri'nde bulunmaktadır. Her iki otoyol Avrupa - Asya arasında ulaşımı sağlamaktadır. İstanbul 1. Çevreyolu; 15 Temmuz Şehitler Köprüsü; İstanbul 2. Çevreyolu ise Fatih Sultan Mehmet Köprüsü üzerinden Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlamaktadır. Hasdal Okmeydanı Bağlantı Yolu, FSM ve 15 Temmuz Şehitler Köprüsü bağlantısını sağlaması nedeniyle önemli bir yoldur. Bu iki otoyol; ilçe içi, ilçeler arası ve şehirlerarası ulaşımı sağlamaktadır.

Fotoğraf 14: Okmeydanı-Hasdal Bağlantı Yolu

Kâğıthane'den diğer ilçelere ulaşımı sağlayan önemli caddeler bulunmaktadır. İmrahor Caddesi Kâğıthane'den, Beyoğlu ve Eyüp'e ulaşımı sağlamaktadır. Cendere Caddesi; Kâğıthane Merkez Mahallesinde bulunan ve Kâğıthane'yi Sarıyer'e bağlamaktadır. Gürsel Mahallesi'nde bulunan 28 Nisan Caddesi; Kâğıthane'yle Şişli arasındaki ulaşımı sağlamaktadır. Yahya Kemal, Harmantepe, Gültepe, Telsizler, Ortabayır Mahalleleri'nden geçen ve bu mahallelerden; Şişli ve Beşiktaş'a Büyükdere Caddesi ile ulaşımı sağlayan önemli diğer yol Talatpaşa Caddesi'dir. Çeliktepe Mahallesi'nde bulunan İnönü Caddesi de Talatpaşa Caddesi'ne paralel uzanarak Kâğıthane'nin Şişli ve Beşiktaş bağlantısını oluşturmaktadır. Sultan Selim, Halil Rahman, Barbaros ve NATO Cadde'leri; ilçeler arası geçişi sağlayan diğer önemli yollardır.

Fotoğraf 15: Nurtepe Viyadüğü

Kâğıthane vadisinin üzerinden geçerek Okmeydanı ve Nurtepe'yi birbirine bağlayan Nurtepe Viyadüğü, Hasdal üzerinden FSM Köprüsü ve Haliç Köprüsü bağlantılarını oluşturmaktadır.

Kâğıthane - Piyalepaşa Tüneli, 2010 yılında İBB tarafından açılmıştır. Tünel Kâğıthane'yi, Beyoğlu ve Şişli'nin Bomonti semtine bağlamaktadır. Beyoğlu penepleninin üzerinde bulunan sırtın altından geçen tünel, Kâğıthane Merkez ve Hamidiye Mahalleleri'nin ulaşımını kolaylaştırmıştır. Bomonti semtinde bulunan Bomonti - Dolmabahçe Tüneliyle Kâğıthane'den Beşiktaş'a alternatif bir ulaşım imkânı oluşturulmuştur.

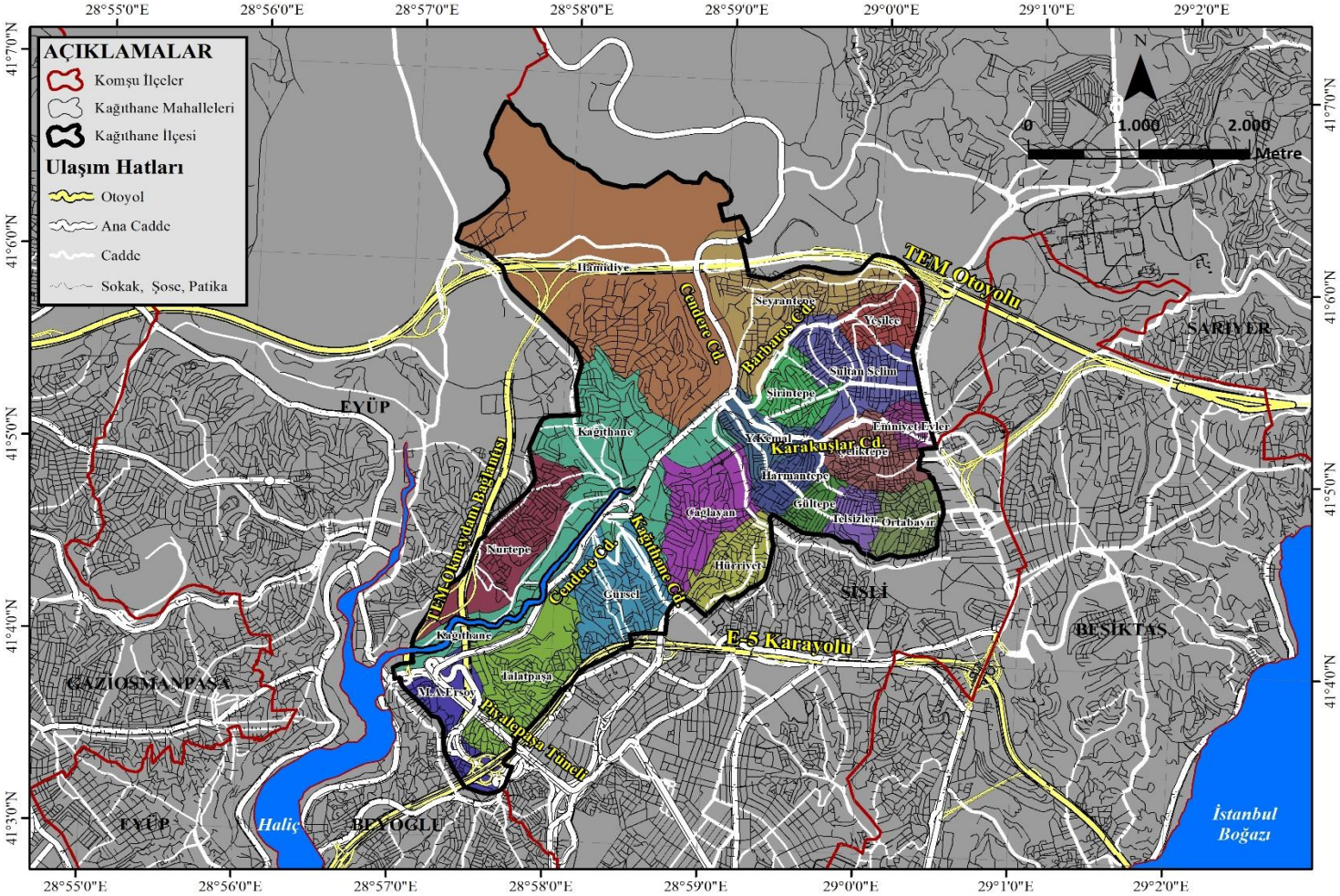

Harita 12: Kâğıthane İlçesi'nin Ulaşım Haritası

4.4. Eğitim Fonksiyonu

Kâğıthane'de İstanbul Atlas Üniversitesi ve Bilgi Üniversitesi Santral Yerleşkesi Ek Binası bulunmaktadır. İmrahor Caddesi üzerinde bulunan Haliç Üniversitesi ve İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin kampüsleri Beyoğlu ilçesinde bulunmasına rağmen, sahaya olan etkileri yadsınamaz. Şehrin ekonomik ve idari fonksiyonları kadar, kültür hizmetleri de şehirlerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Kocadağlı Yaman, 2011: 128). Eğitim de bu hizmetlerden biri olarak yer almaktadır.

Üniversitelerin bir bölgede ön plana çıkan 3 farklı etkisinden söz etmek mümkündür. Bunlar; ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerdir.

Eğitim kurumları içinde, bulunduğu bölgenin kalitesini ve niceliğini etkileyen en önemli kurum üniversitelerdir. Öğrenciler ve üniversite çalışanları; hayat tarzı ve beklentileri doğrultusunda, şehirleri değiştirmektedir. Bu yüzden üniversiteler şehirlerde önemli dinamiklerdir (Zayım, 2020: 1039). Öğrenciler barınma ihtiyaçlarını; yurt, apart, pansiyon ve ev kiralayarak karşılamaktadırlar. Barınma ihtiyaçlarını karşılanması, bazı bölgelerde öğrenci yoğunluğunun artmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin yoğun olduğu bölgelerde, sosyal değişimler görülmektedir.

Üniversitelerin kampüslerinin bulunduğu bölgeler, şehrin çekici alanları haline gelmektedir (Akengin, Kaykı; 2013: 522). Bu bölgeler ve çevresinde öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik; kafeler, sinemalar, tiyatrolar, sanat galerileri ve müzeler gibi sosyalleşme ve eğlence alanları yer almaktadır. Üniversiteler, bu yönüyle şehrin ekonomisine katkıda bulunmaktadırlar.

Çeşitli kültürlerden gençlerin bir araya geldiği üniversiteler, bulundukları şehrin kültürüne katkıda bulunmakta ve şehrin kültüründen de etkilenmektedirler. Üniversite eğitimlerini bitiren öğrencilerin bir bölümü bölgede ikamet etmeye devam etmektedir. Bu durum, nüfusun eğitim düzeyinin artmasını sağlamaktadır.

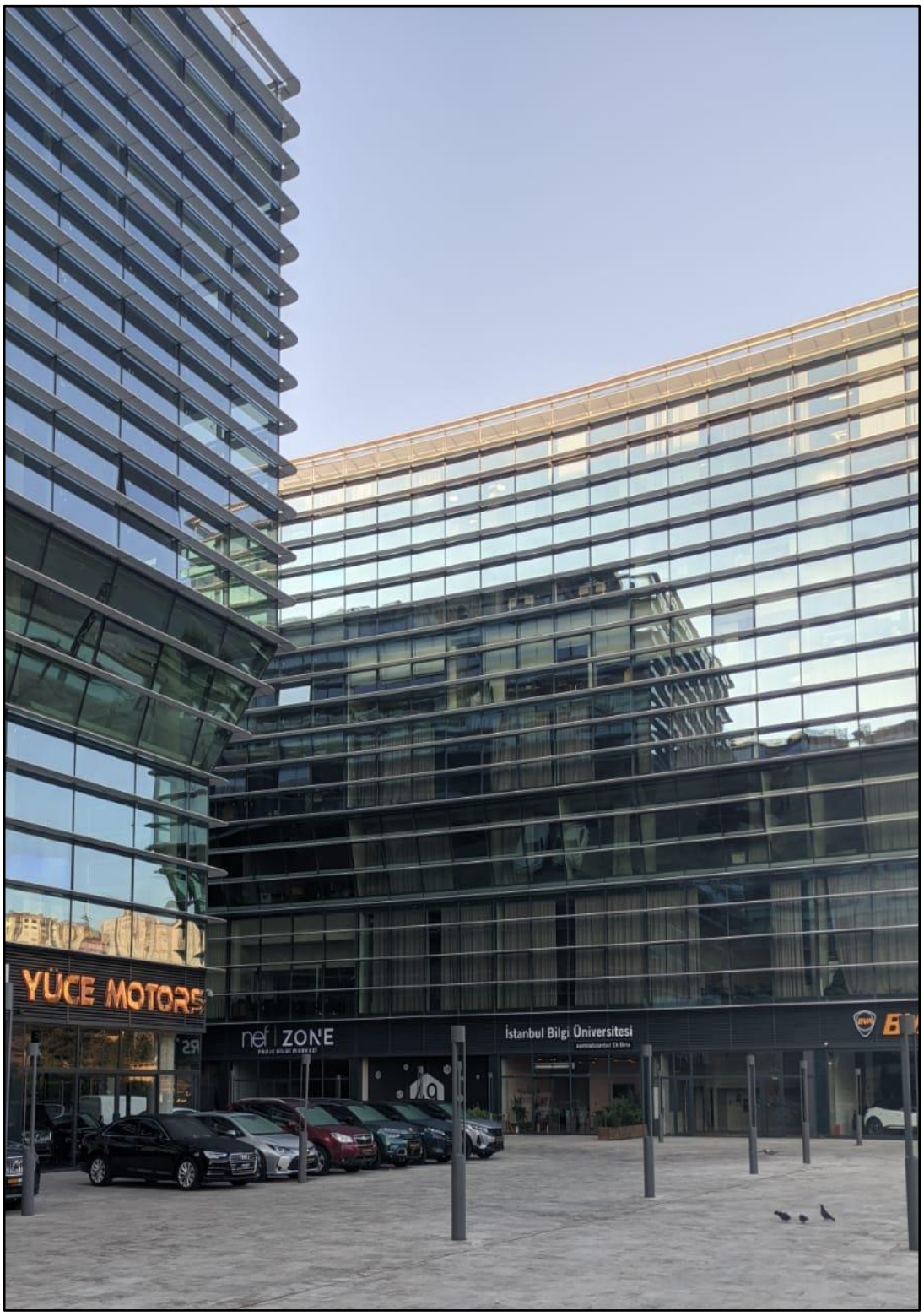

Fotoğraf 16: İstanbul Bilgi Üniversitesi Santral Ek Bina

Kurum Türleri	Adet
Anaokulu	5
Özel Okul Öncesi Kurumlar	22
İlkokul	28
Özel İlkokul	9
Ortaokul	20
İmam Hatip Ortaokulu	6
Özel Ortaokul	9
Anadolu Meslek Programı (Ortaöğretim)	6
Özel Fen Lisesi	3
Özel Anadolu Lisesi	9
Akşam Lisesi	2
Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1
Anadolu Lisesi	5
Anadolu İmam Hatip Lisesi	3
İmam Hatip Lisesi	3
Özel Eğitim Anaokulu	1
Özel Eğitim Meslek Yüksekokulu	1
Özel Eğitim Uygulama Okulu	1
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	1
Bakımevi	1
Özel Yurt	7
Özel Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu	28
Toplam	171

Tablo 32: Kâğıthane İlçesi'nde Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları ve Sayıları

Kaynak: Kâğıthane İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Kâğıthane'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 171 eğitim kurumu bulunmaktadır. 28'er adet İlkokul ve özel motorlu taşıt sürücü kursu en yaygın eğitim kurumlarını oluşturmaktadır. 22 özel okul öncesi kurum ve 20 ortaokul, bunları izlemektedir (Tablo 32).

Eğitim Öğretim Yılı	Eğitim Düzeyi		
	İlkokul	**Ortaokul**	**Ortaöğretim**
2019-2020	21.942	20.901	12.535
2020-2021	21.692	18.905	14.479
2021-2022	21.853	19.689	13.975

Tablo 33: Yıllar ve Düzeylere Göre Kâğıthanem İlçesi'nde Öğrenci Sayısı

Kaynak: Kâğıthane İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Kâğıthane'de 2021-2022 eğitim yılında, 21.853'ü ilkokul, 19.689'u ortaokul, 13.975'i ortaöğretimde olmak üzere toplam 55.517 öğrenci bulunmaktadır (Tablo 33).

4.5. Turizm ve Rekreasyon Fonksiyonu

Kâğıthane'nin tarihi incelendiğinde, Osmanlı döneminde uzun yıllar mesire alanı olarak kullanıldığı görülmektedir. Kâğıthane Deresi ve yatağı boyunca uzanan düz alanı, insanlar; dinlenme ve eğlenme alanı olarak kullanmıştır.

Turizm sektöründe kullanılan çekicilik kavramı fiziki ve beşeri çekicilik olarak ikiye ayrılmaktadır. Beşeri çekicilikler ise turizm sektöründe tarihi ve kültürel değerlere bağlı olarak sınıflandırılabilir (Akova, 2018b: 405). Kâğıthane'nin geçmişte uzun yıllar boyunca mesire alanı olarak kullanılması, günümüzde de bu özelliğini devam ettirmesinde etkilidir. Kâğıthane'nin mesire ve dinlenme alanı olarak tarihi bir çekiciliği bulunmaktadır. Kâğıthane Deresi'nin oluşturduğu vadi ve geniş düzlük bölge turizmi açısından bir fiziki çekicilik unsurudur. Yoğun yerleşmenin ve betonlaşmanın görüldüğü İstanbul'un batı yakasında, Kâğıthane Deresi ve çevresi yeşil alan olarak ilgi çekmektedir.

Fotoğraf 17: Kâğıthane Mesire Alanı

Kâğıthane'de düzenlenen yaz etkinliklerinde, cirit yarışmaları düzenlenmektedir. Bu yarışmalar; çevre ilçelerden ve Kâğıthane'de yaşayan vatandaşlardan büyük ilgi görmektedir.

Fotoğraf 18: Kâğıthane İlçesi'nde Cirit Oyunları[5]

Günümüzde insanların, sık ziyaret ettiği yerler arasına alışveriş merkezleri girmiştir. İstanbul'da yerli ve yabancı turistlerin alışveriş ve eğlenmek için gittiği alışveriş merkezlerinden ikisi Kâğıthane'de bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kâğıthane'nin merkezinde bulunan AXİS AVM'dir.

Kâğıthane'de bulunan diğer AVM Sapphire'dir. Büyükdere Caddesi gibi işlek bir güzergâhta bulunması ve ulaşımındaki kolaylık nedeniyle yerli yabancı ziyaretçilerin sık ziyaretine uğramaktadır. İstanbul'un en uzun binası olması ve seyir

[5] https://www.kagithane.istanbul/images/haberler/-2022HABERLER/MAYIS/150522icfotom.jpg [08.05.2022]

terasının bulunması, İstanbul manzarası seyretmek isteyen yerli ve yabancı turistler için burayı önemli bir *destinasyon* haline getirmektedir.

Fotoğraf 19: Kâğıthane AXİS AVM

İBB Şehir Tiyatroları'na bağlı, Kâğıthane Sadabad Sahnesi'nde çeşitli oyunlar ve müzikaller sergilenmektedir. Her yaşa uygun oyunların sahnelendiği bu sahne, ilçenin önemli eğlence alanlarındandır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KÂĞITHANE İLÇESİ'NİN MEKÂNSAL GELİŞİMİ

5.1. Kâğıthane İlçesi'nin Mahallelerinde Yerleşme ve Özellikleri

Kâğıthane'de 19 mahalle bulunmaktadır. 19 mahallede yer alan yapılar ve bu yapıların nitelikleri; mahallelerin parsel ve ada haritaları üzerinden incelenmiştir. Kâğıthane'de yerleşim oldukça düzensiz bir görünüm sergilemektedir. Mahallelerde bulunan bazı önemli caddeler, hizmet ve ticaret alanlarının, bu yolların çevresinde yoğunlaşmasını sağlamıştır. Bu caddelere, bir kısmı dik uzanan ve paralel sokak sistemleri mahalledeki yerleşimin iskeletini oluşturmuştur. Kâğıthane'de yerleşimin düzensiz olmasında birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri, sanayi tesislerinde çalışan nüfusun ilçede yerleşmesi ve bölgede çarpık kentleşmeye neden olmalarıdır. Kâğıthane'nin büyük ölçüde bir vadi ve yamaç sistemi üzerinde yer alması ve eğimli bir saha olması diğer önemli neden olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kâğıthane'de yerleşim ve özellikleri incelenirken, ilçedeki toplam konut ve iş yeri sayısı ve mahallelerdeki dağılışları, verilerinden oluşturulan tablolardan yararlanılmıştır.

Kâğıthane'de Levent bölgesine yakın olan mahallelerin, ana caddeler üzerinden Büyükdere Caddesi'ne ve Kâğıthane'nin Merkez Mahallesi'ne bağlandığı görülmektedir. Bu mahalleler Kâğıthane'nin şehirleşmesinde önemlidir. Bölgedeki sanayi tesislerinde çalışan nüfus, Sultan Selim, Çeliktepe, Ortabayır, Gültepe, Telsizler, Yahya Kemal, Harmantepe gibi mahallelerde ikamet etmeye başlamış ve bu bölge, Kâğıthane'nin nüfus yoğunluğu yüksek bölgeleri olmuştur.

Nüfusun barınma ihtiyacı, meskenlerle karşılanmaktadır. Meskenlerin mekânsal dağılımı, sahada yerleşmeyi ve iskânı oluşturmaktadır (Ünlü, 2021: 107). Bu doğrultuda Kâğıthane'de mesken sayıları, mahalle ölçeğinde incelenmiştir.

MAHALLE ADI	31 ARALIK 2019 KONUT SAYISI	31 ARALIK 2020 KONUT SAYISI	31 ARALIK 2021 KONUT SAYISI
ÇAĞLAYAN	11838	11829	12008
ÇELİKTEPE	14067	14133	14223
EMNİYET EVLERİ	4131	4151	4167
GÜLTEPE	6159	6146	6148
GÜRSEL	12409	12498	12584
HAMİDİYE	15121	15369	15432
HARMANTEPE	8658	8681	8692
HÜRRİYET	8794	8746	8746
MEHMET AKİF ERSOY	4650	4637	4696
MERKEZ	15101	15136	15262
NURTEPE	9626	9623	9655
ORTABAYIR	10179	10071	10198
SEYRANTEPE	9803	9629	9626
SULTAN SELİM	13766	13662	13698
ŞİRİNTEPE	7976	7929	7964
TALATPAŞA	14064	14157	14542
TELSİZLER	5692	5730	5743
YAHYA KEMAL	7694	7616	7633
YEŞİLCE	4788	4766	4787
KÂĞITHANE	**184516**	**184509**	**185804**

Tablo 34: Kâğıthane İlçesi'nde Mahallelere Göre Konut Sayısı

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'de konut sayıları incelendiğinde 2019 yılından 2021'e, artış görülmektedir. Yıllara göre konut sayısı 2019'dan 2020'ye düşüş göstermiş olsa da 2021 yılında tekrar artarak 185.804 olmuştur. Bu veriler bölgede imar faaliyetlerinin dinamikliğini göstermektedir.

MAHALLE ADI	31 ARALIK 2019 ÖZEL İŞYERI SAYISI	31 ARALIK 2020 ÖZEL İŞYERI SAYISI	31 ARALIK 2021 ÖZEL İŞYERİ SAYISI
ÇAĞLAYAN	4237	4239	4237
ÇELİKTEPE	1604	1584	1582
EMNİYET EVLERİ	1711	1708	1704
GÜLTEPE	502	501	501
GÜRSEL	2963	2955	2981
HAMİDİYE	1641	1823	1838
HARMANTEPE	677	668	662
HÜRRİYET	2408	2351	2335
MEHMET AKİF ERSOY	672	670	674
MERKEZ	4351	4286	4341
NURTEPE	683	675	691
ORTABAYIR	1655	1579	1592
SEYRANTEPE	3415	3270	3318
SULTAN SELİM	4032	3870	3893
ŞİRİNTEPE	853	831	830
TALATPAŞA	1619	1579	1586
TELSİZLER	981	957	960
YAHYA KEMAL	673	607	609
YEŞİLCE	2606	2542	2537
KÂĞITHANE	**37283**	**36695**	**36871**

Tablo 35: Kâğıthane İlçesi'nde Mahallelere Göre İş Yeri Sayısı

Kaynak: TÜİK

Kâğıthane'de iş yeri sayıları 2019'dan 2020'ye düşüş göstermiştir. 2020'den sonra tekrar artarak, 2021'de 36.871 olmuştur. İşyeri sayısındaki yıllara göre değişimler önemli farklar oluşturmamaktadır.

TÜİK'ten elde edilen konut ve işyeri sayıları ile Kâğıthane Belediyesi'nden alınan konut sayıları arasında bazı farklar bulunmaktadır. Bu farkın sebebi, belediyenin yapı niteliği sınıflandırmasındaki farklarla ilgili olup, konunun değerlendirilmesi açısından önemli bir engel teşkil etmemektedir.

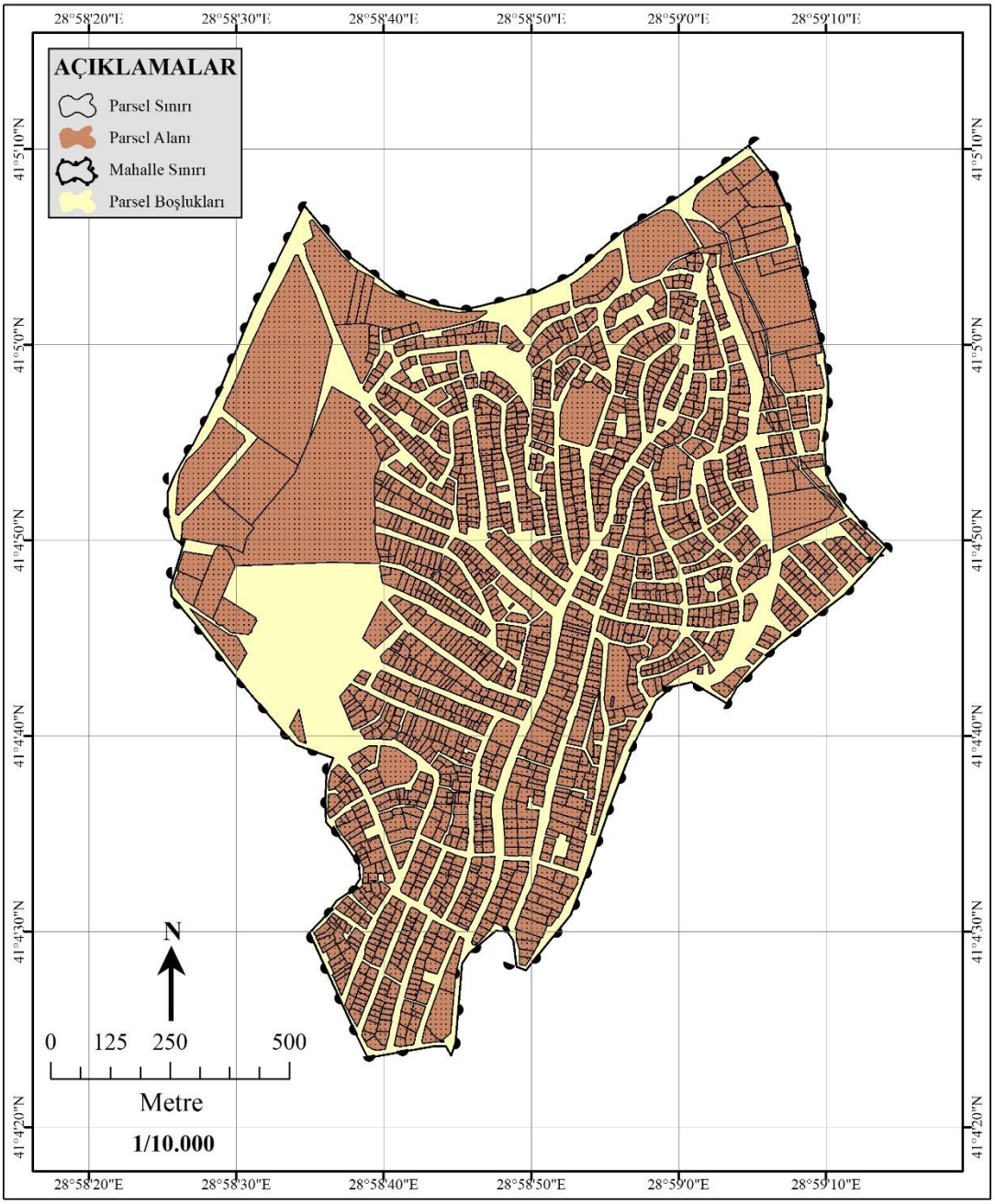

Harita 13: Çağlayan Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	11.994	Spor Kompleksi	1
Ofis ve İşyeri	4.408	İkamet Amaçlı	1
Binalar	128	Misafirhane	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	8	Otopark	1
Okul Üniversite Araştırma	7	Restoran	1
Kapıcı Dairesi	5	Pansiyon	1
Mesleki Eğitim Okulları	3	Metro Tramvay İstasyonu	1
Öğrenci Yurdu	2	Otel	1
Cami	2	Garaj Binaları	1
Belediye	2	Hastane ve Bakım Kuruluşları	1
Kısa Süreli Konaklama	1	Kütüphane	1
Ucuz Otel Hostel	1	**TOPLAM**	16.572

Tablo 36: Çağlayan Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Çağlayan Mahallesi'nde 16.572 bina bulunmaktadır. Bu binaların %72.38'i mesken, %26,60'ı ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 36).

Çağlayan'da Vatan, Fevzi Çakmak, Park Caddeleri, ticari ve hizmet alanlarının yoğunlaştığı alanlardır. Kabaca kuzey-güney yönlü uzanan bu caddeleri, dik kesen sokaklar ve çevresindeki parsellerde yapılaşma görülmektedir. Çağlayan, Kağıthane'nin en eski mahallelerinden biridir. Çağlayan'ın Kağıthane Deresi'ne bakan yamaçlarında kurulan eski sanayi alanları; ticaret hizmet ve konut alanlarına dönüşmüştür.

Kağıthane'de toplam meskenlerin %6.46'si Çağlayan Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

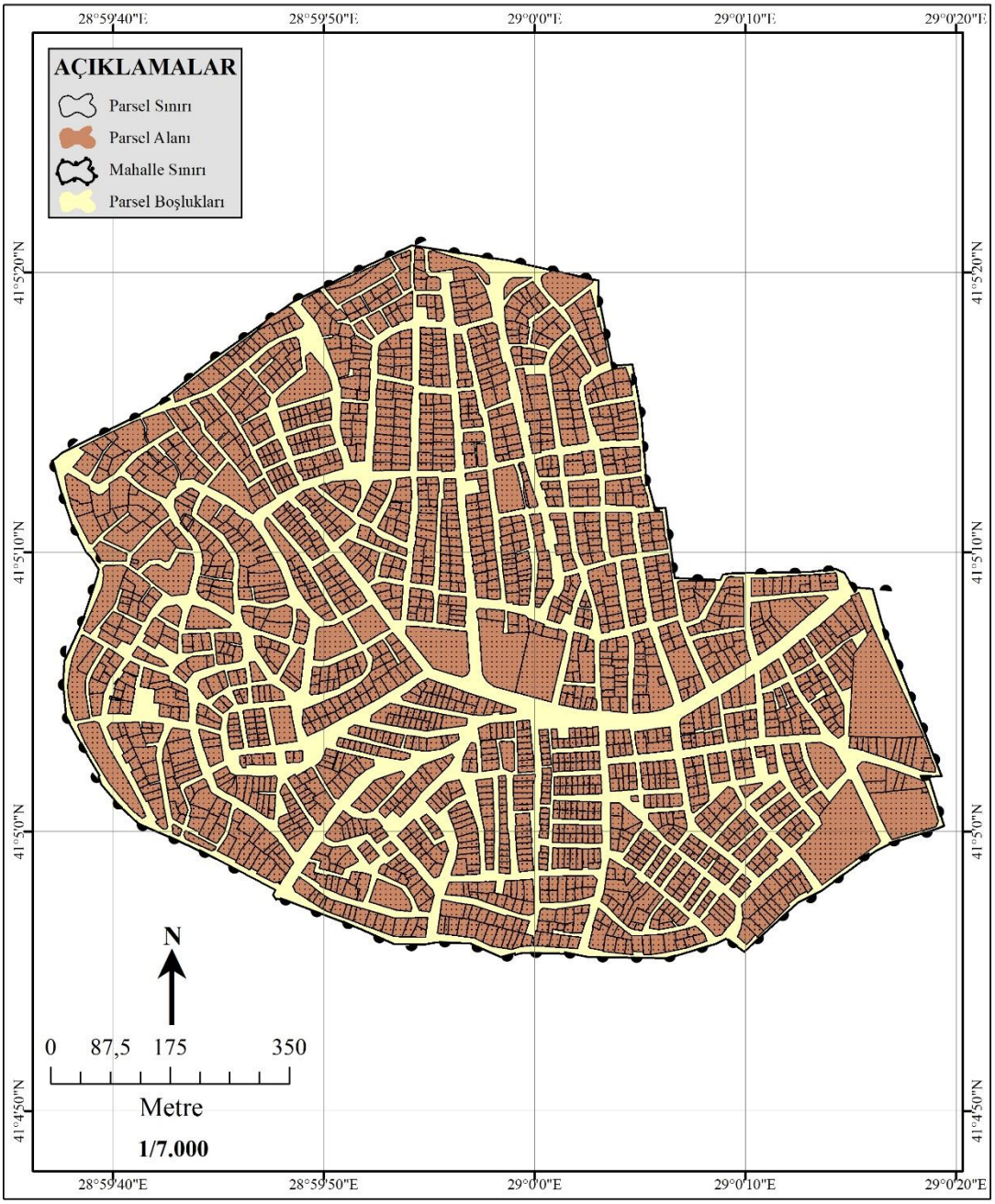

Harita 14: Çeliktepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	14.133	Otopark	2
Ofis ve İşyeri	1.612	İkamet Harici	2
Binalar	162	Muhtarlık	1
Kapıcı Dairesi	8	Hastane ve Bakım Kuruluşları	1
Okul Üniversite Araştırma	8	Cami	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	4	Aile Sağlık Merkezi	1
Belediye	3	Garaj Binaları	1
Resmi Kurum	2	Kamu Güvenliği ve Savunma	1
İkamet Amaçlı	2	**TOPLAM**	15.944

Tablo 37: Çeliktepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Çeliktepe Mahallesi'nde 15.944 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %88'64'ü mesken, %10,11'i ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 37).

İnönü Caddesi, Kâğıthane ile Büyükdere Caddesi arasında kabaca doğu batı yönlü uzanmaktadır. Ticaret ve hizmet alanları bu bölümde yoğunlaşmıştır. Bu caddeyi dik kesen sokaklar etrafındaki parsellerde yerleşimler görülmektedir. Kâğıthane'nin sanayi alanları çevresinde, düzensiz yerleşimin görüldüğü mahallelerden biridir.

Kâğıthane'de toplam meskenlerin %7,61'i Çeliktepe Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Harita 15: Emniyetevleri Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	4.165	Depolar	1
Ofis ve İşyeri	1.701	Otel	1
Kapıcı Dairesi	7	Ardiye	1
Binalar	6	İbadet veya Dini Faaliyetler	1
Resmi Kurum	4	Öğrenci Yurdu	1
Spor	1	**TOPLAM**	5.890
Lokal Sosyal Tesis	1		

Tablo 38: Emniyetevleri Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Emniyetevleri Mahallesi'nde 5.890 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %70,71'i mesken, %28,88'i ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 38).

Mahallenin ortasından geçen Kuzeybatı- Güneydoğu yönlü Akarsu Caddesi ve mahallenin doğusunda bulunan Büyükdere Caddesi mahalledeki ticaret ve hizmet alanlarının yoğunlaştığı bölümü oluşturmaktadır.

Kâğıthane'deki meskenlerin %2,24'ü Emniyetevleri Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Fotoğraf 20: Emniyetevleri Mahallesi ve Meydanı

Harita 16: Gültepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	6.131	Resmi Kurum	2
Ofis ve İşyeri	500	Ardiye	1
Binalar	63	İkamet Harici	1
Kapıcı Dairesi	3	Otopark	1
Okul Üniversite Araştırma	2	**TOPLAM**	6.704

Tablo 39: Gültepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Gültepe Mahallesi'nde 6.704 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %91,45'i mesken, %7,46'sı ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 39).

Talatpaşa Caddesi ve çevresinde ticaret ve hizmet alanları yoğunlaşmıştır. Talatpaşa caddesine dik uzanan sokaklar boyunca yerleşim yayılmıştır. Mahallede yerleşim bu sokaklardaki yamaçlarda yayılmıştır.

Kağıthane'deki meskenlerin %3,30'u Gültepe Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Fotoğraf 21: Gültepe Mahallesi, Talatpaşa Caddesi

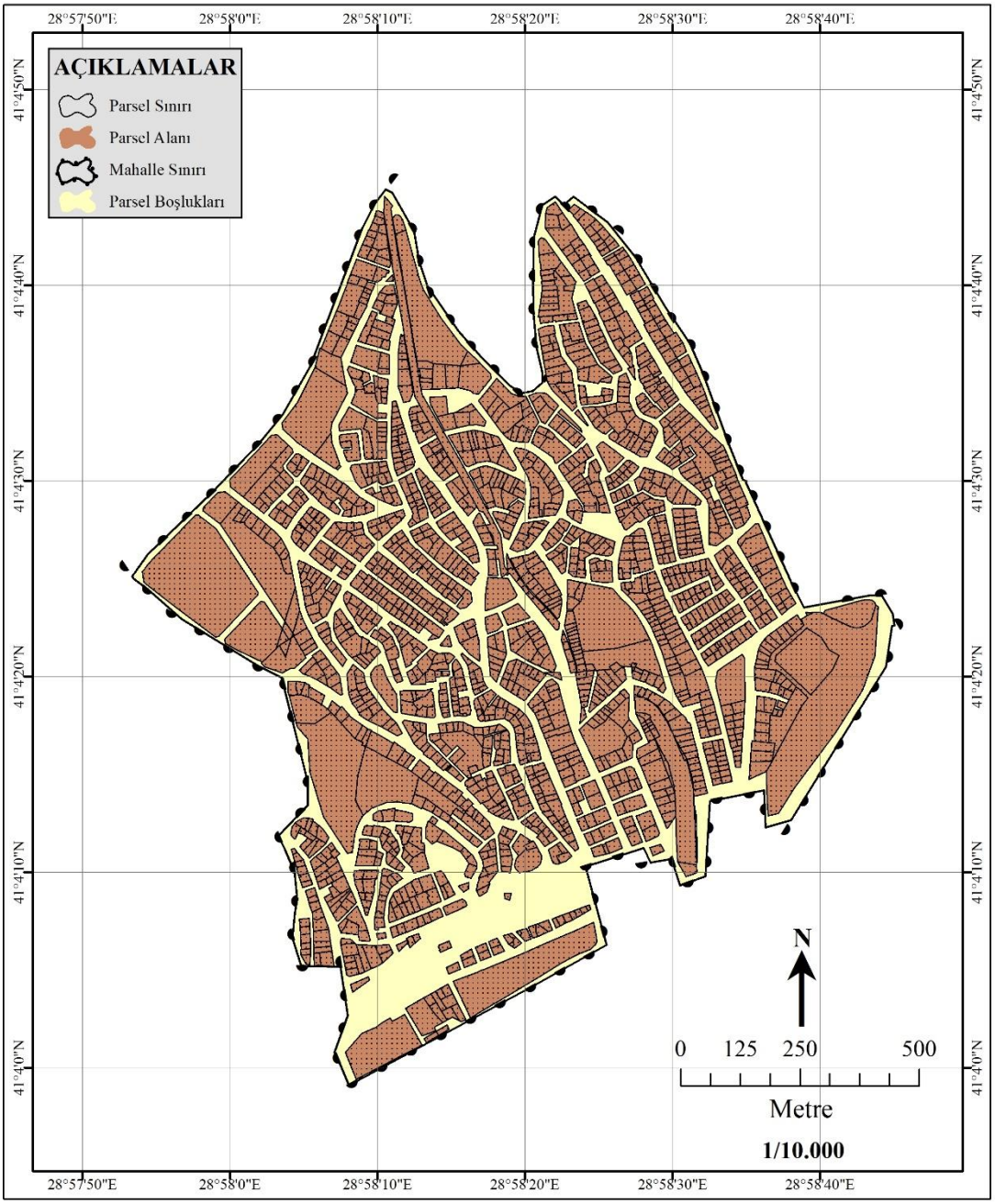

Harita 17: Gürsel Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	12.501	Hastane ve Bakım Kuruluşları	2
Ofis ve İşyeri	3.030	İlk ve Orta Öğrenim	1
Binalar	310	PTT	1
Okul Üniversite Araştırma	25	Restoran	1
Kapıcı Dairesi	10	İkamet Harici	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	10	Hastane	1
Öğrenci Yurdu	4	Ardiye	1
Otopark	4	-	1
İkamet Amaçlı	3	Akaryakıt İstasyon Deposu	1
Resmi Kurum	2	Kamu ve Eğlence Binaları	1
Aile Sağlık Merkezi	2	Taksi Durağı	1
Halka Açık İkamet Yeri	2	**TOPLAM**	15.915

Tablo 40: Gürsel Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Gürsel Mahallesi'nde 15.915 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %78,55'i mesken, %19,04'ü ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 40).

28 Nisan ve Nurtaç Caddeleri, Gürsel Mahallesi'nin ana aksını oluşturmaktadır. Gürsel'de Şişli ve Kağıthane arasında bağlantıyı oluşturan bu yol, mahallenin önemli ticaret ve hizmet alanlarını çevresinde toplamıştır. Gürsel Mahallesi'nde eğimin yüksek olması ve yamaçta kurulması yerleşimin düzensiz olmasına sebep olmuştur.

Kağıthane'deki meskenlerin %6,73'ü Gürsel Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

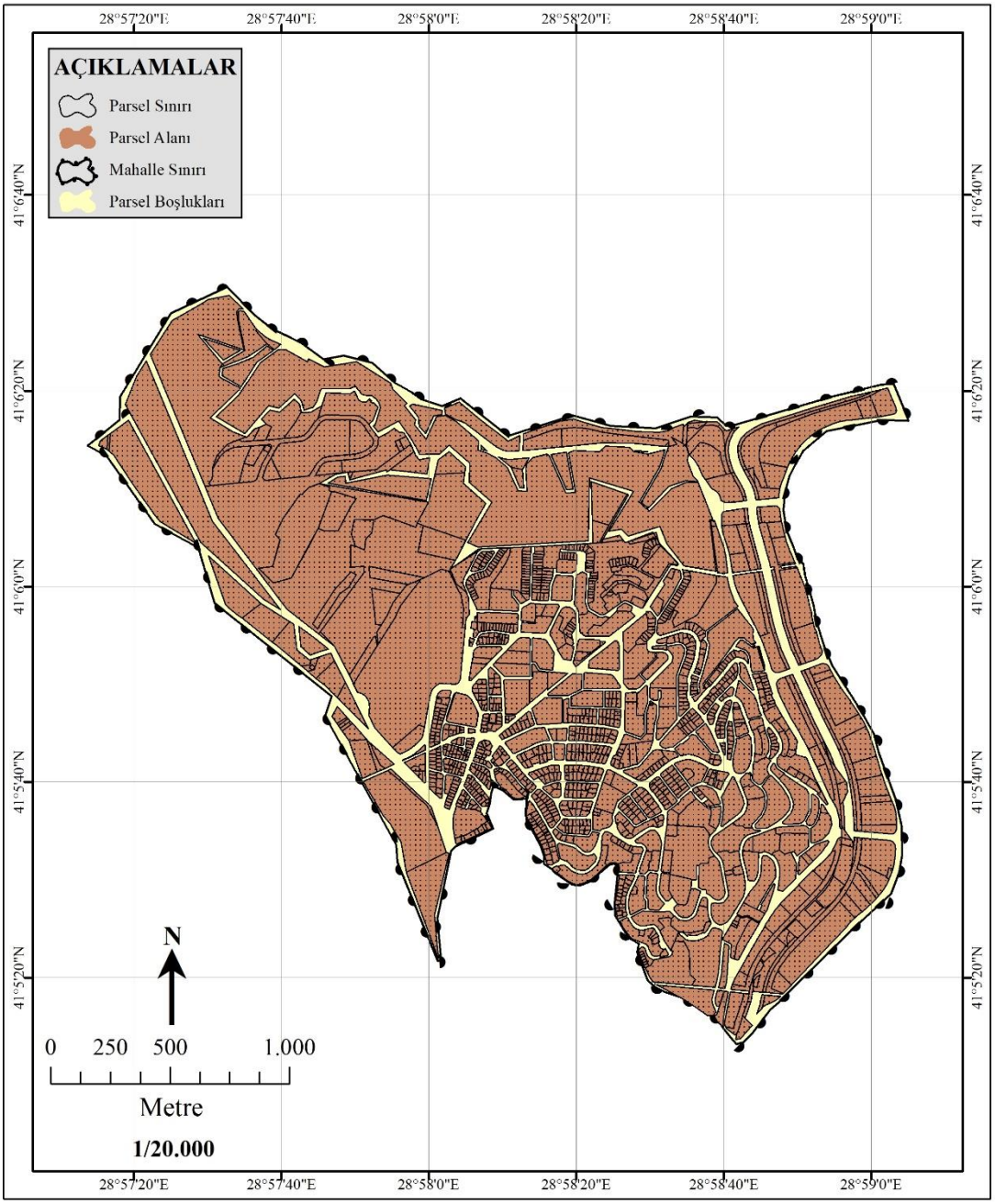

Harita 18: Hamidiye Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	14.630	Toplantı Çok Amaçlı Salonlar	2
Ofis ve İşyeri	2.800	Restoran	2
Kapıcı Dairesi	126	Kütüphane	2
Binalar	105	Üniversite Yüksekokul	2
Okul Üniversite Araştırma	17	Kamu Güvenliği ve Savunma	1
Resmi Kurum	12	İkamet Amaçlı	1
Okul Öncesi Eğitim	7	Poliklinik Dispanser	1
Cami	7	Spor	1
Hastane ve Bakım Kuruluşları	6	Otel	1
Öğrenci Yurdu	5	Garaj Binaları	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	4	Dershane	1
Belediye	2	**TOPLAM**	17.736

Tablo 41: Hamidiye Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Hamidiye Mahallesinde 17.736 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %82,49'unu meskenler, %15,79'unu ofis ve iş yerleri oluşturmaktadır. Mahallede 2 adet kütüphane bulunmaktadır (Tablo 41).

Hamidiye Mahallesi, Kâğıthane'nin en kalabalık mahallesi olmasına rağmen, geniş bir alana yayılması nedeniyle nüfus yoğunluğu yüksek değildir. 2. İstanbul Çevreyolu, Hamidiye'den geçmektedir. Mahalle'de yerleşim düzensiz bir görünüm sergilemektedir. T.C. Karayolları 1. Bölge Müdürlüğü ve İstanbul Atlas Üniversitesi, Hamidiye'de bulunmaktadır. Kâğıthane'nin merkezine uzanan Cendere Caddesi, mahallenin batı sınırını oluşturmaktadır. Hamidiye Mahallesi'nin kuzeyinde, önemli hizmet ve ticaret alanları toplanmıştır. Sarıyer'de yer alan Vadi İstanbul AVM, Hamidiye'ye oldukça yakın bir konumda yer almaktadır.

Kâğıthane'deki meskenlerin %7,87'si Hamidiye'de bulunmaktadır (Tablo 34).

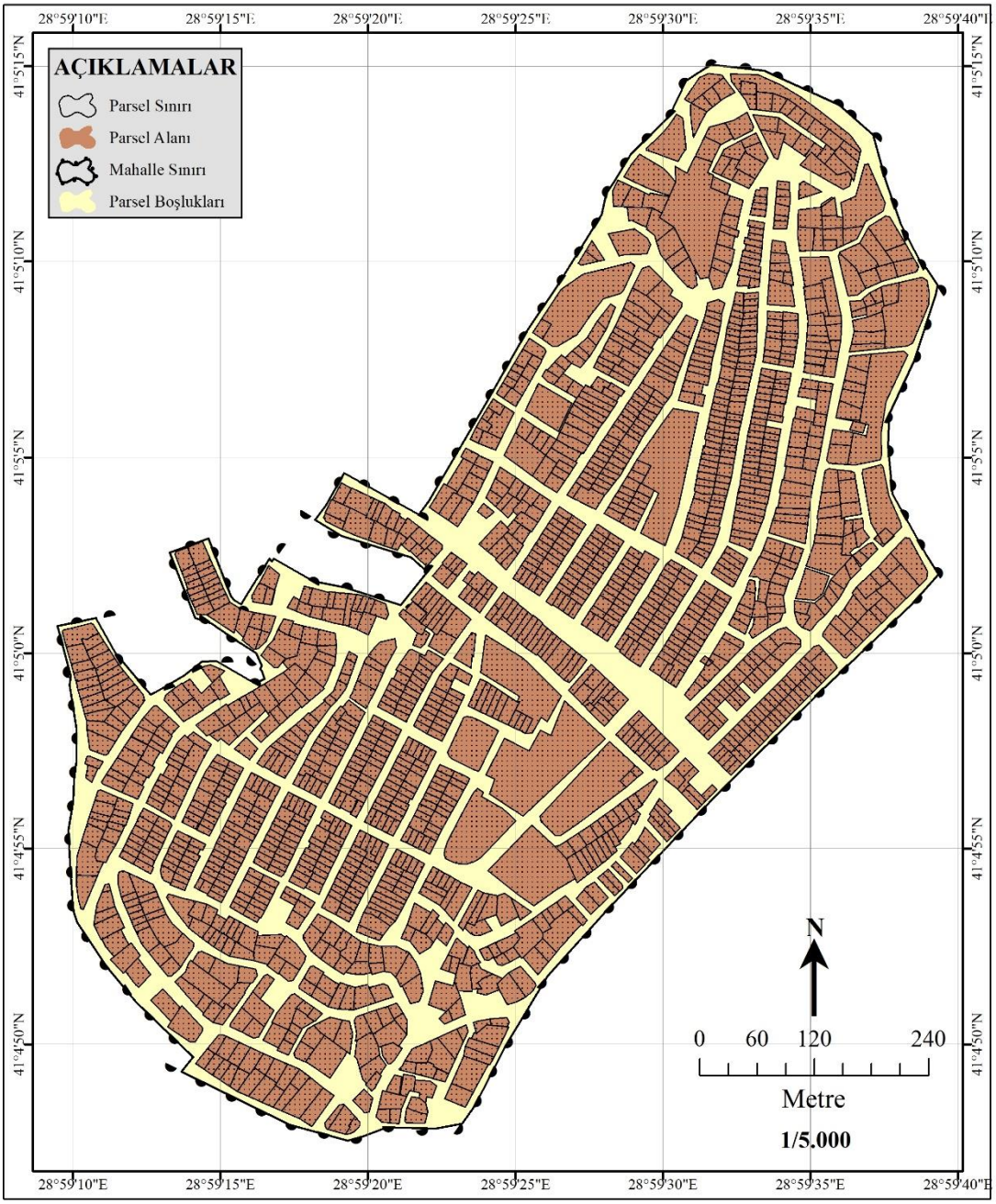

Harita 19: Harmantepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	8.684	İbadet veya Dini Faaliyetler	1
Ofis ve İşyeri	663	Muhtarlık	1
Binalar	102	Resmi Kurum	1
Hastane ve Bakım Kuruluşları	5	Metro Tramvay İstasyonu	1
Okul Üniversite Araştırma	4	Dini Eğitim	1
Kapıcı Dairesi	3	Halk Eğitim Merkezi	1
İlk ve Orta Öğrenim	2	İkamet Amaçlı	1
Garaj Binaları	2	**TOPLAM**	9.472

Tablo 42: Harmantepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Harmantepe Mahallesi'nde 9.472 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların; %91,68'i mesken, %7'si ofis ve işyeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 42).

Harmantepe' de Talatpaşa Caddesi kuzeybatı- güneydoğu yönlü olmak üzere iki parçaya bölmektedir. Talatpaşa Caddesi mahallede, hizmet ve ticaret alanlarının yoğunlaştığı bölgeyi oluşturmaktadır. Kâğıthane'de ve Levent'te yer alan eski sanayi tesislerinin etkisiyle gelişmiş mahallelerden bir tanesidir. Mahalle'nin çevresine göre nispeten düz olması, bu bölgenin harman olarak anılmasına neden olduğu düşünülmektedir. Talatpaşa Caddesi'ne yakın bir konumda yer alan halk eğitim merkezi yenilenmektedir. Mahallede yer alan halk eğitim merkezi, mahallede önemli bir eğitim kurumu olarak ön plana çıkmaktadır.

Kâğıthane'de bulunan meskenlerin %4,67'si Harmantepe Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

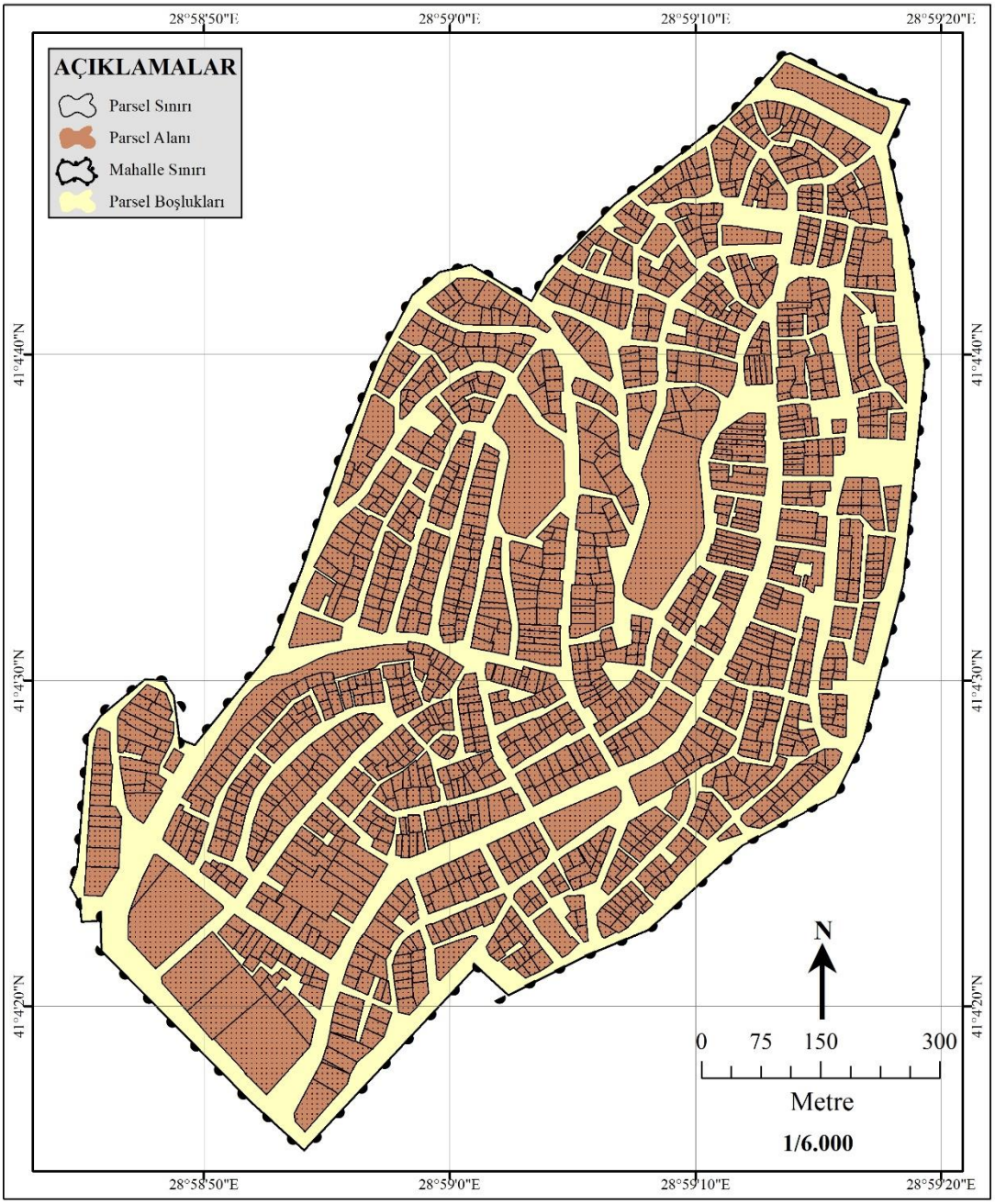

Harita 20: Hürriyet Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	8.704	Aile Sağlık Merkezi	1
Ofis ve İşyeri	2.346	Otopark	1
Binalar	90	Ekmek Fırını	1
Kapıcı Dairesi	6	Polis	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	3	Toplantı Çok Amaçlı Salonlar	1
Hastane ve Bakım Kuruluşları	3	İkamet Harici	1
İlk ve Orta Öğrenim	2	İkamet Amaçlı	1
Okul Üniversite Araştırma	2	**TOPLAM**	11.165
Dernek Vakıf	2		

Tablo 43: Hürriyet Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Hürriyet Mahallesi'nde 11.165 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %77,96'sı mesken, %21,01'i ofis ve işyeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 43).

Dr. Cemil Bengü Caddesi, Hürriyet Mahallesi'nin ana aksını oluşturmaktadır. Hürriyet Mahallesi'nde, Çağlayan Metro İstasyonu bulunmaktadır ve doğuda Şişli'yle sınırı oluşturan mahallelerdendir. Yerleşim dağınık seyretmektedir.

Kâğıthane'deki meskenlerin %4,68'i, Hürriyet Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

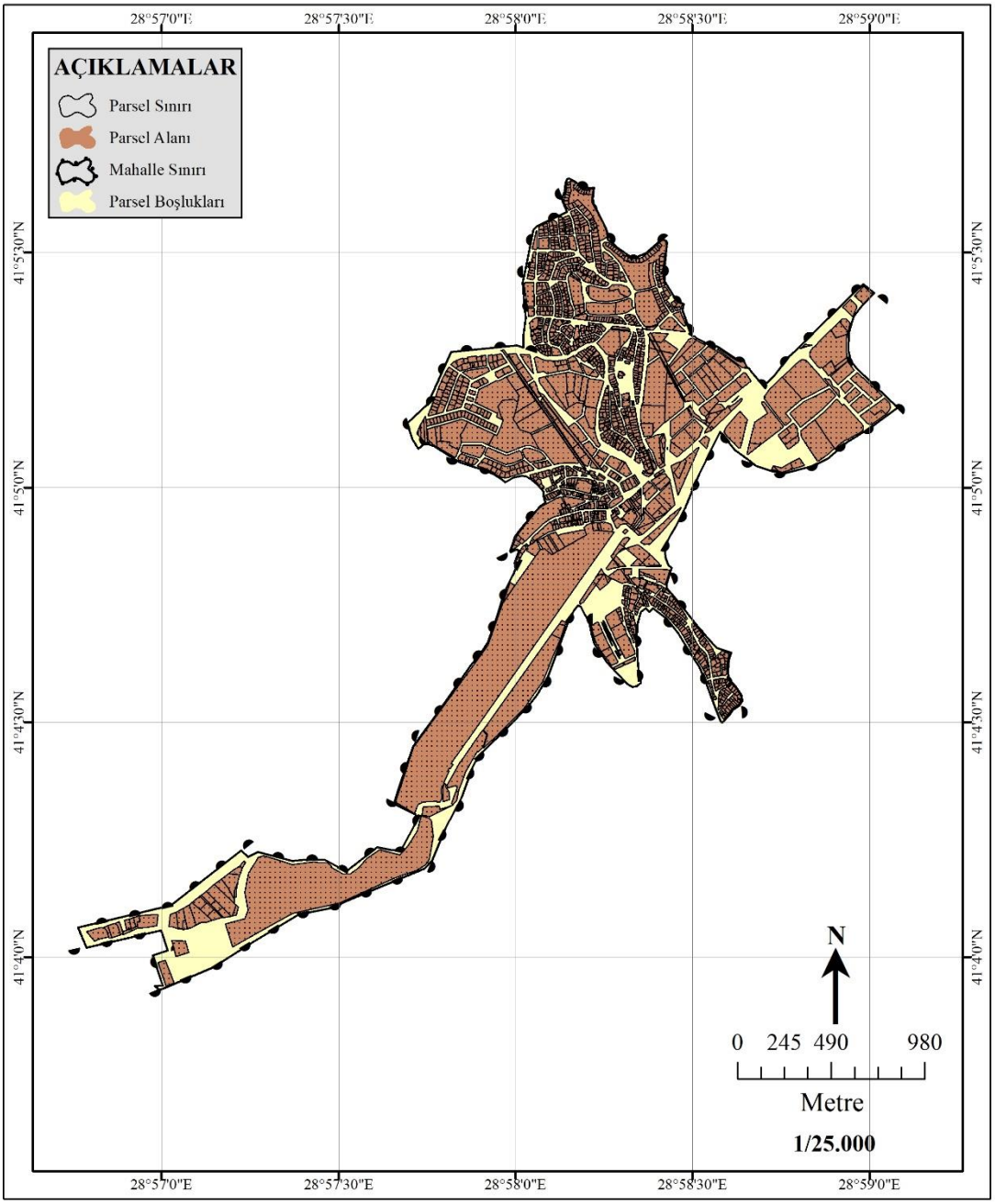

Harita 21: Merkez Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	15.197	Banka Şubesi	2
Ofis ve İşyeri	4.629	Öğrenci Yurdu	1
Binalar	99	Poliklinik Dispanser	1
Kapıcı Dairesi	51	Konser Salonu	1
Resmi Kurum	21	Toplantı Çok Amaçlı Salonlar	1
Belediye	12	Kısa Süreli Konaklama	1
Sinema	11	Muhtarlık	1
Okul Üniversite Araştırma	7	Garaj Binaları	1
Cami	6	Müze ve Kütüphaneler	1
İkamet Harici	4	Dernek Vakıf	1
Otel	3	PTT	1
İkamet Amaçlı	3	Spor	1
Aile Sağlık Merkezi	3	Harabeler	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	2	Ulaşım ve Ticaret	1
Polis	2	Süpermarket	1
İlk ve Orta Öğrenim	2	Halka Açık İkamet Yeri	1
Lokal Sosyal Tesis	2	**TOPLAM**	20.073
Hastane ve Bakım Kuruluşları	2		

Tablo 44: Kâğıthane Merkez Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Merkez Mahallesi'nde 20,073 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların % 75,71'i mesken, %23,06'sı ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır. Merkez Mahallesi'nde 3 otel bulunmaktadır (Tablo 44).

Kâğıthane Merkez Mahallesinde yerleşimin, kuzeyde yoğunlaştığı görülmektedir. Cendere Caddesi ve devamındaki İmrahor Caddesi mahallenin önemli ticaret ve hizmet alanlarının yoğunlaştığı bölümleri oluşturmaktadır. Bu aksta bulunan eski sanayi alanları, konut, ticaret ve hizmet alanlarına dönüşmüştür.

Kağıthane'deki meskenlerin %8,18'i Merkez Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

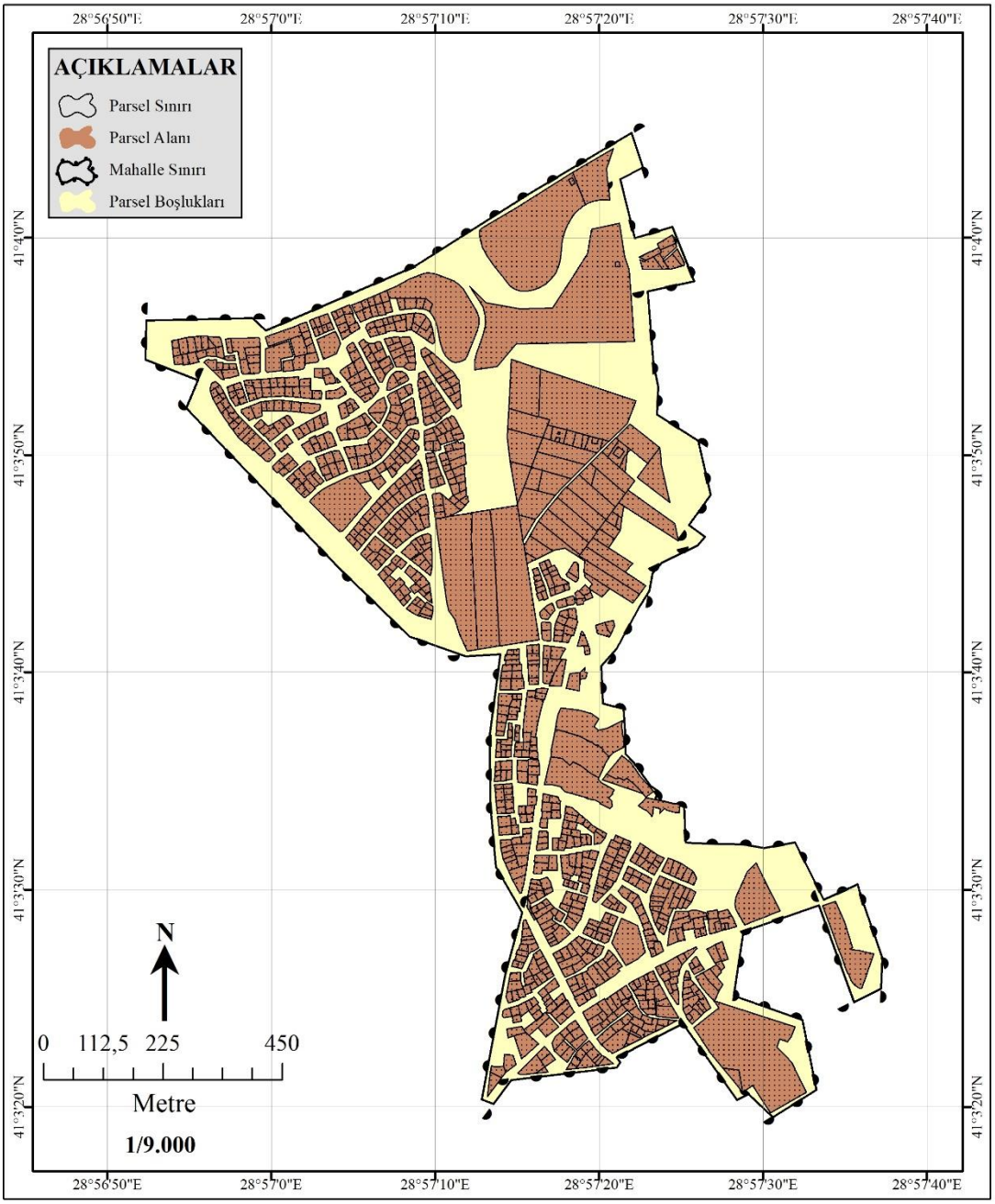

Harita 22: Mehmet Akif Ersoy Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	4.650	Kapıcı Dairesi	3
Ofis ve İşyeri	672	Özel Amaçlı Depolar	1
Binalar	73	PTT	1
Hastane ve Bakım Kuruluşları	6	Öğrenci Yurdu	1
Okul Üniversite Araştırma	5	Spor Kompleksi	1
Ibadet veya Dini Faaliyetler	4	Kamu ve Eğlence Binaları	1
Resmi Kurum	3	**TOPLAM**	5.421

Tablo 45: Mehmet Akif Ersoy Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'nde 5.421 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların, %85,78'i mesken, % 12,40'ı ofis ve işyeri alanlarıdır (Tablo 45).

Mehmet Akif Ersoy, Kâğıthane'nin Beyoğlu sınırını oluşturan mahalledir. Mehmet Akif Ersoy Mahallesi büyük oranda yamaçlar üzerine kurulu, eğim değerlerinin yüksek olduğu bir mahalledir. Kâğıthane'nin en dağınık yerleşim yerlerinden biri olan mahallede Cemal Kamacı Spor Kompleksi bulunmaktadır. Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'nde ana aksı Etibank Caddesi oluşturmaktadır. 1. Çevreyoluna sınır olan mahallenin önemi, Okmeydanı Metrobüs Durağına yakınlığı nedeniyle, artmıştır.

Kâğıthane'deki meskenlerin %2,5'i Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Fotoğraf 22: Mehmet Akif Ersoy Mahallesi, 1. Çevreyolu Sınırı

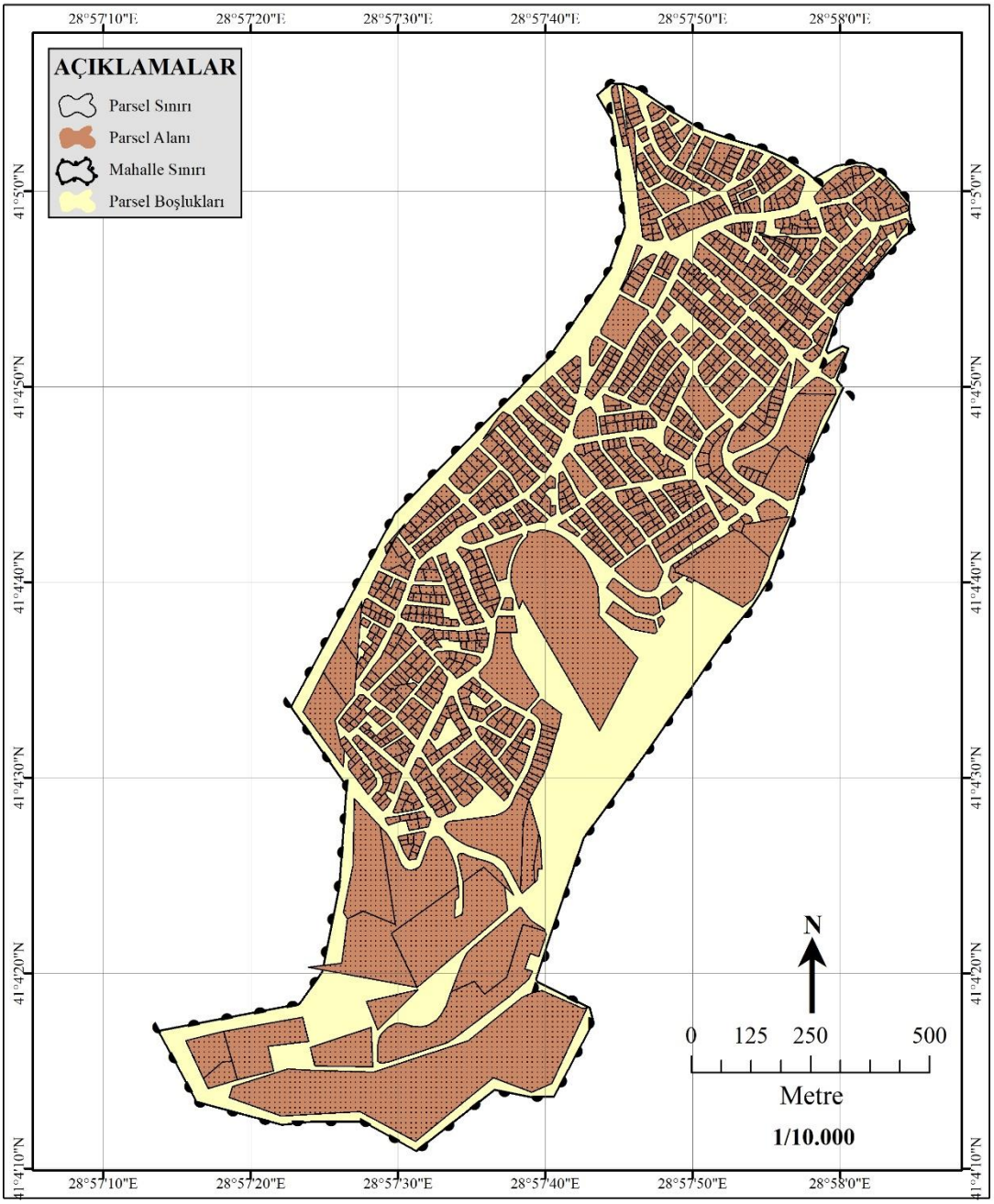

Harita 23: Nurtepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	9.629	İkamet Amaçlı	2
Ofis ve İşyeri	722	Belediye	1
Binalar	215	Kütüphane	1
Kapıcı Dairesi	15	Garaj Binaları	1
Cami	4	İkamet Harici	1
Hastane ve Bakım Kuruluşları	4	Otopark	1
Resmi Kurum	4	**TOPLAM**	10.603
Dernek Vakıf	3		

Tablo 46: Nurtepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Nurtepe Mahallesi'nde 10.603 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %90,81'ini meskenler, %6,81'ini ofis ve işyerleri oluşturmaktadır. Mahallede bir kütüphane bulunmaktadır (Tablo 46).

Nurtepe kuzeybatıda uzanan Sokullu ve güneydoğuda uzanan Eyüp Sultan Caddeleri arasında yer almaktadır. Mahalle, Kâğıthane'nin çoğu mahallesi gibi yamaç üzerinde kurulmuştur. Mahallenin kuzeybatı bölümü diğer alanlara göre nispeten düzlüktür. Nurtepe'de metro istasyonu bulunmaktadır. Nurtepe Viyadüğü, mahallenin TEM ile bağlantısını oluşturmaktadır.

Kâğıthane'deki meskenlerin %5,18'i Nurtepe Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Harita 24: Ortabayır Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	10.249	İkamet Amaçlı	1
Ofis ve İşyeri	1.759	-	1
Binalar	159	Ardiye	1
Halka Açık İkamet Yeri	9	Muhtarlık	1
Kapıcı Dairesi	8	Okul Üniversite Araştırma	1
Aile Sağlık Merkezi	2	Halk Eğitim Merkezi	1
Otel	2	Otopark	1
Hastane ve Bakım Kuruluşları	2	**TOPLAM**	12.199
Garaj Binaları	2		

Tablo 47: Ortabayır Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Ortabayır'da 12.199 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %84,02'si mesken, 14,42'si ofis ve işyeri olarak kullanılmaktadır. Mahallede 1 halk eğitim merkezi bulunmaktadır (Tablo 47).

Mahalle'nin iki önemli caddesi, kabaca kuzey güney yönlü Santral Caddesi ve doğu batı yönlü Talatpaşa Caddesi'dir. Bu iki cadde boyunca mahallede önemli ticari ve hizmet alanları toplanmaktadır. Mahalle'nin Levent'e olan yakınlığı yerleşiminde etkilidir. Merkezi bir konumda bulunmaktadır. Talatpaşa Caddesi'nin kuzeyinde ve güneyinde yerleşim oldukça eğimli bir arazi üzerine kurulmuştur. Mahallenin, Gültepe semti olarak adlandırılan tarihi bölümün tam ortasında yer alması Ortabayır ismi ile anılmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Kâğıthane'deki meskenlerin %5,52'si Ortabayır'da bulunmaktadır (Tablo 34).

Fotoğraf 23: Ortabayır Mahallesi Meydanı

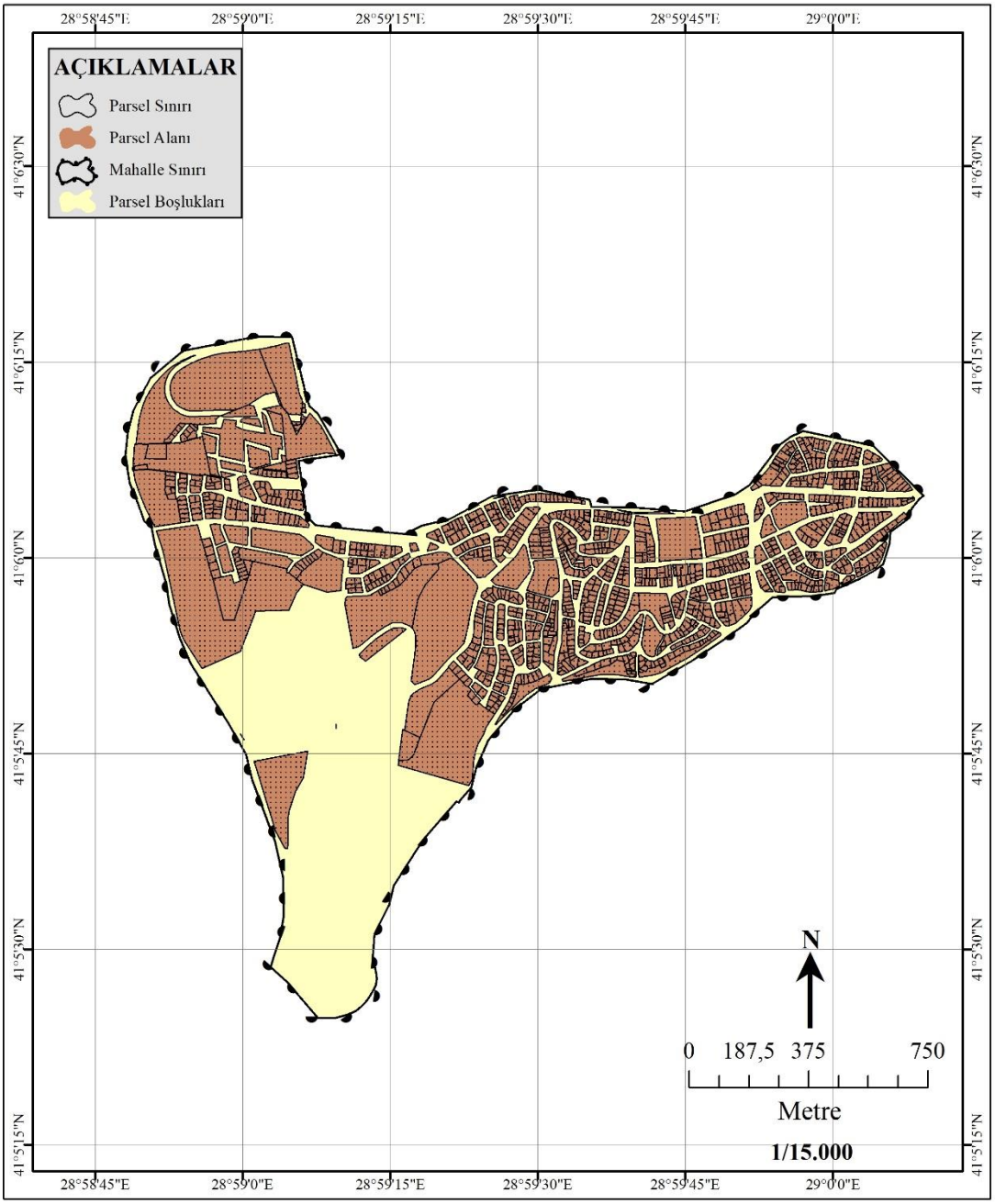

Harita 25: Seyrantepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	9.618	İlk ve Orta Öğrenim	2
Ofis ve İşyeri	3.354	Aile Sağlık Merkezi	1
Binalar	136	Kısa Süreli Konaklama	1
Kapıcı Dairesi	23	Otopark	1
Okul Üniversite Araştırma	11	Halk Eğitim Merkezi	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	6	Okul Öncesi Eğitim	1
Resmi Kurum	4	Spor Kompleksi	1
Belediye	2	Muhtarlık	1
Garaj Binaları	2	Cami	1
Öğrenci Yurdu	2	**TOPLAM**	13.168

Tablo 48: Seyrantepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Seyrantepe Mahallesi'nde 13,168 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %73,04'ü mesken, %25,47'si ofis ve işyeri olarak kullanılmaktadır. Mahallede 1 adet spor kompleksi ve halk eğitim merkezi bulunmaktadır (Tablo 48).

Seyrantepe Mahallesi, 2. Çevreyolu ve Büyükdere Caddeleri'ne oldukça yakındır. Yerleşim büyük ölçüde mahallenin kuzeydoğusunda toplanmıştır. Barbaros ve Cendere Caddeleri, mahallenin güney sınırlarını oluşturmaktadır.

Kâğıthane'deki meskenlerin %5,18'i Seyrantepe Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

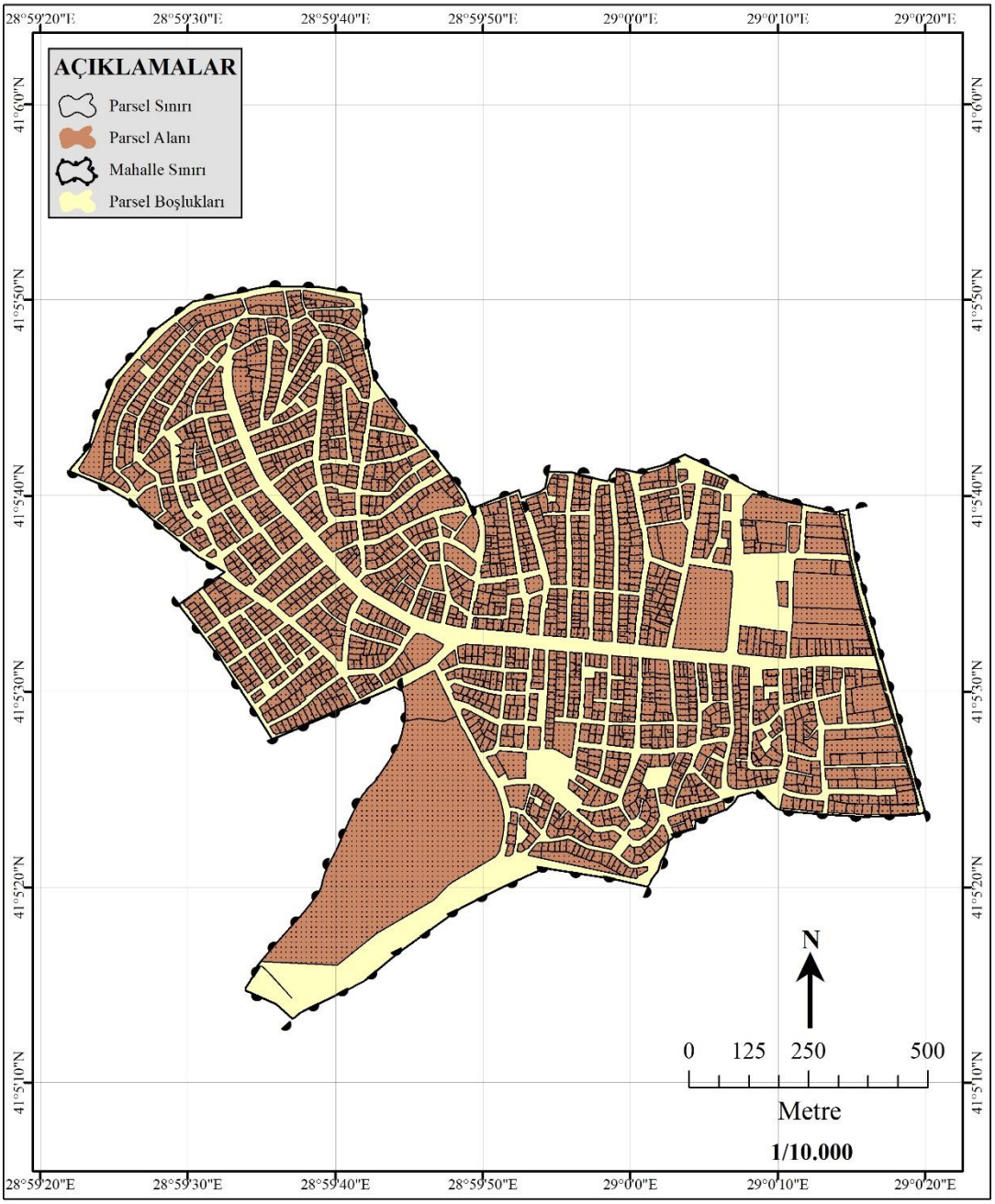

Harita 26: Sultan Selim Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	13.671	Mesleki Eğitim Okulları	1
Ofis ve İşyeri	3.911	İlk ve Orta Öğrenim	1
Binalar	127	Mescit	1
Okul Üniversite Araştırma	6	İkamet Amaçlı	1
Kapıcı Dairesi	6	Garaj Binaları	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	6	Resmi Kurum	1
Otopark	3	Dini Eğitim	1
Öğrenci Yurdu	2	Aile Sağlık Merkezi	1
Kültür Merkezi	1	Cami	1
İkamet Harici	1	Muhtarlık	1
Hastane ve Bakım Kuruluşları	1	**TOPLAM**	17.746
PTT	1		

Tablo 49: Sultan Selim Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Sultan Selim Mahallesi'nde 17.746 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %77,04'ü mesken, %22,04'ü ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 49).

Kağıthane'de sanayi tesisleri sebebiyle nüfuslanan mahallelerden biridir. Mahallenin ana aksını Sultan Selim Caddesi oluşturmaktadır. Kuzeydoğu-Batı yönlü uzanarak Büyükdere Caddesine bağlanan Sultan Selim Caddesi etrafında hizmet ve ticaret alanları yoğunlaşmıştır.

Kağıthane'deki meskenlerin %7,36'sı Sultan Selim Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Fotoğraf 24: Emniyetevleri, Sultan Selim, Seyrantepe Mahalleleri

Harita 27: Şirintepe Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	7.941	Cami	1
Ofis ve İşyeri	853	Halka Açık İkamet Yeri	1
Binalar	130	Öğrenci Yurdu	1
Okul Üniversite Araştırma	4	Dernek Vakıf	1
Kapıcı Dairesi	3	Spor Kompleksi	1
Resmi Kurum	2	Dini Eğitim	1
Belediye	1	İkamet Amaçlı	1
Okul Öncesi Eğitim	1	Valilik ve Kaymakamlık	1
Konser Salonu	1	İbadet veya Dini Faaliyetler	1
Otopark	1	**TOPLAM**	8.946

Tablo 50: Şirintepe Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Şirintepe Mahallesi'nde 8.946 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların; %88.77'sini mesken, % 9,53'ü ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır. Mahallede 1 spor kompleksi ve konser salonu bulunmaktadır (Tablo 50).

Barbaros ve Güzeldere Caddeleri, mahallenin batı ve güney sınırlarını oluşturmaktadır. Gümüşhane Caddesi, mahallede ticaret ve hizmet alanlarının yoğunlaştığı bölümü oluşturmaktadır. Mahallenin güneydoğusunda Sanayi Mezarlığı bulunmaktadır.

Kâğıthane'deki meskenlerin %4,27'si Şirintepe Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Fotoğraf 25: Sanayi Mezarlığı ve Şirintepe, Sultan Selim, Çeliktepe Mahalleleri

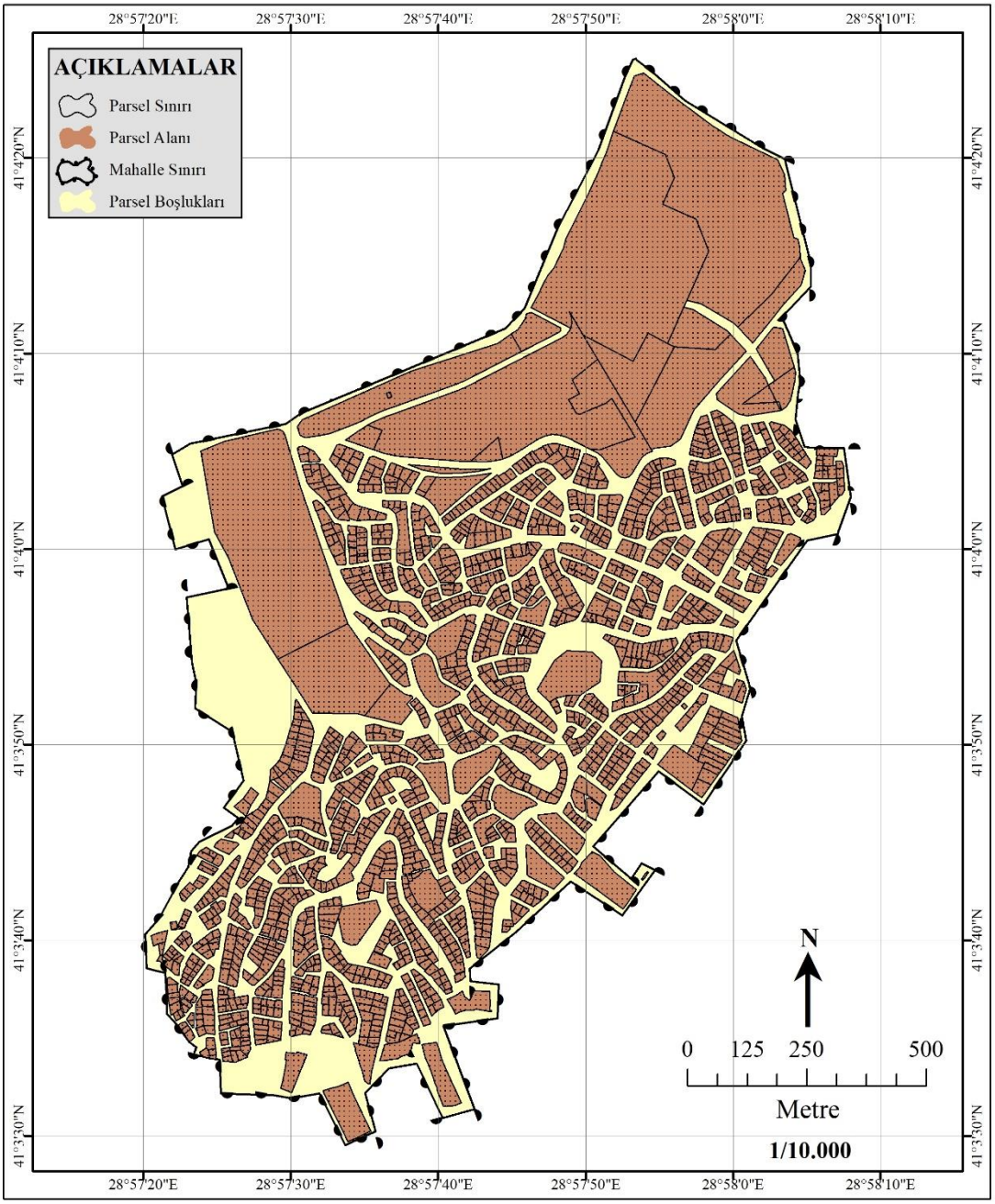

Harita 28: Talatpaşa Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	14.250	İlk ve Orta Öğrenim	2
Ofis ve İşyeri	1.610	Okul Öncesi Eğitim	2
Binalar	144	İkamet Amaçlı	2
Kapıcı Dairesi	30	Otel	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	14	PTT	1
Resmi Kurum	9	Öğrenci Yurdu	1
Okul Üniversite Araştırma	4	Aile Sağlık Merkezi	1
Otopark	3	İkamet Harici	1
Cami	3	Muhtarlık	1
Garaj Binaları	2	Toplantı Çok Amaçlı Salonlar	1
Belediye	2	**TOPLAM**	16.086
Hastane ve Bakım Kuruluşları	2		

Tablo 51: Talatpaşa Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Talatpaşa Mahallesi'nde 16.086 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %88,59'u mesken, %10,01'i ofis ve iş yeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 51).

Talatpaşa Mahallesi, Hasdal Okmeydanı Bağlantı Yolu ve 1. Çevreyolu ile sınırdır. Metrobüs duraklarına oldukça yakın bir konumda yer alması, bölgede dönüşümlere neden olsa da, güneydoğusunda yer alan Dereyolu'na göre daha az gelişmiştir. Talatpaşa'da yerleşim oldukça düzensizdir.

Kâğıthane'deki meskenlerin %7,67'si Talatpaşa Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

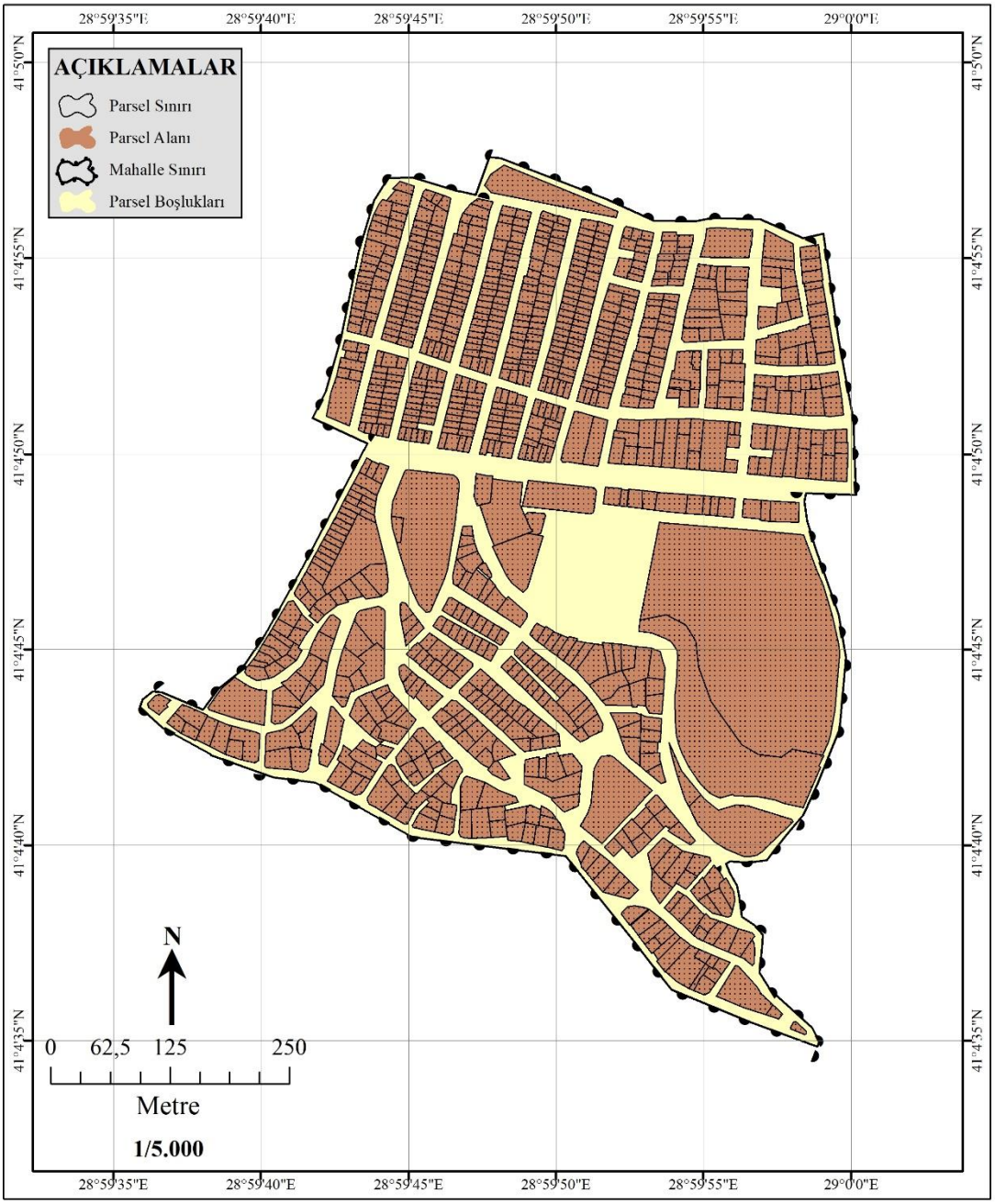

Harita 29: Telsizler Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	5.731	İkamet Amaçlı	1
Ofis ve İşyeri	965	Polis	1
Binalar	95	Halka Açık İkamet Yeri	1
Okul Üniversite Araştırma	5	**TOPLAM**	6.803
Kapıcı Dairesi	4		

Tablo 52: Telsizler Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Telsizler Mahallesi'nde 6.803 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %84'24'ü mesken, %14,18'i işyeri ve ofis olarak kullanılmaktadır (Tablo 52).

Talatpaşa Caddesi, mahallenin ana aksını oluşturmaktadır. Mahalledeki ticaret ve hizmet alanları Talatpaşa Caddesi etrafında yoğunlaşmıştır. Levent ve Kâğıthane Merkez arasında uzanan diğer mahalleler olan Yahya Kemal, Harmantepe, Gültepe ve Ortabayır Mahalleleri gibi, Telsizler Mahallesi de eğimli ve yamaç bir arazi üzerine kurulmuştur. Mahallenin kuzey bölümünde yerleşim, güneyine göre daha düzenli seyretmektedir.

Kâğıthane'deki meskenlerin %3,08'i Talatpaşa Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

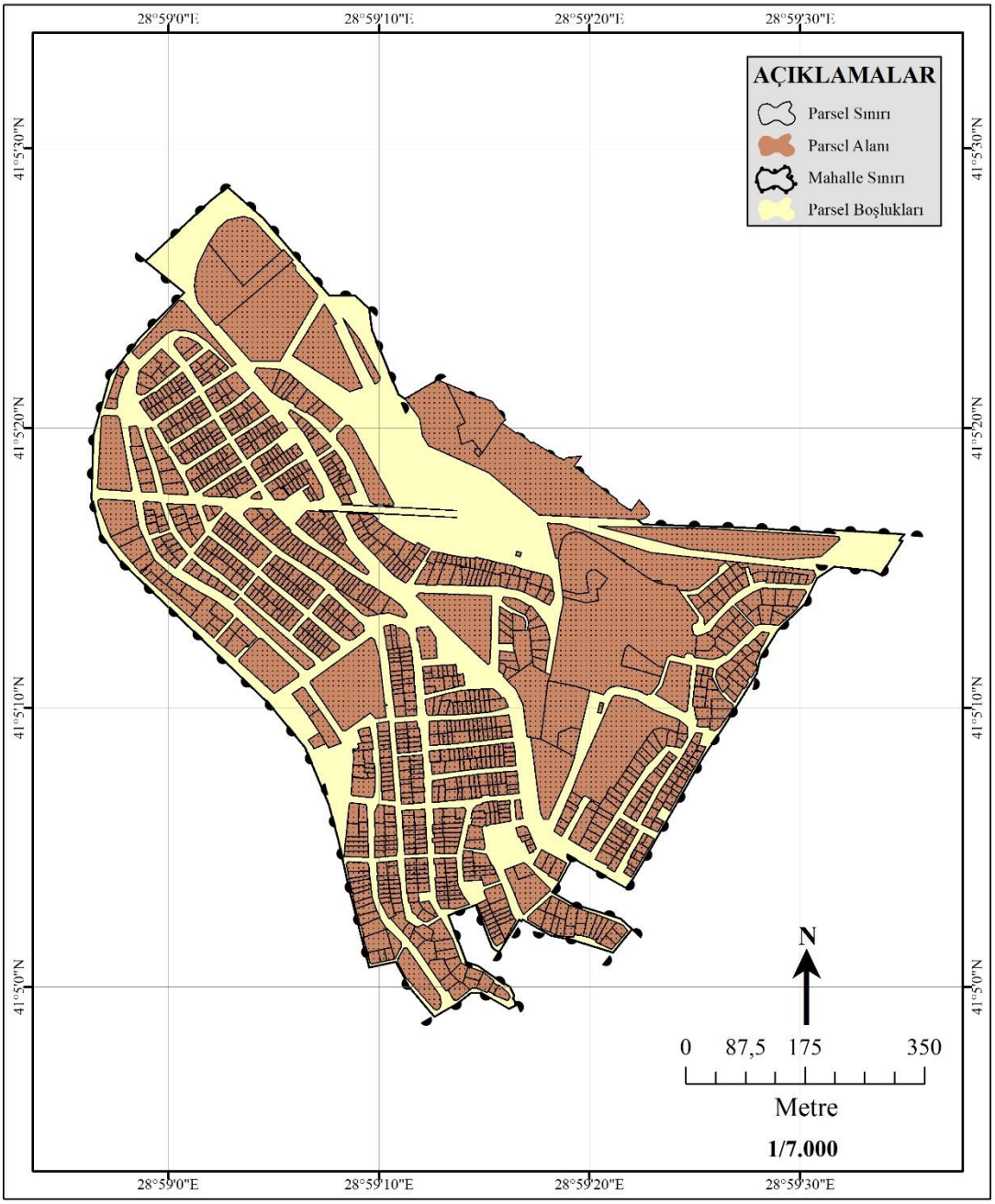

Harita 30: Yahya Kemal Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	7.602	Cami	2
Ofis ve İşyeri	695	Otopark	2
Binalar	66	Garaj Binaları	1
Kapıcı Dairesi	10	Resmi Kurum	1
İkamet Amaçlı	10	İkamet Harici	1
İbadet veya Dini Faaliyetler	3	Depolar	1
Okul Üniversite Araştırma	2	**TOPLAM**	8.396

Tablo 53: Yahya Kemal Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Yahya Kemal Mahallesi'nde 8.396 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %90,54'ü mesken, %8,28'i ofis ve işyeri olarak kullanılmaktadır (Tablo 53).

Yahya Kemal'de yerleşim oldukça düzensizdir. Eğimli ve yamaç üzerinde kurulmuştur. Kâğıthane'de yer alan eski sanayi tesisleri ve Çeliktepe'ye yakın olması nedeniyle nüfuslanmıştır. Talatpaşa Caddesi, mahalledeki ana aksı oluşturmaktadır.

Kâğıthane'deki meskenlerin %4,09'u, Yahya Kemal Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

Fotoğraf 26: Talatpaşa Caddesi, Yahya Kemal Mahallesi

Harita 31: Yeşilce Mahallesi, Kâğıthane Belediyesi 2022

Mesken	4.777	Resmi Kurum	1
Ofis ve İşyeri	2.555	Depolar	1
Binalar	34	Hastane ve Bakım Kuruluşları	1
Kapıcı Dairesi	5	Toptan Perakende Ticaret	1
Ibadet veya Dini Faaliyetler	2	**TOPLAM**	7.379
Süpermarket	2		

Tablo 54: Yeşilce Mahallesi Yapı Niteliği, Kâğıthane Belediyesi 2022

Yeşilce Mahallesi'nde 7.379 yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %64,74'ü mesken, %34,63'ü ofis ve işyeri olarak kullanılmaktadır. Kâğıthane'de; mahalledeki yapıların oransal bakımdan mesken olarak en az kullanıldığı mahalle; ofis ve iş yerleri oranının en yüksek olduğu mahalledir (Tablo 54).

Mahallenin ana aksını Halil Rahman Caddesi oluşturmaktadır. Ticaret ve hizmet alanları mahallenin doğusunda yoğunlaşmıştır. Harita 31'de görülen güneydoğudaki çıkıntı mahallenin Büyükdere Caddesi sınırını oluşturmaktadır. Yerleşimin nispeten düzenli olduğu mahallelerdendir.

Kâğıthane'deki meskenlerin %2,57'si Yeşilce Mahallesi'nde bulunmaktadır (Tablo 34).

5.2. Kâğıthane İlçesi'nde Sanayinin Dönüşümü

Sanayi tesislerinin kuruluş yerlerinin seçiminde dikkate alınan ana faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler; hammaddeye erişimin kolaylığı, işgücü ihtiyacının karşılanması, sanayi tesisi yapılacak ucuz arazidir. Tesislerde üretilen sanayi ürünlerinin satılması ve depolanması için gerekli olan bir önemli faktör de ulaşımdır. Kâğıthane'nin geçmişte önemli bir sanayi alanı olarak karşımıza çıkmasındaki temel faktörler, tüm bu şartları sağlamasından kaynaklanmaktadır.

Genellikle eskiden köy olan yerleşmelerde, sanayi tesislerinin kurulmasıyla nüfus hızlıca artmıştır (Tümertekin, 1973: 67). Kâğıthane'nin geçmişte bir köy olması ve bölgede artan sanayi faaliyetleriyle nüfuslanması, Kâğıthane'nin şehirleşmesinde sanayinin önemini ortaya çıkarmaktadır.

Kâğıthane Vadisi, resmi anlamda bir sanayi bölgesi değildir. Köy kanunu ve sonra belediye kanuna tabi olması, Kâğıthane'de sanayi faaliyetlerini hızlandırmıştır (Yetman, 2013: 71).

Kâğıthane'de sanayi ağırlıklı olarak, Kâğıthane vadisi boyunca uzanmıştır. Vadinin her iki bölümündeki dik ve sık yamaçlar sanayinin bölgede yayılışını engellemiştir. Bu doğrultuda, Kâğıthane'de geçmişteki sanayi tesislerinin 2 önemli bölgede yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar günümüzdeki; Cendere ve İmrahor Caddeleri, Ayazma Yolu'dur (Cendere ve İmrahor Caddeleri aynı uzantıda yer almaları sebebiyle tek bir bölgeyi oluşturmaktadır).

Günümüzde tamamı Kâğıthane sınırları içinde yer almasa da, Kâğıthane'nin nüfuslanmasında önemli olan diğer sanayi bölgesi Levent'tir. Büyükdere Caddesi boyunca uzanan sanayi tesisleri günümüzde ofis ve AVM olarak hizmet vermektedir. Bu hat boyunca kurulan fabrikalarda çalışan işçilerin Gültepe ve Çeliktepe gibi mahallelerin kurulmasında önemi büyüktür.

Şehirler, çeşitli faktörlere göre sınıflandırılabilir. Bu faktörlerden biri de ekonomik yapılarının ele alınmasıdır (Tümertekin, 1973: 49). 1950'li yıllardan itibaren Kâğıthane'de bulunan sanayi tesisleri, günümüzde hizmet ve ticaret alanlarına dönüşmüştür. Bu dönüşüm, Kâğıthane'de şehrin fonksiyonlarını da değiştirmiştir.

Kâğıthane Vadisi boyunca uzanan eski sanayi tesislerinin yerini alan ofis ve AVM'ler Kâğıthane'nin ticaret merkezi olarak karşımıza çıkmasını sağlayabileceği düşünülmektedir. İstanbul'un önemli ticari merkezlerinden olan ve çalışma sahasına oldukça yakın olan Maslak'ta olduğu gibi bir ticaret merkezi oluşturulma potansiyeli, Kâğıthane'de bulunmaktadır.

Sanayi tesislerinin 1950'li yıllardan itibaren Kâğıthane'de inşa edilmesi ve yayılmasındaki önemli nedenlerden biri de, o günün şartlarında Kâğıthane'nin konum itibariyle İstanbul'un dışı sayılmasıdır. İstanbul'un nüfuslanması ve bunun neticesinde artan konut ihtiyacı; şehrin yakın çevresine yayılmasına ve genişlemesine neden olmuştur. Bu genişleme, İstanbul'un eski yerleşmeleri ve şehrin çekirdeği olan yarımadanın oldukça yakınında bulunan Kâğıthane'yi de kapsamaktadır. Yapılan yeni yollar ve köprülerin kavşaklarında bulunan Kâğıthane, artık sanayiden daha çok önemli bir konut ve hizmet alanı olarak görülmektedir. Kâğıthane'nin bu doğrultuda kazandığı değer, arsa fiyatlarına da yansımıştır. İnşaat sektöründe yer alan önemli firmaların; bölgede yer alan sanayi firmalarının arsalarına olan ilgisi ve artan arsa fiyatları bölgenin dönüşümünde önemli etkenlerdir. Kâğıthane'de geçmişte üretim yapan sanayiciler, sanayi alanlarındaki bu dönüşümü önemli bir gayrimenkul yatırımı olarak değerlendirmiştir.

Türkiye'de sanayi faaliyetleri açısından; deprem riskine karşı korunaklı, altyapı hizmetleri açısından gelişmiş, sağlıklı bir ortama sahip ve çevreci olan organize sanayi bölgeleri büyük önem taşımaktadır (Doğan, 2017: 24). Tekirdağ ve İzmit gibi önemli sanayi şehirleri, İstanbul'da yer alan eski firmalara yeni kuruluş alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kâğıthane'de yer alan firmalardan bir bölümü de faaliyetlerini bu bölgelerde sürdürmektedir.

İstanbul'da bir dönem sanayi faaliyetlerinin hızlıca artması ve neticesinde nüfusun hızlı artışı, çarpık kentleşme ve birçok yeni problem ortaya çıkarmıştır. Bu sorunların çözülmesi ve yeni problemlerin ortaya çıkmasının engellenmesi için sanayi faaliyetleri başka alanlara kaydırılmak istenmiştir (Akova Balcı, 2004: 44). Sanayinin şehir dışını taşınması sürecinde; yeni tesisin maliyeti ve ucuz arsa çekici etkenlerdir.

Kâğıthane gibi bölgelerde; değerli arsalarda yapılan gayrimenkul projeleri, yeni tesis için arsa ve inşa maliyetlerini rahatlıkla karşılayacaktır.

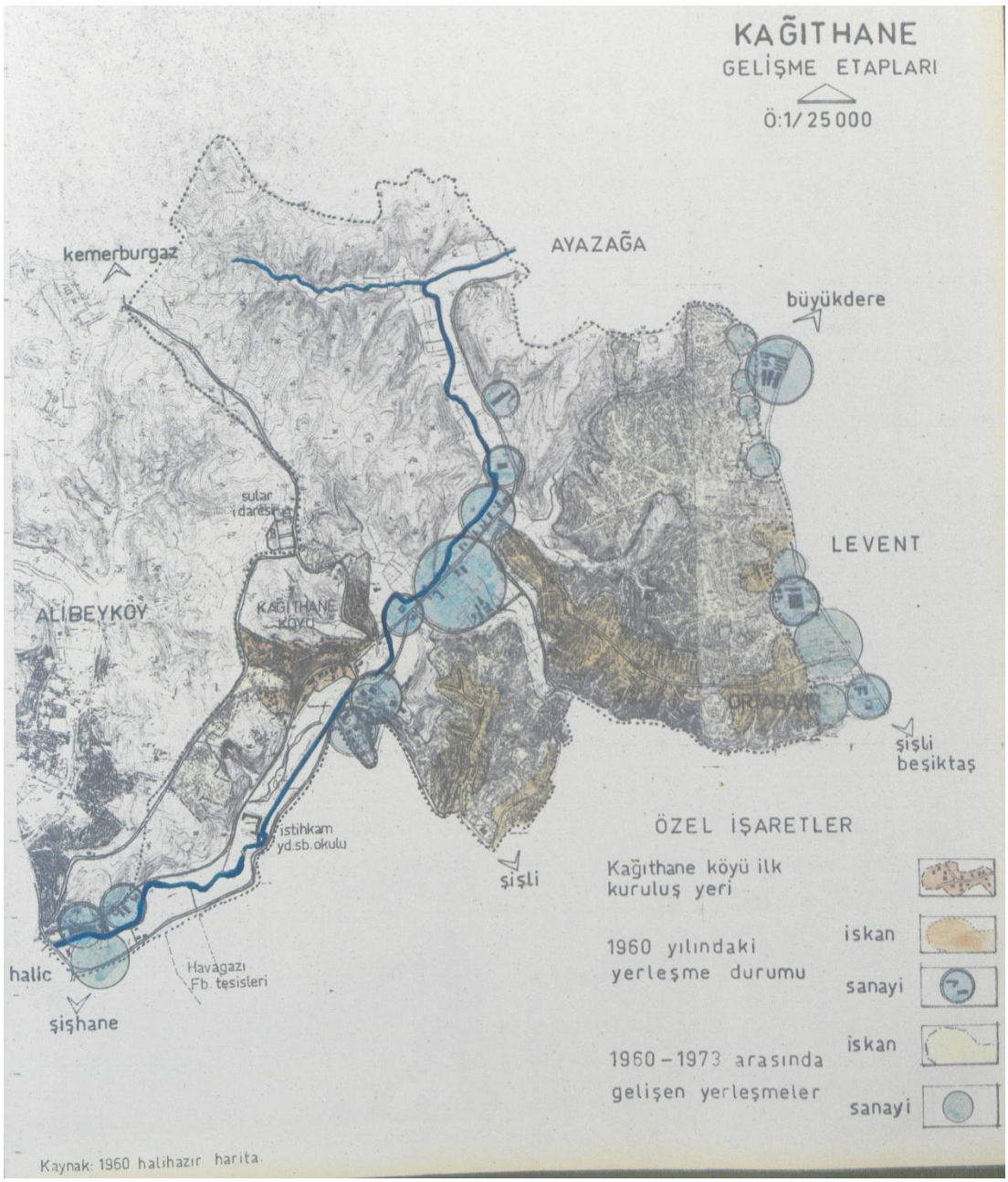

Harita 32: Kâğıthane İlçesi ve Civarında Sanayi Faaliyetlerinin Dağılışı 1973

Harita 32'de sanayi tesisleri çevresinde yerleşimlerin gelişimi görülmektedir. Büyükdere ve Cendere Caddesi boyunca sıralanan eski sanayi tesisleri bölgede yerleşimi doğrudan etkilemiştir.

İstanbul'un genelinde olduğu gibi Kâğıthane'de de artan arsa fiyatları, eski sanayi tesislerinin bulunduğu alanların konut ve yaşam alanlarına dönüştürülmesini de sağlamıştır. Sanayi tesislerinin yer aldığı büyük sahalar, bölgede yapılan konutların niteliği açısından da önemlidir. Bu alanlarda yapılan konutların, lüks olması bölgeyi ayrı bir cazibe noktası haline getirmiştir. Bu doğrultuda Kâğıthane'de sanayinin dönüşümün etkileri sosyokültürel olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Sanayi Tesisi	**Güncel Durumu**
Cıvata ve Madeni Eşya Sanayi A.Ş.	Kâğıthane Ofispark
Ege Kimya	Ofishane ve Axis
Hayat Kimya	
Kurşun Metalurjisi Fabrikası	
Hasel Fabrikası	
Rabak Fabrikası	Premier Kampüs Ofis
Mermer ve Kereste Fabrikası	Polat Ofis
Şark Mensucat Fabrikası	Z Ofis
Kocabey Aküleri Fabrikası	Papirus Plaza ve Metro Market
Akif Çamaşır Suyu Fabrikası	
Eva Boya Fabrikası	
Nur Suni Deri Fabrikası	
Anadolu Çelik Sanayi	
Mayadağ Fabrikası	Fen Bilimleri Okulları
Plastifay Kimya Endüstrisi A.Ş	Sheraton Otel
Havagazı Fabrikası	İ.E.T.T Garajı
Kimyasal Fabrikası	Sinpaş Flat
Çuhadaroğlu Alüminyum Fabrikası	Çuhadaroğlu Metal Sanai ve Pazarlama A.Ş. Binası
Beşler Sucuk Fabrikası	DKY 10 Kâğıthane
Ayyıldız Fabrikası	Nidapark Ayyıldız

Tablo 55: Kâğıthane İlçesi'nde Eski Sanayi Tesisleri ve Güncel Durumu

Kâğıthane'de eski fabrikaların sahalarında yer alan binaların yeni durumu Tablo 55'de verilmiştir. Çuhadaroğlu ve Beşler Sucuk fabrikası Kâğıthane Vadisi'nin dışında kurulmuş fabrikalardır.

Fotoğraf 27: Papirus Plaza ve Metro Market

Kocabey Aküleri, Akif Çamaşır Suyu, Eva Boya, Nuri Suni Deri ve Anadolu Çelik Sanayi fabrikaları yerine Papirus Plaza ve Metro Market inşa edilmiştir (Tablo 55).

Fotoğraf 28: Four Points By Sheraton Otel

Plastifay Kimya Fabrikası yerine, Four Points By Sheraton Otel inşa edilmiştir.

Fotoğraf 29: Ofishane

Ofishane ve Axis AVM; Ege Kimya, Hayat Kimya, Kurşun metalürjisi fabrikaları yerine inşa edilmiştir. Bu alan ticaret, hizmet ve eğlence alanı olarak günümüzde yer almaktadır.

Fotoğraf 30: DAP Vadisi, Z Ofis

Dap Vadisi projesi içinde bulunan Z ofis, yukarıdan görünümü Z harfine benzediği için bu ismi almıştır. Z Ofis, Şark Mensucat Fabrikası yerine inşa edilmiş ve ticaret ve hizmet alanı olarak kullanılmaktadır (Tablo 55).

Kâğıthane'de yerleşimi ve şehirleşmeyi etkileyen bir diğer önemli alan Büyükdere Caddesi üzerindeki fabrikalardır. Günümüzde bu bölgede yer alan bir İ.E.T.T durağı, "Fabrikalar'' ismiyle günümüzde hala hizmet vermektedir.

Harita 32'de görüldüğü üzere; Büyükdere Caddesi'ndeki sanayi faaliyetleri, Kâğıthane'nin Emniyetevleri, Çeliktepe, Ortabayır, Gültepe, Harmantepe, Telsizler Mahallesinin gelişiminde etkili olmuştur.

Sapphire AVM Doğan Lastik Fabrikası'nın, Kanyon AVM Eczacıbaşı Fabrikası'nın, QNB Binası Sandoz İlaç Fabrikası'nın, Metrocity AVM, Philips Televizyon Fabrikası'nın yerine inşa edilmiştir.

Büyükdere ve Cendere Caddelerinde yer alan eski fabrikalar önemli ticaret ve hizmet alanlarına dönüşmüştür. Dönüşümün sonucunda binaların çoğunun çok katlı ve teknolojik olarak gelişmiş, son sistemlere sahip lüks alanlar olarak yer aldığı görülmektedir.

Fotoğraf 31: Büyükdere Caddesi'nde Bulunan Sanayi Alanının Güncel Durumu

Fotoğraf 32: Rabak Sokağı

Şehirler, değişimin en hızlı geliştiği yerlerdir. Beşeri unsurlar arasında somut değişimlerin yaşandığı unsurlar arasında cadde ve sokakları saymak mümkündür. Cadde ve sokak isimlerindeki değişimler daha uzun sürede gerçekleşmektedir (Kahraman, 2018: 346). Rabak Bakır Fabrikası'nın hemen yanında yer alan sokak, ismini fabrikadan almaktadır. Günümüzde varlığını sürdürmeyen eski fabrika, Rabak Sokağına ismini vermiş ve burada izlerini bırakmıştır.

5.3. Kâğıthane İlçesi'nde Kentsel Dönüşüm Süreçleri

Kâğıthane'nin nüfuslanma sürecinin hızlıca gerçekleşmesi yerleşimde düzensizliklere neden olmuştur. Her şehirde yaşanan göç ve kentleşme ilişkisinin temeli olan ve barınma ihtiyacının yasal olmayan yollardan sağlanmasıyla karşımıza çıkan gecekondulaşma olgusu, Kâğıthane'de de yaygındır. Gecekondulaşma ve çarpık yerleşme, bölgenin düz bir alan olmaması gibi fiziki bazı faktörlerle de birleşmiştir. Bu durumun sonucunda ortaya çıkan kentleşme, önemli sorunları ortaya çıkarmıştır. Kentleşme sürecinde yapılaşmayı kontrol eden otoritelerden biri olan yerel idarenin; altyapı ve üstyapı çalışmalarında bütçesini arttırmak zorunda kalması, maddi yetersizlikler bölgede şehrin yapısını karmaşıklaştırmaktadır. Altyapı hizmetlerindeki yetersizlikler bir açıdan çarpık kentleşmenin sonucuyken, diğer yandan sebebidir.

1950'li yılların başından günümüze bir cazibe merkezi olması, İstanbul'un nüfusunu arttırmaktadır. Bu doğrultuda ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılayacak önemli şehirlerden biri Kâğıthane'dir. Ulaşımı ve konumu, Kâğıthane'de dönüşümü hızlandıran faktörlerden birisidir. İstanbul'un birçok bölgesinde yapılan dönüşümlerde ortaya çıkan sorunlar, Kâğıthane'de daha az görülmektedir. Bu durumun başlıca sebebi, sanayi alanlarında yapılan dönüşümün; toplumun büyük bölümünü doğrudan ilgilendirmemesidir. Sanayi alanlarının dönüşümü ile ortaya çıkan yeni lüks konut ve ticaret alanlarının bölgede dönüşümün karlı olması da sebepler arasındadır. Büyük alanlarda kurulu olan eski fabrikaların mülkiyet açısından fazla ortağa sahip olmaması dönüşümü kolaylaştırmaktadır.

Şehirlerde yer alan gecekondular ve çarpık kentleşme alanları günümüzde dönüşüm için diğer önemli alanlardır (Doğan, Bostan; 2019: 65). Bu bağlamda Kâğıthane'de kentsel dönüşüm süreçleri, şehrin yapısını düzenleyecek ve iyileştirecek bir çare olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm şehirlerde olduğu gibi Kâğıthane'de de kentsel dönüşüm, beşeri ve fiziki unsurların etkisinde ortaya çıkmıştır. Çarpık kentleşme, göç ve şehrin fonksiyonundaki değişimler beşeri; heyelan ve sel gibi fiziki etkenler (Doğan, 2018b: 1) Kâğıthane'nin kentsel dönüşümünde önemli faktörlerdir.

2000'li yıllardan sonra gecekondu ve çarpık yerleşmenin yoğun olduğu alanlarda; binaların riskli olması, ekonomik açıdan ömrünü doldurması gibi faktörlerin etkisiyle kamu ve özel sektör tarafından dönüşümler başlamıştır (Yulu, 2017: 34). Kâğıthane'de kentsel dönüşüm hemen hemen her mahallede görülmektedir. 2010 yılından itibaren Kâğıthane'de yoğunlaşan bu dönüşüm, ilçeyi kısa zamanda çekici hale getirmiştir. Kâğıthane'deki yapılarda dönüşümün, riskli binaların yerine yenilerinin yapılması, afet sonucunda binaların yenilenmesi ve bir adada yer alan konutların çok katlı yapılara dönüşmesi şeklinde gerçekleştiği görülmektedir.

Fotoğraf 33: Çağlayan Mahallesinde Yapılaşma

Fotoğraf 33'te görüldüğü üzere; Kâğıthane'de eski binalar çok katlı yapılara dönüşmüştür. Özel sektör ve vatandaş tarafından yapılan bu dönüşümde göze çarpan ilk unsur plansızlıktır. Belirli bir bölgede yapılan çok katlı ve lüks sayılabilecek binalar, çevrede yenilerinin yapılmasına neden olmaktadır. Lüks ve çok katlı binaların çevresinde domino etkisiyle yaşanan bu dönüşümün, birbirini tetiklemesi plansızlığa neden olmaktadır. Bu açıdan bölgede bazı dönüşüm hareketlerinin sağlıklı olmadığı görülmektedir. Toplu konutlar ve çok katlı yapılar her ne kadar konut ihtiyacının giderilmesi açısından gerekli olsa da, bu yapıların yanında yeşil alanlara yer

ayrılmaması, yolların genişlememesi ve altyapı hizmetlerinin istenen seviyeye gelmemesi gibi etkenler dönüşümün eksik ve hatalı olmasına neden olmaktadır.

Kentsel dönüşüm kavramını, sadece eski binaların yerini yenisinin alması süreci ile açıklamak yetersiz kalacaktır. Kentsel dönüşüm şehrin; ekonomisini, kültürel yapısını ve fonksiyonlarını değiştiren geniş bir kavramdır. Bu anlamda yenilenen konutların çevresinde yolların, yeşil alanların, spor alanlarının da yenilenmesi; şayet yoksa bunlara yer açılması önemlidir. Bu şekilde yaşanan dönüşümlerin, gerek görünüm gerekse şehrin sağlıklı bir yerleşme yapısına sahip olması açısından önemi büyüktür.

Fotoğraf 34: Nidapark Ayyıldız

Kâğıthane'de bulunan eski Ayyıldız Fabrikasının yerine yapılan Nidapark Ayyıldız projesi Fotoğraf 34'te görülmektedir. Konut olarak tasarlanan yeni bina Kâğıthane'de merkezde yer almaktadır. Kâğıthane'de vadinin düz kesimlerinde yer alan bazı projeler; görünüm açısından, diğer mahallelere göre daha sağlıklı bir dönüşüm sergilemektedir.

Fotoğrafta Yahya Kemal Mahallesi'nde meydana gelen afet sonucu binaların yıkılması ve TOKİ tarafından yapılan yeni konutlar görülmektedir. Bu konutlar Kâğıthane'de afet kaynaklı dönüşüme örnek oluşturmaktadır.

Fotoğraf 35: Yahya Kemal Mahallesi'nde Yaşanan Heyelan Olayı

Fotoğraf 36: Heyelan Sonrası Yapılan Konutlar, Yahya Kemal Mahallesi

Fotoğraf 37: Çeliktepe Mahallesi'nde Ada Temelli Dönüşüm

Kâğıthane'de ada temelli dönüşüm örneğine sık rastlanmaktadır. Bir adada bulunan eski bina sahiplerinin, bir araya gelerek yapılarını dönüşüme sokması ile meydana gelmektedir. Kâğıthane'de bu dönüşümün özel sektör ve vatandaş işbirliği içerisinde gerçekleştirildiği görülmektedir.

Fotoğraf 38: Kâğıthane Belediye Binası Yerine Yapılan NEF 163

Telsizler Mahallesinde günümüzde Nef 163 binası ve Gültepe Kültür Merkezinin bulunduğu alanda, eski belediye binası bulunmaktaydı (Fotoğraf 38).

5.4. Arazi Kullanımındaki Değişim

Kâğıthane'de arazi kullanımında meydana gelen değişimler Harita 33 ve 34'de belirtilmiştir. Haritalarda kullanılan veriler Tablo 56'da sayısal olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Kâğıthane'de arazi kullanımının yıllara göre nasıl değiştiği açıklanmıştır. Kâğıthane'de, 1990 yılı Corine arazi kullanımı verilerinin detaylı olmaması nedeniyle arazi kullanımında değişimler 2000 yılı verileriyle incelenmiş ve açıklanmıştır.

Arazi Sınıfı	Alan (km^2) 2000	Alan (km^2) 2018
Bitki Değişim Alanları	0,623	0,215
Endüstriyel ve Ticari Alanlar	3,448	2,703
İğne Yapraklı Ormanlar	0,790	0,785
İnşaat Sahaları	0,000	0,228
Karayolları	0,496	1,656
Karışık Tarım Alanları	0,000	0,338
Sürekli Şehir Yapısı	10,035	8,451
Yeşil Şehir Alanları	0,000	1,018
TOPLAM	15,393	15,393

Tablo 56: Kâğıthane İlçesi'nde 2000 ve 2018 Yılı Arazi Kullanımı

Tablo 56'ya göre Kâğıthane'de karayollarının kapladığı alan 2000 yılına göre 2018'de 1,16 km^2 artış göstermiştir. Bu artışın sebebi, bir bölümleri Kâğıthane sınırları içerisinde yer alan 1. Çevreyolu ve TEM Otoyolu'nun bağlantı yollarının yapılmasıdır. Bu bağlantı yollarının yapıldığı alan; geniş bir bölüme yayıldığı için arazi sınıfında, bütün olarak "Karayolları'' olarak sınıflandırılmıştır. Harita 34'de görülen karayolları alanları, Corine verileriyle ifade edilmiştir.

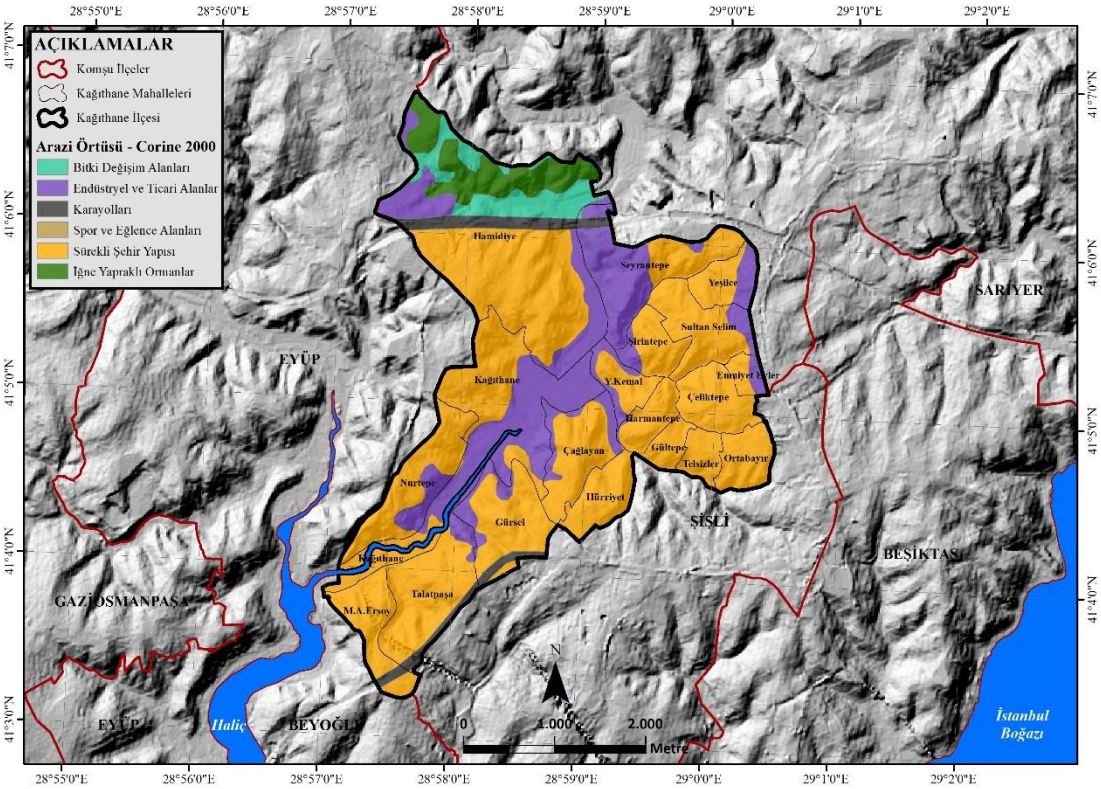

Harita 33: Kâğıthane İlçesi'nde 2000 Yılı Arazi Kullanımı

2000 yılında Endüstriyel ve ticari alanlar, Kâğıthane ilçesinin yüz ölçümünün; %22,40'ını, sürekli şehir yapısı %65,19'unu oluşturmaktadır. Kâğıthane'de karayollarının kapladığı alan 2000'de %3,22'dir. İnşaat sahaları ve tarım alanları 2000'de görülmemektedir. Yine aynı yılda bitki değişim alanları Kâğıthane'nin %4,05'ini oluşturmaktadır. Bitki değişim alanları, orman ve çalılıkların karışık olarak bulunduğu alanlardır. Orman kesim alanları ve gençleştirme çalışması yapılan alanlar bu arazi sınıfına dâhildir (Tablo 56).

Endüstriyel ve ticari alanların 2000 yılında Kâğıthane Vadisi ve Sultan Selim, Yeşilce, Emniyetevleri Mahalle'lerinin doğusunda toplandığı görülmektedir. Bitki değişim alanları ve ormanlık saha, Kâğıthane'nin kuzeyinde Hamidiye Mahallesi'nde görülmektedir (Harita 33).

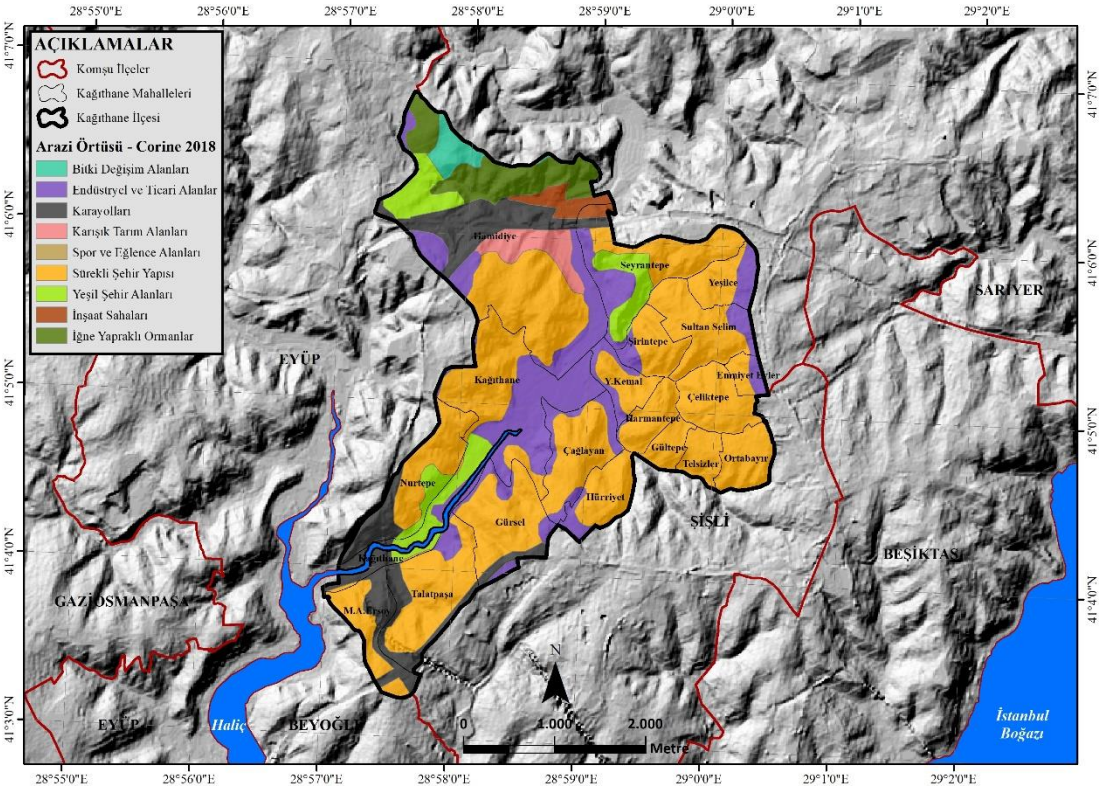

Harita 34: Kâğıthane İlçesi'nde 2018 Yılı Arazi Kullanımı

2018’de Kâğıthane ilçesinin yüz ölçümünün; %17,56’sını endüstriyel ve ticari alanlar, %54,90’ını ise sürekli şehir yapısı oluşturmaktadır. Endüstriyel ve ticari alanlar ve sürekli şehir yapısının görüldüğü alanlar 2000 yılına göre 2018'de azalmıştır. Kâğıthane’de 2018 yılında inşaat sahaları da belirginleşmiştir. 2018 yılında Kâğıthane’nin yüz ölçümünün %1,48’ini inşaat sahaları oluşturmaktadır (Tablo 56).

2018’de, Hamidiye Mahallesi’nde bulunan tarım alanlarında günümüzde yapılaşma görülmektedir. Yine aynı yılda karayolları alanı, Kâğıthane’nin %10,76’sını oluşturmaktadır (Tablo 56).

SONUÇ

Kâğıthane 1987 yılında Şişli'den ayrılarak, müstakil bir ilçe olmuştur. 1960'lı yılların sonuna doğru Kâğıthane'de ve yakın çevresinde bulunan sanayi tesislerinde çalışanların bu çevrede ikamet etmesi; Gültepe, Ortabayır, Çeliktepe, Sultan Selim gibi mahallelerde nüfusun yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Bölgedeki yoğun nüfuslanma, Kâğıthane'nin hızlı bir şekilde şehirleşmesine yol açmıştır.

Kâğıthane, İstanbul Boğazı'nın batı yarımadasında bulunmaktadır. Kâğıthane Deresi ve kolları tarafından parçalanmış sık ve dik yamaçlı bir görünüm sergilemektedir. Eğim değerlerinin ilçe genelinde yüksek olması, ilçede yerleşimin düzensiz dağılmasına sebep olmuştur. Çalışma sahasının en önemli su kaynağı Kâğıthane Deresi'dir. Şehrin merkezi, derenin oluşturduğu yatak ve yamaç üzerine kurulmuştur. Kâğıthane'de heyelan, sel ve taşkınlar sık gerçekleşen doğal afetlerdir. Kâğıthane iklimi, Akdeniz ve Marmara iklimi arasında bir geçiş tipiyle temsil edilmektedir. Hâkim rüzgâr yönü, Kâğıthane Vadisi'ne paralel olarak kuzeydoğu yönlü uzanmaktadır. Çalışma sahasında, yoğun şehirleşme bitki örtüsünü büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Kâğıthane çayırları, Osmanlı döneminde padişahların atlarının otlaması için kullanılmıştır. Lale devrine ismini veren lale, bir dönem Kâğıthane'de oldukça yaygındır.

Kâğıthane ilçesinin ismi, bölgede Osmanlı dönemi öncesinde bulunduğu düşünülen kâğıt imalathanesinden gelmektedir. Kâğıt imalathanesinin bu dönemde var olup olmadığı konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Bölgede, kâğıt imalathanesinin varlığı her ne kadar kanıtlanmamış olsa da; bir imalathanenin var olma ihtimali üzerine Kâğıthane isminin verildiği düşünülmektedir. Kâğıthane'nin yerleşim tarihi, İstanbul kadar eskiye dayanmaktadır. Byzantion kurulmadan önce Kâğıthane'de bir Pissa adında bir köy bulunmaktadır. Bizans döneminde, köyün adı Lygos'tur. Osmanlı döneminde Kâğıthane, mekânsal kullanım açısından farklı dönemlerde birçok amaçlarla kullanılmıştır. Sarayın atlarının otlaması, mesire ve eğlence alanı, top atışları, askeri talimler, şenlikler ve avcılık bunlardan bazılarıdır. Kâğıthane'de günümüzde de dikkat çeken tarihi özelliklerinden en önemlisi uzun süre mesire olarak kullanılmasıdır. Osmanlı döneminde Kâğıthane'yi ziyaret eden seyyahlar, burayı

‘’Avrupa’nın Tatlı Suları’’ olarak isimlendirmiştir. Kâğıthane’nin; İstanbul’un birçok bölgesinden ziyaret alması, İstanbul’da doğal güzellikler açısından benzer bir yerin bulunmaması ve merkezi konumundan kaynaklanmaktadır. Osmanlı Devletinde ıslah hareketleri en çok askeri alanda gerçekleşmiştir. Dönemin bu siyasi özelliklerinden etkilenen Kâğıthane, askeri amaçlarla kullanılmıştır. II. Abdülhamit’in şehzadeliği, Kâğıthane’de geçmiş ve Hamidiye Suları bu civardaki kaynaklardan toplanarak İstanbul’a dağıtılmıştır. Osmanlı döneminde Kâğıthane, her sınıftan insanın uğrak mekânı olmuştur. I. Dünya Savaşı sonrası Kâğıthane bir süre terk edilmiştir.

Kâğıthane’nin nüfusu 2021 yılında 454.550 olmuştur. Kâğıthane nüfusu, daha önce bağlı olduğu Şişli’yi geride bırakmıştır. Kâğıthane’nin nüfusu en kalabalık mahallesi Hamidiye’dir. Kâğıthane’de 2020’de en çok Sivaslılar bulunmaktadır. Kâğıthane’de ikamet eden yabancı nüfus toplam 11.092’dir. En kalabalık grubu Türkmenistanlılar oluşturmaktadır.

Kağıthane şehrinin fonksiyonları; sanayi, ticaret, ulaşım, eğitim, turizm ve rekreasyon başlıkları altında incelenmiştir. Buna göre; Kâğıthane’de şehir yapıcı fonksiyon olarak, sanayi faaliyetlerinin etkili olduğu görülmektedir. Kâğıthane ve çevresindeki sanayi, bölgenin nüfuslanmasını hızlandırmış, hizmet alanlarını ve ticareti geliştirmiştir. Hızla imar hareketlerinin arttığı Kâğıthane, yoğun bir şehirleşmeye maruz kalmıştır. Önemli ulaşım güzergâhlarında bulunan Kâğıthane’nin nüfuslanması, erişilebilir ve merkezi olması gibi etkenlerle hızlanmıştır. Bölgede ulaşım, sanayi ve ticaret ilişkilerinin birbiri üzerinde etkileri açısından Kâğıthane, önemli bir sahadır. FSM ve 15 Temmuz Şehitler Köprüsü’ne oldukça yakın olan Kâğıthane’nin, İstanbul’un doğu yakasına erişimi de kolaydır. Piyalepaşa Tüneli, Kâğıthane’nin kara ulaşımında alternatif oluşturmuş ve trafiği rahatlatmıştır. Kâğıthane’ye toplu taşıma ile İ.E.T.T otobüsleri, metrobüs, metrolar ve minibüslerle ulaşım rahatça sağlanabilmektedir. Kâğıthane ve yakın çevresindeki üniversiteler, şehre eğitim fonksiyonunu kazandırmıştır. Bu üniversiteler şehri; ekonomik, sosyal ve kültürel olarak etkilemişlerdir. Kâğıthane Vadisi boyunca uzanan yeşil alan, Kâğıthane’de önemli bir mesire ve eğlence alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda tarihi cirit oyunları, konserler vb. etkinlikler düzenlenmektedir.

ÖNERİLER

Kâğıthane'nin fiziki coğrafya özellikleri, yerleşimin dağılışında doğrudan etkili olmuştur. Kâğıthane'de yer alan mahallelerin önemli bölümü eğimin yüksek olduğu alanlarda kurulmuştur. Kâğıthane ve yakın çevresi incelendiğinde, heyelan tehlikesi sahada önemli bir afet riski olarak karşımıza çıkmaktadır. Muhtemel heyelan alanları incelenerek ve risk analizi yapılarak riskli alanlarda yapılaşma düzenlenmelidir.

Kâğıthane'de heyelan riskli alanlar tespit edilmeli ve bu alanlar yerleşime kapatılmalıdır. Sel ve taşkın alanlarında yapılaşmaya izin verilmemelidir.

Kâğıthane Deresi, İstanbul'un önemli akarsu varlıklarından biridir. Dere ıslah edilmiş ve temiz görünse de özellikle kanal içine alındığı bölümlerde bir çevre düzenlemesine ihtiyaç duyulmaktadır. Derenin bu bölümlerinde yapılacak bir çalışmayla görüntü daha da toplanacaktır.

Kâğıthane'nin zengin bir tarihi bulunmaktadır. İlçe turizmi adına bu tarihi özellikler birer çekicilik unsuru haline getirilmeli ve buna yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kâğıthane'de bulunan tarihi yapıların bir bölümü restore edilmeli ve bu yapılar korunmalıdır. Bu durum şehrin tarihi dokusunu da ortaya çıkaracaktır.

Cendere Caddesi boyunca yer alan dönüşüm hareketleri, buradaki eski sanayi alanlarını; ofis ve yaşam alanı haline getirmektedir. Bu dönüşümün belli bir bölgede yoğunlaşması ve eski konutlarla iç içe olan görünüm çarpık şehirleşmeye neden olmaktadır. Bu nedenle ada temelli dönüşüm yapılmalıdır. Ada temelli dönüşümün, bireysel dönüşümle kıyaslandığında daha planlı bir görünüm kazandıracağı düşünülmektedir.

Kesintisiz konut alanları, dar sokaklar, altyapı yetersizlikleri gibi etkenler ilçede yaşam kalitesini düşürmektedir. Planlı, düzenli, yeşil ve eğlence alanına sahip konutlar sahada hayat kalitesini de olumlu etkileyecektir. Dönüşüm hususunda dikkat edilmesi gereken konulardan biri de arsa spekülatörleridir. Özel sektör ve vatandaş işbirliği içerisinde gerçekleştirilen dönüşüme gerek merkezi gerek yerel yönetimin dâhil olması, süreci hem hızlandıracak hem de altyapı ve üstyapıdan sorumlu bu

kurumların bölgede dönüşümü kontrol etmeleri şehri daha sağlıklı bir dönüşüme götürecektir. Yerel yönetim tarafından yapılan cadde ve sokak düzenlemeleri, ilçenin bütününde uygulanmalıdır.

Kâğıthane'de yapılan arazi çalışmalarında, hemen hemen her mahallede eski yapılara rastlanmıştır. İstanbul'un depremselliği düşünüldüğünde, bu binaların hızlıca yenilenmesi ve yeşil alanların oluşturulması; bölgeyi çekim merkezi haline getirecektir.

Kâğıthane, İstanbul'un merkezi bir bölgesinde yer almasına ve son yıllarda ulaşım imkânlarının gelişmesine rağmen Kâğıthane Deresi kıyısında bulunan Kâğıthane Mesire alanına ulaşım yetersizdir. İstanbul'un batı yakasında önemli bir eğlence ve dinlenme alanı olan Kâğıthane Mesiresi, gerek ilçe içinden gerek komşu ilçelerden hafta sonu önemli sayıda ziyaretçi almaktadır. Bunların büyük bölümünün şahsi araçlarıyla ulaşımı sağladığı görülmüştür. Bu doğrultuda çevreden, bu bölgeye ulaşımın çeşitlenmesi ziyaretçileri arttıracak ve bölgede ekonomiye katkı sağlayacaktır. Kâğıthane Vadisi'nin merkezi olması ve geniş düzlüğe sahip olması geçmişte olduğu gibi günümüzde de bölgeyi önemli bir mesire alanı haline getirmektedir.

Kâğıthane'nin merkezinde bulunan ve vadi boyunca uzanan yeni ticaret ve hizmet alanları, Yenibosna (E5 ve Basın Expres) ve Maslak'ta olduğu gibi önemli potansiyel barındırmaktadır. Yeni yapılan ofisler ve konutlar bölgeye bir hareket katmıştır fakat bölgenin potansiyeli henüz tam olarak kullanılamamaktadır. Önemli ticari şirketlerin merkezlerini, bölgeye taşıması, Kâğıthane'de ticaret ve hizmet sektörünün payını arttıracaktır. Bu sektörler sahada görülen tüm ekonomik faaliyetleri olumlu etkileyeceği gibi ekonomik faaliyetleri de çeşitlendirecektir. Yerel yönetim ve ilçedeki sivil toplum kuruluşları bu konuda çalışmalar yaparak bölgenin avantajlarını anlatmalıdır.

Kâğıthane'de yükseköğretim kurumları yerleşkeleri nicelik bakımından yetersizdir. Üniversitelerle iletişime geçerek, bölgede yer alan bazı araziler üniversitelere tahsis edilmeli ve şehrin ekonomik faaliyetleri ve hizmet alanları çeşitlendirilmelidir. Osmanlı'da öğrencilerin sadece eğitim amacıyla değil eğlence

içinde Kâğıthane'yi tercih ettiği bilinmektedir. Bu açıdan çalışma sahasında yer alacak yeni üniversiteler; Kâğıthane'nin tarihi özellikleriyle de paralel olarak; bölgeyi daha da canlı hale getirecektir.

Çalışma sahasında kültür merkezi, tiyatro ve sinema bulunmaktadır fakat bunların nitelikleri iyileştirilmelidir. Yeşil ve spor alanları arttırılmalıdır.

Kâğıthane'nin ekonomik, kültürel potansiyeli ve tarihi; yerel halk tarafından bilinmeli ve içselleştirilmelidir. Kâğıthane sakinlerinin yaşadığı yer hakkında bilinç sahibi olması ve bilinçlendirilmesi, şehre her anlamda değer katacaktır.

KAYNAKÇA

Afyoncu E. (2020) ‘‘Mîrâhur’’ **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.30, Ankara.

Ahmet Lütfi Efendi (1999) **Vakanüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi**, C.1, Yeni Yazıya Aktaran: Ahmet Hezarfen, İstanbul.

Akengin, H. & Kaykı, A. (2013) Şehirleşme Üniversite İlişkisine Bir Örnek: Gazimağusa, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Sayı 28, 501-525

Akova, Balcı, Süheyla (2004) Ergene Havzası'nda Şehirler ve Şehirleşme, **İstanbul University Journal of Sociology**, C.3 S: 9, 29-52.

Akova, İ. (2018a) “Şehir Coğrafyası’’, Doğan, M. ve Sertkaya, Doğan, Ö. (Ed.), **Beşerî ve Ekonomik Coğrafya**, (ss. 89–146). Ankara: Pegem Akademi.

Akova, İ. (2018b) “Turizm Coğrafyası’’, Doğan, M. ve Sertkaya, Doğan, Ö. (Ed.), **Beşerî ve Ekonomik Coğrafya**, (ss. 381–428). Ankara: Pegem Akademi.

Aktepe, M. (2001) “Kâğıthane”, **D.İ.A**. , C. 24, İstanbul.

Akyıldız, A. (2009) “Senedi-i İttifak’’ **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. 36, İstanbul.

Altunay, A. R. (1931) **Hicri On Birinci Asırda İstanbul Hayatı**, (1000-1100), İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul.

Altunay, A. R. (1998) **Eski İstanbul**, Haz: Sami Önal, İletişim Yayınları, İstanbul.

Alus, S. M. (1997) **Masal Olanlar**, İletişim Yayınları, İstanbul.

Arslan, M. (2008) Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri, Hazırlayan: Prof. Dr. Mehmet Arslan, **Manzum Surnameler**, Sarayburnu Kitaplığı, C.1, İstanbul.

Avcı, M. (1994) "Bitki Örtüsü" **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.2, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, ss.247-249.

Bakırcı, M. (2018) "Ulaşım Coğrafyası", Doğan, M. ve Sertkaya, Doğan, Ö. (Ed.), **Beşerî ve Ekonomik Coğrafya**, (ss. 355–380). Ankara: Pegem Akademi.

Bayartan, M. (2007) Kentsel Fonksiyonlar, Özel Fonksiyonların Kentsel Gelişime Etkileri ve Trabzon Örneği. **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, C.1 Sayı 2, 123-136.

Bayramoğlu, Ş. (1982) **Kâğıthane Deresi Hidrojeomorfolojisi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Jeomorfoloji Anabilim Dalı, Bitirme Tezi, İstanbul.

BCA, (2022) KDB, Kutu:338 Gömlek:61 Sıra:4, M:04.08.1975

BOA, (2022) D.H.İ.UM.E.K, 123-24, H: 14.04.1340 / M: 15.12.1921

Bostan, İ. (2001) "Tersane-i Amire'' **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.40, İstanbul.

Bozkurtoğlu E., İş M., Yazıcı M. (2016) Trakya Formasyonu Grovaklarının Donma-Çözünme Davranışı, (Ayazağa- İstanbul) . **Uygulamalı Yerbilimleri Dergisi**, 9 (2) , 38-45.

Cezar, M. (1963) **Osmanlı Devrinde İstanbul'da Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler**, Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, 1, 327-414.

Cumhuriyet Gazetesi (2019) https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kagithanede-bazi-alanlar-riskli-alan-ilan-edildi-1479430 (Erişim Tarihi: 10.07.2019).

Çeçen, K. (1999) **İstanbul'un Osmanlı Dönemi Su Yolları,** İSKİ Yayınları, İstanbul.

Çelebi, A. H. (2002) **Divan Şiirinde İstanbul**, Hece Yayınları, 2.Baskı, İstanbul.

Çelebi, E. (2008) **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Haz.: Yücel Dağlı, Seyit Kahraman, İstanbul, 1. Cilt, 2. Kitap, Yapı Kredi Yayınları.

Çelebi, E. (2008) **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Haz.: Yücel Dağlı, Seyit Kahraman, İstanbul 1. Cilt, 1. Kitap, Yapı Kredi Yayınları.

Danişmend, İ. H. (1971) **İzahlı Osmanlı Kronolojisi**, Türkiye Yayınevi, C1, İstanbul.

Danişmend, İ. H. (1971) **İzahlı Osmanlı Kronolojisi**, Türkiye Yayınevi, C2, İstanbul.

Danişmend, İ. H. (1972) **İzahlı Osmanlı Kronolojisi**, Türkiye Yayınevi, C4, İstanbul.

De Tott, B. (t.y) **Türkler ve Tatarlara Dâir Hâtıralar**, Tercüman Yayınları.

Demirkent, I. (2001) "İstanbul-Tarih", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 23, İstanbul, s. 205-212.

Doğan, K.; Doğan, M. (2020) İstanbul'da Yerleşme-Ulaşım İlişkisine Coğrafi Bakış, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, 3(2), 320-344.

Doğan, M. (2013a) Geçmişten Günümüze İstanbul'da Sanayileşme Süreci ve Son 10 Yıllık Gelişimi, **Marmara Coğrafya Dergisi**, (27), 511-550.

Doğan, M. (2013b) Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış, **Marmara Coğrafya Dergisi**, (28), 211-231.

Doğan, M. (2018a) Sanayi Coğrafyası. Doğan, M. ve Sertkaya, Doğan, Ö. (Ed.), **Beşerî ve Ekonomik Coğrafya** (ss. 265–286). Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, M. (2018) Türkiye'de Kentsel Dönüşüm ve Sosyo-Ekonomik Yapı Üzerindeki Etkiler, **Türk İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 18, 1-8.

Doğan, M. (2017) Kapaklı'da Sanayi Faaliyetleri, **International Conference for Social Sciences and Humanities**, Antalya, Türkiye, 19 - 22 Haziran 2017, 15-30.

Doğan, M., Bostan, İ. (2019) Kentsel Dönüşümün Nüfusun Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri: Ankara Yenimahalle Örneği, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, C.2 Sayı 1, 64-89

Doğan Sertkaya, Ö. (2012) "İstanbul'un Ulaşımında Deniz Yollarının Yeri ve Önemi'', **Prof. Dr. Süha Göney'e Armağan**, Ed:Mehmet Bayartan, İstanbul Üniversitesi Yayını, s.137-164, İstanbul.

Doğan Sertkaya, Ö. (2018) **Nüfus Coğrafyası**, Doğan, M. ve Sertkaya, Doğan, Ö. (Ed.), Beşerî ve Ekonomik Coğrafya içinde (ss. 27–54). Ankara: Pegem Akademi.

Doğruer, M. (2017) **İnsan Mekân Perspektifinde Mersin Nusayrileri**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırma Enstitüsü, Ortadoğu Coğrafyası ve Jeopolitiği Ana Bilim Dalı.

Erinç, S. (1980) **Jeoekoloji Açısından İstanbul Yöresi**, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı 23, İstanbul.

Ersoy, O. (2001) "Kâğıt" **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.24, İstanbul.

Eyice, S. (1986) **Kâğıthane-Sâdâbâd-Çağlayan,** İstanbul: TAÇ Vakfı Yayınları, s. 29-36.

Eyice, S. (1993a) ''Çağlayan Kasrı'' **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.8, İstanbul.

Eyice, S. (1993b) ''Çadır Köşkü'' **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.8, İstanbul.

Eyice, S. (2006) **Tarih Boyunca İstanbul**, İletişim Yayınları, İstanbul.

Eyice, S., Erdoğan A. (2018) **Bir Zamanlar Kâğıthane**, Ed.: Sahure Ergüzel, Kâğıthane Belediyesi Yayınları, İstanbul.

Gilles, P. (2000) **İstanbul Boğazı**, Çeviren: Erendiz Özbeyoğlu, Eren Yayıncılık İstanbul.

Göktaş, U. (1994) "Kâğıthane'' **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C.2, Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı, ss.380-382.

Gönüllü, M.T. (2009) Cumhuriyet Dönemi İstanbul'unda Doğal Felaketlerde Can Kaybı, Ekonomik ve Çevre Kayıpları Yönüyle Bakış. **Afetlerin Gölgesinde İstanbul**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Ed.: Sait Öztürk, İstanbul, s.447-542.

Hatemi, N. (2010) **Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri**, Yapı Kredi Yayınları, C1, 2. Baskı, İstanbul.

Hornby, E. B. (2007) **Kırım Savaşı Sırasında İstanbul,** Çev.: Kerem Işık, Kitap Yayınevi.

Hut, D. (2017) **II. Abdülhamid'in İstanbul'un Su İhtiyacına Dair Politikası ve İçmeyi Tercih Ettiği Su Kaynakları**, Sultan II. Abdülhamit Han ve Dönemi, Editörler: Fahrettin Gün & Dr. Halil İbrahim Erbay, TBMM Milli Saraylar, İstanbul.

Irmak, H. (2003) **Kâğıthane'de Geçmiş İle Bugün**, Kâğıthane Belediyesi Başkanlığı Tarih Yayınları Dizi, Düzenlenmiş 2. Baskı, İstanbul.

Irmak, H.; Behar, R. (2019) **Seyahatnamelerde Kâğıthane**, Kâğıthane Belediyesi Yayınları, İstanbul.

İBB Atatürk Kitaplığı (2022) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aDemirbas=Krt_006584

İBB Atatürk Kitaplığı (2022) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aDemirbas=Krt_011028

İBB Atatürk Kitaplığı (2022) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aDemirbas=Krt_026769

İBB Atatürk Kitaplığı (2022) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aDemirbas=Krt_026724

İBB Atatürk Kitaplığı (2022) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aDemirbas=Krt_004827

İBB Atatürk Kitaplığı (2022) http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aDemirbas=Krt_004821

İnalcık, H. (2001) "Türk Devri'' **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.23, İstanbul.

İncicyan, P.G (1956) **17. Yüzyılda İstanbul Tarihi**, Çeviren: Hrant D. Andresyan, İstanbul Fethi Derneği.

Jorga, N. (2005) **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, Çev. Nilüfer Epçeli, C.4, Yeditepe Yayınları.

Kaçar, T. (2017) Constantinopolis Önlerinde Avarlar ve Sâsâniler, MS 626, **Byzantion'dan Constantinopolis'e İstanbul Kuşatmaları**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 171-200.

Kâğıthane Belediyesi (2022) https://www.kagithane.istanbul/images/haberler/-2022HABERLER/MAYIS/150522icfotom.jpg

Kâğıthane İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2021)

Kahraman, M. (2018) 19. Yüzyıldan Günümüze İstanbul Yollarının Değişimi The Change Of Istanbul Streets From The 19th Century To The Present, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research**, C.1, Sayı 60, ss.346-354.

Kalsın, M. (1977) **Alibey ve Kâğıthane Dereleri Arasının Jeomorfolojisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Strüktür ve Yeraltı Kaynakları**, Coğrafyası Kürsüsü, Yapısal Jeomorfoloji (Esas) Sertifikasına Ait Mezuniyet Tezi, İstanbul Coğrafya Enstitüsü, İstanbul.

Karadayılar, T.; Öge, C.; Tezel, G.; Tarı, T.: (1998) Kâğıthane Deresinin Islahına Yönelik Geoteknik ve Hidrolojik Etüdler, Zemin A.Ş Erişim: https://www.zeminas.com.tr/docs/paperno29.pdf [10.07.2021]

Kavalcı, Ş. (2003) **Kâğıthane'de 18. ve 19. Yüzyıl Yapıları**, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı.

Kaya, O. (1971) "İstanbul'un Karbonifer Stratigrafisi", **Türkiye Jeoloji Bülteni**, C.14, Sayı 2, 143-199.

Kocadağlı, Yaman, A. (2011) Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Ayvalık, **İstanbul University Journal of Sociology**, C.3 Sayı 22, 89-131.

Kömüşçü, Ü.A; Çelik; S.; Ceylan, A. (2018) 8-12 Eylül 2009 Tarihlerinde Marmara Bölgesi'nde Meydana Gelen Sel Olayının Yağış Analizi. **Coğrafi Bilimler Dergisi**, C.9 Sayı 2, 209-220.

Macit, M. (2006) "Nedim" **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.32, İstanbul.

Mantran, R. (2002) **İstanbul Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul.

Mazak, M. (2015) "İstanbul Gazhaneleri" **Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi, Eğitim, Bilim ve Teknoloji**, İBB Kültür AŞ Yayınları, İstanbul.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2021)

Mimdap.org (2022) http://mimdap.org/2010/10/kadhythanenin-ilk-ofis-rezidans-projesini-bahadyr-ynthaat-yapacak/42642/%20 [08.05.2022]

Oakes, H. (1958) Türkiye Toprakları. **TYZMO Yayınları**, Nu 18, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir.

Özcan, A. (2003) "Mehmet IV" **TDV İslam Ansiklopedisi** C.28, Ankara.

Özcan, N. (2009) "III. Selim" **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.36, İstanbul.

Öztürk, S. (2009) İstanbul ve Çevresinde Toplum Hayatını Etkileyen Tabii Afetler ve Ekonomik Kayıpları, **Afetlerin Gölgesinde İstanbul**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Ed.: Sait Öztürk, İstanbul, s.372-428.

Raşid Mehmet Efendi, (2013) **Tarih-i Raşid ve Zeyli**, haz. Abdülkadir Özcan ve dğr. İstanbul, Klasik.

Resmi Gazete: (2019) 30827 Sayılı Karar. [30.07.2019]

Saçlıtüre, A. K. (1991) **Cebeci Kireçtaşının Beton Yapımında Agrega Olarak Kullanılabilme Özellikleri**, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yayımlanmamış.

Sema, S. (2002) **Eski İstanbul Hatıraları**, Hazırlayan: Ali Şükrü Çorak, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Seyyar, N.; Fitöz, E.; Talay, T.; Duran, K.; Kahraman, T.; Yılmaz, N. ve diğerleri (2020) **İstanbul İli Beşiktaş-Beyoğlu-Fatih-Kâğıthane-Şişli İlçeleri Heyelan Farkındalık Kitapçığı**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü, İstanbul.

Şehsuvaroğlu, Y.N. (2011) **İstanbul Sarayları**, Ed.: Fahrettin Gün, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul.

Şengör, A. M. C. (2011) İstanbul Boğazı Niçin Boğaziçi'nde Açılmıştır, **Fiziki Coğrafya Araştırmaları**, 57-102.

Tanışık, İ.H. (1943) **İstanbul Çeşmeleri İstanbul Ciheti**, Devlet Matbaası, İstanbul.

Turoğlu, H. (2010) Şehirsel Gelişmenin İstanbul Selleri Üzerindeki Etkisi. **İstanbul'un Afetlerden Zarar Görebilirliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 04–05 Ekim 2010, İstanbul, s.55–69.

TÜİK (2021) **Türkiye İstatistik Kurumu Talep Yönetim Sistemi**, https://ty.tuik.gov.tr

TÜİK (2021) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları: https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr

TÜİK (2021) Genel Nüfus Sayımları: https://biruni.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul

TÜİK (2021) Bucaklar ve Muhtarlıklar İtibariyle Nüfus Sayısı. https://kutuphane.tuik.gov.tr/yordambt/yordam.php

TÜİK (2021) Nüfus İstatistikleri. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr

Tümertekin, E. (1973) **Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, Urbanization and Urban functions in Turkey**, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Tümertekin, E. (1972) **İstanbul Sanayiinde Kuruluş Yeri: Analysis of the location of industry in Istanbul**. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988) **Osmanlı tarihi: XVI. yüzyıl ortalarından XVII. yüzyıl sonuna kadar**. Türk Tarih Kurumu.(3.cilt, 6. Baskı).

Uzunçarşılı, İ. H. (1988) **Osmanlı tarihi: XVI. yüzyıl ortalarından XVII. yüzyıl sonuna kadar**. Türk Tarih Kurumu.(5.cilt, 6. Baskı).

Ünlü, M. (2020) "Kır Yerleşmeleri", **Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya**, Pegem Akademi, Bekdemir Ünsal (ed.), ss. 107-134.

Ünver, S. (2006) “Her Devirde Kâğıthane”, **Vakıflar Dergisi**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Sayı 10, Tıpkı Basım, PYS Vakıf Sistem Matbaası, Ankara.

Yalçınlar, İ. (1977) “İstanbul’un Planlaması ve Haliç’in Temizlenmesi Üzerine”, **Haliç Sorunları ve Çözüm Yolları Ulusal Sempozyumu: İstanbul**, İstanbul, s. 409-420.

Yetman, F. (2013) **Kâğıthane İmar Planı Araştırmaları 1973**, Kâğıthane Belediye Başkanlığı, Tıpkı Basım 2013, İstanbul.

Yulu, A. (2017) **Esenler’de Şehirsel Yenileme**, Coğrafya Dergisi, S.35, 29-40.

Zayım, M. (2020) "Bir Üniversite Şehri Olarak Beykoz", **Beykoz Sempozyumu-2020**, İstanbul, Türkiye, 27 - 29 Kasım 2020, C.1, 1026-1043